

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ

О. М. Шуміло

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

(У СХЕМАХ)

Навчальний посібник

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

Харків 2017

УДК 349.41(075.8)(477)
ББК 67.9(4УКР)307я73
Ш96

Автор:

О. М. Шуміло – доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензенти:

А. П. Гетьман – проректор з наукової роботи Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України;

А. М. Статівка – професор кафедри земельного та аграрного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України;

В. А. Зуєв – завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Академії митної служби України, кандидат юридичних наук, доцент

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11-16521 від 24 жовтня 2012 р.)*

Шуміло О. М.

Ш96 Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. /
О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ.
– Харків, 2017. – 288 с.

ISBN 978-966-610-211-2

Навчальний посібник підготовлено з урахуванням сучасних вимог навчальних курсів «Земельне право України» та «Сучасні проблеми земельного права». Він охоплює основні інститути Загальної та Особливої частини «Земельного права України», викладені відповідно до вимог кредитно-модульної системи підготовки. Теоретичний матеріал подано з використанням логічних схем, що дасть змогу тим, хто навчається, отримати цілісне уявлення про загальну конструкцію та про структурні елементи земельного права.

Призначений для студентів, слухачів магістратури, аспірантів, викладачів ВНЗ, наукових і практичних працівників, а також усіх, хто цікавиться питаннями земельного права України.

Навчальний посібник вперше було видано у 2012 році видавництвом «Хай-Тек Прес».

УДК 349.41(075.8)(477)
ББК 67.9(4УКР)307я73

ISBN 978-966-610-211-2

© Шуміло О. М., 2012
© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2017

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	12
ВСТУП	13
ОФОРМЛЕННЯ БЛОК-СХЕМ	15
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО»	17
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	21
§ 1. Предмет, метод, система та джерела земельного права	21
Схема 1. Найважливіші засади виокремлення земельного права у самостійну галузь	22
Схема 2. Земельне право як галузь права	22
Схема 3. Земля – основне національне багатство	23
Схема 4. Предмет земельного права.....	23
Схема 5. Специфіка та види земельних правовідносин.....	23
Схема 6. Структура методу правового регулювання.....	24
Схема 7. Комплексний метод земельного права	25
Схема 8. Суб'єкти земельних відносин.....	25
Схема 9. Різновиди суб'єктів залежно від виду майнових прав на земельні ділянки	26
Схема 10. Взаємозв'язок земельного права з іншими галузями права	26
Схема 11. Джерела земельного права	27
Схема 12. Класифікація земельно-правових норм	28
Схема 13. Система земельного права.....	29
Схема 14. Співвідношення системи земельного права із логічною структурою ЗК України	30
Схема 15. Принципи земельного законодавства	31
Схема 16. Поняття «земельне право».....	32
Схема 17. Склад науки «Земельне право»	32
Схема 18. Склад предмета науки «Земельне право»	33
§ 2. Повноваження представницьких та виконавчих органів влади у галузі земельних відносин.....	34
Схема 19. Органи державної влади, що здійснюють повноваження у галузі земельних правовідносин	35
Схема 20. Повноваження ВР України у галузі земельних відносин	36
Схема 21. Повноваження ВР АРК у галузі земельних відносин	37
Схема 22. Повноваження обласних рад у галузі земельних відносин..	38
Схема 23. Повноваження Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин.....	39

Схема 24. Повноваження районних та районних у містах рад у галузі земельних відносин	41
Схема 25. Повноваження сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин	42
Схема 26. Повноваження КМ України в галузі земельних відносин ...	44
Схема 27. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів у галузі земельних відносин	45
Схема 28. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин	46
Схема 29. Структура центрального апарату Держгеокадастру України.....	47
Схема 30. Структура Головного управління Держгеокадастру у Харківській області	49
Схема 31. Повноваження РМ АРК у галузі земельних відносин.....	52
Схема 32. Повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин	53
Схема 33. Повноваження державних органів приватизації в галузі земельних відносин	54
§ 3. Права на землю	55
Рисунок 1. Структура земельного фонду України за формами власності	56
Схема 34. Форми права власності на землю	57
Схема 35. Правомочності власника земельної ділянки	57
Схема 36. Земельна ділянка як об'єкт права власності	58
Схема 37. Суб'єкти права власності на землю	58
Схема 38. Набуття права власності на земельні ділянки фізичними особами	59
Схема 39. Набуття права власності на земельні ділянки юридичними особами	60
Схема 40. Право власності на землю територіальних громад	61
Схема 41. Право власності на землю держави	63
Схема 42. Спільна власність на землю	67
Схема 43. Права та обов'язки власників земельних ділянок	69
Схема 44. Основні види речових прав на землю в Україні	70
Схема 45. Право постійного землекористування	70
Схема 46. Суб'єкти права постійного користування земельною ділянкою	71
Схема 47. Оренда землі	71
Схема 48. Орендодавці землі	72
Схема 49. Орендарі землі	72
Схема 50. Перехід права на оренду земельної ділянки	73

Схема 51. Суборенда земельних ділянок	74
Схема 52. Умови договору оренди землі	75
Схема 53. Порядок укладення договору оренди землі	76
Схема 54. Орендна плата за землю	77
Схема 55. Права та обов'язки орендодавця	78
Схема 56. Права та обов'язки орендаря земельної ділянки	79
Схема 57. Припинення договору оренди землі	80
Схема 58. Права та обов'язки землекористувачів	81
Схема 59. Зміст права земельного сервітуту	82
Схема 60. Види права земельного сервітуту	83
Схема 61. Види земельних сервітутів	84
Схема 62. Припинення дії земельного сервітуту	85
Схема 63. Право користування чужою земельною ділянкою для с/г потреб (емфітевзис) або для забудови (суперфіцій)	86
Схема 64. Основні відмінності оренди земельної ділянки від земельного сервітуту	87
Схема 65. Добросусідство	88
Схема 66. Поняття обмеження у використанні земельних ділянок, обтяження прав на земельну ділянку	89
Схема 67. Зони обмежень прав на землю	91
§ 4. Набуття і реалізація права на землю	93
Схема 68. Підстави набуття права на землю	95
Блок-схема 69. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами	96
Блок-схема 70. Перехід права на земельну ділянку в разі набуття права на жилий будинок, будівлю або споруду	99
Схема 71. Види земельних ділянок, що надаються громадянам України	100
Схема 72. Норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам	105
Схема 73. Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або в користування	107
Блок-схема 74. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності в користування	109
Схема 75. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність)	112
Схема 76. Виникнення та посвідчення права на земельну ділянку	112
Блок-схема 77. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам і юридичним особам	113

Схема 78. Покупці земель с/г призначення	116
Схема 79. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі цивільно-правових угод	116
Схема 80. Зміст угод про перехід права власності на земельні ділянки	117
Схема 81. Обов'язковість продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах)	118
Схема 82. Земельні торги	121
Блок-схема 83. Оголошення про проведення земельних торгів	122
Схема 84. Визнання земельних торгів такими, що не відбулися	123
Схема 85. Припинення прав на землю	124
Схема 86. Підстави для примусового припинення прав на земельну ділянку	125
Блок-схема 87. Порядок припинення права користування земельними ділянками, які використовуються з порушенням земельного законодавства	126
Схема 88. Види відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності	127
Схема 89. Обмеження щодо відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності	128
Схема 90. Об'єкт відчуження	129
Схема 91. Принципи відчуження об'єктів права приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності	130
Схема 92. Порядок визначення викупної ціни	132
Схема 93. Викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб	133
Схема 94. Повноваження органів виконавчої влади щодо викупу земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб	134
Схема 95. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо викупу земельних ділянок та інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб	136
Блок-схема 96. Порядок та умови прийняття рішення про викуп земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб	137

Блок-схема 97. Порядок викупу земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб.....	140
Схема 98. Відшкодування вартості земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, які викупуваються для суспільних потреб	142
Схема 99. Підстави для примусового відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності	143
Схема 100. Вилучення земельних ділянок.....	144
§ 5. Гарантії прав на землю.....	146
Схема 101. Способи захисту прав на земельні ділянки	147
Схема 102. Відповідальність органів державної влади за порушення права власності на землю та за видання актів, які порушують права власників земельних ділянок	148
Схема 103. Підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам	149
Схема 104. Види збитків, що підлягають відшкодуванню власникам землі та землекористувачам	150
Схема 105. Органи, що вирішують земельні спори	151
Блок-схема 106. Порядок розгляду земельних спорів, права та обов'язки сторін і виконання рішення під час розгляду органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади спорів з питань земельних ресурсів	152
§ 6. Охорона земель	154
Таблиця 1. Деградація земель в Україні	155
Схема 107. Поняття охорони земель	156
Схема 108. Завдання та зміст охорони земель.....	157
Схема 109. Види контролю в галузі охорони земель.....	158
Схема 110. Заходи в галузі охорони земель	159
Схема 111. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель....	160
Схема 112. Вимоги до власників і землекористувачів, у тому числі орендарів, земельних ділянок під час здійснення господарської діяльності	161
Схема 113. Органи, які приймають рішення про встановлення та зміну меж адміністративно-територіальних утворень	163
Схема 114. Планування використання земель.....	164
Схема 115. Поняття та мета землеустрою	165
Схема 116. Завдання та зміст землеустрою	166
Блок-схема 117. Розгляд і затвердження землевпорядної документації	168
Схема 118. Контроль за використанням та охороною земель.....	169

Схема 119. Організація і здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель та проведення моніторингу ґрунтів	170
Схема 120. Моніторинг земель	171
Схема 121. Поняття Державного земельного кадастру	171
Схема 122. Мета та принципи Державного земельного кадастру	172
Схема 123. Об'єкти Державного земельного кадастру	173
Схема 124. Ведення Державного земельного кадастру	176
Схема 125. Поземельна книга	176
Схема 126. Надання відомостей з Поземельної книги	177
Схема 127. Облік кількості та якості земель	177
Схема 128. Зміст економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель	178
Схема 129. Умови відшкодування втрат с/г та л/г виробництва	179
§ 7. Відповідальність за порушення земельного законодавства	180
Схема 130. Види земельно-правової відповідальності	181
Схема 131. Види земельних правопорушень	181
Схема 132. Відповідальність за порушення земельного законодавства	182
Схема 133. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок	184
Схема 134. Адміністративна відповідальність за порушення земельного законодавства	184
Схема 135. Кримінальна відповідальність за порушення земельного законодавства	186
Схема 136. Майнова відповідальність за порушення земельного законодавства	186
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА	187
§ 8. Склад та цільове призначення земель України	187
Схема 137. Склад земель України	188
Схема 138. Категорії земель	188
Таблиця 2. Земельний фонд України	189
Схема 139. Встановлення та зміна цільового призначення земель	191
Схема 140. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель	192
§ 9. Землі сільськогосподарського призначення	193
Схема 141. Землі с/г призначення	194
Схема 142. Порядок використання земель с/г призначення	195
Схема 143. Пріоритетність земель с/г призначення	196
Схема 144. Земельні ділянки державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій	196

Схема 145. Приватизація земель державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій	197
Схема 146. Земельні ділянки с/г підприємств	199
Схема 147. Землі фермерського господарства	199
Схема 148. Право громадян на землі с/г призначення	200
§ 10. Землі житлової та громадської забудови	201
Схема 149. Визначення та використання земель житлової та громадської забудови	202
Схема 150. Поділ земель за видом населеного пункту	203
Схема 151. Поділ території міста	203
Схема 152. Правовий режим земель населених пунктів	204
Схема 153. Правовий режим поселень за межами населених пунктів	205
§ 11. Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного призначення	206
Таблиця 3. Охоронні території та об'єкти ПЗФ України	207
Схема 154. Визначення та склад земель ПЗФ	208
Схема 155. Форми власності на території та об'єкти ПЗФ	209
Схема 156. Правовий режим земель ПЗФ	210
Схема 157. Землі іншого природоохоронного призначення	210
Схема 158. Визначення та складові елементи екологічної мережі	211
Рисунок 2. Структурні елементи екологічної мережі	212
Таблиця 4. Склад земельних угідь – прогнозних складових екомережі	213
Схема 159. Визначення та обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення	213
Схема 160. Види курортів	214
Схема 161. Округи й зони охорони земель оздоровчого призначення	214
Схема 162. Зони округу санітарної охорони	215
Схема 163. Особливості правового режиму земель оздоровчого призначення	215
Схема 164. Визначення земель рекреаційного призначення	216
Схема 165. Склад земель рекреаційного призначення	216
Схема 166. Особливості правового режиму земель рекреаційного призначення	217
Схема 167. Склад земель історико-культурного призначення	217
Схема 168. Використання земель історико-культурного призначення	218
Схема 169. Класифікація об'єктів культурної спадщини	218

Схема 170. Правовий режим земель історико-культурного призначення	219
§ 12. Землі лісогосподарського призначення	220
Рисунок 3. Ліс як приклад екосистеми:	221
Рисунок 4. Складові лісу відповідно до чинного природоохоронного законодавства:	221
Схема 171. Визначення земель л/г призначення	222
Схема 172. Співвідношення понять «ліс» і «землі л/г призначення» відповідно до ЛК України	222
Схема 173. Режим лісових земель відповідно до поділу лісів на категорії	223
Схема 174. Власність на землі л/г призначення	223
Схема 175. Право приватної власності на ліси та землі л/г призначення	224
Схема 176. Право користування лісами та землями л/г призначення	226
Схема 177. Лісовий фонд України та виключення з нього	229
Схема 178. Особливості правового режиму земель л/г призначення	230
Схема 179. Використання лісів та земель л/г призначення	231
§ 13. Землі водного фонду	232
Схема 180. Склад земель водного фонду	233
Схема 181. Право власності на землі водного фонду	233
Схема 182. Співвідношення права приватної власності на води та землі водного фонду	234
Рисунок 5. Поверхневий водний об'єкт як приклад екосистеми	235
Рисунок 6. Складові водного об'єкта відповідно до чинного природоохоронного законодавства:	235
Схема 183. Право постійного та тимчасового користування землями водного фонду	236
Схема 184. Прибережні захисні смуги	237
Схема 185. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах	238
Схема 186. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах	239
Схема 187. Смуги відведення	240
Схема 188. Берегові смуги водних шляхів	240
Схема 189. Особливості користування землями водного фонду в басейнах малих річок	241

§ 14. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.....	242
Схема 190. Визначення земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	243
Схема 191. Землі промисловості.....	244
Схема 192. Право власності на землі промисловості.....	244
Схема 193. Земельні ділянки для промисловості та особливості їх надання для користування надрами	245
Схема 194. Землі транспорту	245
Схема 195. Землі залізничного транспорту	247
Схема 196. Землі морського транспорту.....	249
Схема 197. Землі річкового транспорту.....	250
Схема 198. Землі автомобільного транспорту і дорожнього господарства	251
Схема 199. Землі авіаційного транспорту.....	252
Схема 200. Землі трубопровідного транспорту.....	253
Схема 201. Землі міського електротранспорту	253
Схема 202. Землі зв'язку та телекомунікацій.....	254
Схема 203. Склад земель енергетики	256
Схема 204. Землі енергетики.....	256
Схема 205. Режимні зони об'єктів енергетики.....	258
Схема 206. Земельні сервітути для розміщення об'єктів енергетики та передачі електроенергії.....	259
Схема 207. Сервітути щодо земель, які належать чи не належать на праві власності або користування	260
Схема 208. Договір про встановлення земельного сервітуту для розміщення об'єктів енергетики та передачі електричної енергії	260
Схема 209. Спеціальні зони об'єктів енергетики	261
Схема 210. Землі оборони	262
ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	263
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	267
Нормативно-правові акти.....	267
Література.....	281
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК	283

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АРК – Автономна Республіка Крим

БК України – Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р.

ВК України – Водний кодекс України від 6 червня 1995 р.

ВР АРК – Верховна Рада Автономної Республіки Крим

ВР України – Верховна Рада України

Генеральна схема – Генеральна схема планування території України

ГК України – Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р.

ДЗК – Державний земельний кадастр

Державний реєстр прав – Державний реєстр речових прав на нерухоме майно

Держгеокадастр України – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру

ЗК України – Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р.

ЗМІ – засоби масової інформації

ЗС України – Збройні Сили України

ЗУ – Закон України

КАСУ – Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.

КК України – Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р.

КМ України – Кабінет Міністрів України

КСУ – Конституційний Суд України

КУ – Конституція України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р.

л/г – лісогосподарський

ЛК України – Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р.

Мінприроди України – Міністерство екології та природних ресурсів України

МО України – Міністерство оборони України

ПЗФ України – природно-заповідний фонд України

ПК України – Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р.

РМ АРК – Рада міністрів Автономної Республіки Крим

с/г – сільськогосподарський

ФДМУ – Фонд державного майна України

ЦК України – Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р.

Земле, моя всеплодющая мати
І. Франко

ВСТУП

Запропонований навчальний посібник «Земельне право України» – результат кропіткої праці автора, загальною ідеєю якого було перш за все надання студентові дієвої допомоги в освоєнні однойменної та споріднених навчальних дисциплін. Викладення навчального матеріалу здійснюється у вигляді опорних схем, таблиць та рисунків шляхом послідовного правового аналізу інститутів Загальної та Особливої частин земельного права. Це видання є логічним продовженням навчальних курсів «Екологія», «Екологічне право України», «Цивільне право України», «Господарське право України» та ін.

Через великий обсяг курсу «Екологічне право» в більшості юридичних вищих навчальних закладів повністю завершили процес виокремлення самостійної дисципліни «Земельне право». Наразі стоїть завдання подальшої спеціалізації навчального процесу в земельно-правовій галузі та впровадження у навчальні плани курсу «Земельний процес». Окрім виділення самостійних дисциплін, студентам юридичних факультетів пропонуються вибіркові дисципліни за спеціалізацією: «Особливості розгляду земельних спорів», «Особливості використання та охорони земель сільськогосподарського призначення» та ін. Для підготовки магістрів до навчального плану включається така вибіркова дисципліна, як «Сучасні проблеми земельного права». Отже, постає питання про необхідність більш глибокого засвоєння досягнень земельного права у зв'язку з подальшою диференціацією нормативно-правових актів і відповідними змінами у навчальних планах.

Головною метою під час викладення матеріалу було якомога детальніше донести його до читача за допомогою схем, рисунків і таблиць, щоб полегшити опанування земельно-правових інститутів. Особливістю посібника є впровадження новітнього ефективного інструменту – логічних схем, що спрямовано на посилення дидактичних аспектів оволодіння навчальним матеріалом та орієнтування студентів на поглиблену самостійну роботу.

Студенти отримують можливість у стислі строки й водночас якомога якісніше засвоїти знання про земельне право та його складові частини, отримати уявлення про його цілісну конструкцію, структурні елементи й систему. Використання схематичних зображень забезпечує наочність і доступність подання інформації за допомогою логічних зв'язків.

Видання дозволяє опанувати навчальні дисципліни, що вивчають земельно-правові інститути, підготуватися до семінарських та практичних занять, іспиту, написання реферату, курсової, дипломної або магістерської роботи. Також надається суттєва допомога студентам у вивченні окремих тем, які розглядаються у споріднених навчальних курсах.

Полегшать роботу зі схемами і таблицями нормативно-правові акти й актуальна література, що присвячені земельним правовідносинам. Наприкінці посібника подано їх систематизований розгорнутий перелік.

Навчальний посібник підготовлено автором з урахуванням досвіду викладання дисциплін «Аграрне право», «Екологія», «Екологічне право», «Земельне право», «Земельний процес» та «Сучасні проблеми земельного права» для студентів і слухачів магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ.

Хочу висловити вдячність усім, хто допоміг мені в написанні цієї книги. Це перш за все мої студенти, я вчився разом з ними. Також шановним рецензентам: професорам А. П. Гетьману та А. М. Статівці, доценту В. А. Зуєву – за важливі рекомендації щодо поліпшення якості видання. Особливу вдячність хочу висловити Л. А. Пустовойтовій за редагування та цінні поради щодо формату і змісту книги. Щиро вдячний І. С. Кордюк, яка опрацювала рукопис і підготувала макет, О. С. Назарову за допомогу при створенні графічних алгоритмів, А. Д. Скрипіній за рисунки, що використовуються у виданні.

Пропозиції та зауваження щодо змісту навчального видання можна надсилати на електронну адресу кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 ХНУВС: pmk.pzgd@gmail.com.

ОФОРМЛЕННЯ БЛОК-СХЕМ

Важливе значення для правильного правозастосування має розробка чисто наукових формально-логічних програм чи алгоритмів процесу реалізації земельно-правових норм. Практика доводить, що більшість евристичних прийомів, які застосовуються для кваліфікації юридичних дій, значно скорочують шлях вирішення конкретної справи щодо знаходження необхідної норми права і шляху розв'язання поставленого правового завдання, але часом вони можуть призвести до помилкових висновків. Тому такі прийоми значною мірою поступаються формально-логічним алгоритмам¹ правової кваліфікації в розумінні надійності отримання правильних відповідей. Розробка алгоритмів застосування земельно-правових норм була одним із завдань, які ставив перед собою автор під час написання навчального посібника, вирішення якого насамперед буде сприяти зменшенню кількості випадків неправильного застосування земельного законодавства.

Отже, полегшити істинність кваліфікації юридичних дій, передбачити можливі помилки у правозастосуванні норм земельного права та процесу дозволяють формально-логічні блок-схеми алгоритмів.

При оформленні блок-схем алгоритмів (схеми 70; 83; 87 та 117) і деяких схем окремі функції алгоритмів і схем з урахуванням ступеня їх деталізації виконуються у вигляді умовних графічних позначень символів відповідно до ГОСТ 19.701-90 (ISO 5807-85)².

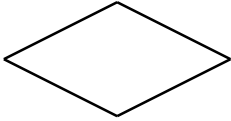
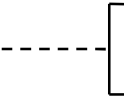
Лінії потоку повинні бути паралельні зовнішній рамці. Напрямок ліній потоку зверху вниз і зліва направо приймають за основний. Якщо лінії потоків не мають зломів, стрілками їх можна не позначати. В інших випадках напрямком лінії потоку позначати стрілкою обов'язково.

Перелік, найменування та вид основних символів і відображувані ними функції в алгоритмі й схемі відповідно до ГОСТ 19.701-90 (ISO 5807-85) наводяться у таблиці.

¹ Алгоритм – послідовність, система, набір систематизованих правил виконання обчислювального процесу, що обов'язково приводить до розв'язання певного класу задач після скінченного числа операцій. Для візуального зображення алгоритмів часто використовують блок-схеми.

² Единая система программной документации. Схемы алгоритмов, программ, данных и систем. Условные обозначения и правила выполнения (ISO 5807-85): ГОСТ 19.701-90. Дата введения 01.01.1992. М.: Изд-во стандартов Госстандарта СССР, 1992. 26 с. (Стандарты СССР).

Деякі основні символи та їх призначення³

Найменування	Позначення	Функція
Процес		Виконання операцій або групи операцій, у результаті яких змінюється значення, форма подання або розташування даних
Рішення		Вибір напрямку виконання алгоритму або програми залежно від деяких змінних умов
Наперед визначений процес		Використання раніше створених й окремо описаних програм
Дані		Перетворення даних у форму, придатну для обробки (введення) або для відображення результатів обробки (виведення)
Термінатор		Початок, кінець, переривання процесу обробки даних або виконання програми
Коментар		Зв'язок між елементами схеми та пояснення
З'єднувач		Вказівка зв'язку між перерваними лініями потоку, що з'єднують символи
Лінія		Потік даних чи управління

³ Складено, керуючись ГОСТ 19.701-90 (ISO 5807-85) (переклад з російської автора).

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО»

Модуль 1. Загальна частина

Змістовий модуль 1

Тема 1. Земельне право у правовій системі України

Поняття, предмет і методи земельного права. Різновиди земельних правовідносин. Земельні відносини. Особливість земельних відносин. Об'єкти земельних відносин. Суб'єкти земельних відносин. Система земельного права. Взаємодія з іншими галузями права. Принципи земельного права. Особливості реформування земельних правовідносин на сучасному етапі. Розвиток науки земельного права. Співвідношення публічно-правових інститутів та земельна реформа. Історія земельних правовідносин в Україні.

Тема 2. Джерела земельного права України

Поняття та особливості джерел земельного права. Диференціація джерел земельного права. Місце ЗК України в системі земельного законодавства. ГК України та ЦК України як джерела земельного права, їх співвідношення із ЗК України. Класифікація джерел земельного права за юридичною силою. Система джерел земельного права. Перспективи розвитку земельного законодавства. Судові рішення в системі джерел земельного права. Значення рішень КСУ. Місце міжнародно-правових актів у системі земельного законодавства.

Тема 3. Конституційні засади земельних правовідносин

Земельні правовідносини в нормах Конституції України. Характеристика земельно-правових норм Конституції як основного нормативного акта України. Конституційні засади земельних прав громадян. Право громадян на земельну ділянку за Конституцією України. Соціалізована власність на землю за Конституцією України.

Тема 4. Управлінська діяльність у сфері земельних правовідносин

Управління як засіб реалізації законодавства в галузі раціонального використання, охорони та відтворення земель. Поняття, зміст та види управління земельними ресурсами в Україні. Організаційно-правове забезпечення

управління в галузі раціонального використання, охорони та відтворення земель. Організаційно-правові проблеми здійснення управління в галузі раціонального використання, відтворення та охорони земель. Проблеми вдосконалення функціонально-правового забезпечення управління як засобу реалізації земельного права.

Тема 5. Право власності та інші права на землю

Землі як об'єкт права власності. Поняття та юридичні ознаки земельної ділянки. Особливості права власності на землю. Суб'єкти, об'єкти, зміст права власності на землю. Право власності на землю іноземних держав. Право територіальних громад та держави на землю: суб'єкти, об'єкти, зміст. Право приватної власності на землю: суб'єкти, об'єкти, зміст. Юридичні та фізичні особи як суб'єкти права власності на землю. Спільна й сумісна власність на землю. Виникнення права спільної часткової власності на земельну ділянку. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, що перебуває в спільній частковій власності. Права та обов'язки власників земельних ділянок. Юридичні підстави виникнення, зміни та припинення права власності на землю в Україні, їх особливості для різних суб'єктів. Порядок і умови отримання землі в приватну власність. Захист права власності на землю.

Змістовий модуль 2

Тема 6. Правове регулювання користування землями в Україні

Поняття, види та зміст права землекористування. Право землекористування як правовий інститут екологічного, цивільного та господарського права. Право постійного та тимчасового користування землею, суб'єкти такого права. Обтяження та обмеження щодо використання земельної ділянки. Правове регулювання земельного сервітуту, емфітевзису та суперфіцію. Право на оренду (суборенду) земельної ділянки. Різновиди договору оренди земельної ділянки. Форми орендної плати. Поняття та порядок паювання земель. Суб'єкти права на земельну частку (пай). Оренда земельних часток (паїв) без виділення в натурі. Захист прав землекористувачів.

Тема 7. Правова охорона земель та вирішення земельних спорів

Правова охорона земель: поняття, завдання та зміст. Правові форми охорони земель. Об'єкти та суб'єкти правової охорони земель. Правове забезпечення охорони ґрунтів. Правова охорона земель від забруднення небезпечними речовинами та їх засмічення. Поняття та особливості земельних спорів. Класифікація земельних спорів. Органи, які розглядають земельні спори. Спори з питань приватизації і порядок їх вирішення. Розгляд спорів з питань припинення прав на землю та вилучення земельних ділянок. Строки і порядок вирішення таких спорів.

Тема 8. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства

Способи захисту прав на земельні ділянки. Поняття земельного правопорушення. Види юридичної відповідальності за земельні правопорушення. Цивільно-правова та господарсько-правова відповідальність за порушення земельного законодавства, їх особливості та єдність. Підстави юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.

Модуль 2. Особлива частина**Змістовий модуль 3****Тема 9. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення**

Поняття та склад земель с/г призначення. Особливості правового режиму земель с/г призначення. Суб'єкти права с/г землекористування та загальна характеристика їх правового статусу. Особливості землекористування фермерськими та особистими селянськими господарствами. Відмінність землекористування с/г кооперативами, господарськими товариствами та державними підприємств. Різновиди суб'єктів с/г землевикористання. Право іноземців на землі с/г призначення. Відшкодування втрат с/г виробництва.

Тема 10. Правовий режим земель у межах населених пунктів

Поняття та склад земель житлової та громадської забудови. Особливості правового режиму земель у межах населених пунктів. Порядок використання земель у межах населених пунктів для забудови та інших потреб

громадянами. Особливості права власності на землю та права земле-використання в межах населених пунктів.

**Тема 11. Правовий режим земель, що особливо охороняються:
природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого,
рекреаційного та історико-культурного призначення**

Правовий режим земель, що особливо охороняються: природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Поняття, склад і використання земель природно-заповідного призначення. Землі іншого природоохоронного призначення та їх використання. Землі оздоровчого призначення та їх використання. Визначення, склад і використання земель рекреаційного призначення. Склад і використання земель історико-культурного призначення. Особливості використання цієї категорії земель громадянами (земельні ділянки для дачного будівництва і т. ін.).

Тема 12. Правовий режим земель лісгосподарського призначення

Особливості правового режиму земель л/г призначення. Поняття, склад і загальна характеристика земель л/г призначення. Правові форми використання земель л/г призначення. Власність на землі л/г призначення. Особливості відшкодування втрат л/г виробництва.

Тема 13. Правовий режим земель водного фонду

Правова характеристика земель водного фонду. Правові форми використання земель водного фонду. Власність на землі водного фонду. Обмеження права користування землями водного фонду.

**Тема 14. Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку,
енергетики, оборони та іншого призначення**

Особливості правового режиму земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Склад і використання земель промисловості. Склад і використання земель транспорту. Склад і використання земель оборони та іншого призначення.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

§ 1. Предмет, метод, система та джерела земельного права

- Схема 1. Найважливіші засади виокремлення земельного права у самостійну галузь*
- Схема 2. Земельне право як галузь права*
- Схема 3. Земля – основне національне багатство*
- Схема 4. Предмет земельного права*
- Схема 5. Специфіка та види земельних правовідносин*
- Схема 6. Структура методу правового регулювання*
- Схема 7. Комплексний метод земельного права*
- Схема 8. Суб'єкти земельних відносин*
- Схема 9. Різновиди суб'єктів залежно від виду майнових прав на земельні ділянки*
- Схема 10. Взаємозв'язок земельного права з іншими галузями права*
- Схема 11. Джерела земельного права*
- Схема 12. Класифікація земельно-правових норм*
- Схема 13. Система земельного права*
- Схема 14. Співвідношення системи земельного права з логічною структурою ЗК України*
- Схема 15. Принципи земельного законодавства*
- Схема 16. Поняття «земельне право»*
- Схема 17. Склад науки «Земельне право»*
- Схема 18. Склад предмета науки «Земельне право»*

Схема 1. Найважливіші засади виокремлення земельного права у самостійну галузь

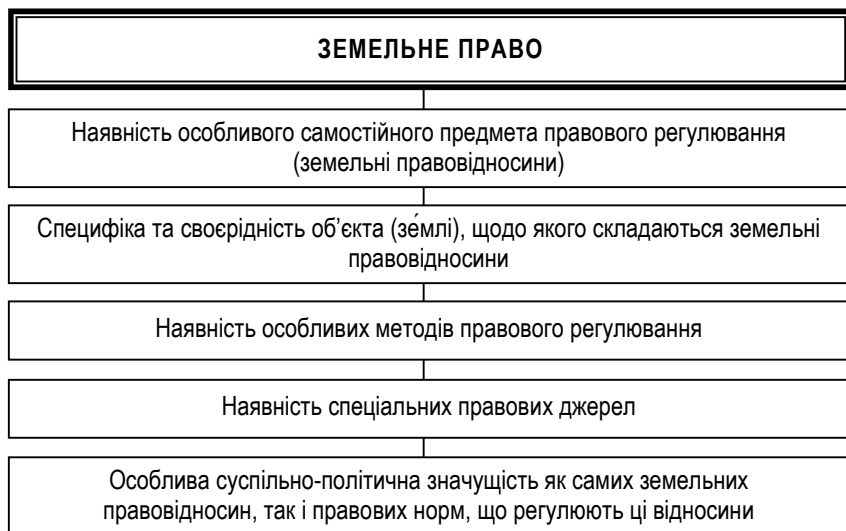

Схема 2. Земельне право як галузь права

Схема 3. Земля – основне національне багатство

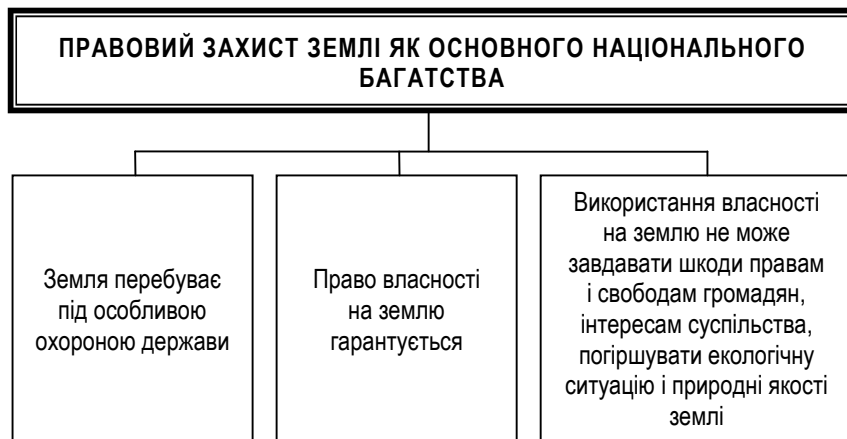

Схема 4. Предмет земельного права

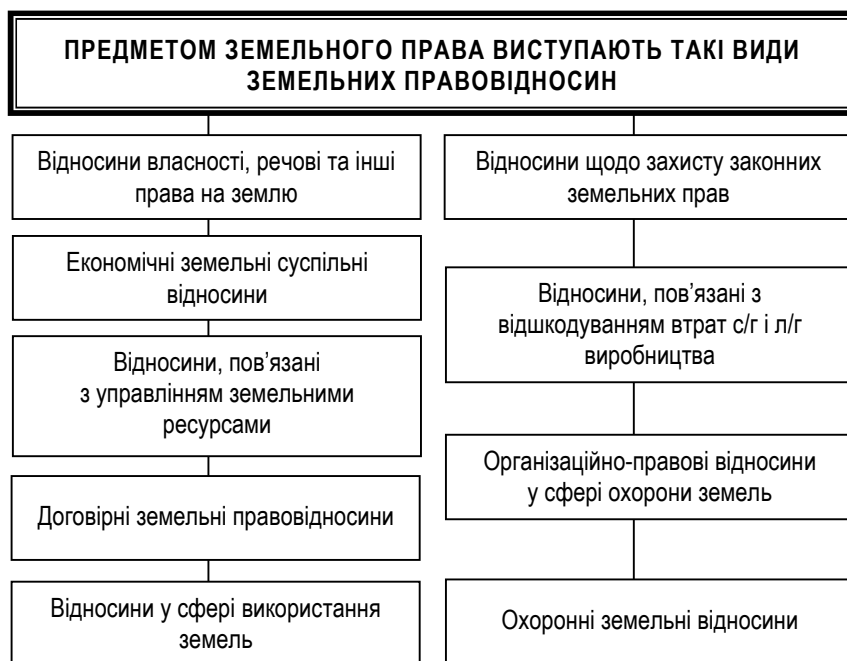

Схема 5. Специфіка та види земельних правовідносин

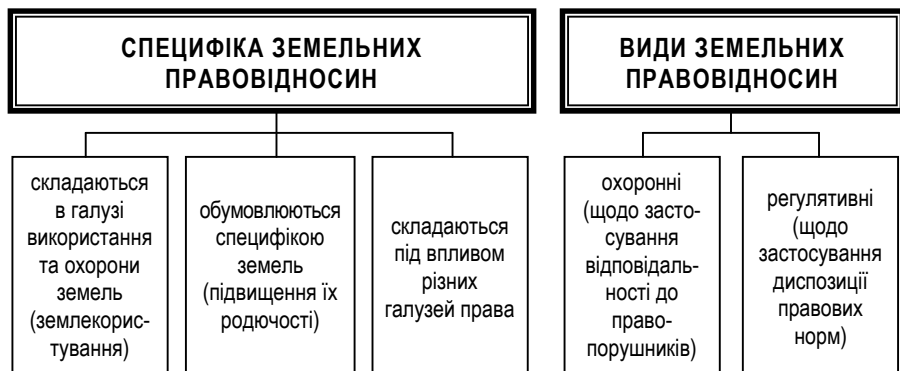

Схема 6. Структура методу правового регулювання

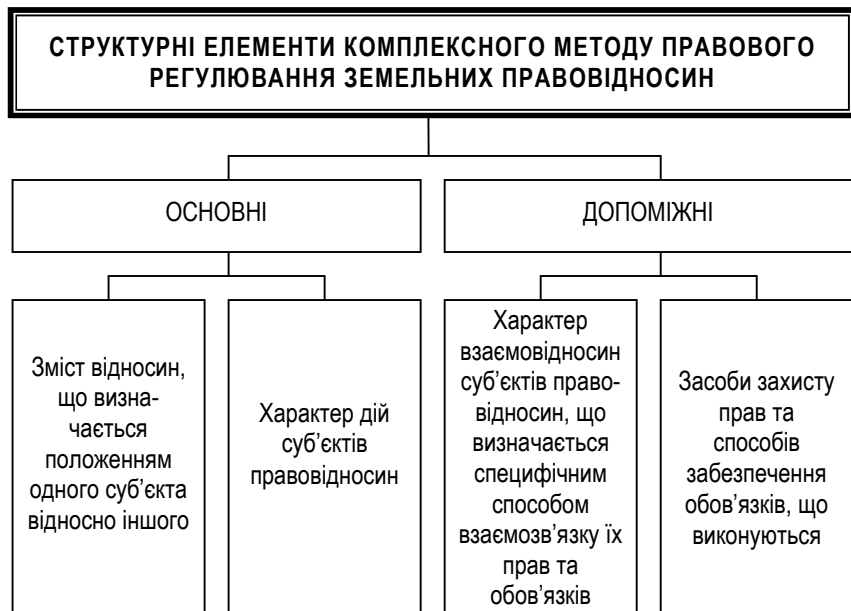

Схема 7. Комплексний метод земельного права

Схема 8. Суб'єкти земельних відносин

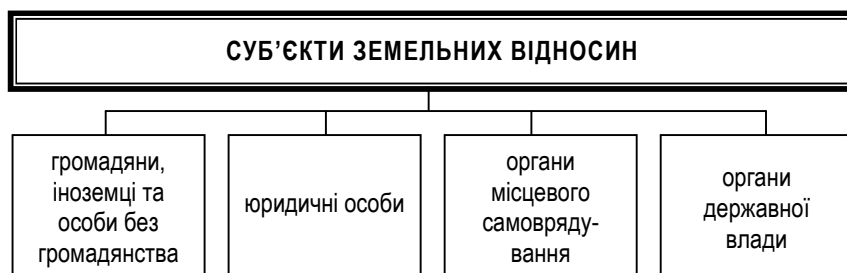

Схема 9. Різновиди суб'єктів залежно від виду майнових прав на земельні ділянки

Схема 10. Взаємозв'язок земельного права з іншими галузями права

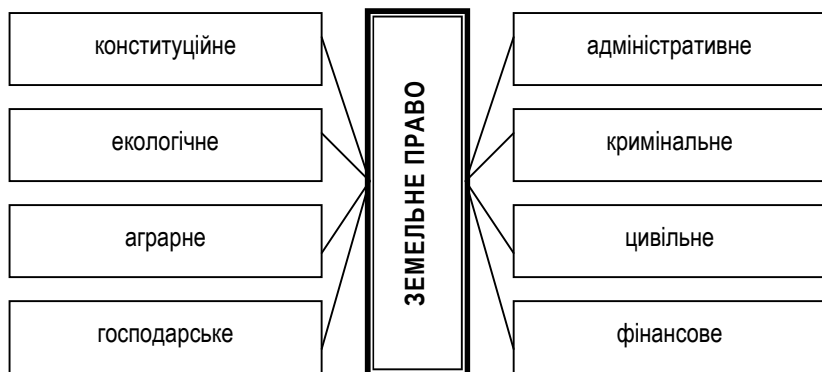

Схема 11. Джерела земельного права

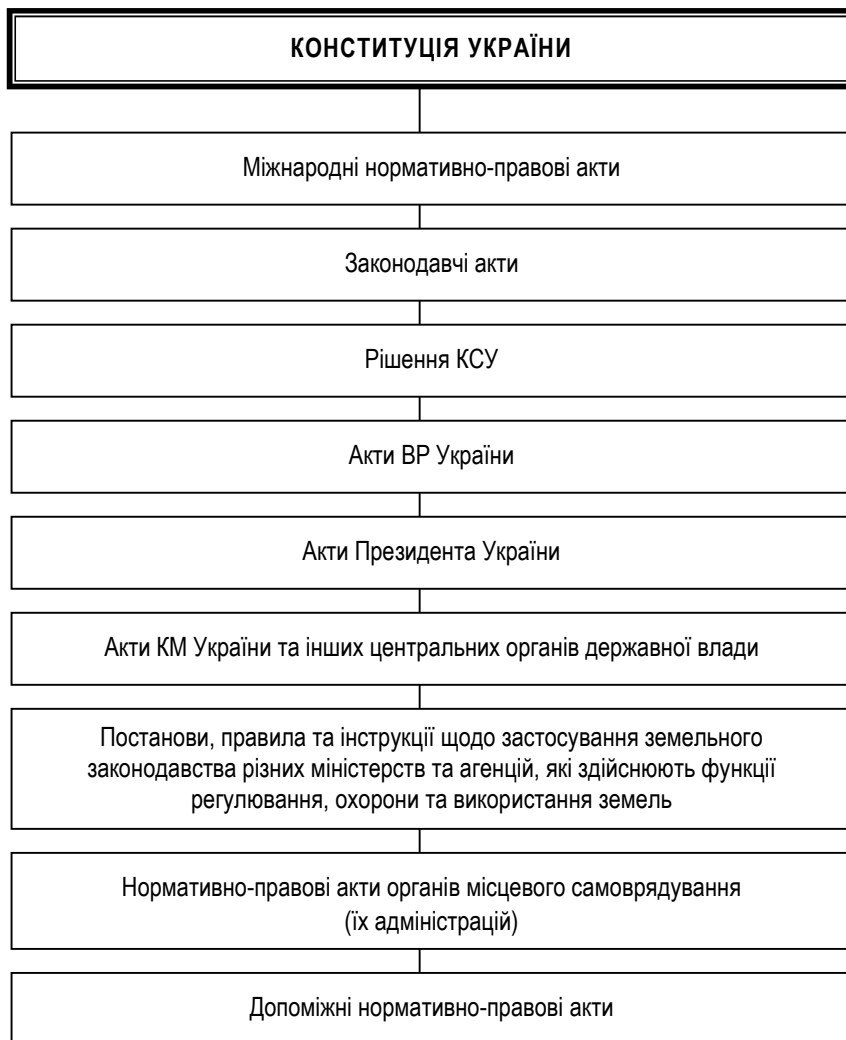

Схема 12. Класифікація земельно-правових норм

Схема 13. Система земельного права

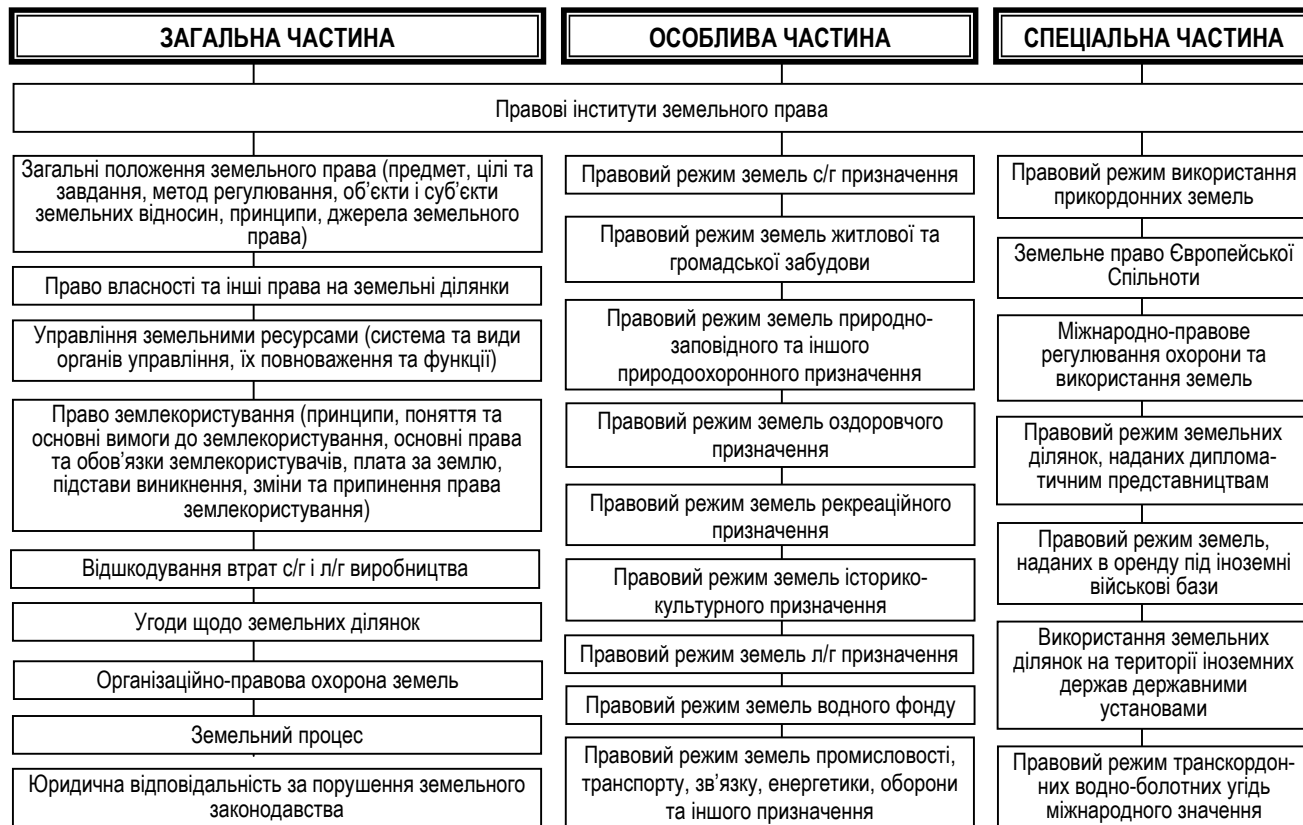

Схема 14. Співвідношення системи земельного права
із логічною структурою ЗК України

Схема 15. Принципи земельного законодавства

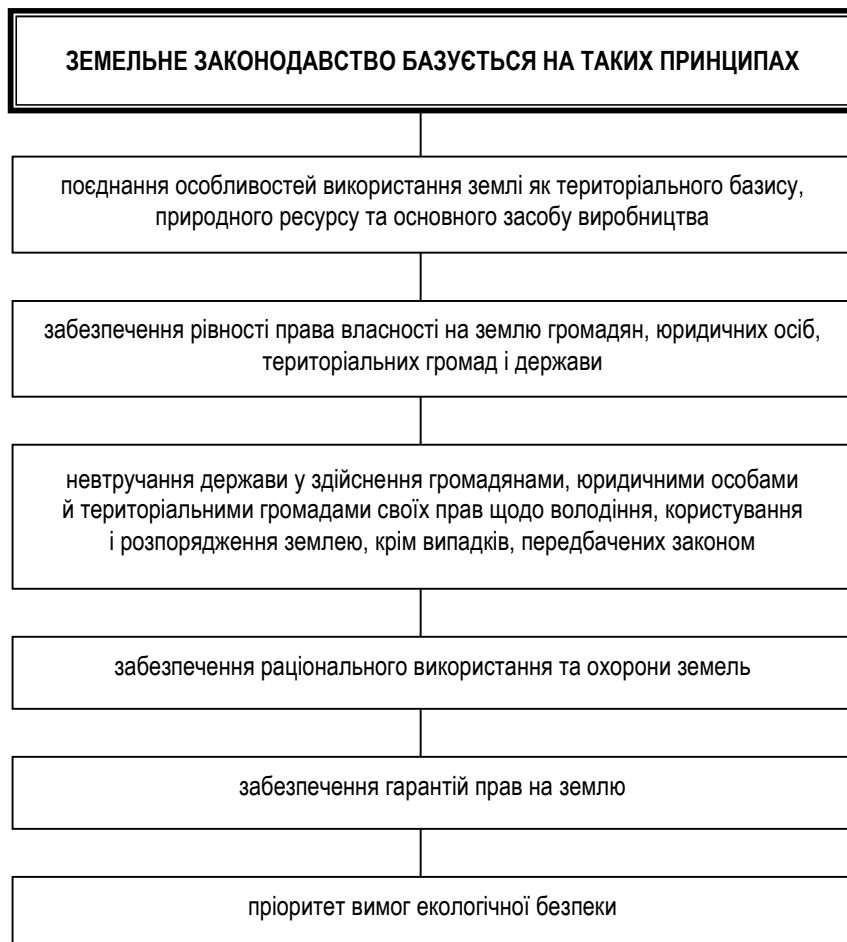

Схема 16. Поняття «земельне право»

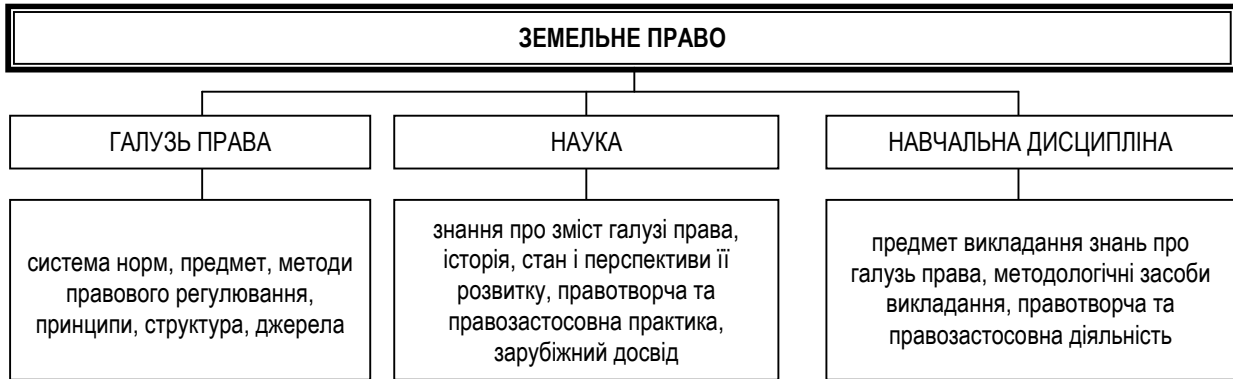

Схема 17. Склад науки «Земельне право»

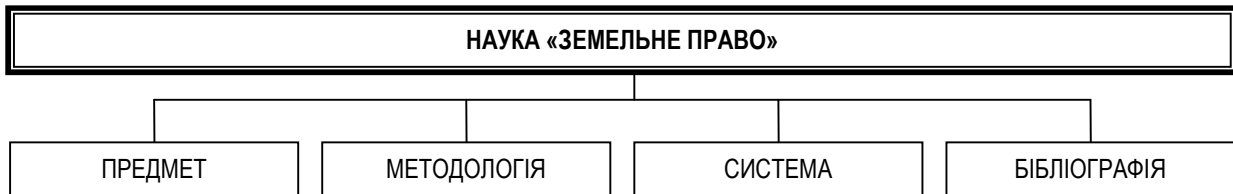
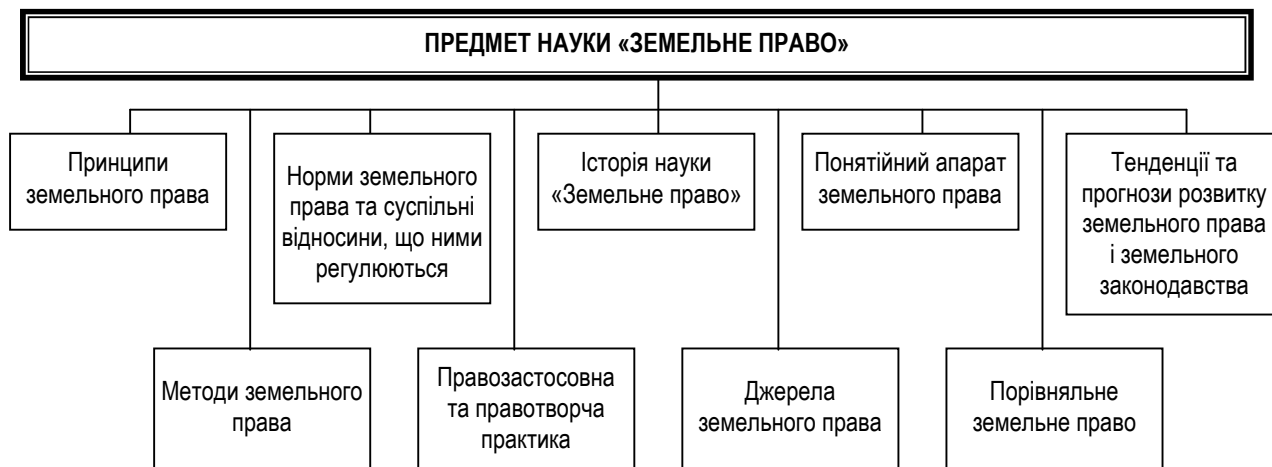

Схема 18. Склад предмета науки «Земельне право»

§ 2. Повноваження представницьких та виконавчих органів влади у галузі земельних відносин

- Схема 19. Органи державної влади, що здійснюють повноваження у галузі земельних правовідносин*
- Схема 20. Повноваження ВР України у галузі земельних відносин*
- Схема 21. Повноваження ВР АРК у галузі земельних відносин*
- Схема 22. Повноваження обласних рад у галузі земельних відносин*
- Схема 23. Повноваження Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин*
- Схема 24. Повноваження районних та районних у містах рад у галузі земельних відносин*
- Схема 25. Повноваження сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин*
- Схема 26. Повноваження КМ України в галузі земельних відносин*
- Схема 27. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів у галузі земельних відносин*
- Схема 28. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин*
- Схема 29. Структура центрального апарату Держгеокадастру України*
- Схема 30. Структура Головного управління Держгеокадастру у Харківській області*
- Схема 31. Повноваження РМ АРК у галузі земельних відносин*
- Схема 32. Повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин*
- Схема 33. Повноваження державних органів приватизації в галузі земельних відносин*

Схема 19. Органи державної влади, що здійснюють повноваження у галузі земельних правовідносин

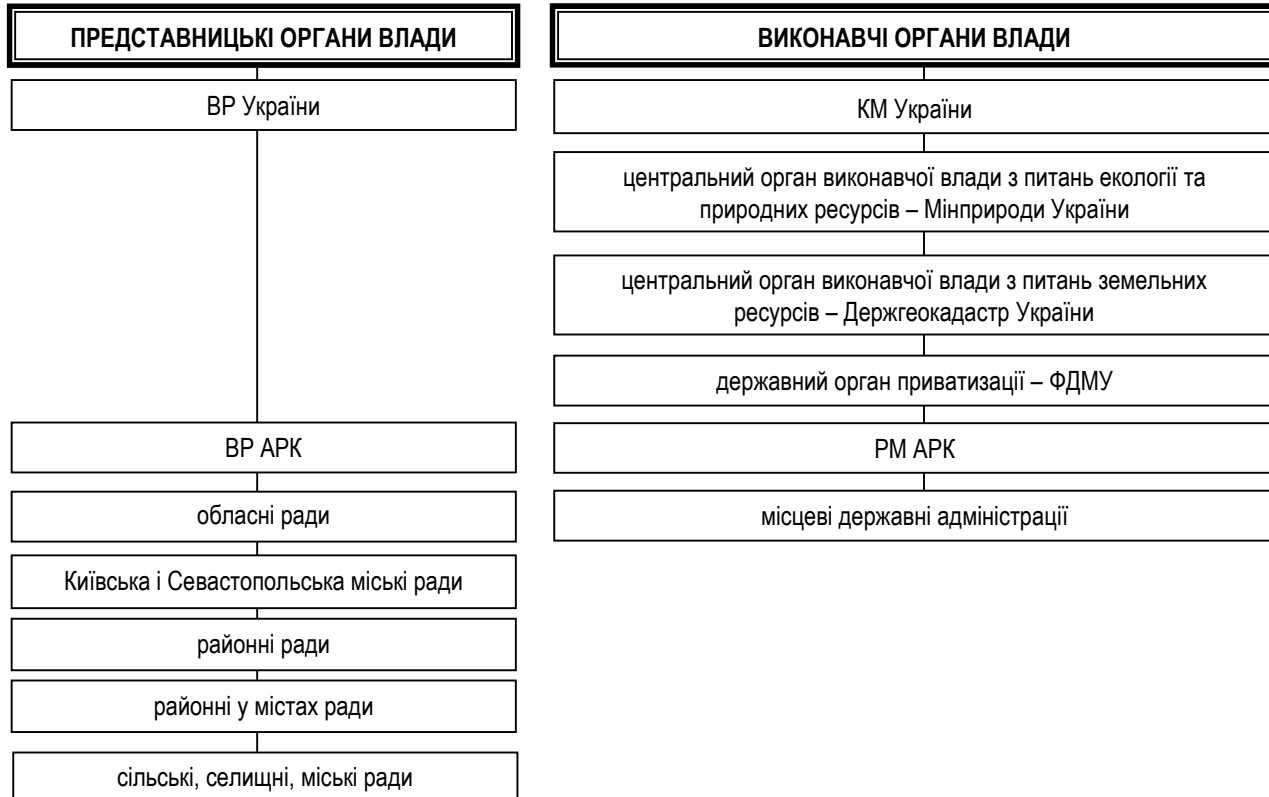

Схема 20. Повноваження ВР України у галузі земельних відносин

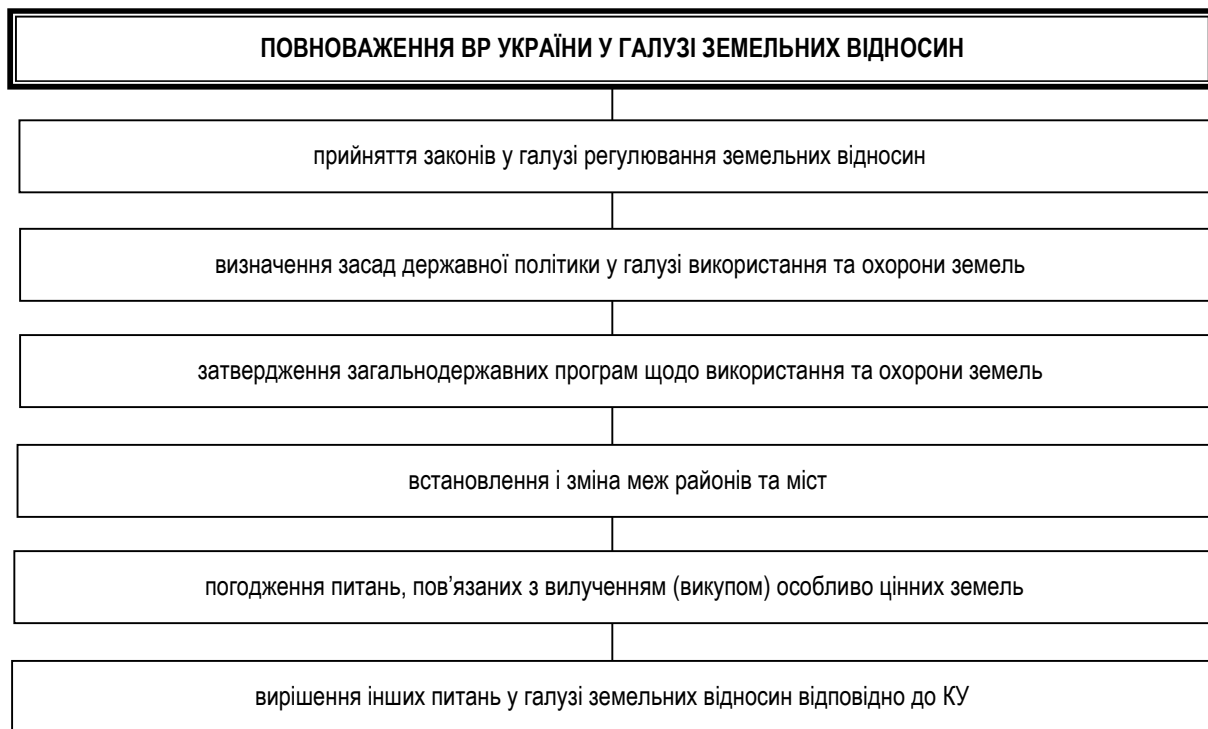

Схема 21. Повноваження ВР АРК у галузі земельних відносин

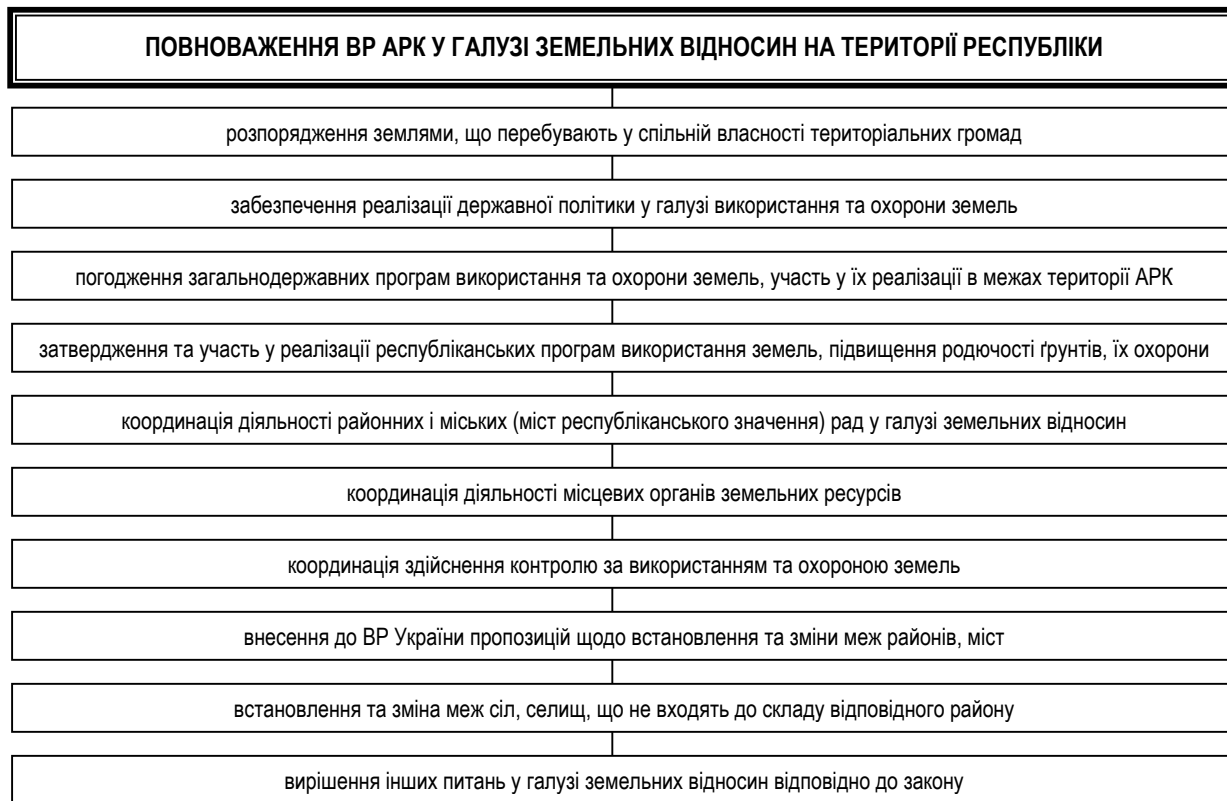

Схема 22. Повноваження обласних рад у галузі земельних відносин

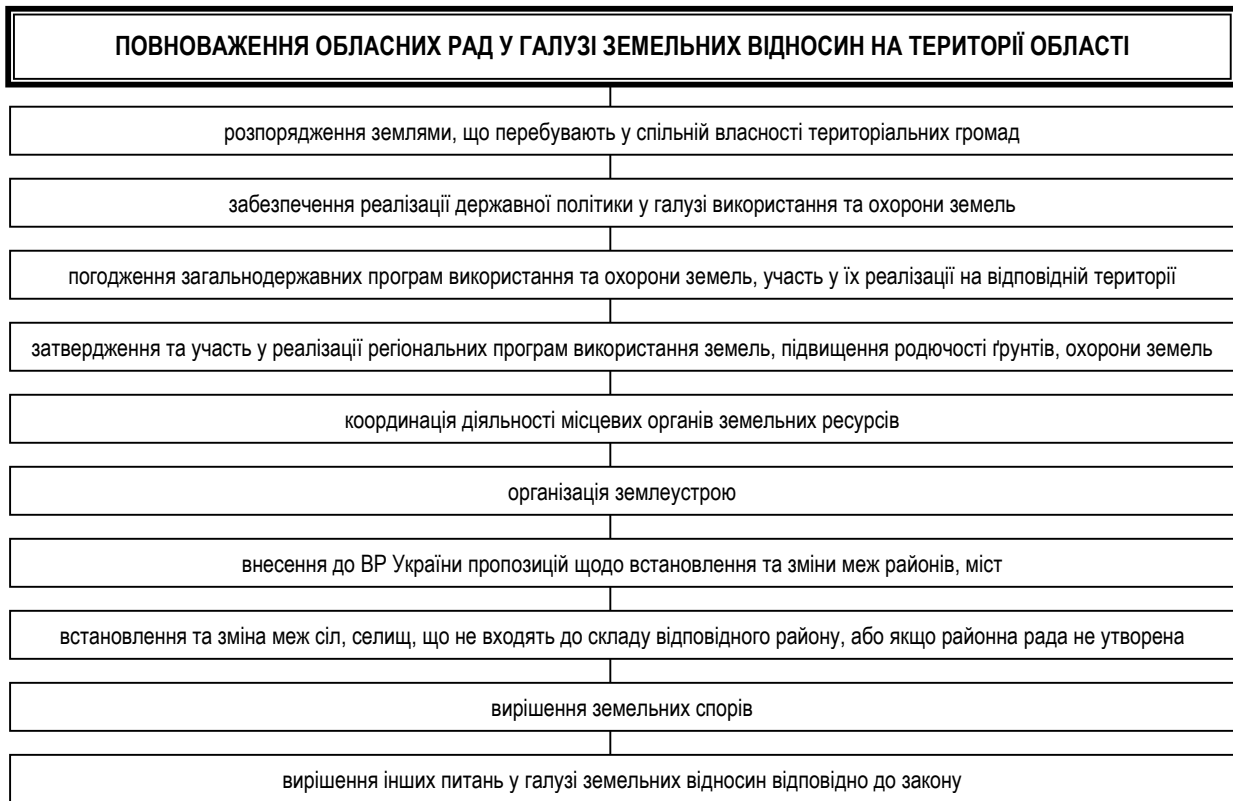
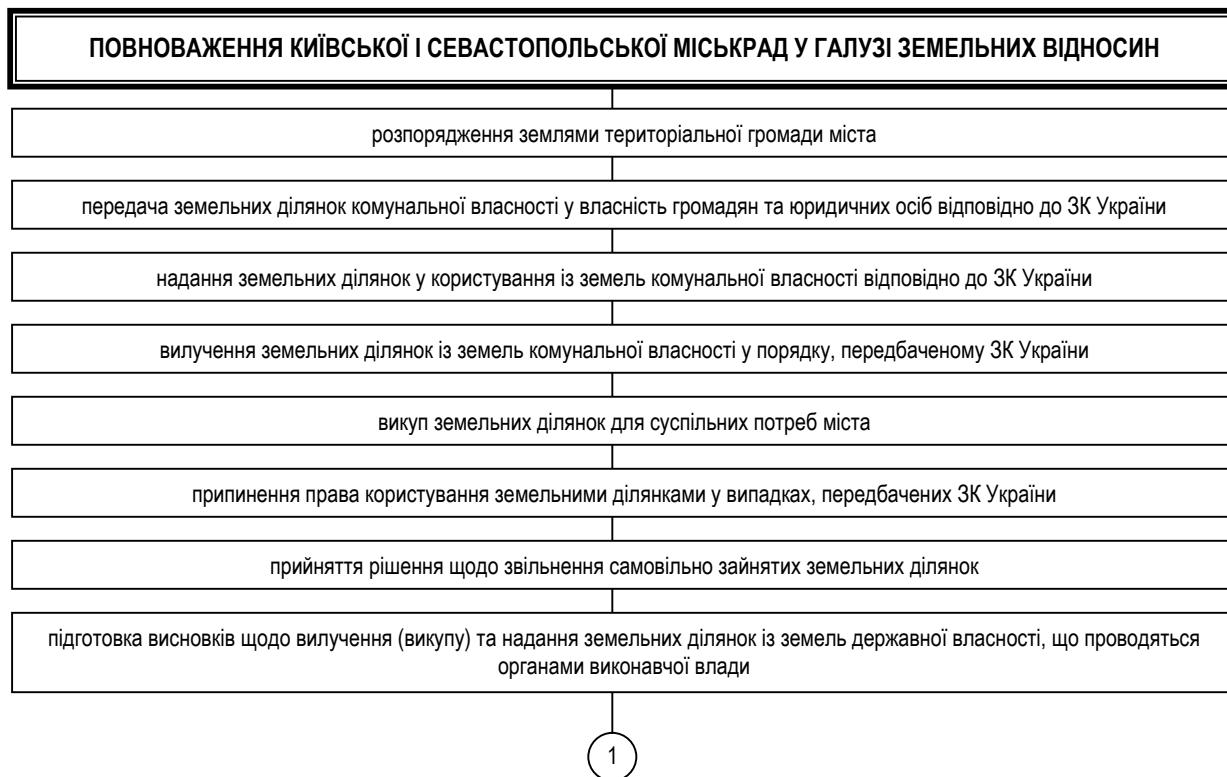

Схема 23. Повноваження Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин

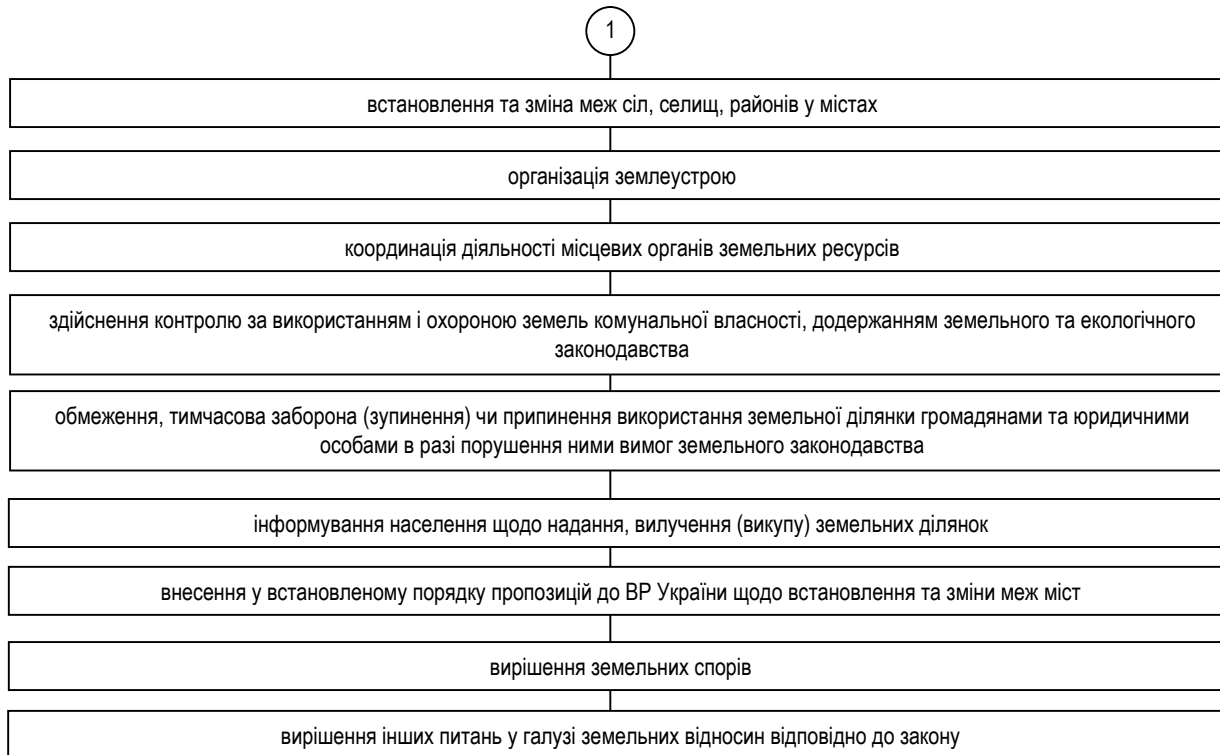

Схема 24. Повноваження районних та районних у містах рад у галузі земельних відносин

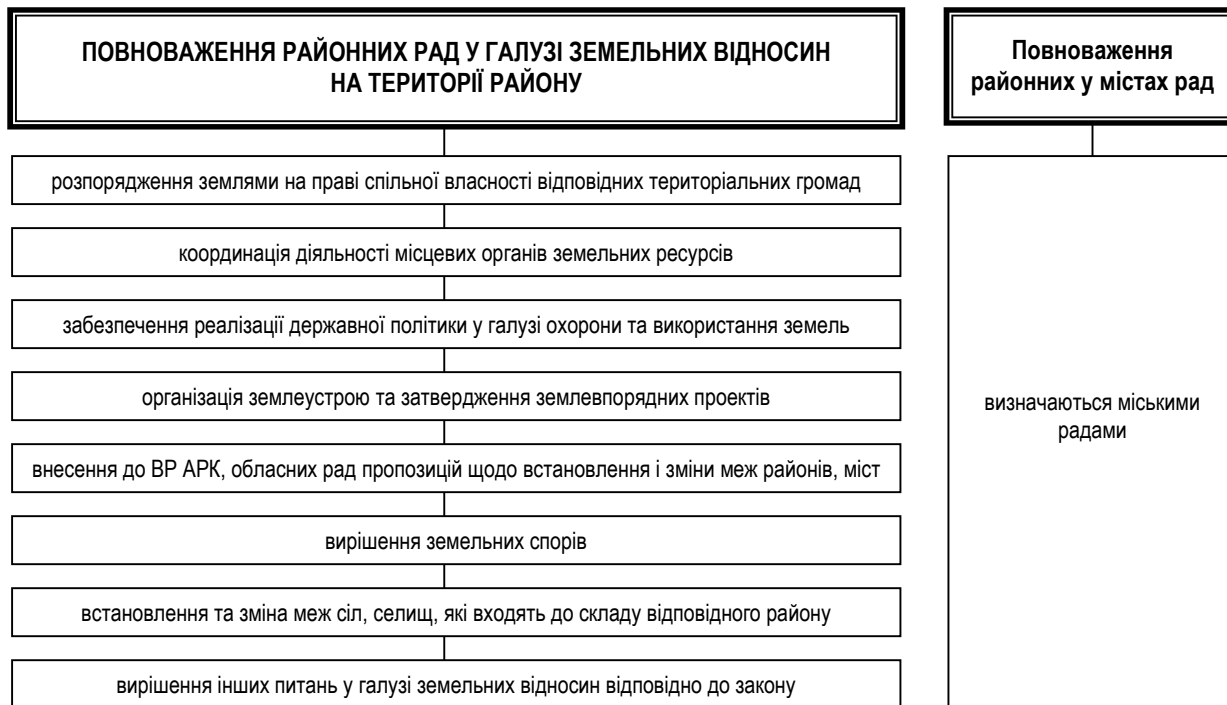
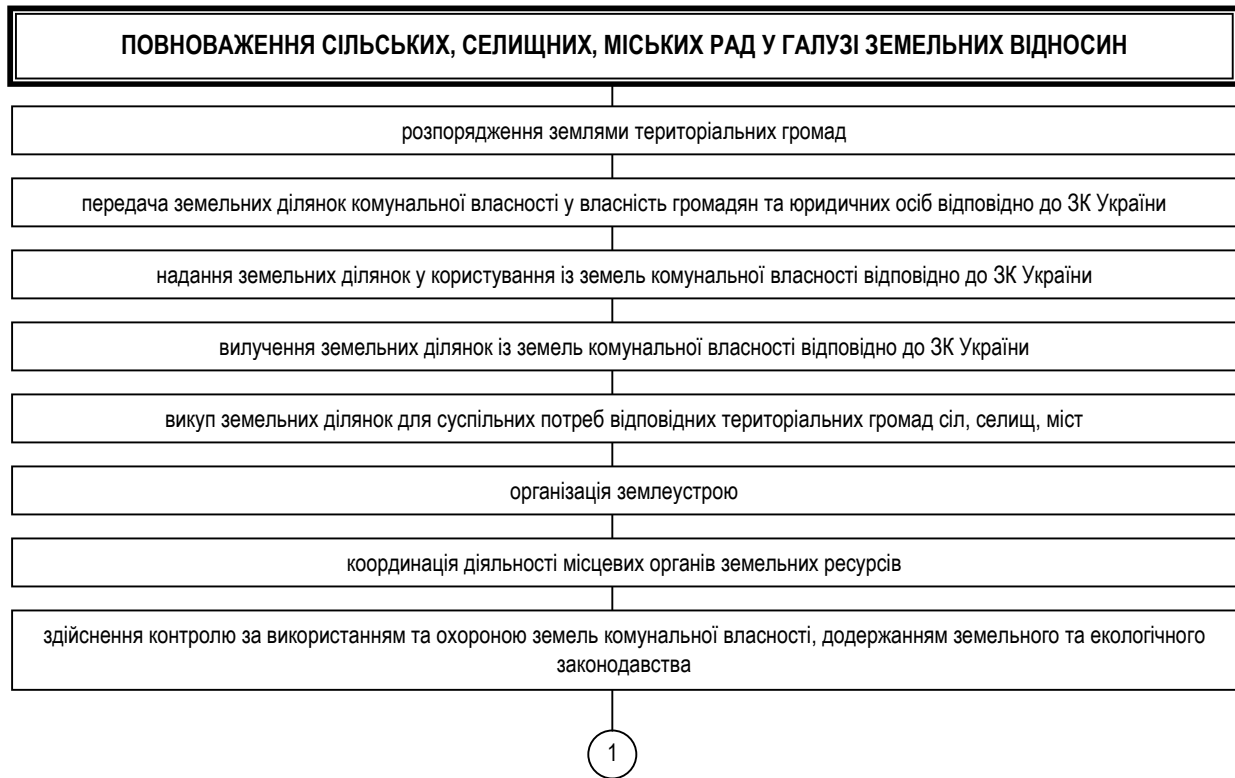

Схема 25. Повноваження сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин

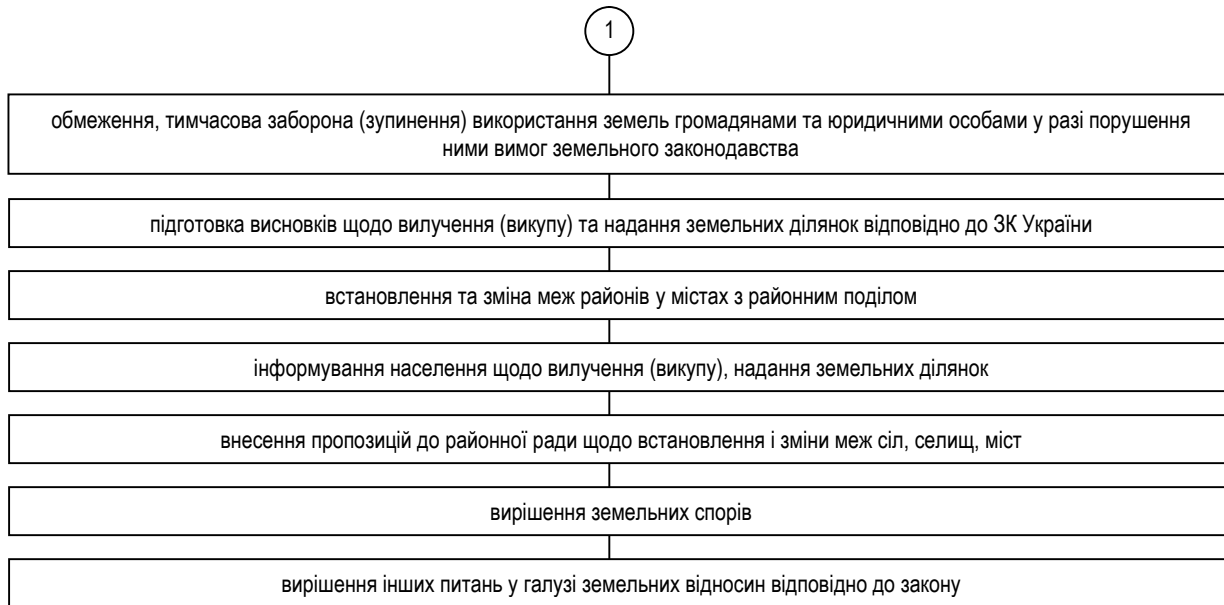

Схема 26. Повноваження КМ України в галузі земельних відносин

ПОВНОВАЖЕННЯ КМ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН	
розпорядження землями державної власності у межах, визначених ЗК України	
реалізація державної політики в галузі використання та охорони земель	
викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному законом	
координація проведення земельної реформи	
розроблення і забезпечення виконання загальнодержавних програм використання та охорони земель	
організація ведення ДЗК, державного контролю за використанням і охороною земель та здійснення землеустрою	
встановлення порядку проведення моніторингу земель	
вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону	

Схема 27. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів у галузі земельних відносин

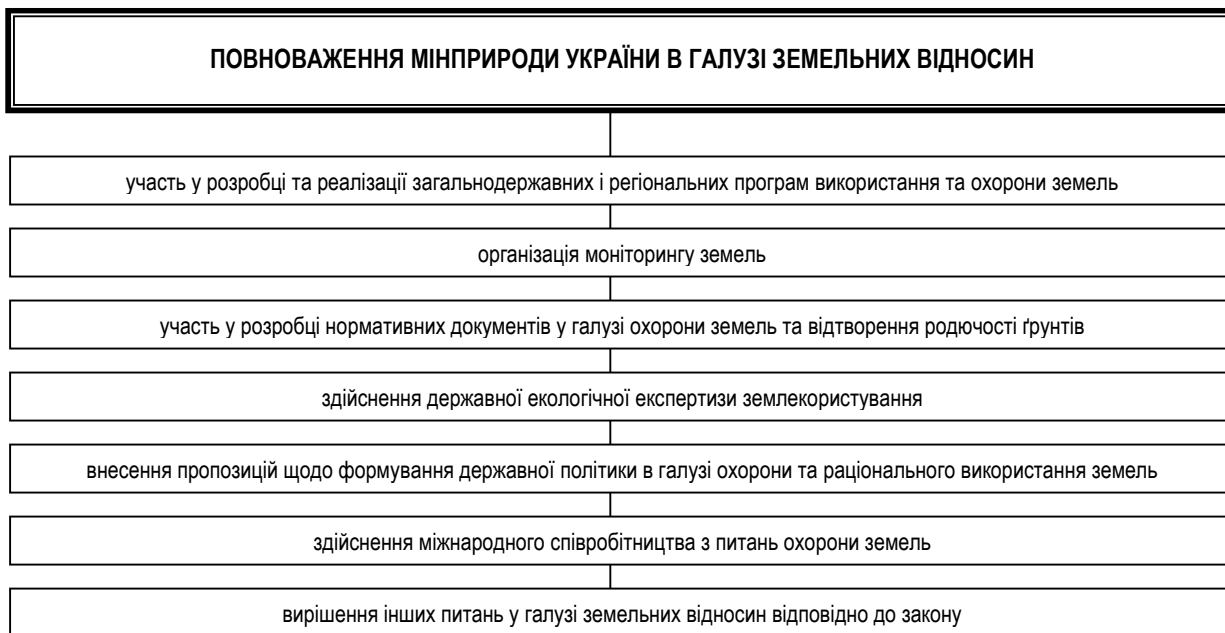

Схема 28. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин

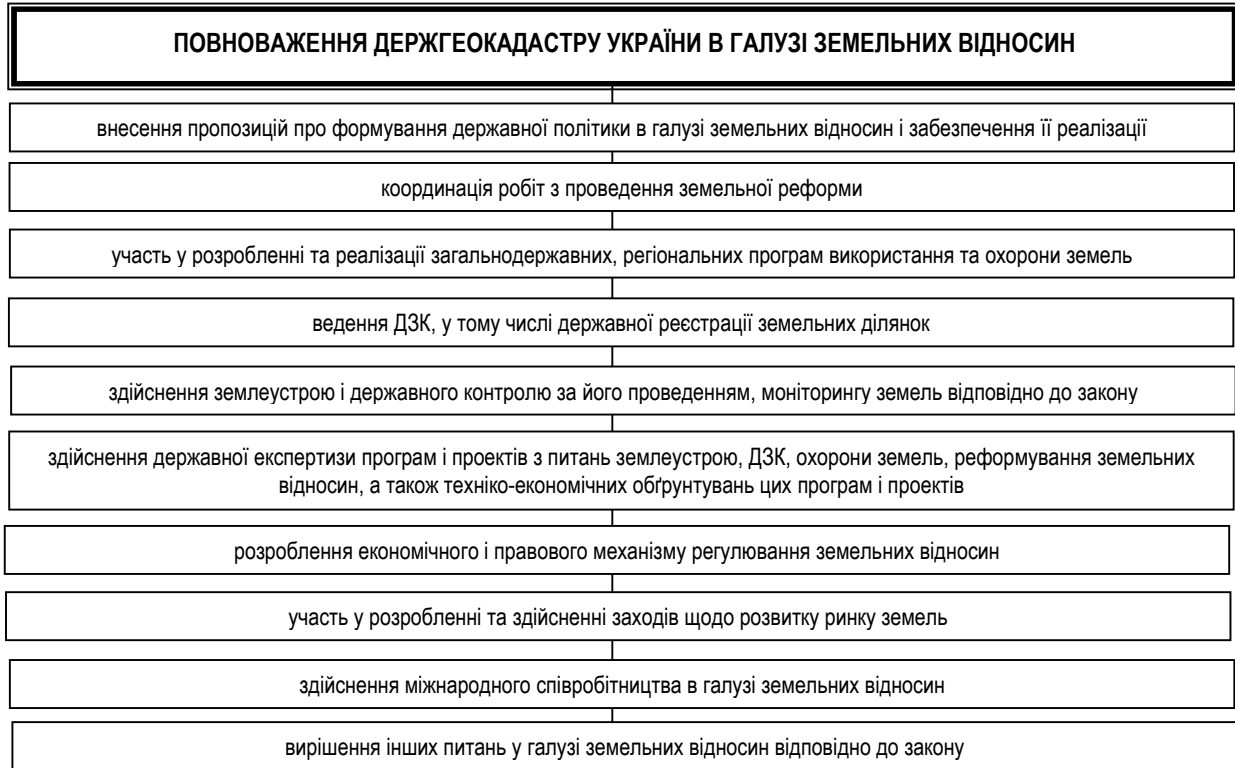

Схема 29. Структура центрального апарату Держгеокадастру України⁴

1

⁴ Структурні підрозділи центрального апарату // Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру: офіс. сайт. 03.05.2017. URL: <http://land.gov.ua/info/strukturni-pidrozidily-tsentralnoho-aparatu/> (дата звернення: 23.05.2017).

Закінчення схеми 29

Схема 30. Структура Головного управління Держгеокадастру у Харківській області⁵

⁵ Структура Головного управління Держгеокадастру у Харківській області // Головне управління Держгеокадастру у Харківській області: офіц. сайт. 13.02.2017. URL: <http://kharkivska.land.gov.ua/info/struktura-holovnoho-upravlinnia-derzhheokadastru-u-kharkivskii-oblasti/> (дата звернення: 23.05.2017).

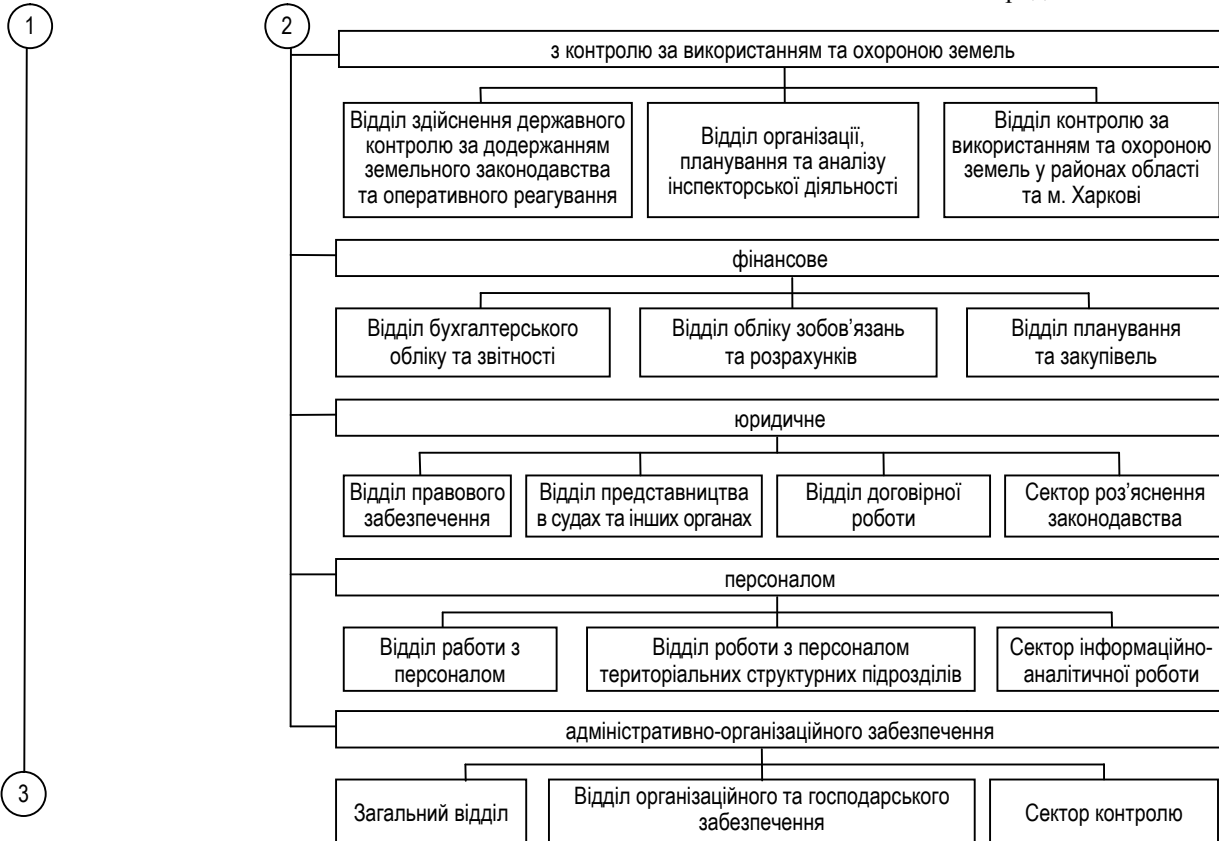

Схема 31. Повноваження РМ АРК у галузі земельних відносин

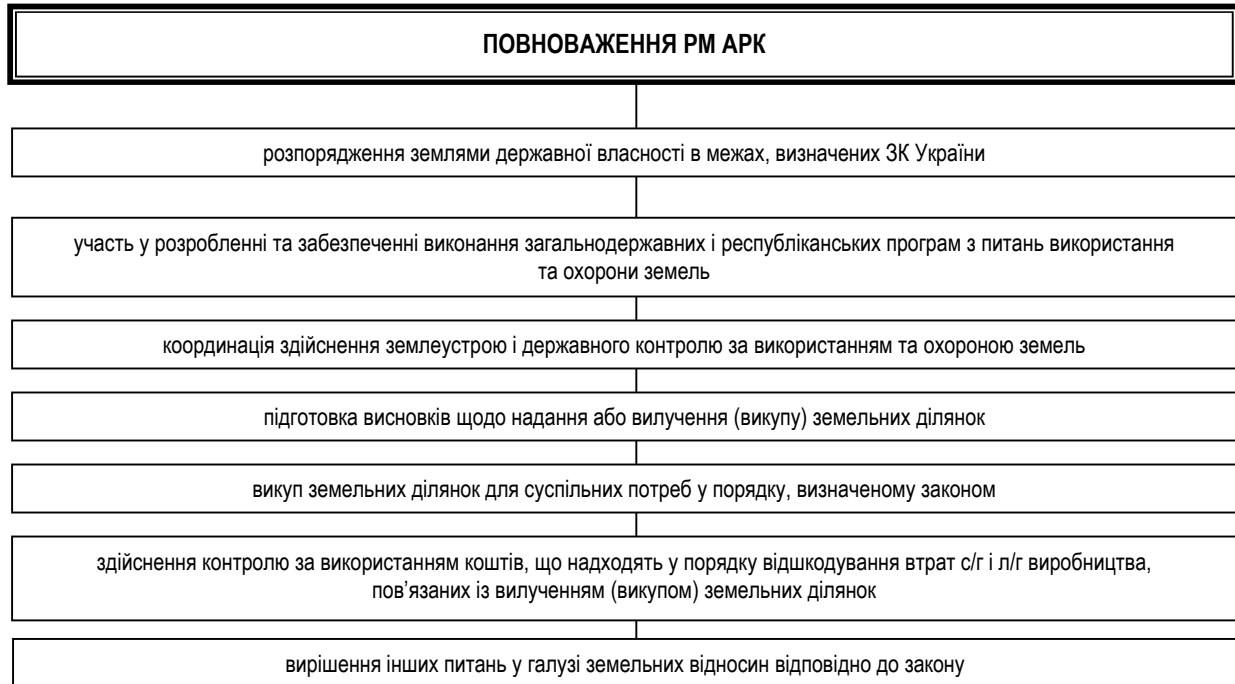

Схема 32. Повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин

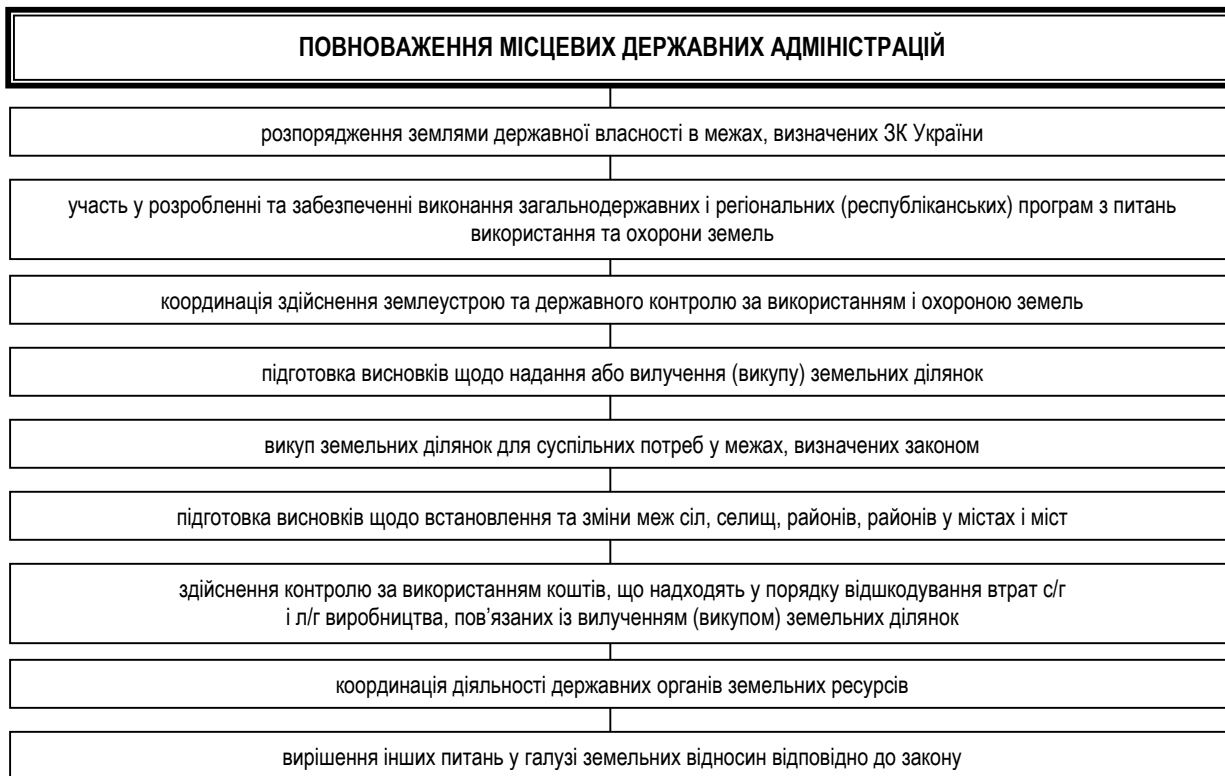
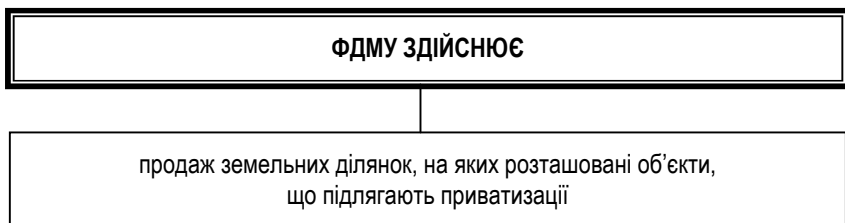

Схема 33. Повноваження державних органів приватизації
в галузі земельних відносин

§ 3. Права на землю

Рисунок 1. Структура земельного фонду України за формами власності

Схема 34. Форми права власності на землю

Схема 35. Правомочності власника земельної ділянки

Схема 36. Земельна ділянка як об'єкт права власності

Схема 37. Суб'єкти права власності на землю

Схема 38. Набуття права власності на земельні ділянки фізичними особами

Схема 39. Набуття права власності на земельні ділянки юридичними особами

Схема 40. Право власності на землю територіальних громад

Схема 41. Право власності на землю держави

Схема 42. Спільна власність на землю

Схема 43. Права та обов'язки власників земельних ділянок

Схема 44. Основні види речових прав на землю в Україні

Схема 45. Право постійного землекористування

Схема 46. Суб'єкти права постійного користування земельною ділянкою

Схема 47. Оренда землі

Схема 48. Орендодавці землі

Схема 49. Орендарі землі

Схема 50. Перехід права на оренду земельної ділянки

Схема 51. Суборенда земельних ділянок

Схема 52. Умови договору оренди землі

Схема 53. Порядок укладення договору оренди землі

Схема 54. Орендна плата за землю

Схема 55. Права та обов'язки орендодавця

Схема 56. Права та обов'язки орендаря земельної ділянки

Схема 57. Припинення договору оренди землі

Схема 58. Права та обов'язки землекористувачів

Схема 59. Зміст права земельного сервітуту

Схема 60. Види права земельного сервітуту

Схема 61. Види земельних сервітутів

Схема 62. Припинення дії земельного сервітуту

Схема 63. Право користування чужою земельною ділянкою для с/г потреб (емфітевзис) або для забудови (суперфіцій)

Схема 64. Основні відмінності оренди земельної ділянки від земельного сервітуту

Схема 65. Добросусідство

Схема 66. Поняття обмеження у використанні земельних ділянок, обтяження прав на земельну ділянку

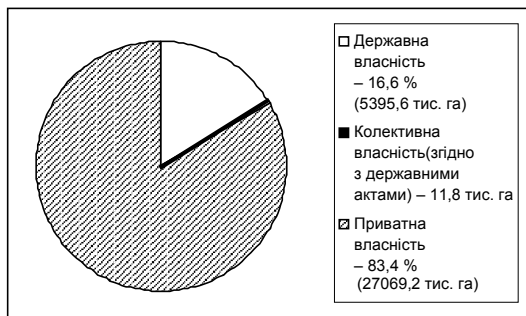
Схема 67. Зони обмежень прав на землю

Рілля, тис. га

С/г угіддя, тис. га

Загальна площа землі, тис. га

Рисунок 1. Структура земельного фонду України за формами власності⁶

⁶ Станом на 1 січня 2011 року. Див.: Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році. Київ: Центр екол. освіти та інформ., 2011. С. 96.

Схема 34. Форми права власності на землю

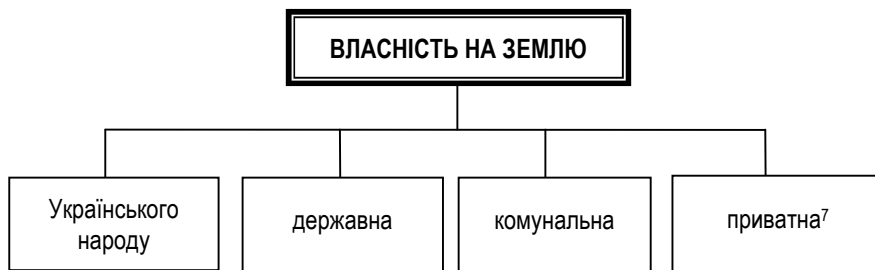

Схема 35. Правомочності власника земельної ділянки

⁷ Особам (їх спадкоємцям), які мали у власності земельні ділянки до 15 травня 1992 року (з дня набрання чинності ЗК України), земельні ділянки не повертаються.

Схема 36. Земельна ділянка як об'єкт права власності

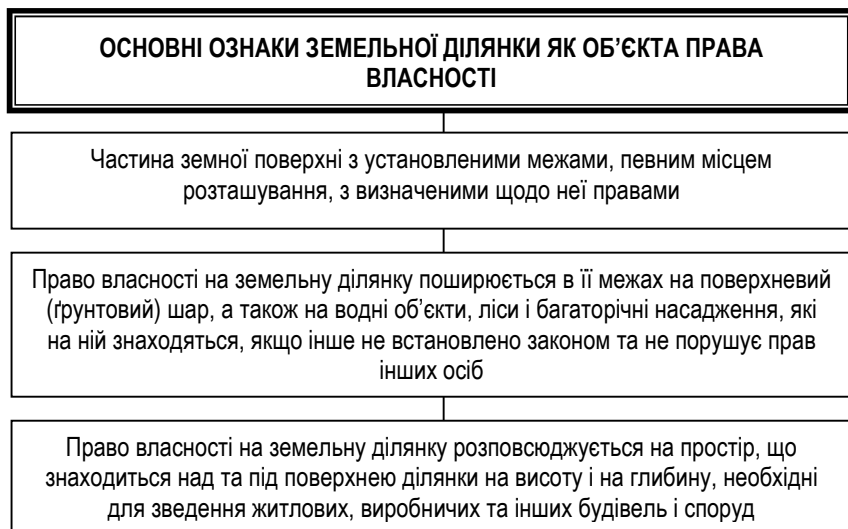

Схема 37. Суб'єкти права власності на землю

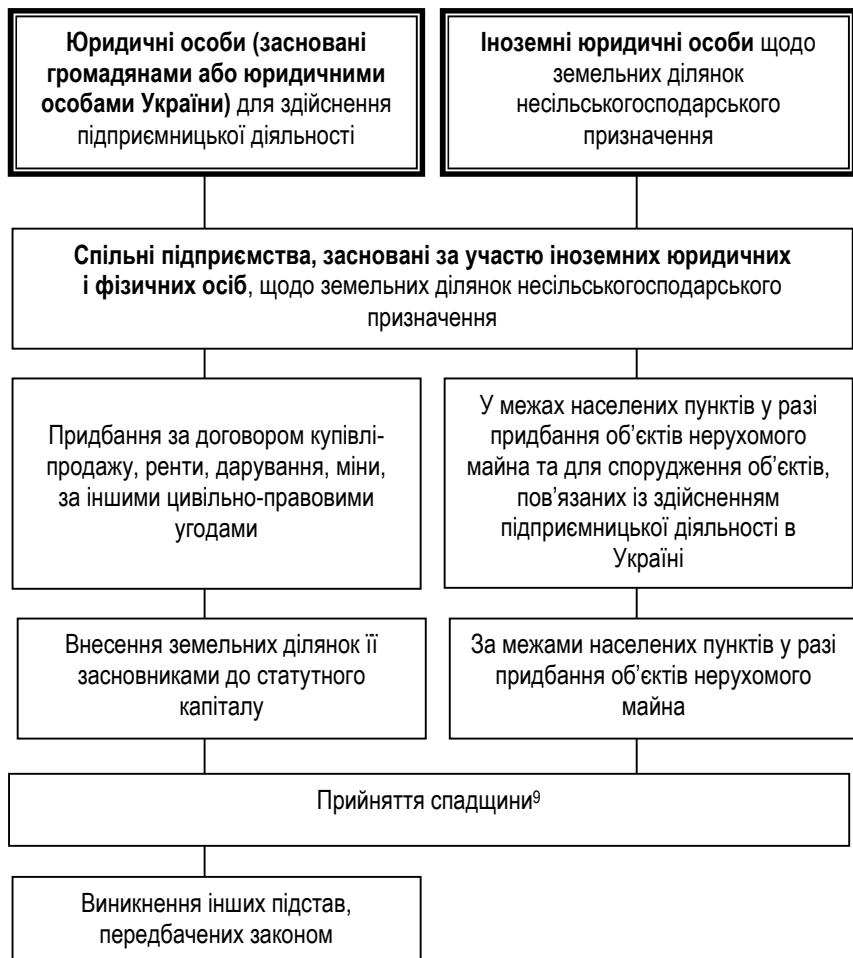

Схема 38. Набуття права власності на земельні ділянки фізичними особами

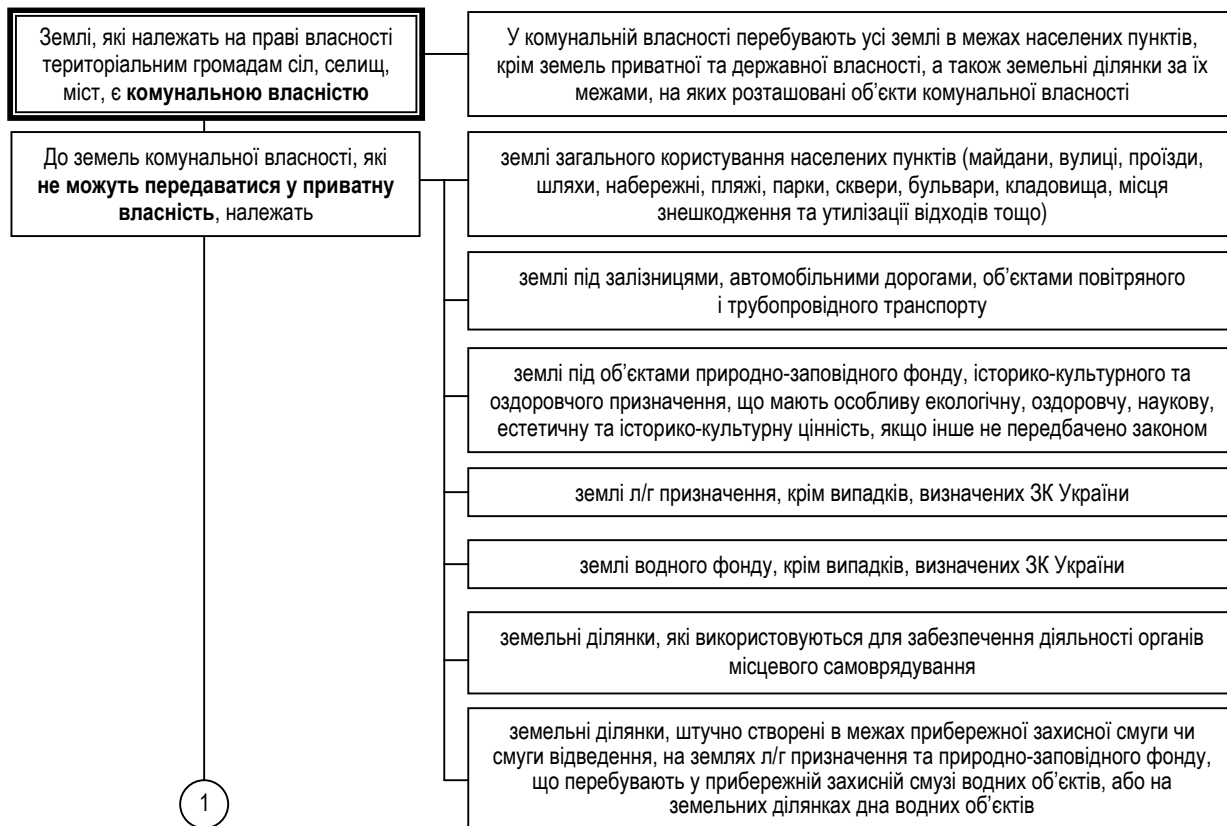
⁸ Землі с/г призначення, прийняті у спадщину іноземними громадянами, а також особами без громадянства, протягом року підлягають відчуженню.

Схема 39. Набуття права власності на земельні ділянки юридичними особами

⁹ Землі с/г призначення, отримані в спадщину іноземними юридичними особами, підлягають відчуженню протягом 1 року.

Схема 40. Право власності на землю територіальних громад

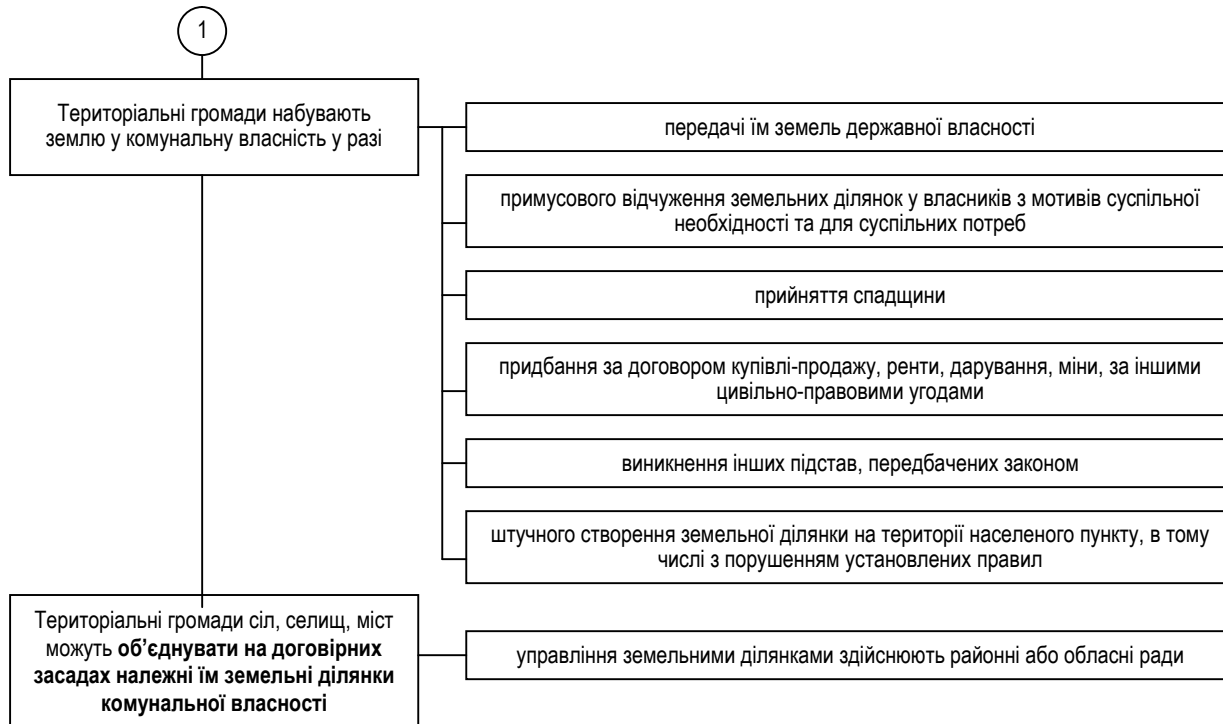
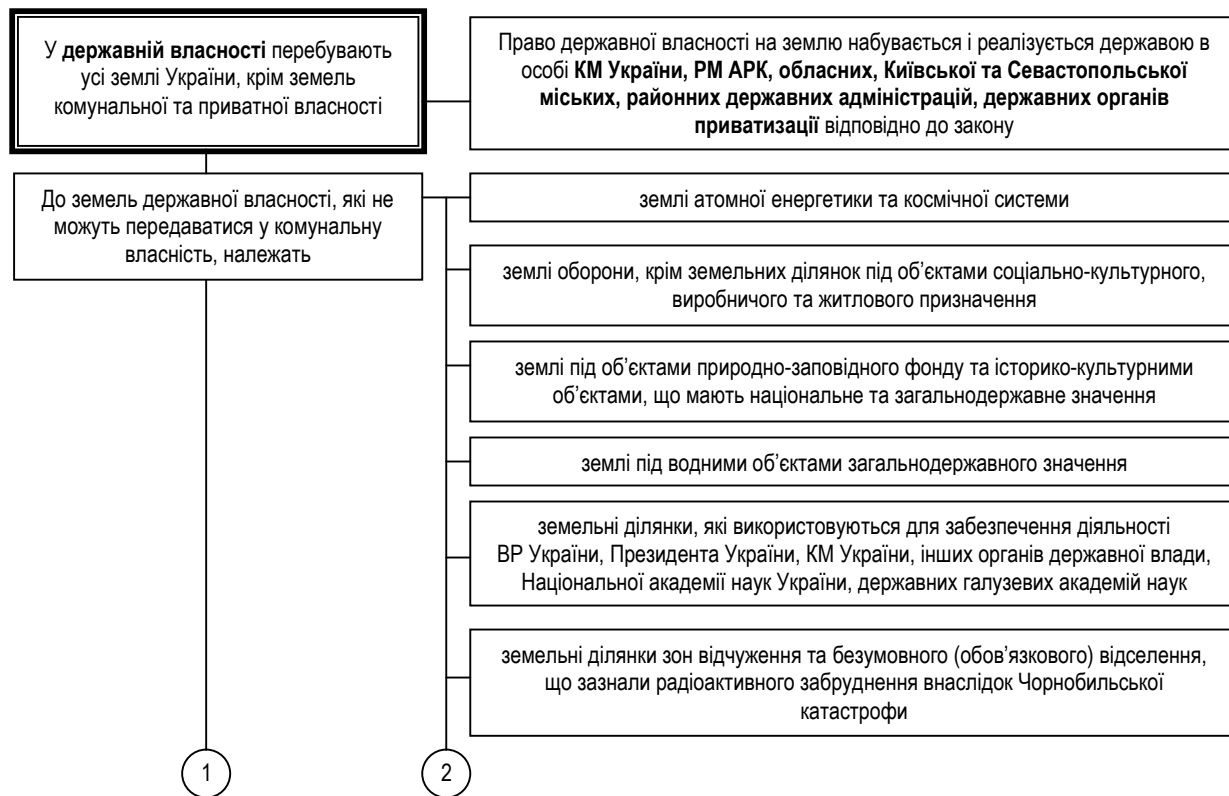
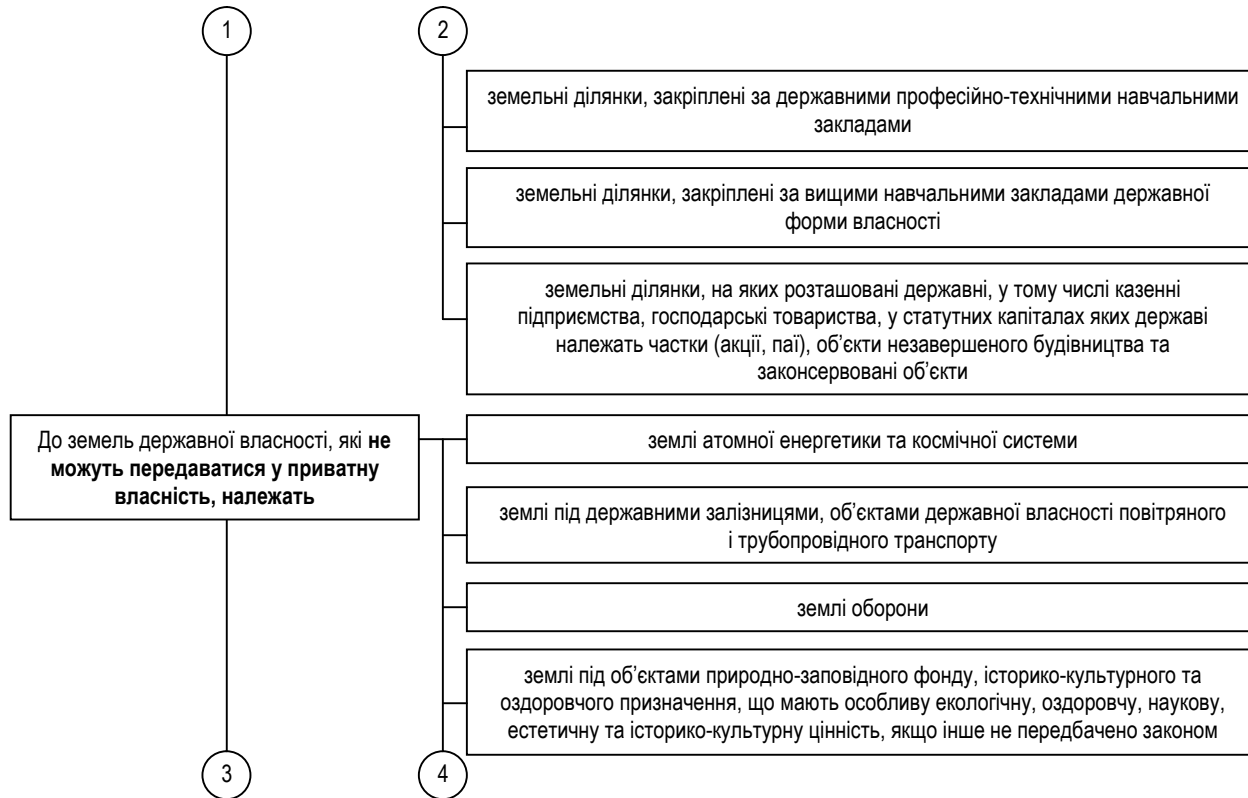
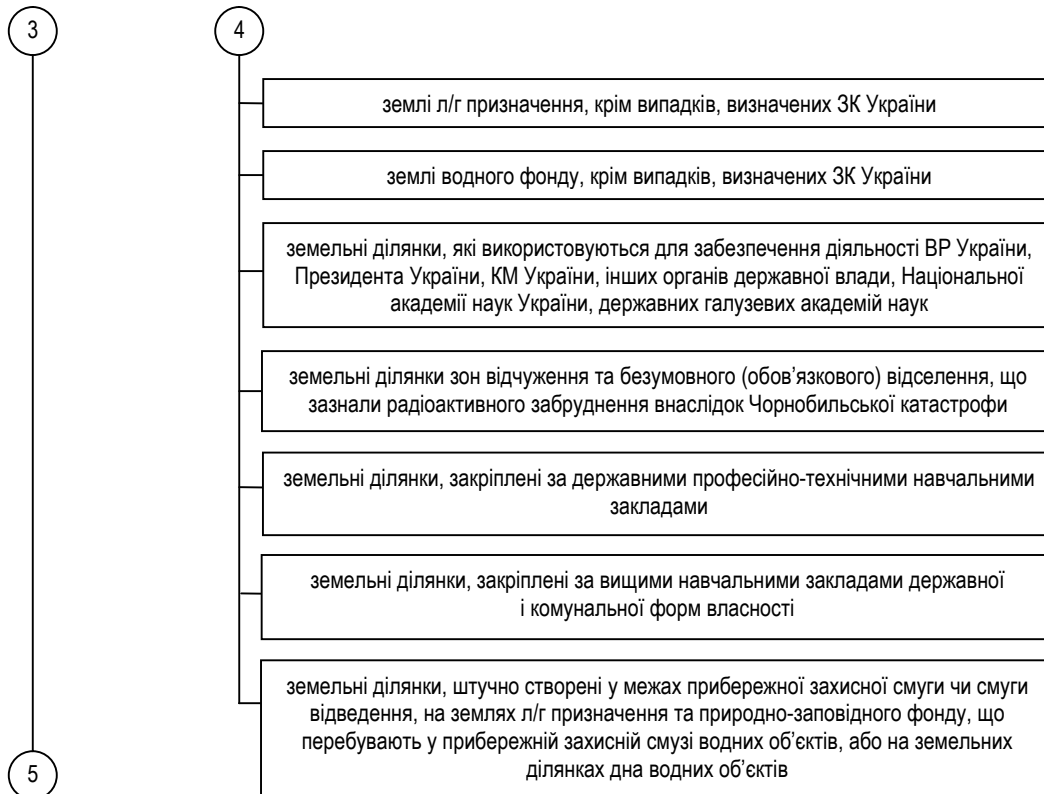

Схема 41. Право власності на землю держави

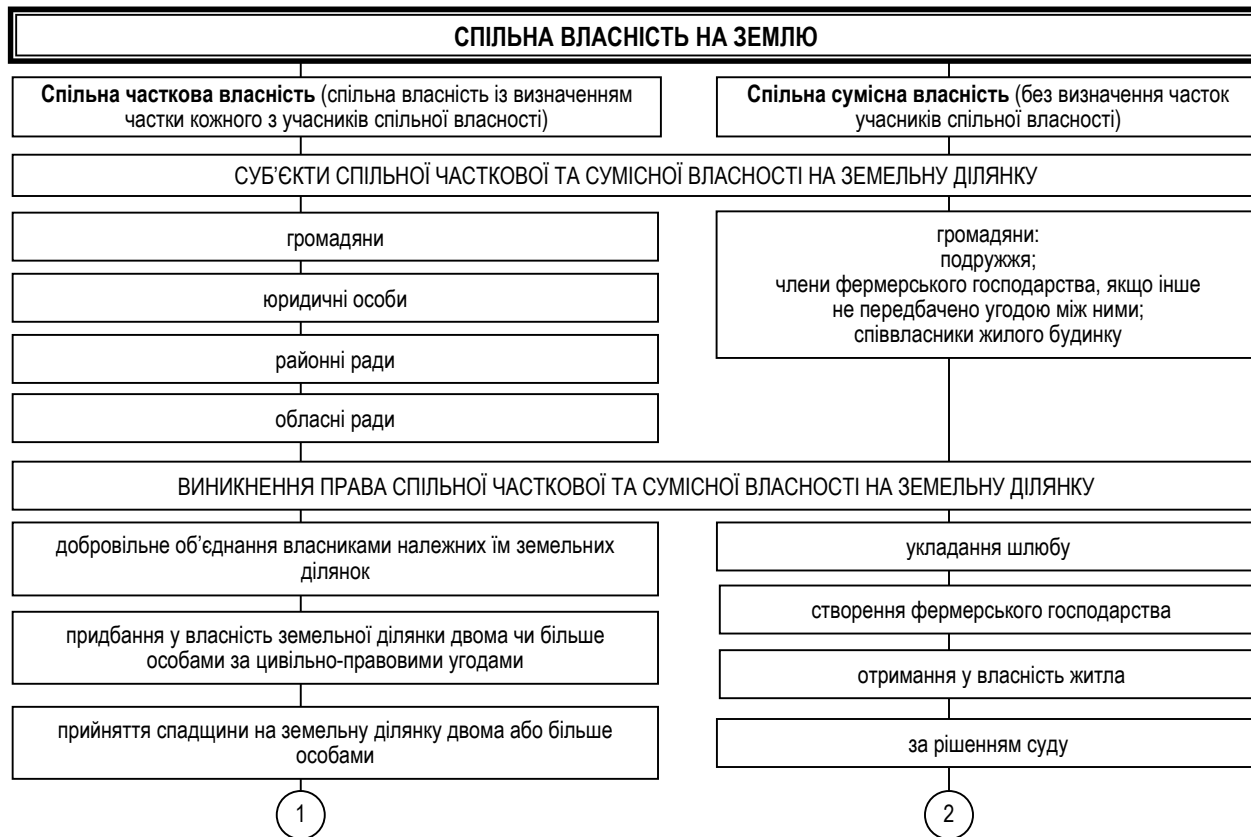

Закінчення схеми 41

Схема 42. Спільна власність на землю

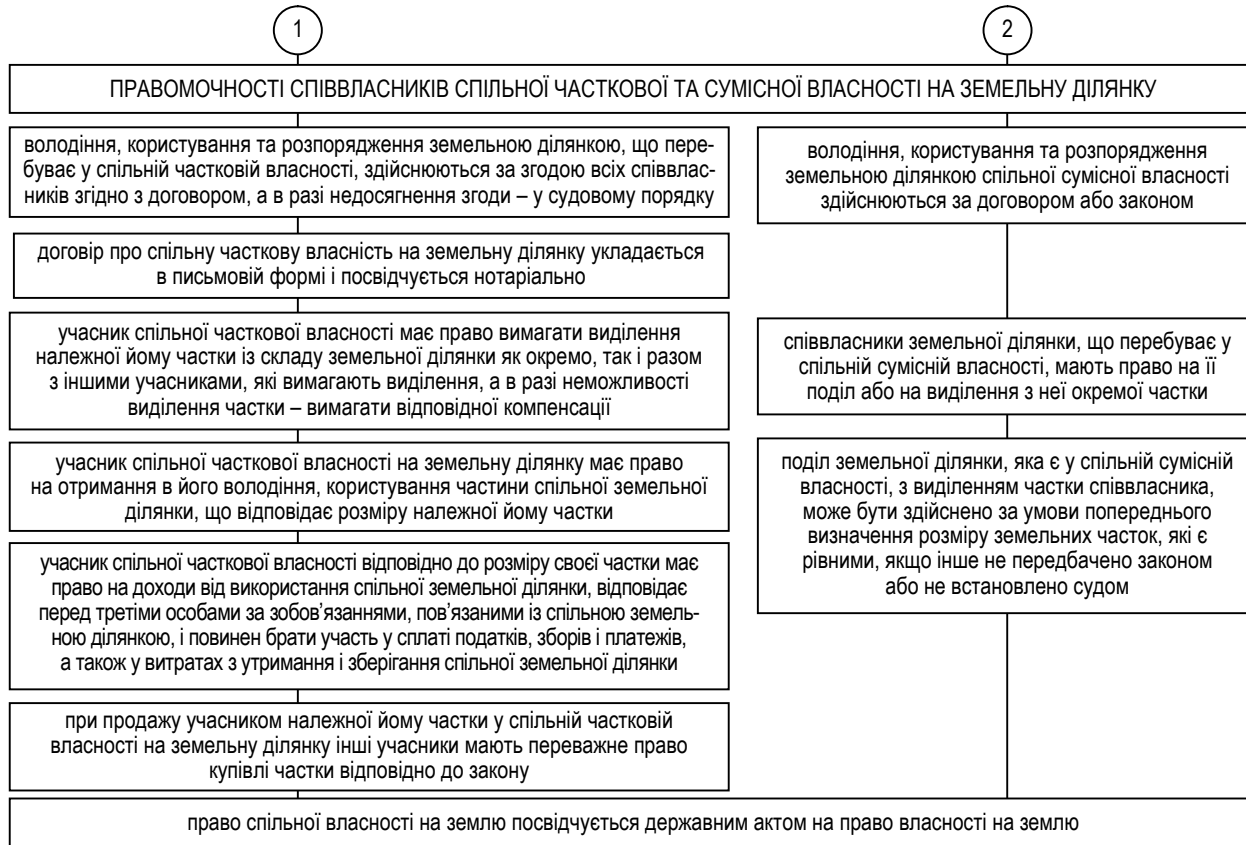

Схема 43. Права та обов'язки власників земельних ділянок

Схема 44. Основні види речових прав на землю в Україні

Схема 45. Право постійного землекористування

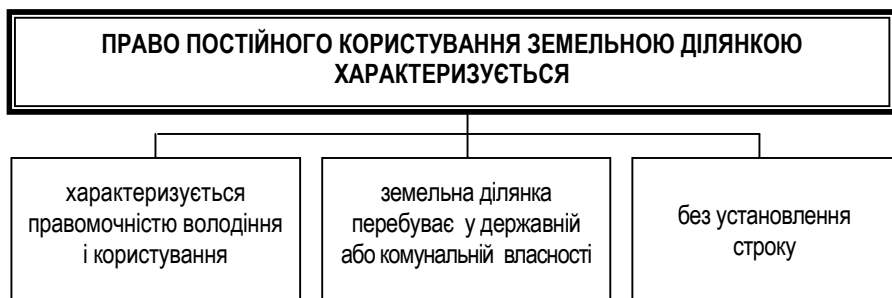

Схема 46. Суб'єкти права постійного користування земельною ділянкою

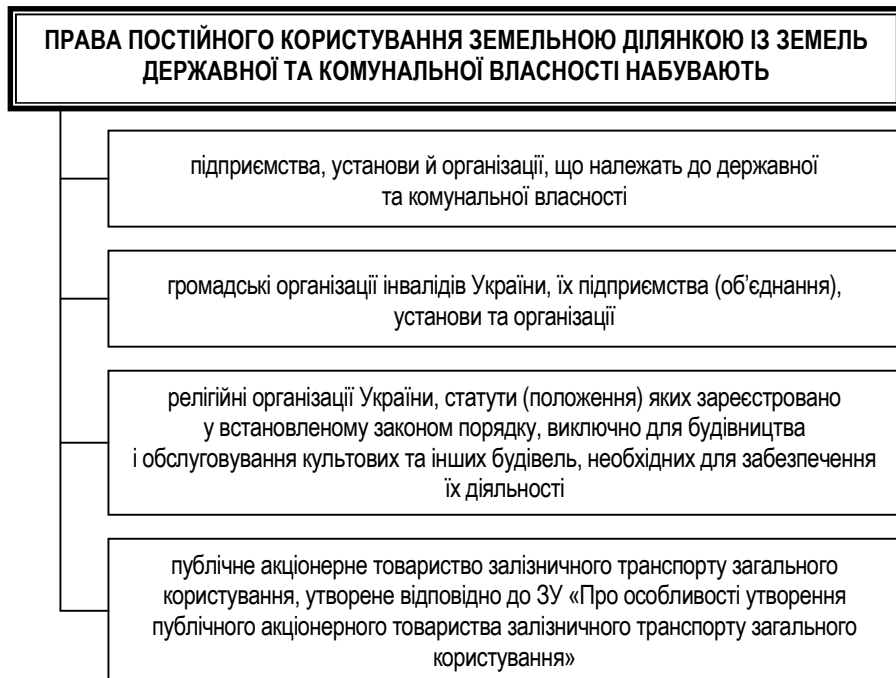

Схема 47. Оренда землі

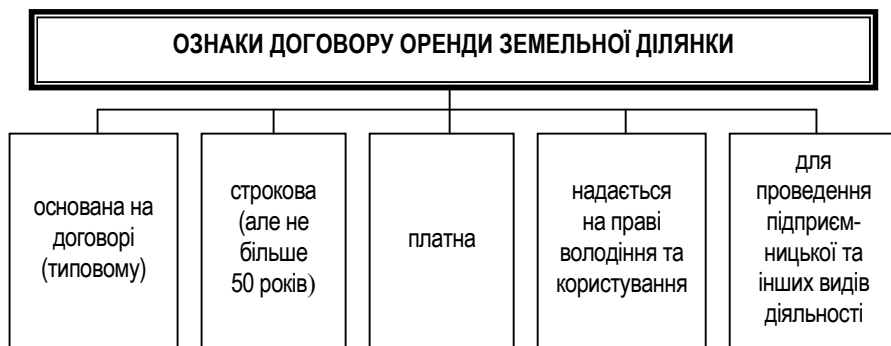

Схема 48. Орендодавці землі

Схема 49. Орендарі землі

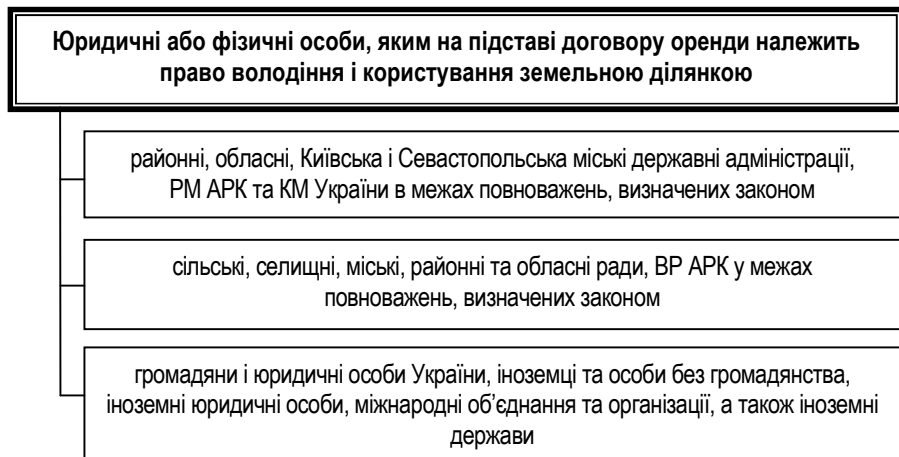

Схема 50. Перехід права на оренду земельної ділянки

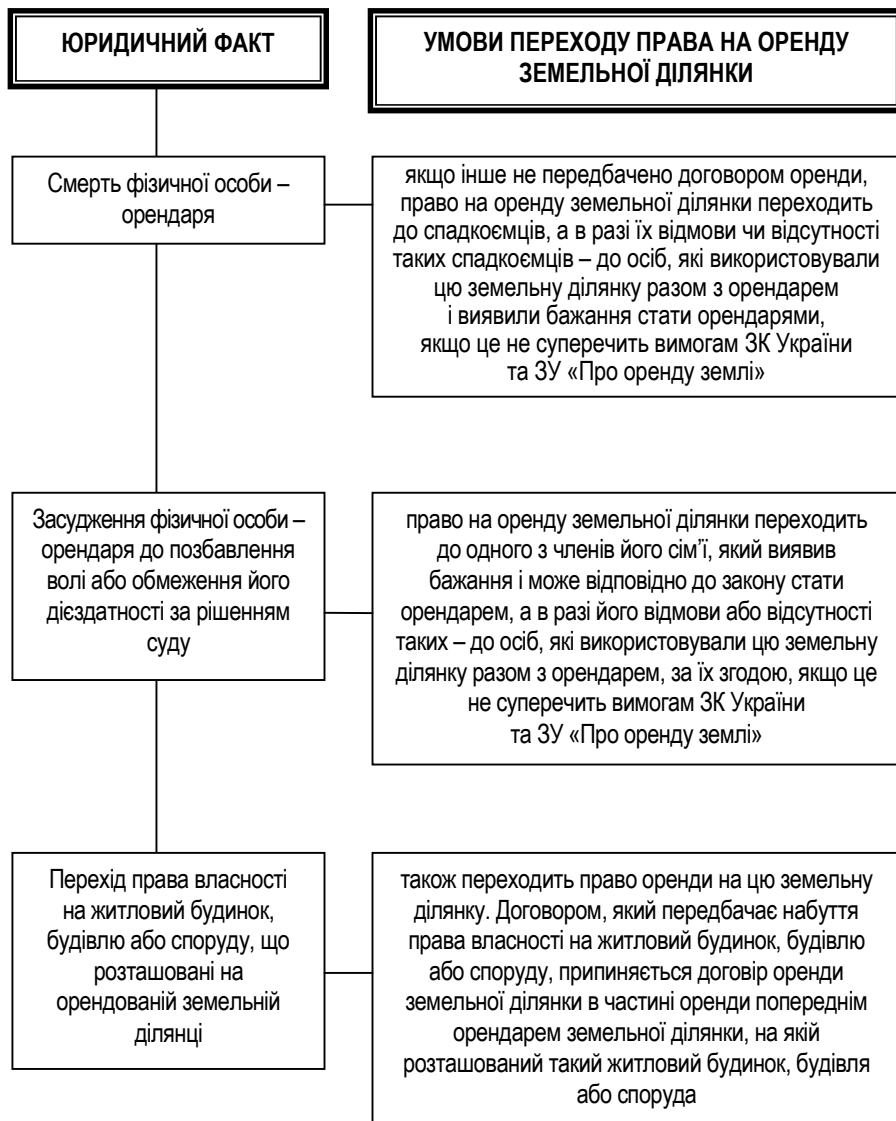

Схема 51. Суборенда земельних ділянок

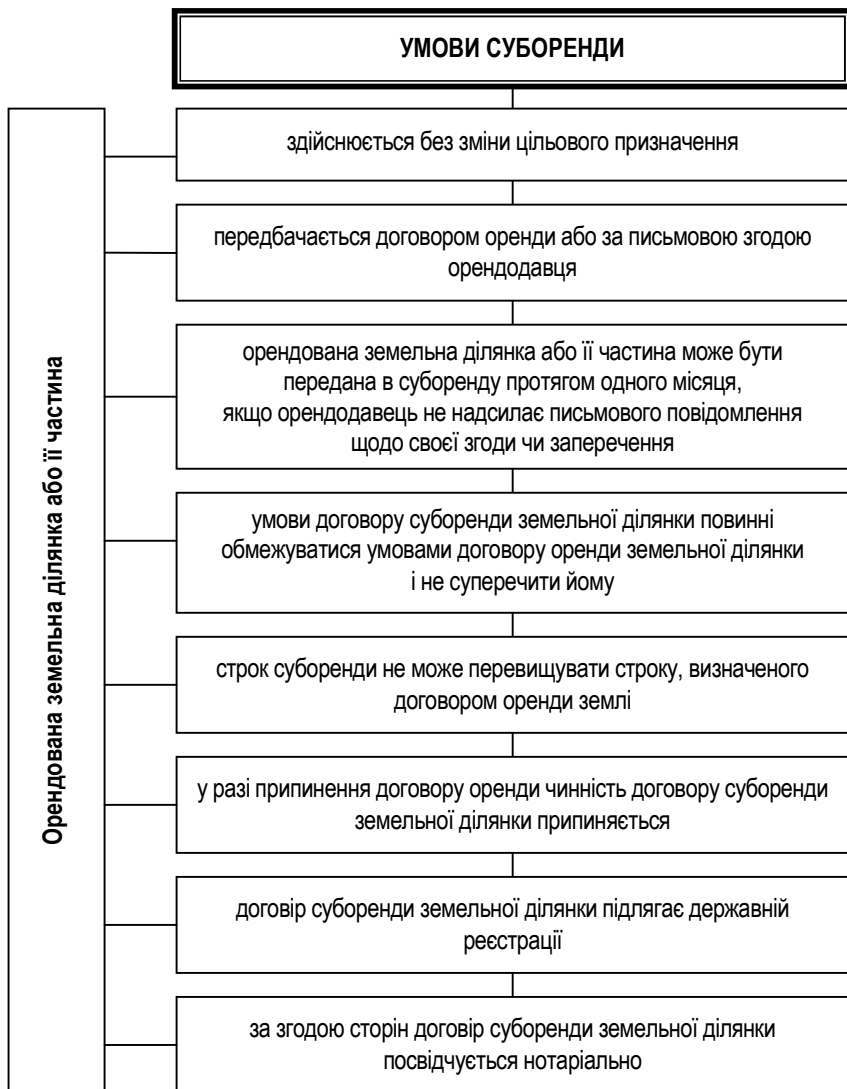

Схема 52. Умови договору оренди землі

Схема 53. Порядок укладення договору оренди землі

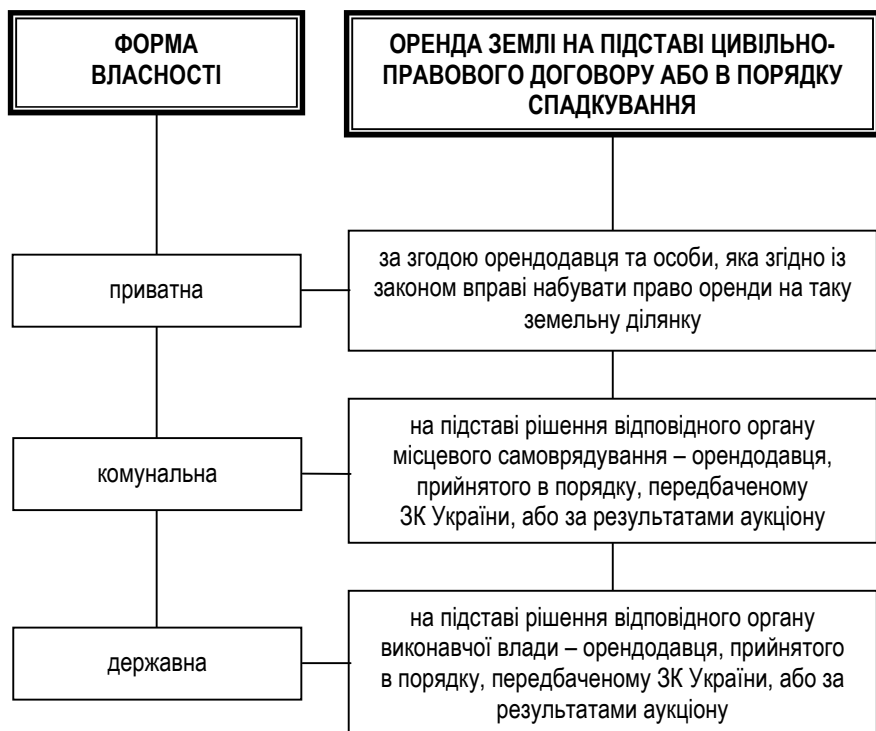

Схема 54. Орендна плата за землю

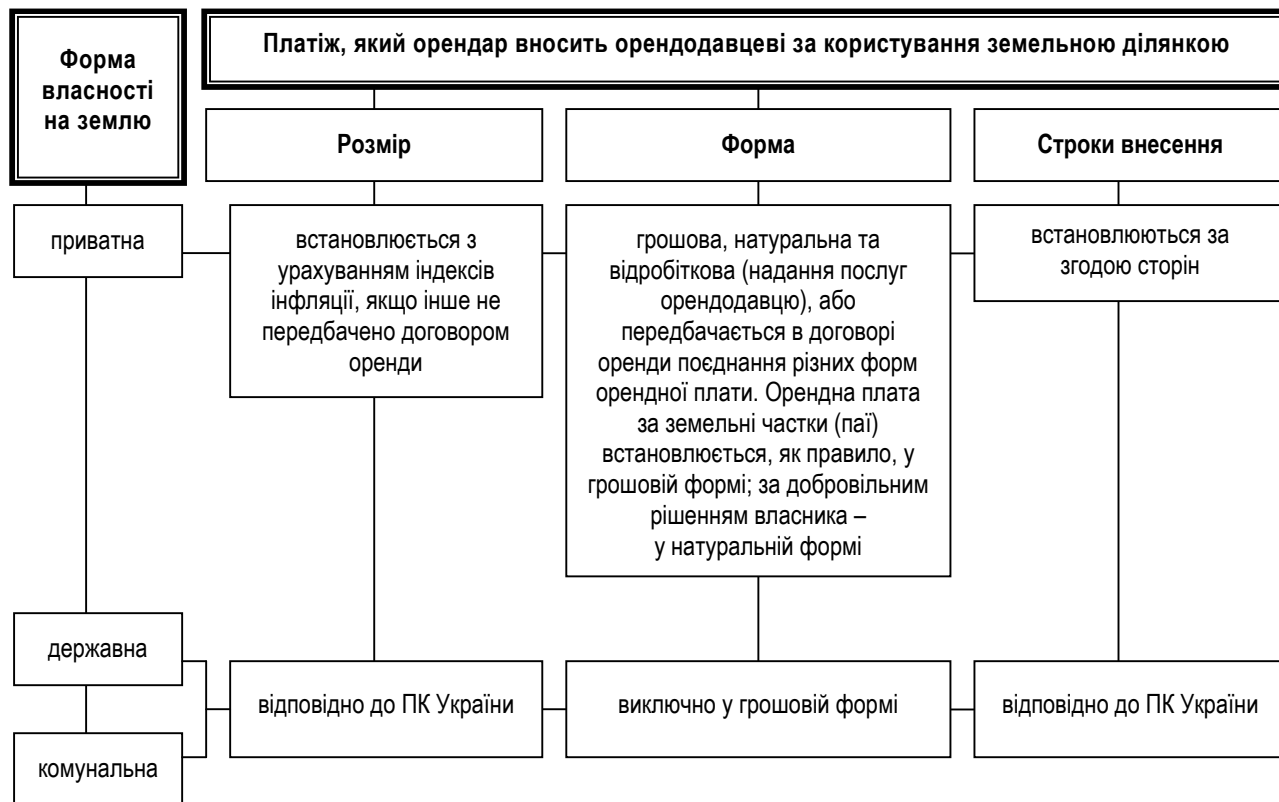

Схема 55. Права та обов'язки орендодавця

Схема 56. Права та обов'язки орендаря земельної ділянки

Схема 57. Припинення договору оренди землі

Схема 58. Права та обов'язки землекористувачів

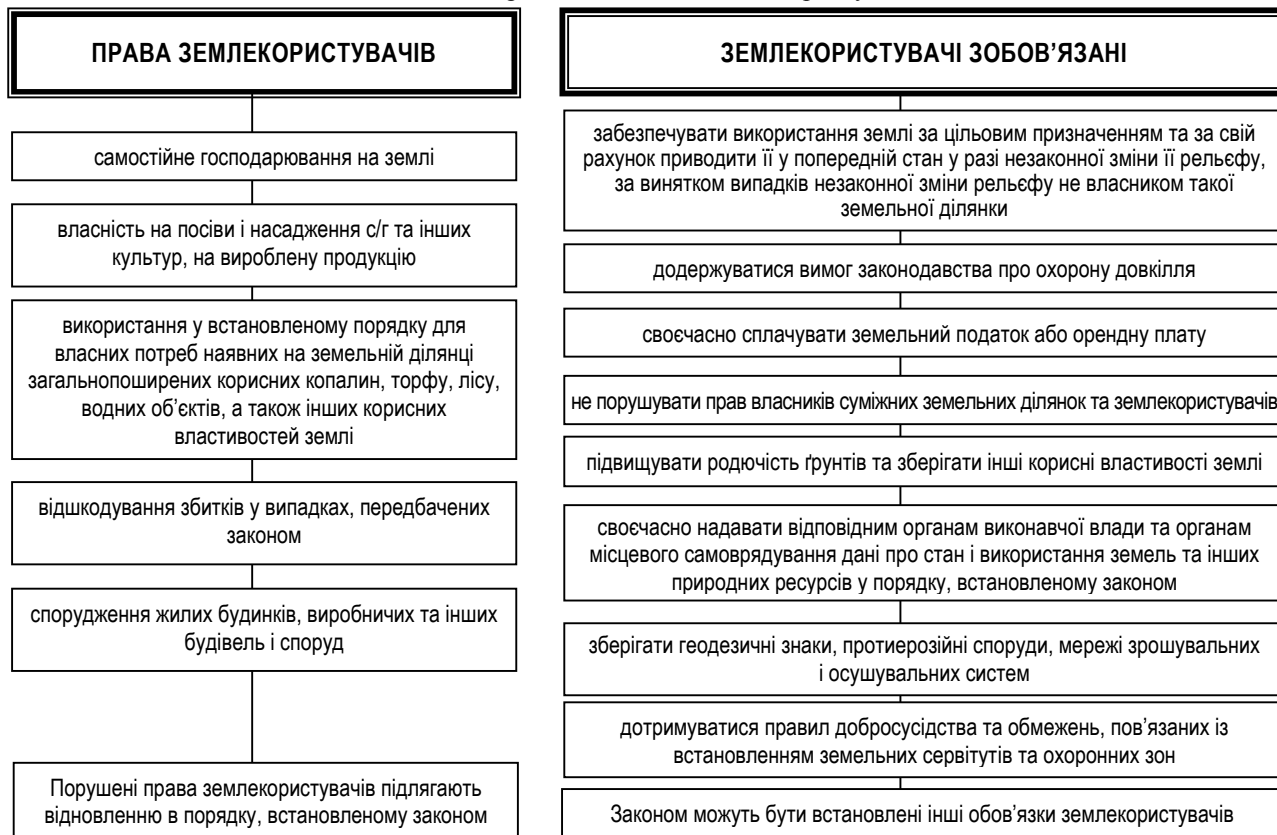

Схема 59. Зміст права земельного сервітуту

Схема 60. Види права земельного сервітуту

**ВЛАСНИКИ АБО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧІ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК
МОЖУТЬ ВИМАГАТИ ВСТАНОВЛЕННЯ ТАКИХ ЗЕМЕЛЬНИХ
СЕРВІТУТІВ**

право проходу та проїзду на велосипеді

право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху

право на розміщення тимчасових споруд
(малих архітектурних форм)

право прокладання на свою земельну ділянку водопроводу з чужої природної
водойми або через чужу земельну ділянку

право відводу води зі своєї земельної ділянки на сусідню або через сусідню
земельну ділянку

право забору води з природної водойми, розташованої на сусідній земельній
ділянці, та право проходу до природної водойми

право поїти свою худобу із природної водойми, розташованої на сусідній
земельній ділянці, та право прогону худоби до природної водойми

право прогону худоби по наявному шляху

право встановлення будівельних риштувань та складування будівельних
матеріалів з метою ремонту будівель і споруд

інші земельні сервітути

Схема 61. Види земельних сервітутів

Схема 62. Припинення дії земельного сервіту

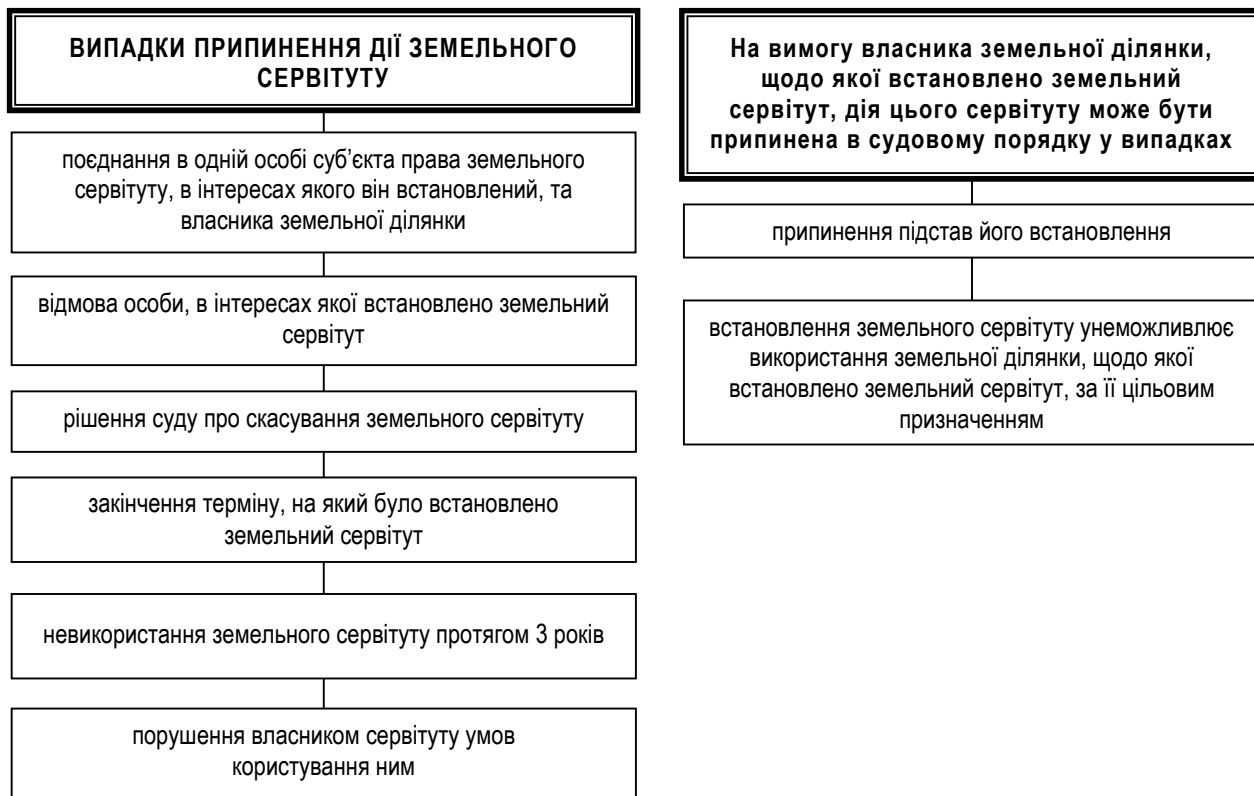

Схема 63. Право користування чужою земельною ділянкою для с/г потреб (емфітевзис) або для забудови (суперфіцій)

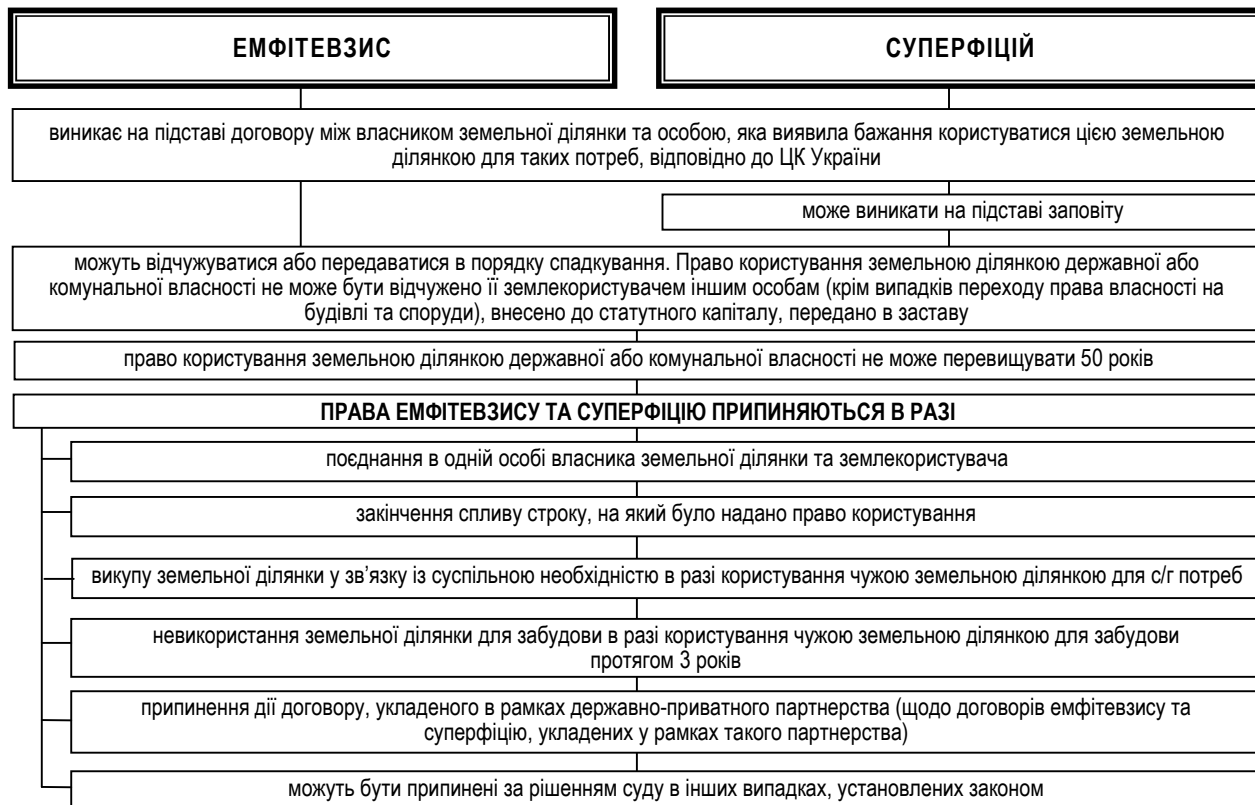

Схема 64. Основні відмінності оренди земельної ділянки від земельного сервітуту

ОРЕНДА ЗЕМЛІ	ЗЕМЕЛЬНИЙ СЕРВІТУТ
тільки строкова	може бути як строковим, так і постійним
тільки платна	може встановлюватися як на платній, так і на безоплатній основі
відбувається на підставі договору	може виникати на підставі закону, договору, рішення суду і за заповітом
після передачі земельної ділянки в оренду власник (орендодавець) позбавляється права її користуванням	не позбавляє власника права володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою
підстави припинення права оренди землі відмінні від підстав припинення сервітуту	підстави припинення права сервітуту відмінні від підстав припинення оренди землі
оренда передбачає для орендаря всі права щодо володіння та користування об'єктом оренди, права орендаря не можуть бути обмежені власником	сервітут передбачає користування в межах прав, що надаються власником, тому за своєю юридичною природою такі права є обмеженими речовими правами
у разі оренди землі земельна ділянка вибуває (тимчасово) з володіння власника	у разі встановлення земельного сервітуту земельна ділянка не вибуває з володіння власника
право оренди земельної ділянки може відчужуватись, в тому числі продаватись на земельних торгах, а також передаватись у заставу, спадщину, вноситься до статутного фонду власником земельної ділянки	земельний сервітут не може бути предметом купівлі-продажу, застави та не може передаватись у будь-який спосіб особою, в інтересах якої цей сервітут установлено, іншим фізичним та юридичним особам
передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється за результатами проведення земельних торгів	земельний сервітут установлюється договором, законом, заповітом або рішенням суду без проведення земельних торгів

Схема 65. Добросусідство

88

Загальна частина

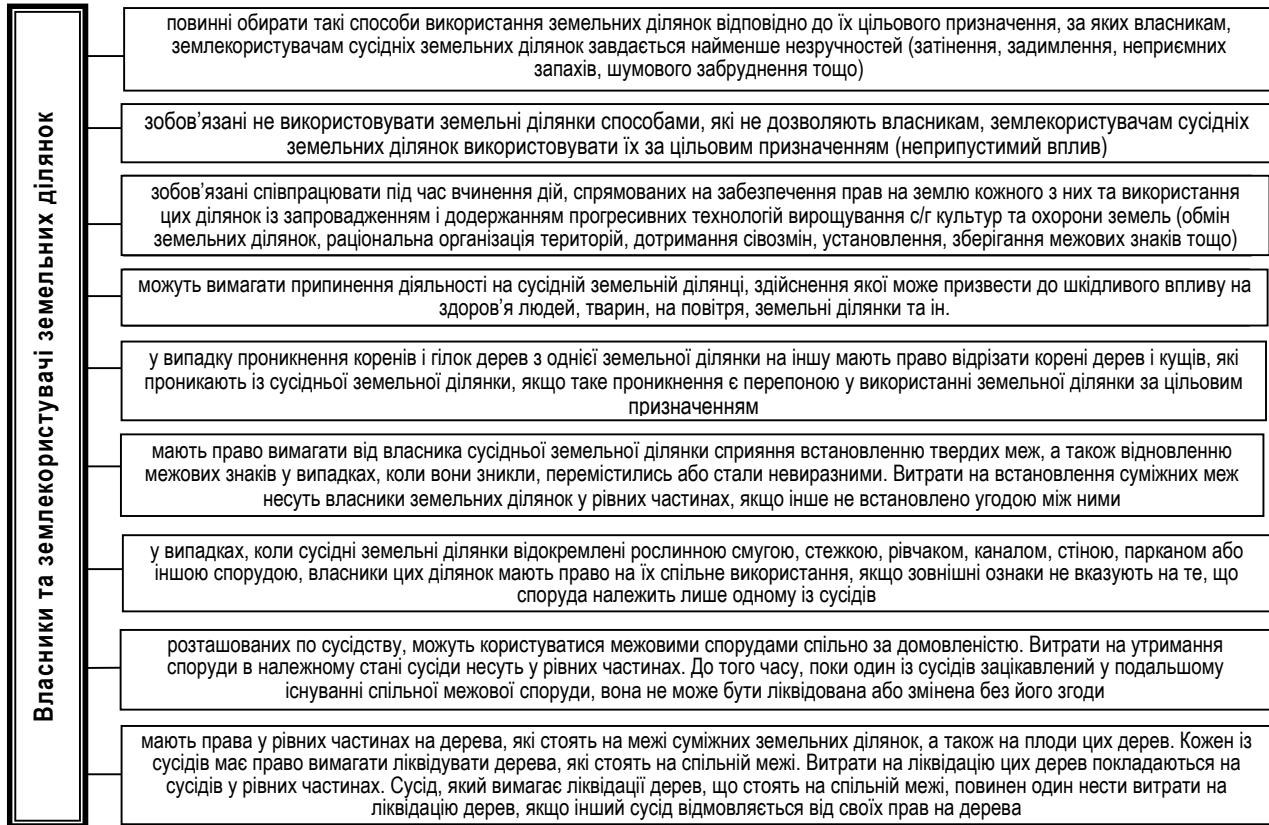
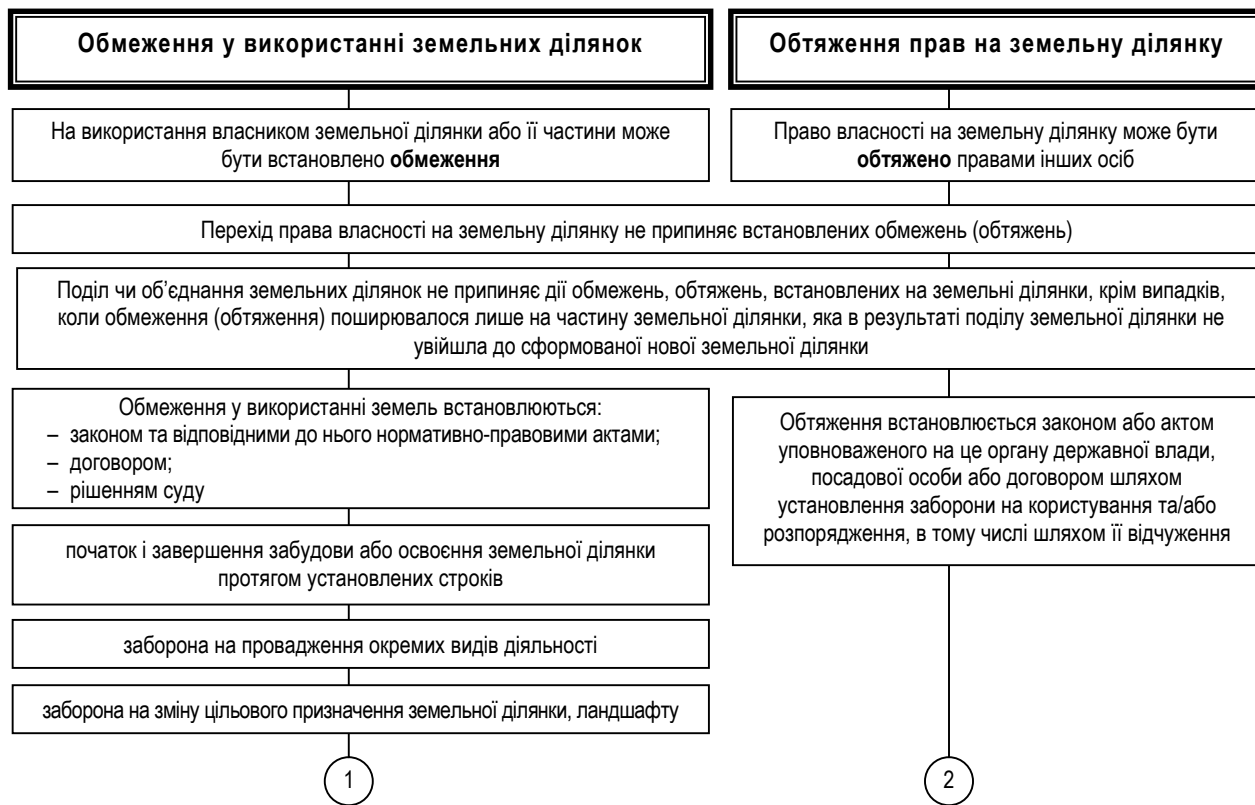

Схема 66. Поняття обмеження у використанні земельних ділянок, обтяження прав на земельну ділянку

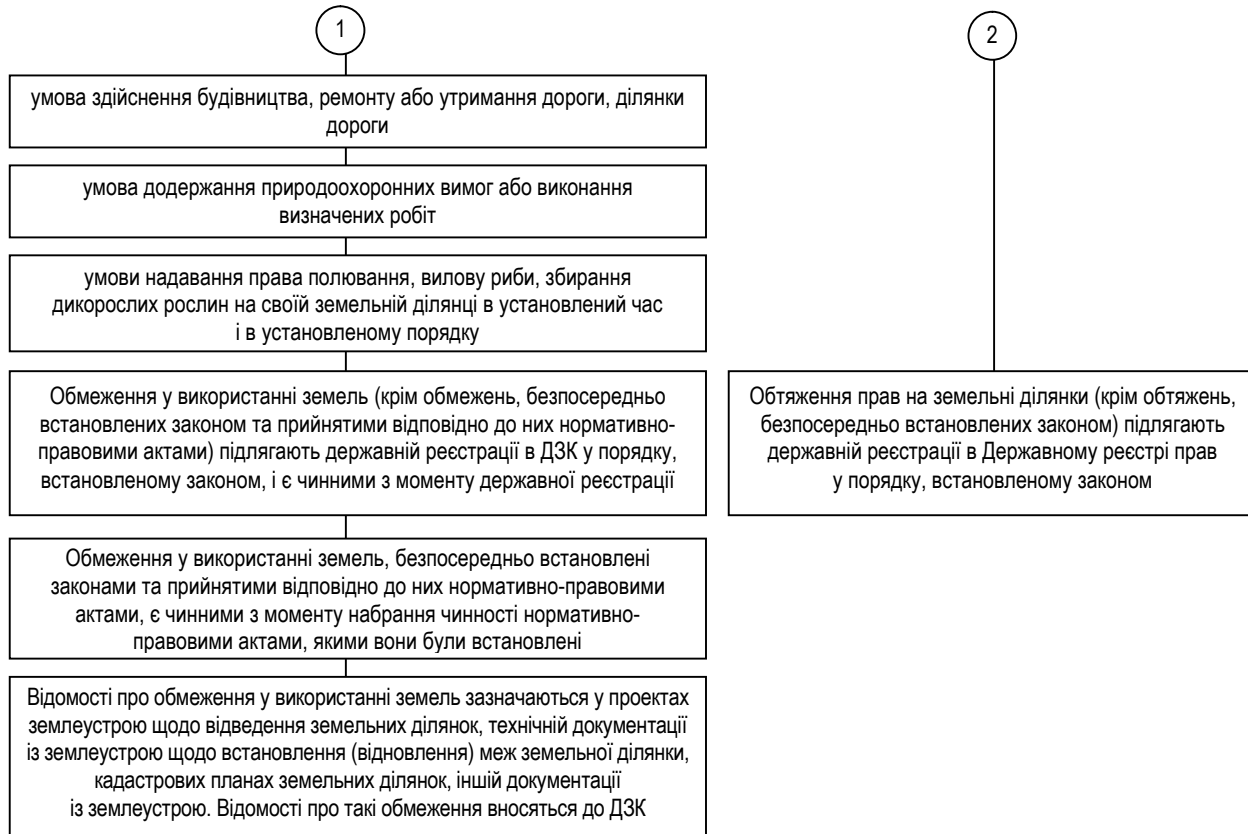
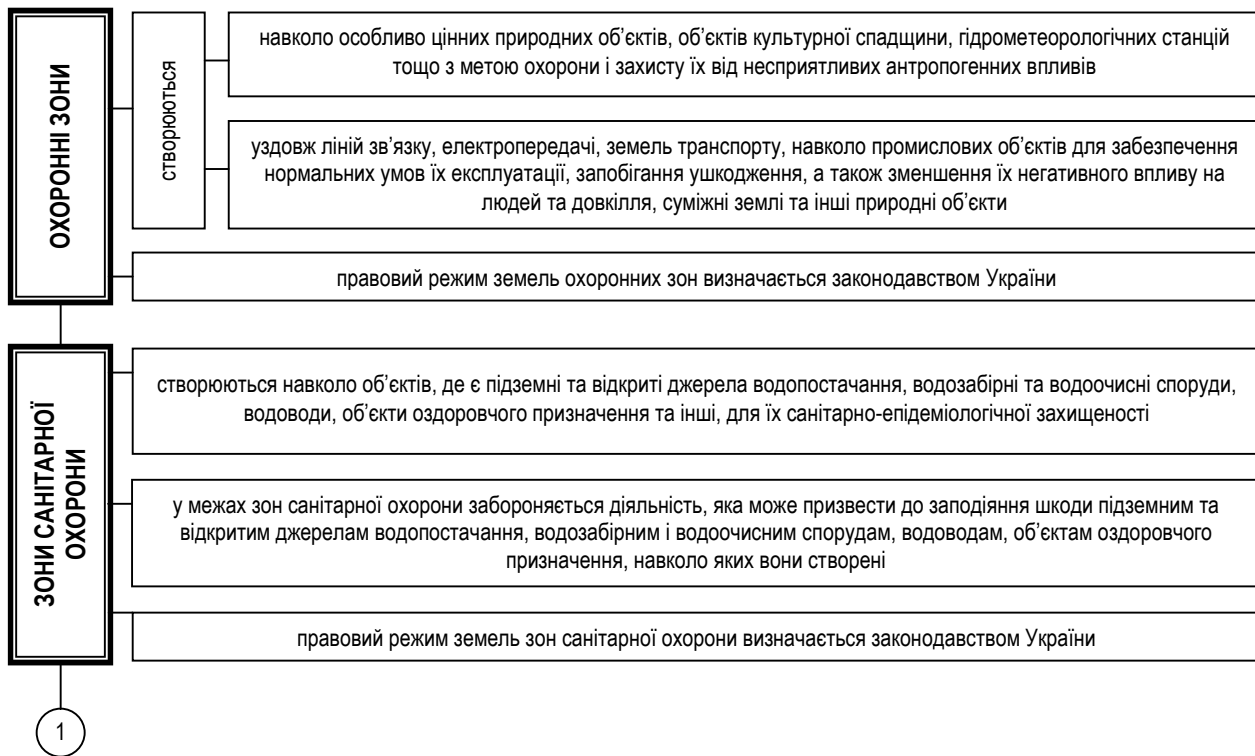
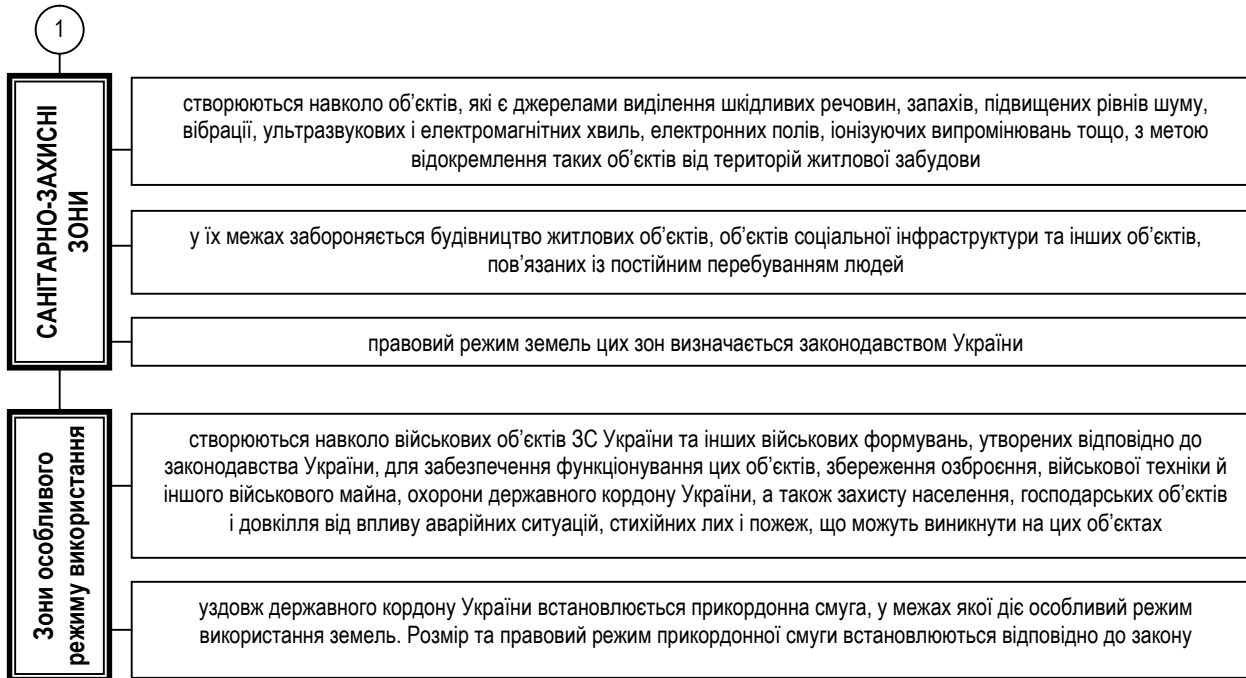

Схема 67. Зони обмежень прав на землю

§ 4. Набуття і реалізація права на землю

Схема 68. Підстави набуття права на землю

Блок-схема 69. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами

Блок-схема 70. Перехід права на земельну ділянку в разі набуття права на жилий будинок, будівлю або споруду

Схема 71. Види земельних ділянок, що надаються громадянам України

Схема 72. Норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам

Схема 73. Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або в користування

Блок-схема 74. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності в користування

Схема 75. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність)

Схема 76. Виникнення та посвідчення права на земельну ділянку

Блок-схема 77. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам і юридичним особам

Схема 78. Покупці земель с/г призначення

Схема 79. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі цивільно-правових угод

Схема 80. Зміст угод про перехід права власності на земельні ділянки

Схема 81. Обов'язковість продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах)

Схема 82. Земельні торги

Блок-схема 83. Оголошення про проведення земельних торгів

Схема 84. Визнання земельних торгів такими, що не відбулися

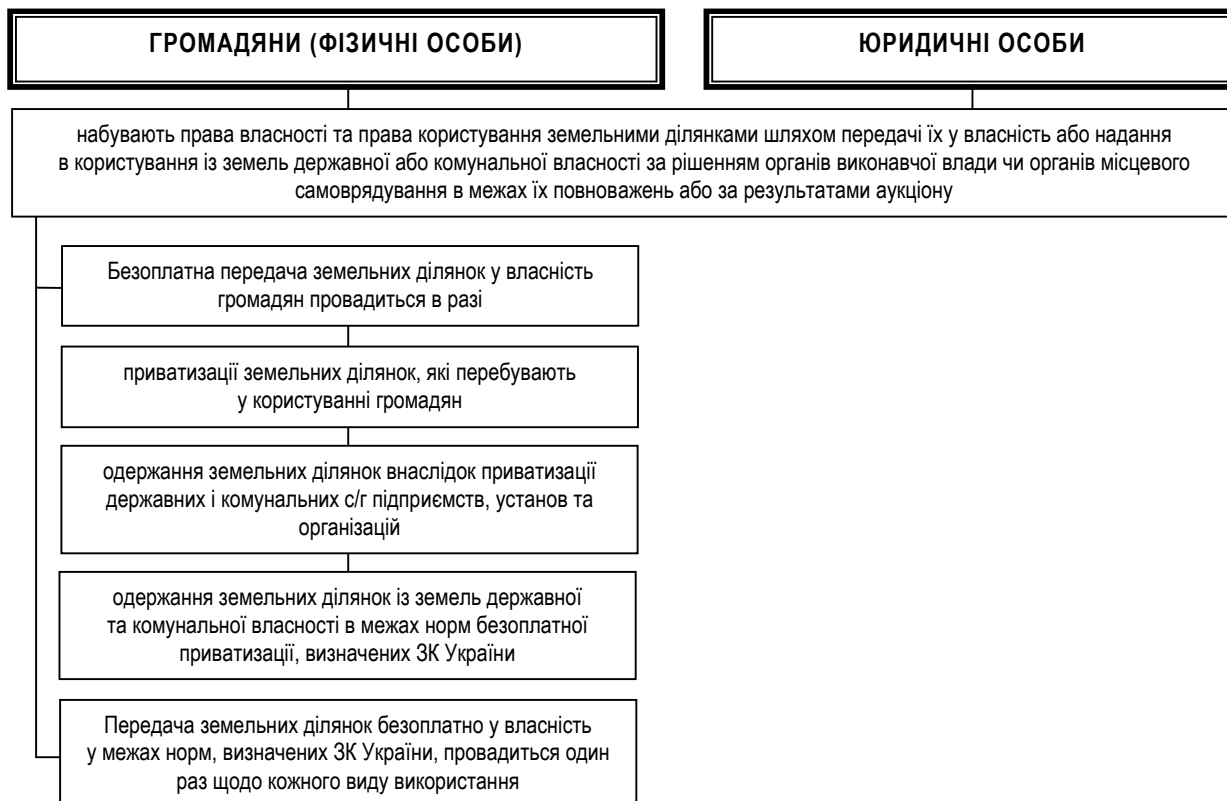
Схема 85. Припинення прав на землю

Схема 86. Підстави для примусового припинення прав на земельну ділянку

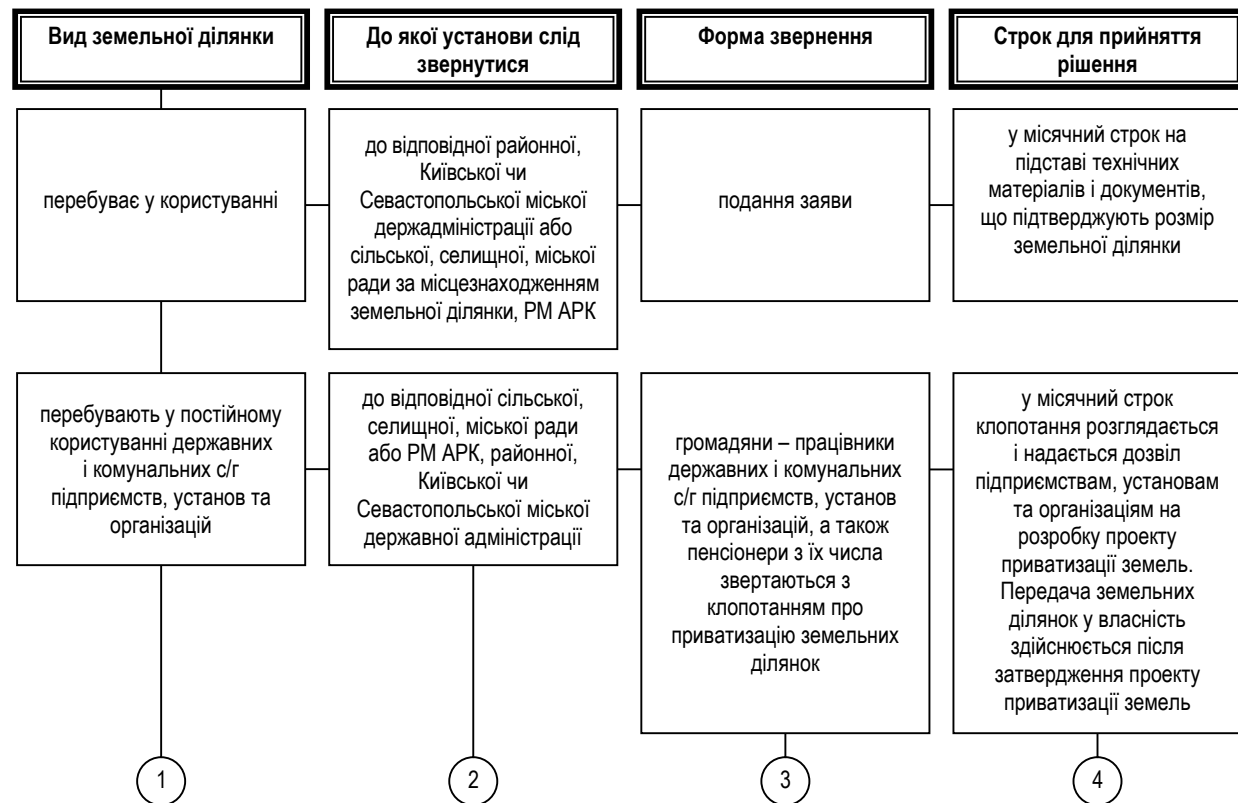
Блок-схема 87. Порядок припинення права користування земельними ділянками, які використовуються з порушенням земельного законодавства

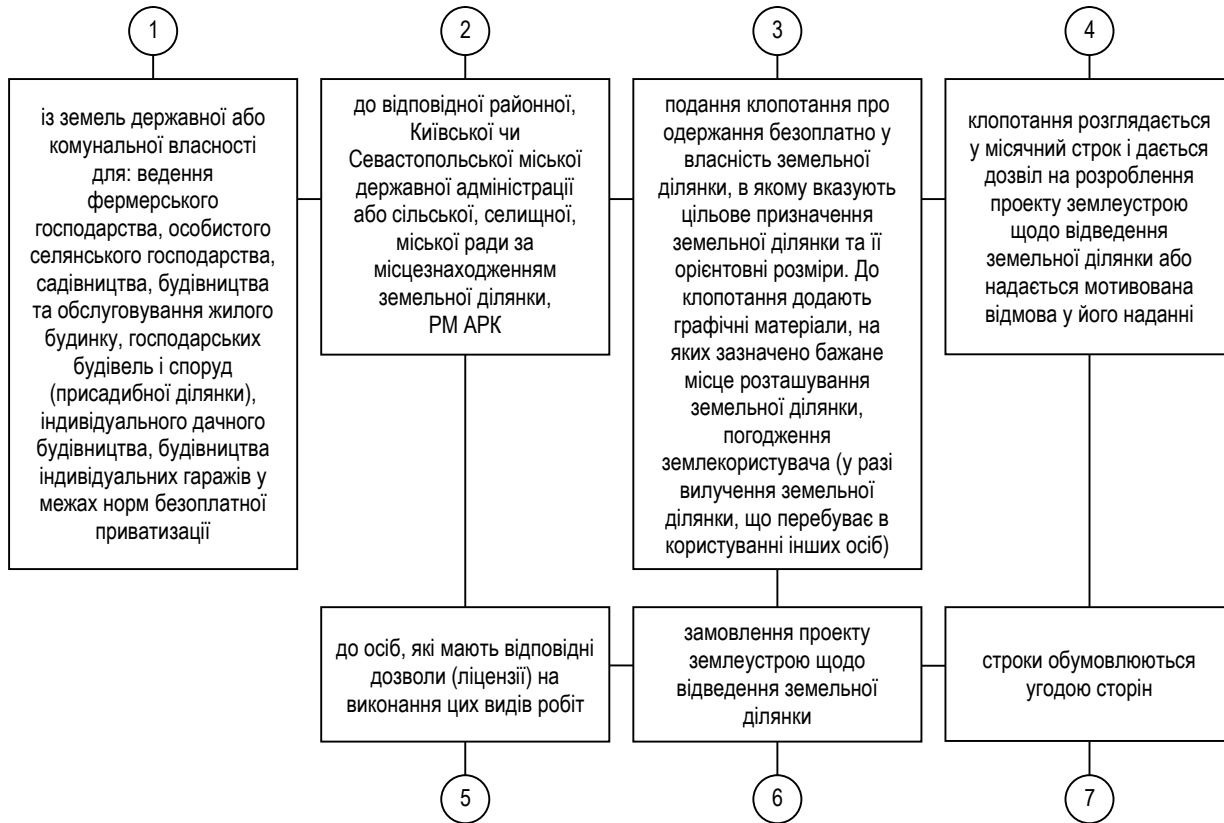
- Схема 88. Види відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності
- Схема 89. Обмеження щодо відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності
- Схема 90. Об'єкт відчуження
- Схема 91. Принципи відчуження об'єктів права приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності
- Схема 92. Порядок визначення викупної ціни
- Схема 93. Викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб
- Схема 94. Повноваження органів виконавчої влади щодо викупу земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб
- Схема 95. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо викупу земельних ділянок та інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб
- Блок-схема 96. Порядок та умови прийняття рішення про викуп земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб
- Блок-схема 97. Порядок викупу земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб
- Схема 98. Відшкодування вартості земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, які викупувються для суспільних потреб
- Схема 99. Підстави для примусового відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності
- Схема 100. Вилучення земельних ділянок

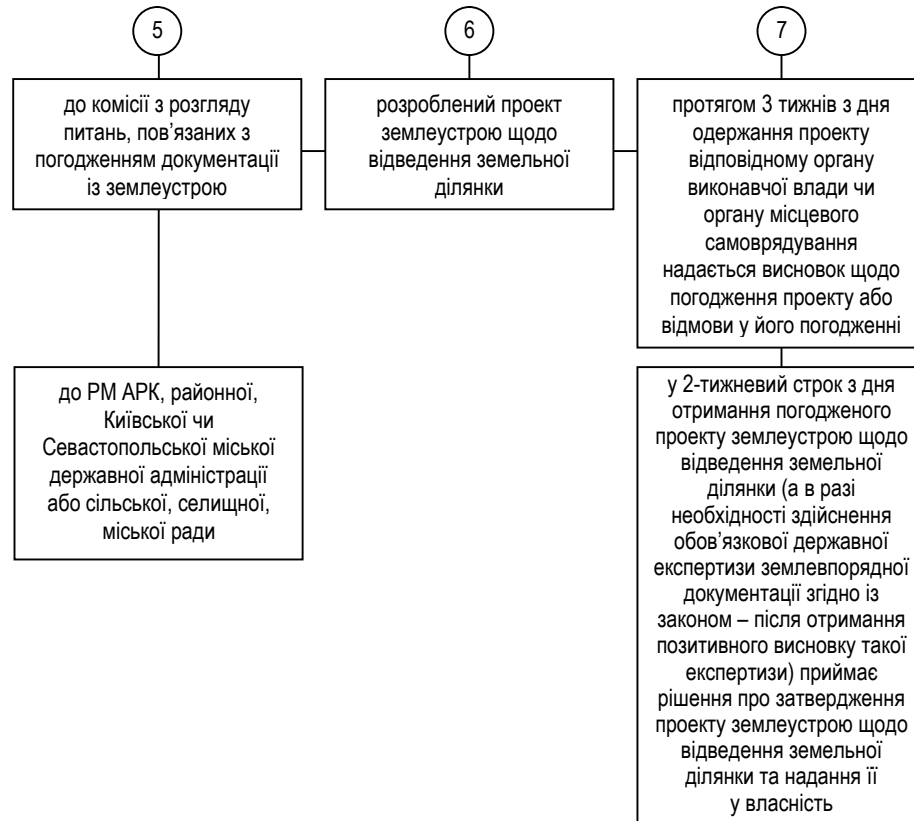
Схема 68. Підстави набуття права на землю

Блок-схема 69. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами

Блок-схема 70. Перехід права на земельну ділянку в разі набуття права на жилий будинок, будівлю або споруду

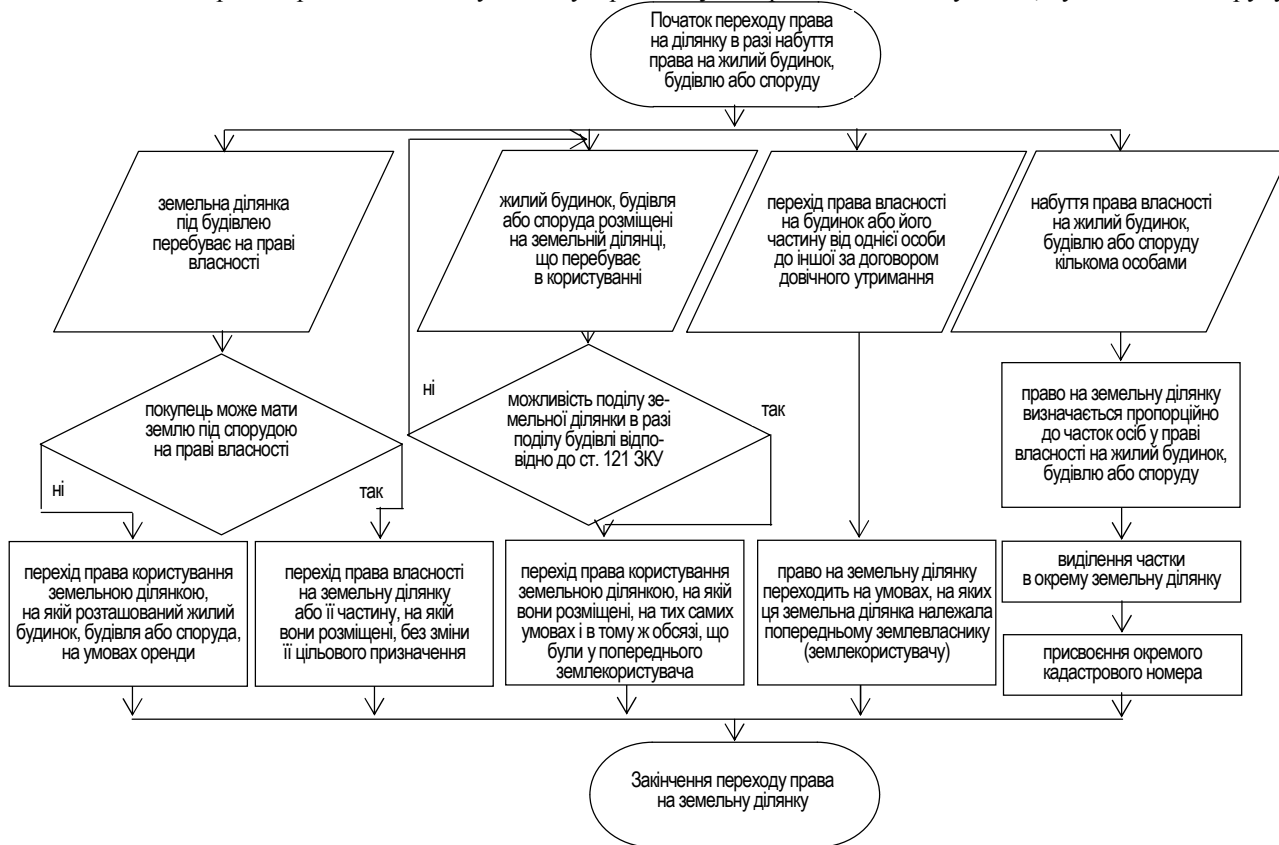
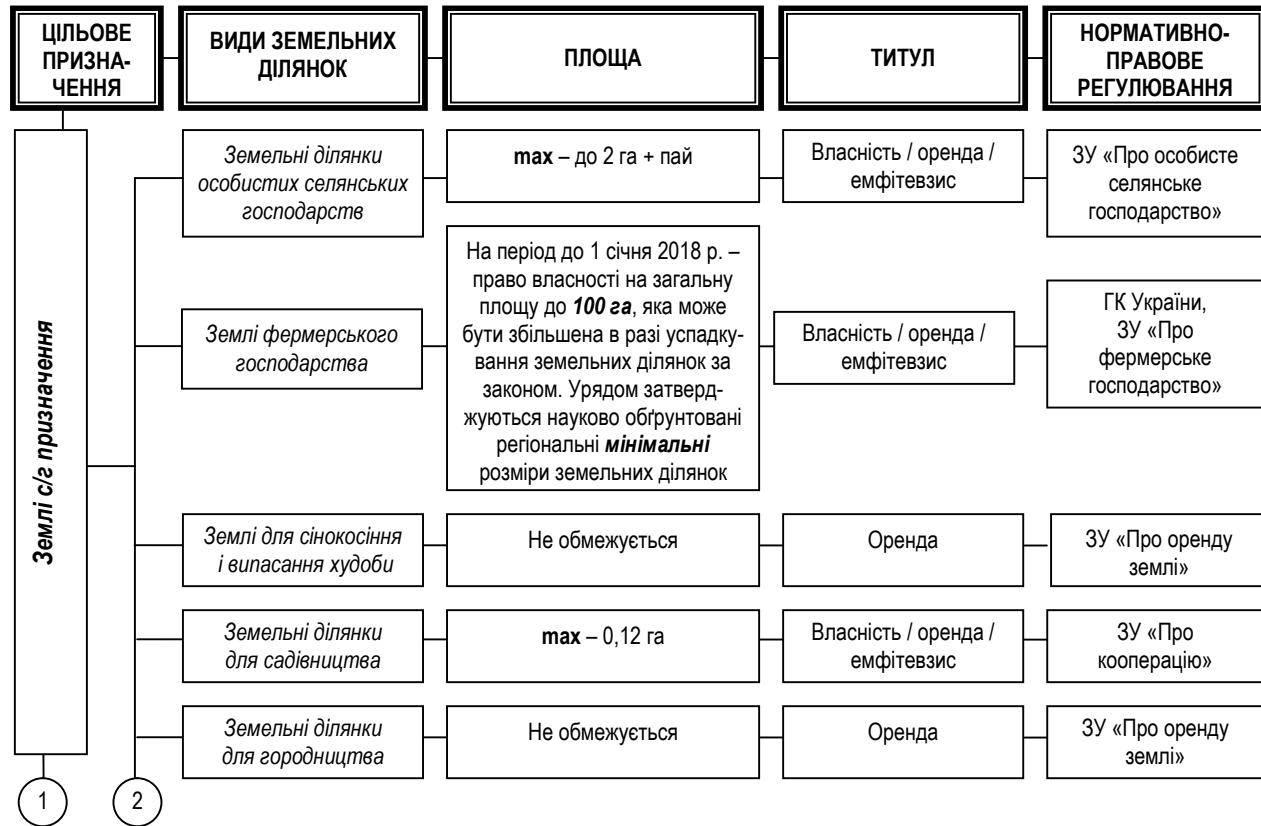
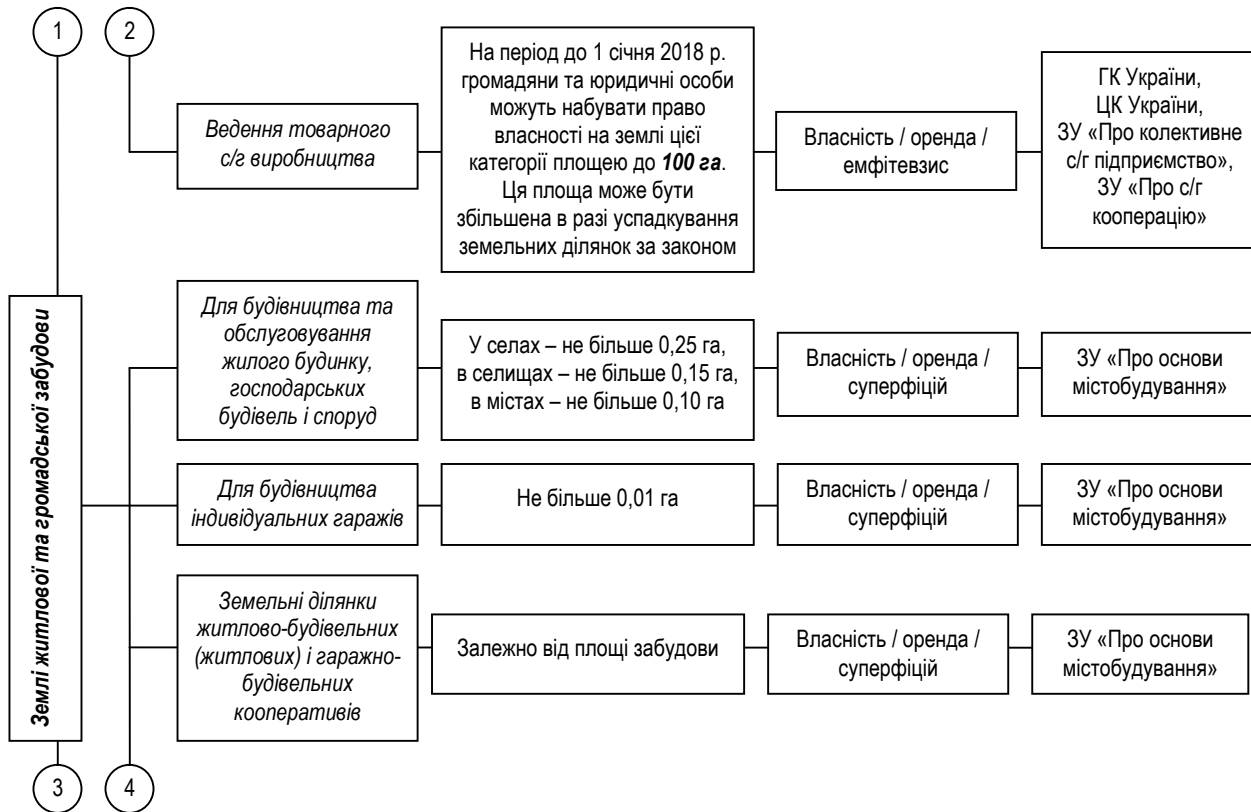

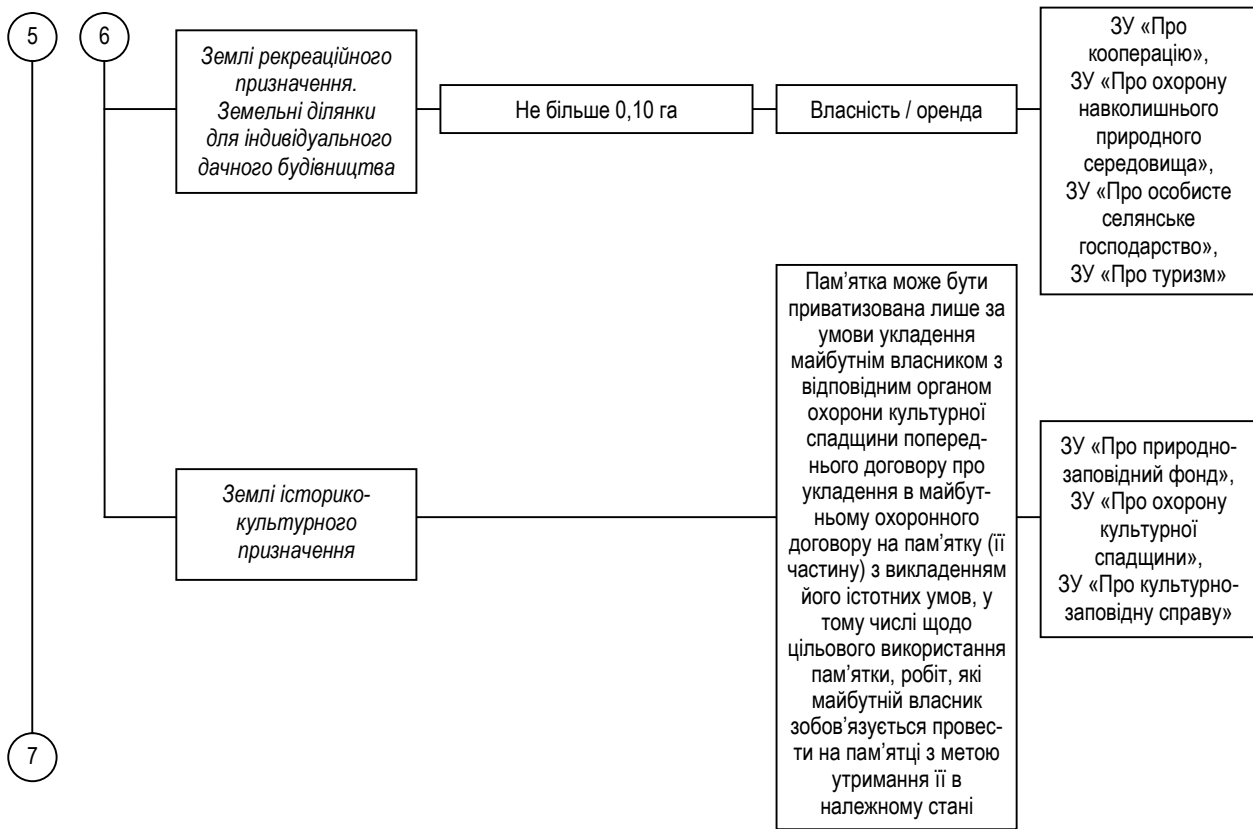
Схема 71. Види земельних ділянок, що надаються громадянам України

Продовження схеми 71

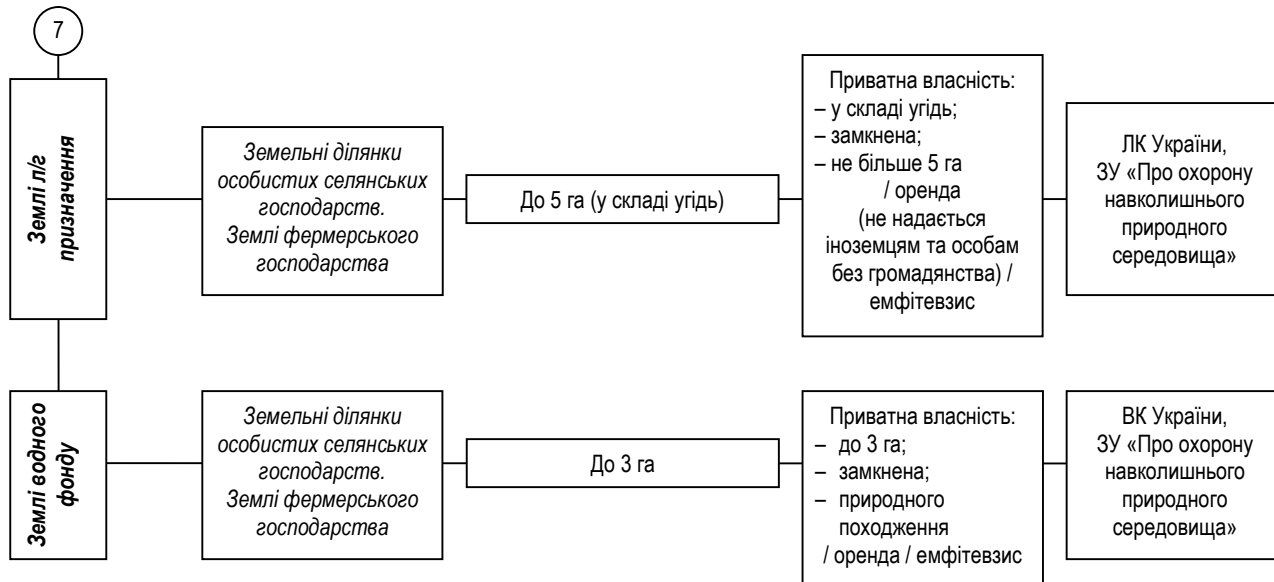
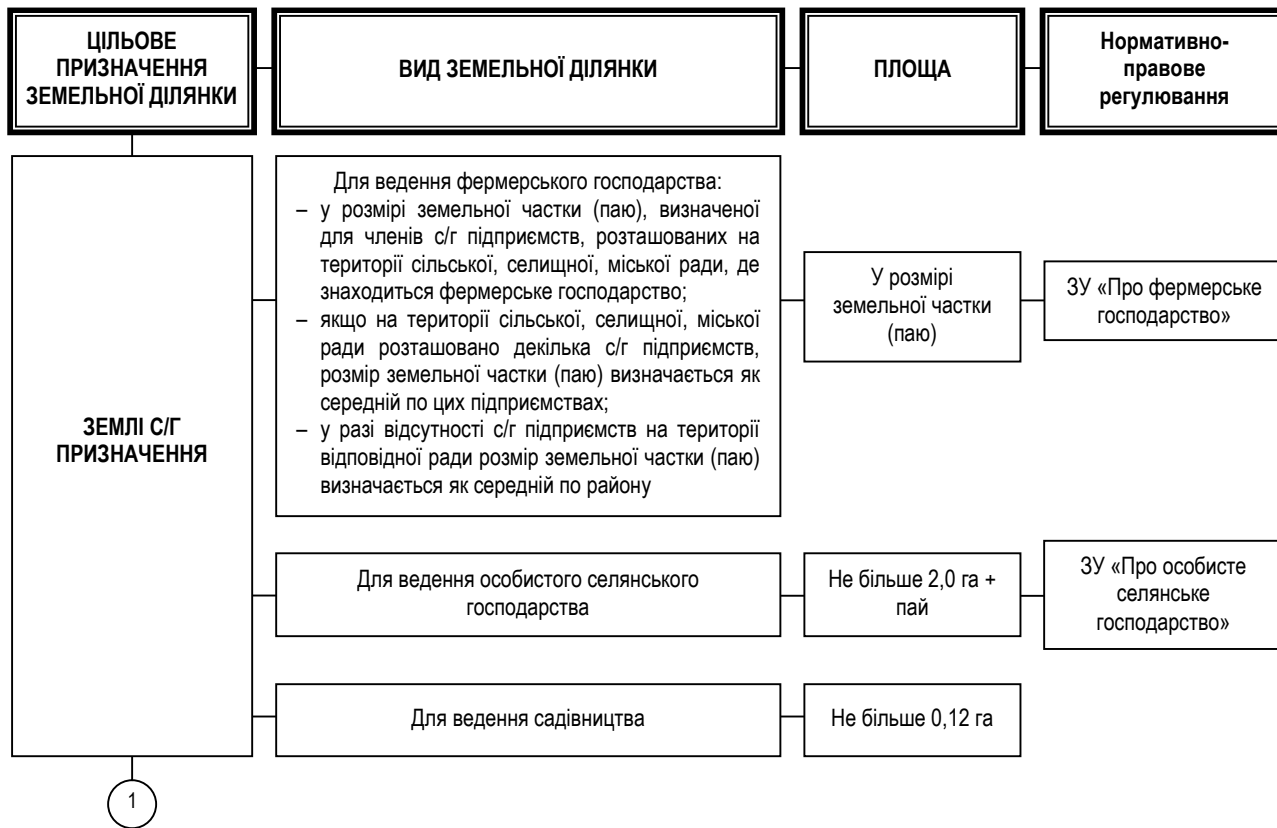

Схема 72. Норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам

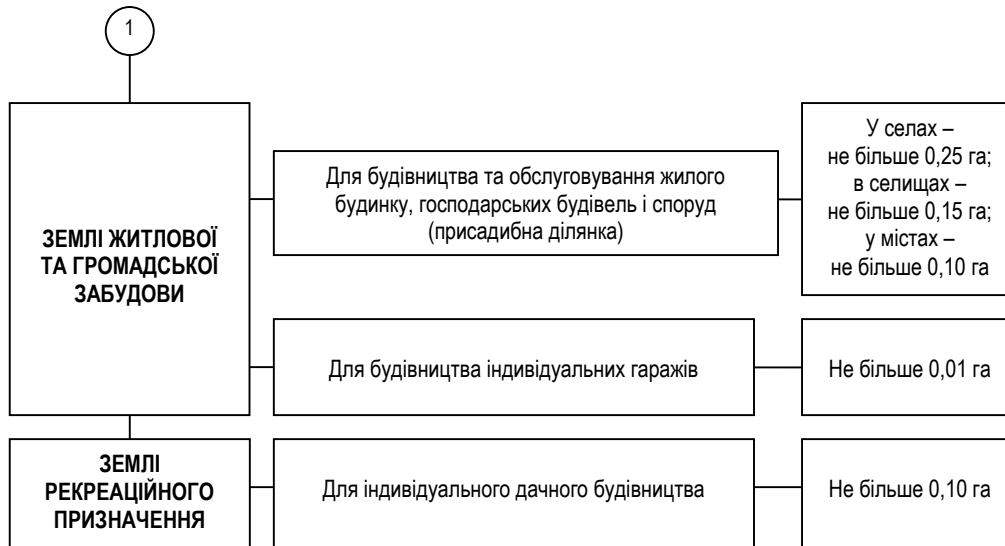
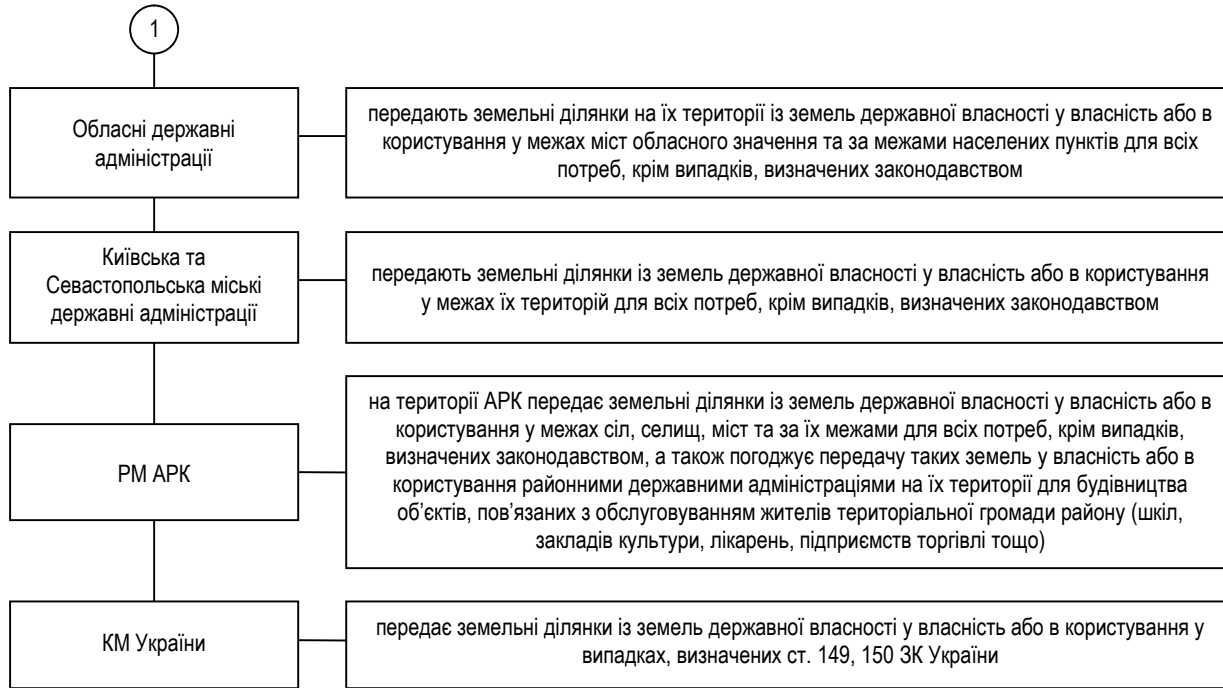
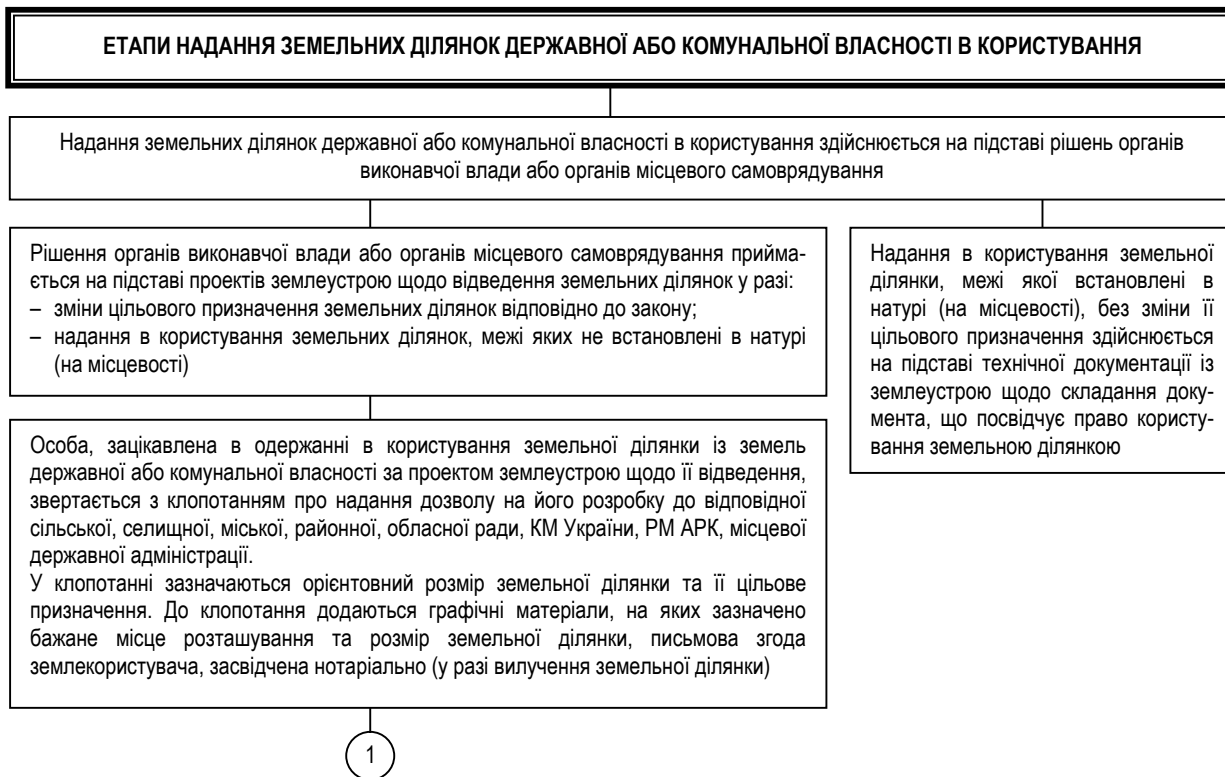

Схема 73. Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або в користування

Блок-схема 74. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності в користування

1

Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування в межах їх повноважень у місячний строк розглядає клопотання і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні. Підставою відмови у наданні такого дозволу може бути лише невідповідність місця розташування земельної ділянки вимогам законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, а також генеральних планів населених пунктів, іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання й охорони земель адміністративно-територіальних утворень, проектів землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку.

Умови і строки розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок визначаються договором, укладеним замовником із виконавцем таких робіт відповідно до Типового договору на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки

Розроблений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки подається Комісії з розгляду питань, пов'язаних з погодженням документації із землеустрою.

Комісія протягом 3 тижнів з дня одержання проекту надає відповідному органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування свій висновок щодо погодження проекту або відмови у його погодженні. В разі відмови у погодженні проекту він повертається заявнику.

Підставою відмови у погодженні проекту може бути лише невідповідність його положень вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Якщо проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки підлягає обов'язковій державній експертизі землеупорядної документації, то погоджений проект подається Комісією до відповідного органу земельних ресурсів для здійснення такої експертизи відповідно до закону

2

2

Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування у 2-тижневий строк із дня отримання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, а в разі необхідності здійснення обов'язкової державної експертизи землеупорядної документації згідно із законом – після отримання позитивного висновку такої експертизи приймає рішення про надання земельної ділянки в користування

Рішенням про надання земельної ділянки в користування за проектом землеустрою щодо її відведення здійснюються:

- затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки;
- вилучення земельних ділянок у землекористувачів із затвердженням умов вилучення земельних ділянок (у разі необхідності);
- надання земельної ділянки особі в користування з визначенням умов її використання і затвердженням умов надання, в тому числі (у разі необхідності) вимог щодо відшкодування втрат с/г та л/г виробництва

Схема 75. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність)

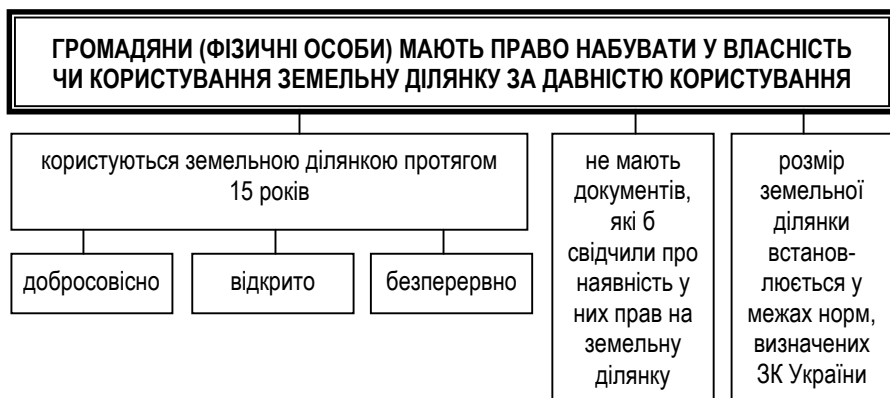
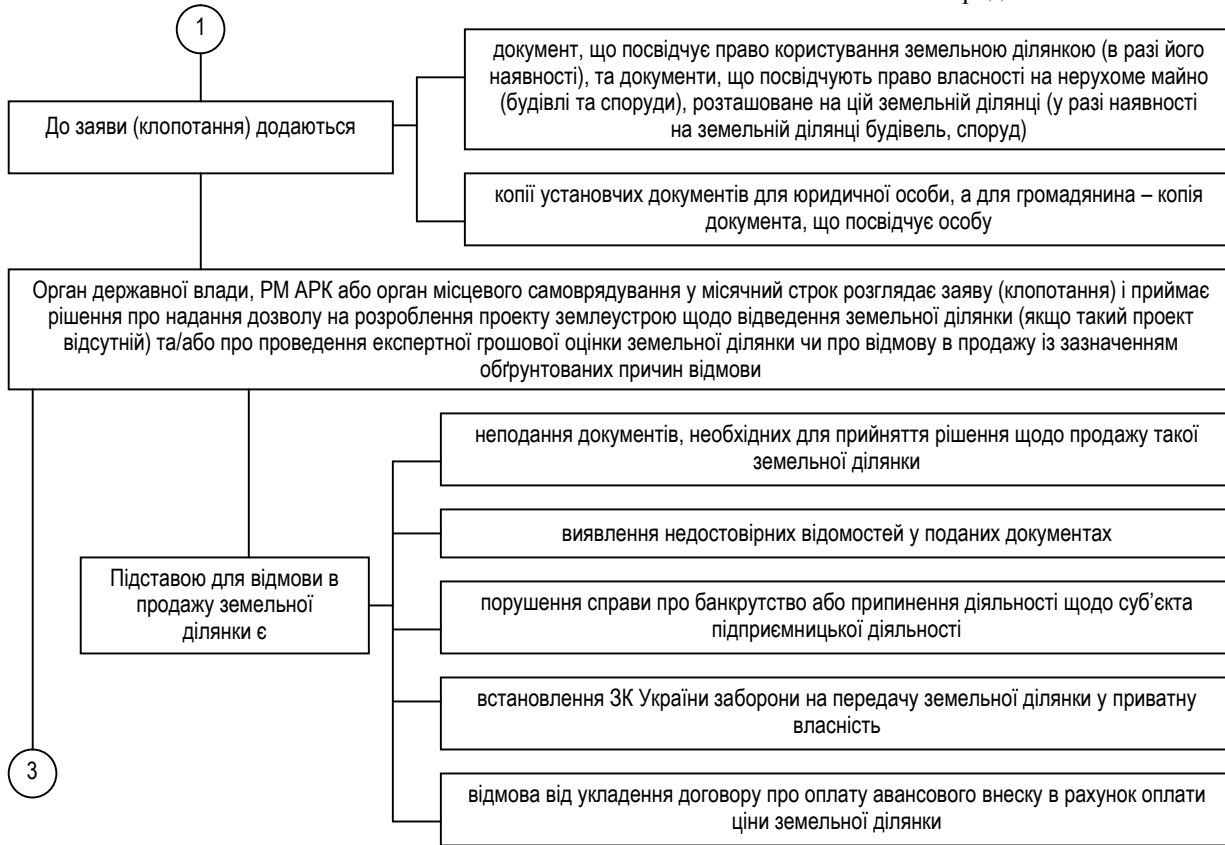

Схема 76. Виникнення та посвідчення права на земельну ділянку

Блок-схема 77. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам і юридичним особам

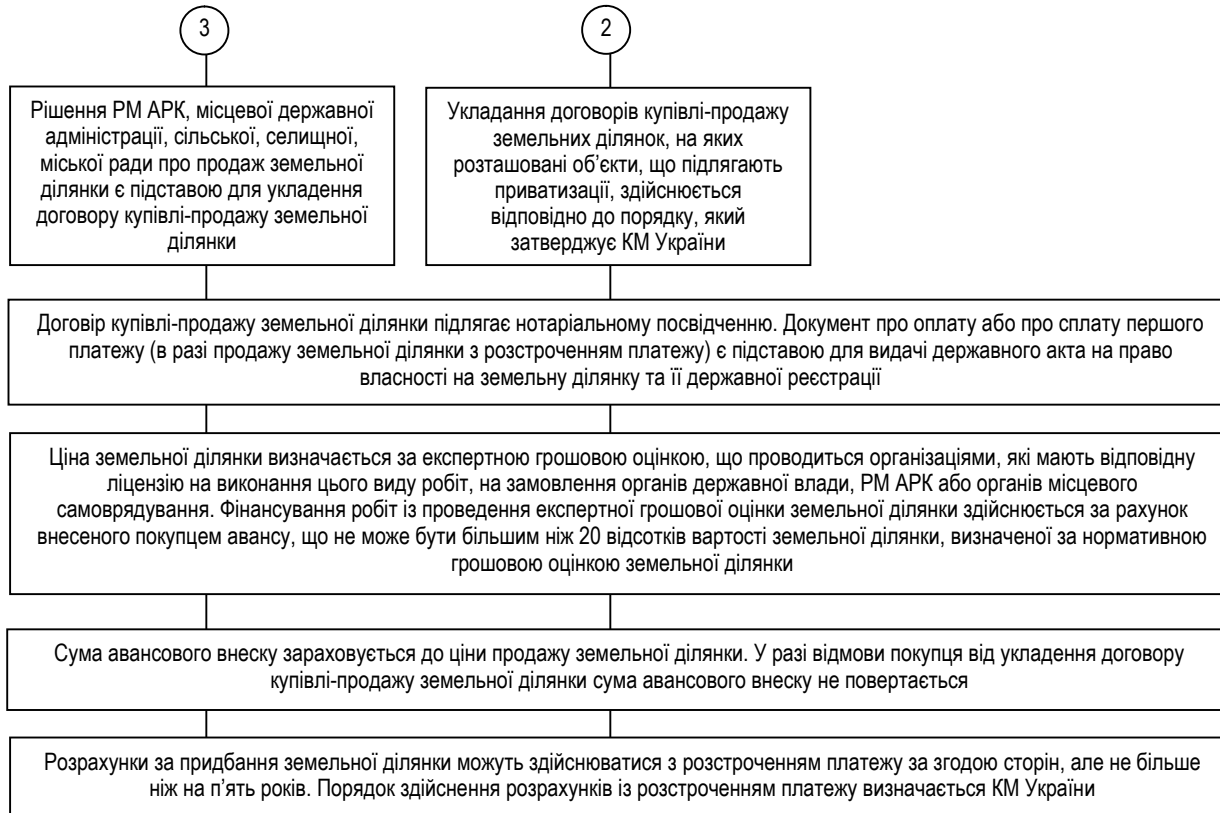

Схема 78. Покупці земель с/г призначення

Схема 79. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі цивільно-правових угод

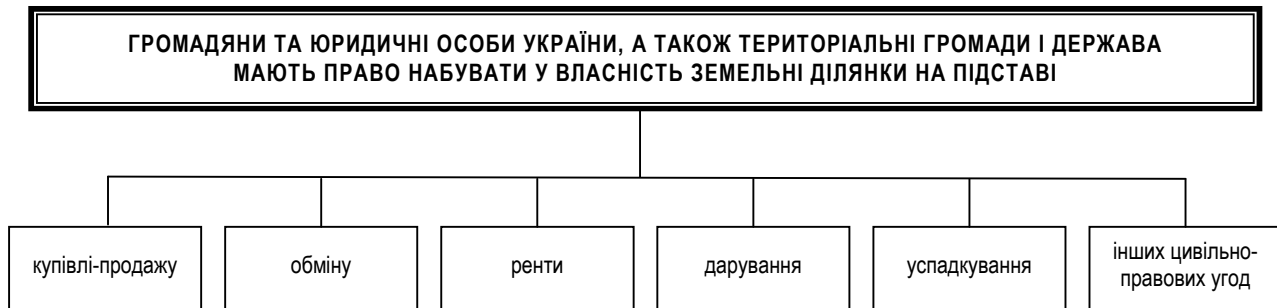

Схема 80. Зміст угод про перехід права власності на земельні ділянки

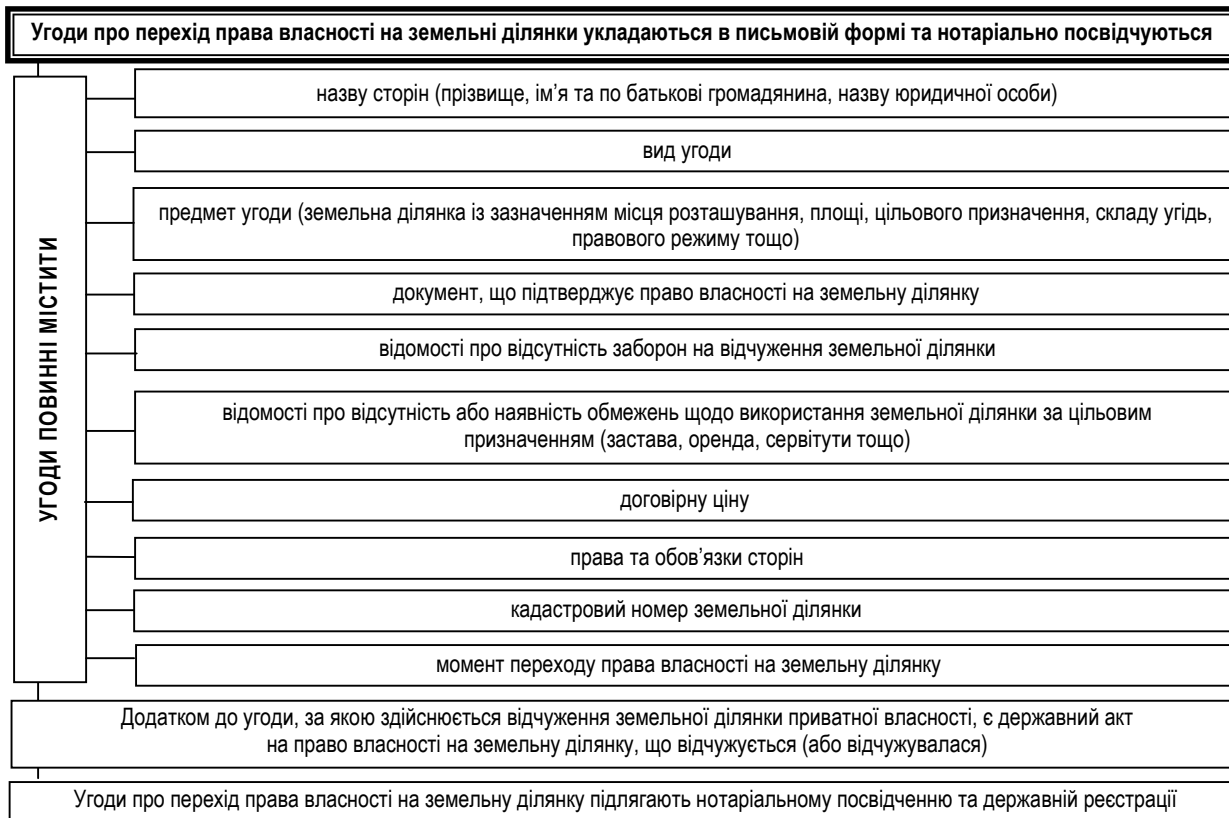
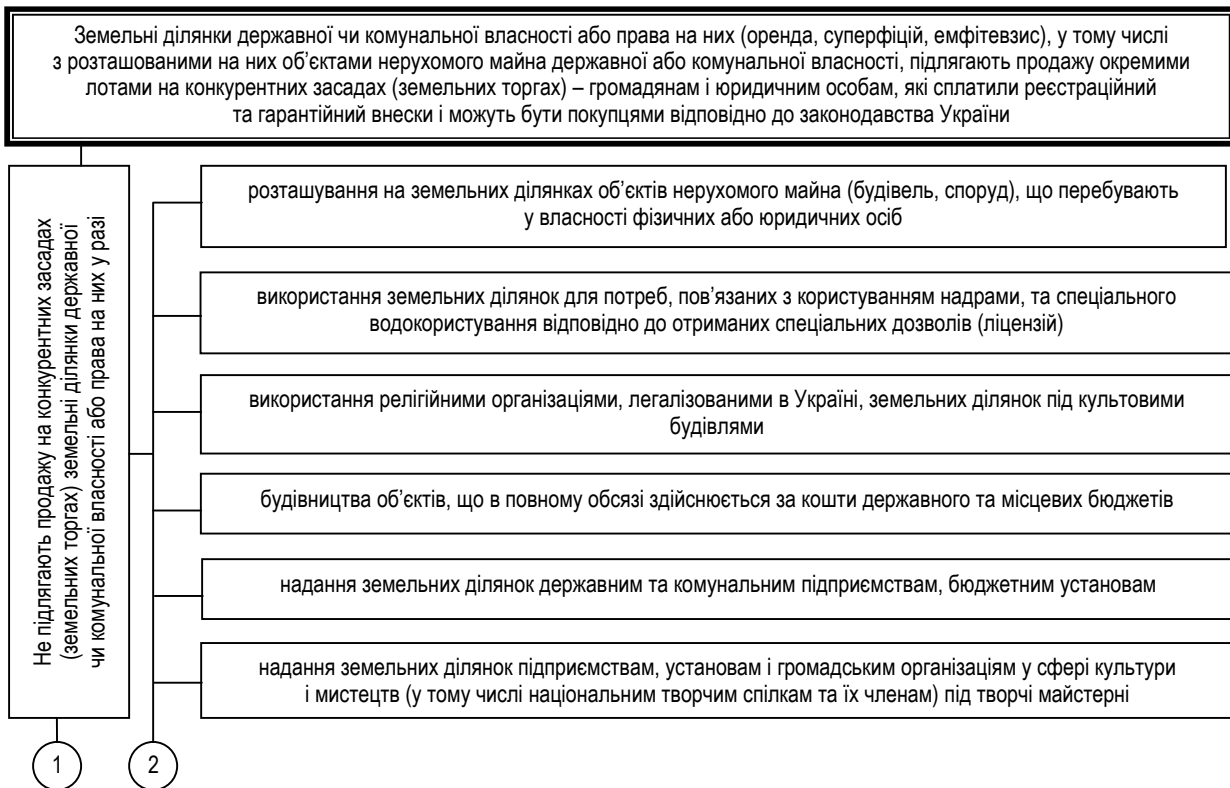
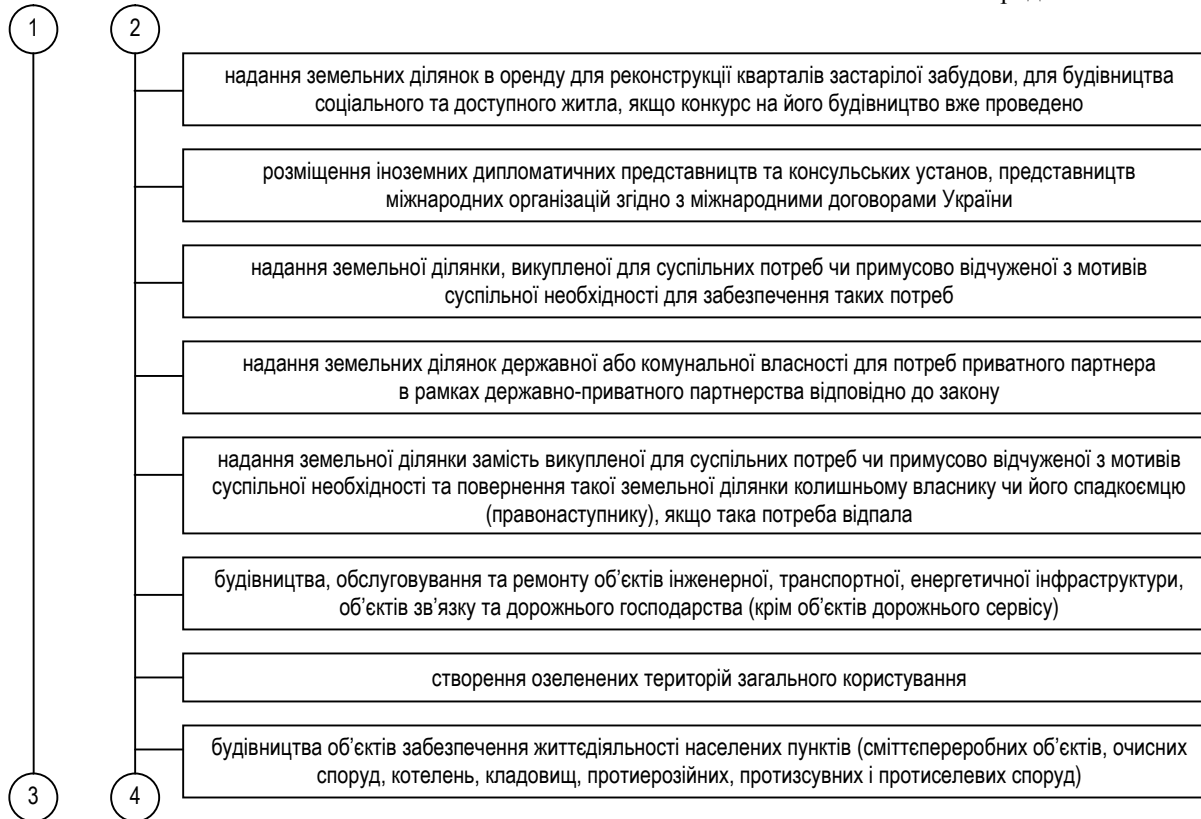
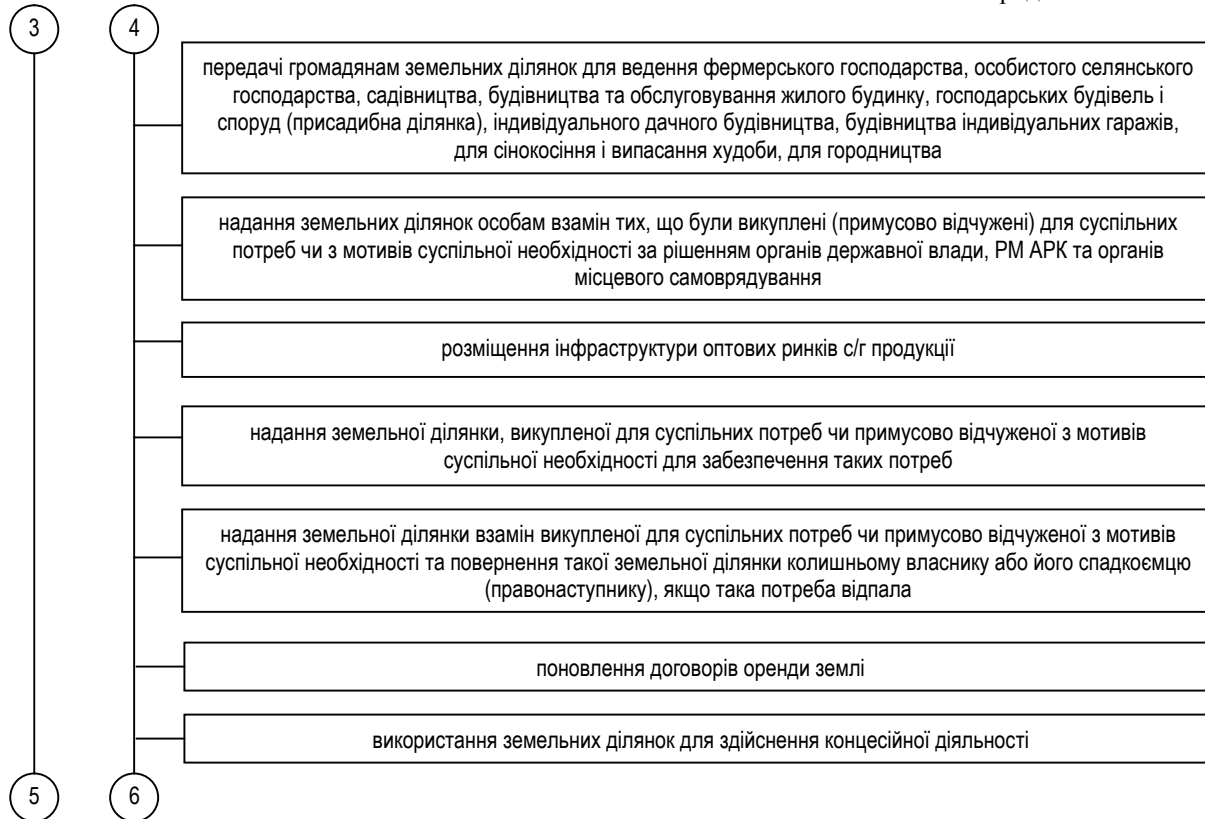

Схема 81. Обов'язковість продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах)

Закінчення схеми 81

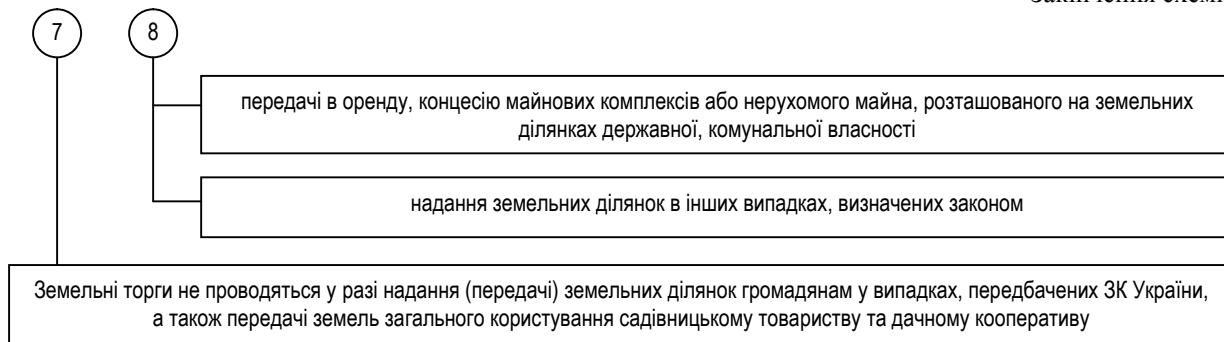
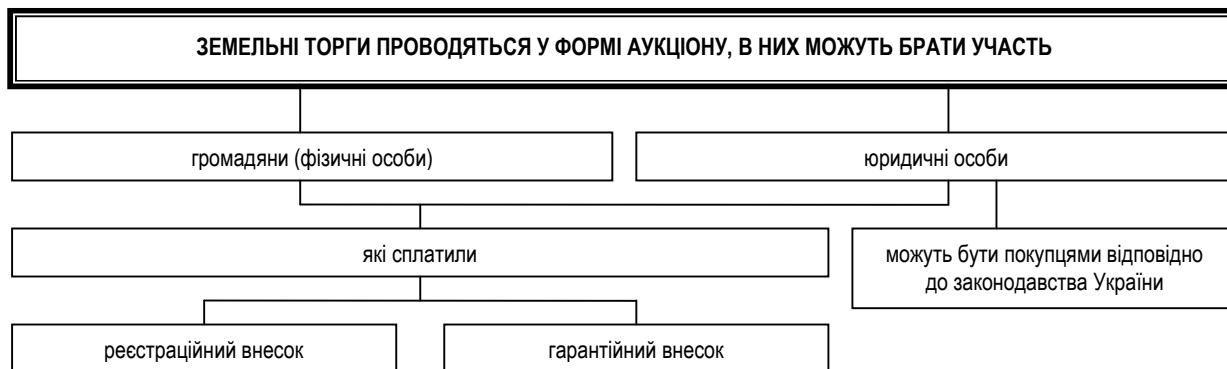

Схема 82. Земельні торги

Блок-схема 83. Оголошення про проведення земельних торгів

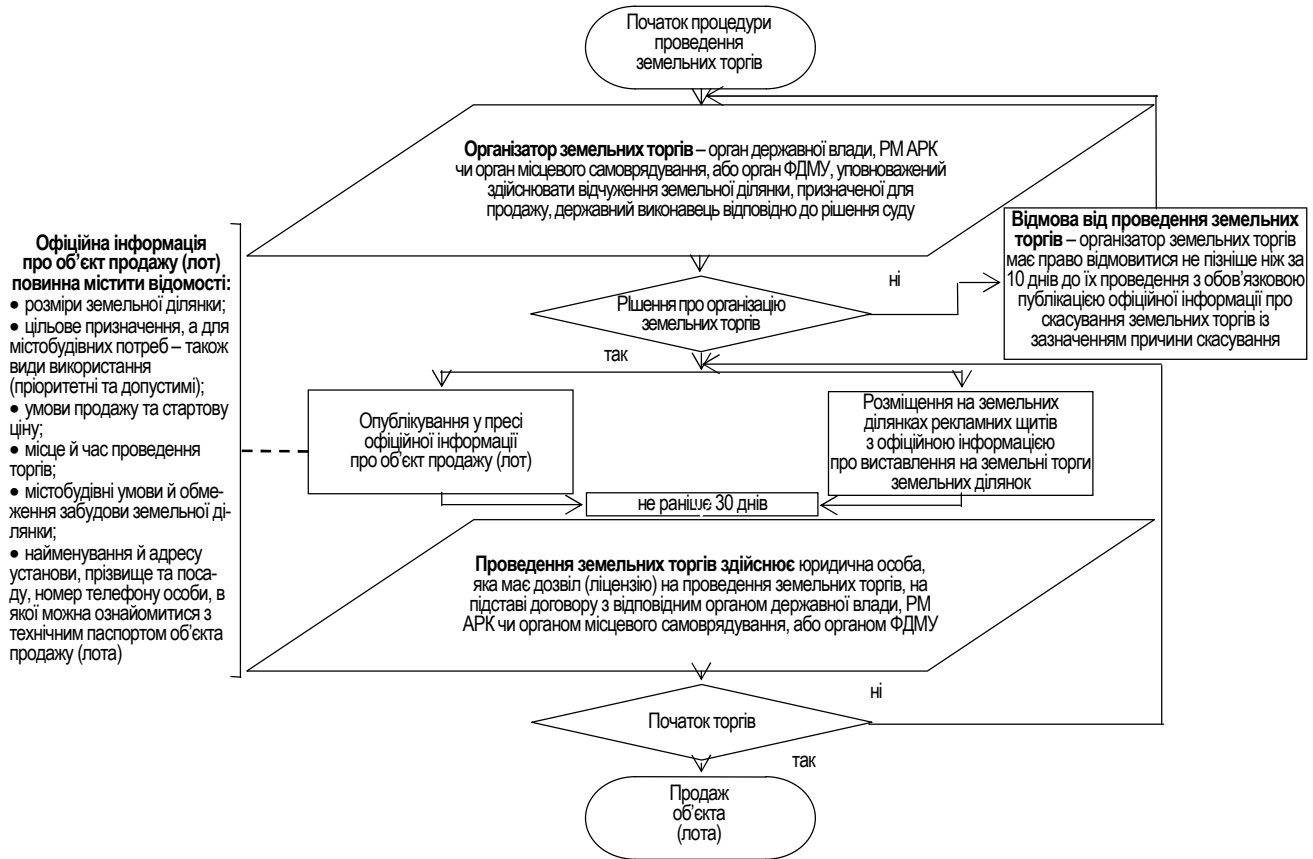

Схема 84. Визнання земельних торгів такими, що не відбулися

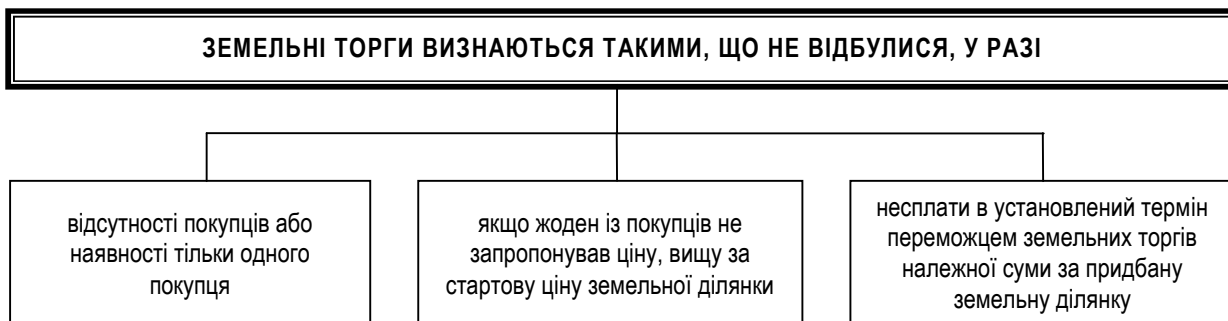

Схема 85. Припинення прав на землю

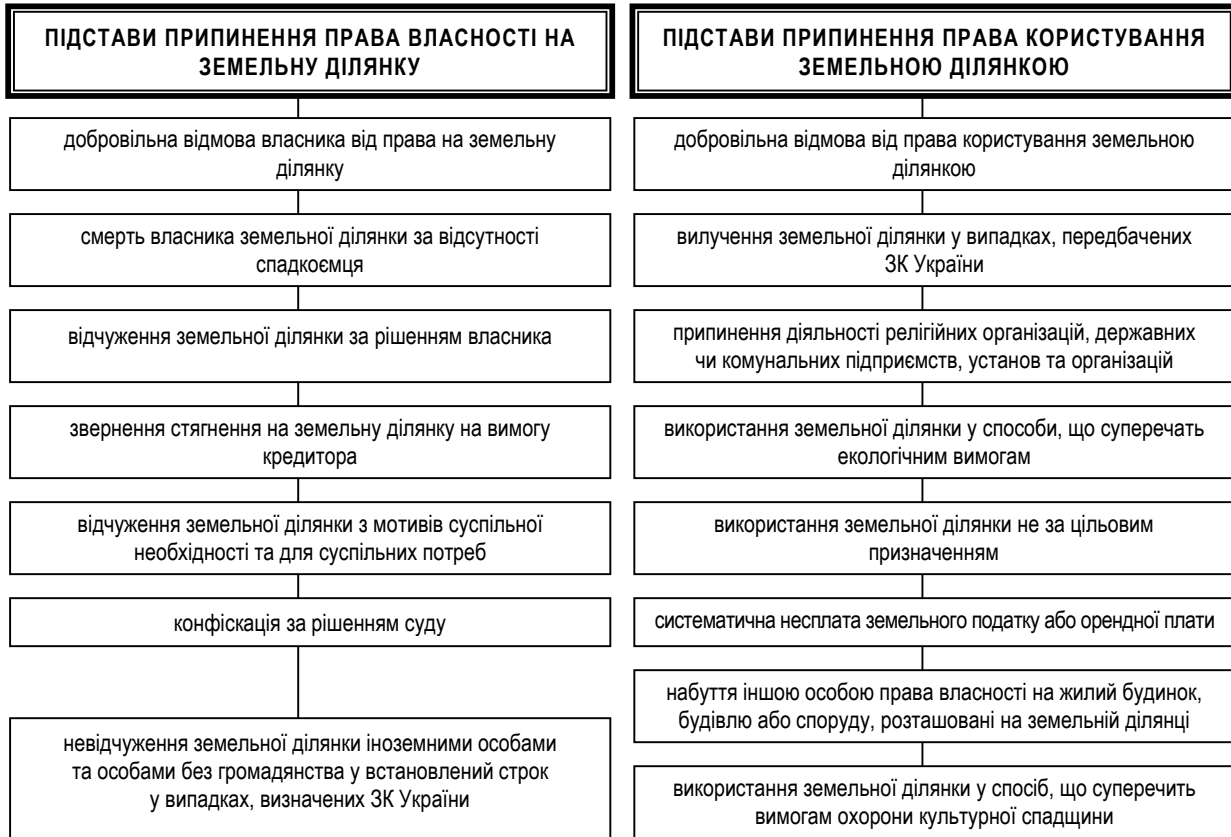
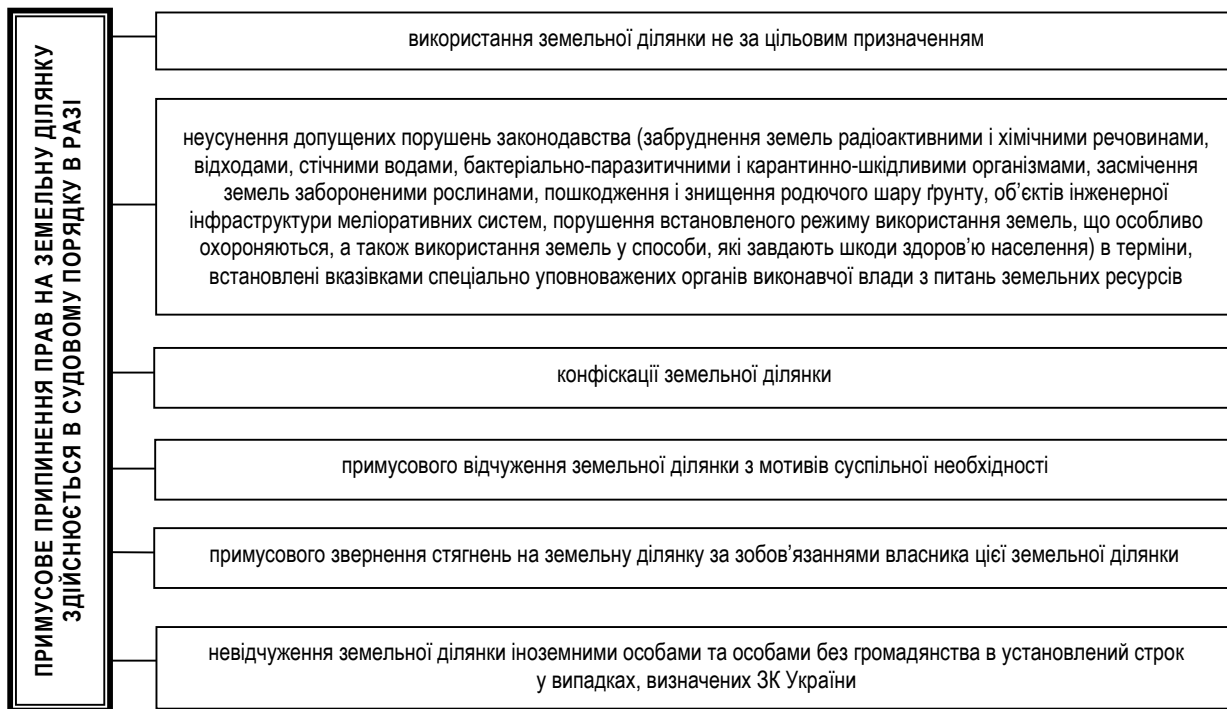

Схема 86. Підстави для примусового припинення прав на земельну ділянку

Блок-схема 87. Порядок припинення права користування земельними ділянками, які використовуються з порушенням земельного законодавства

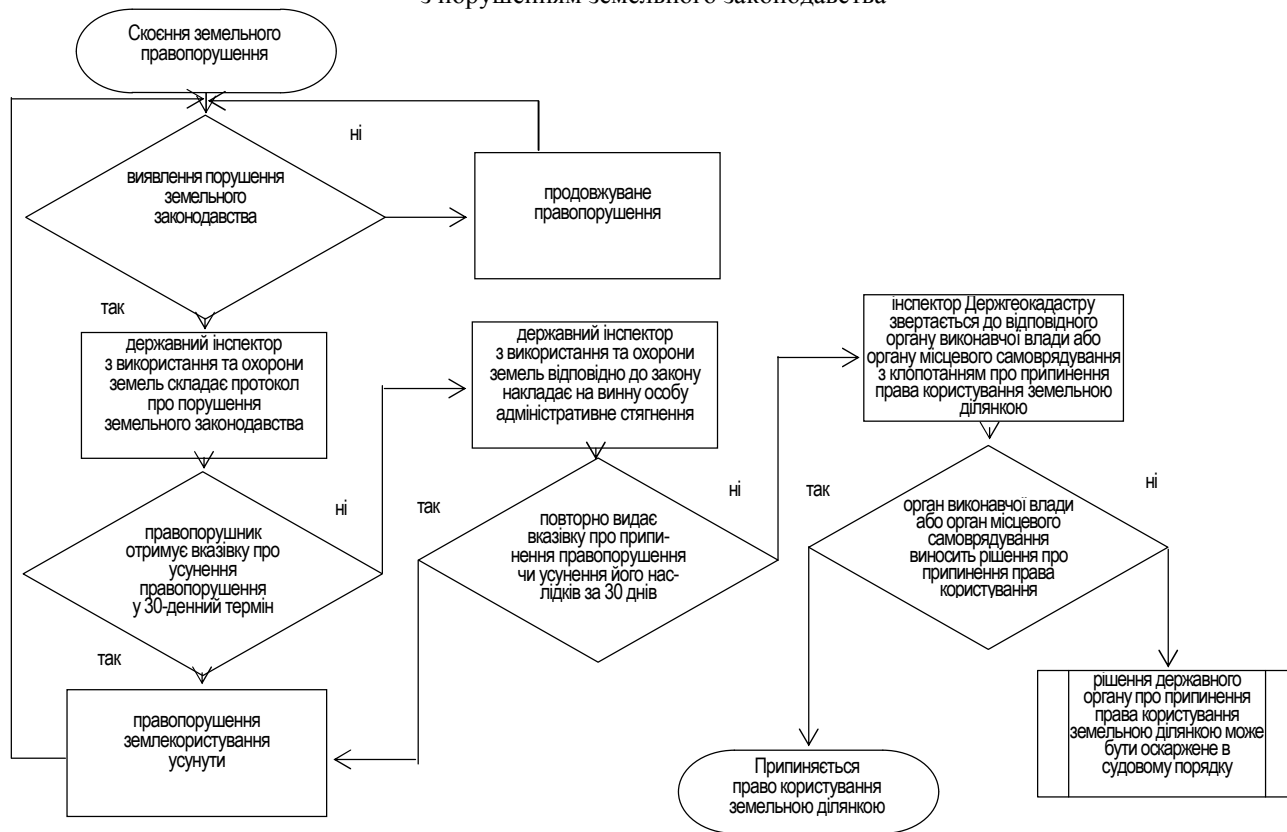

Схема 88. Види відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності

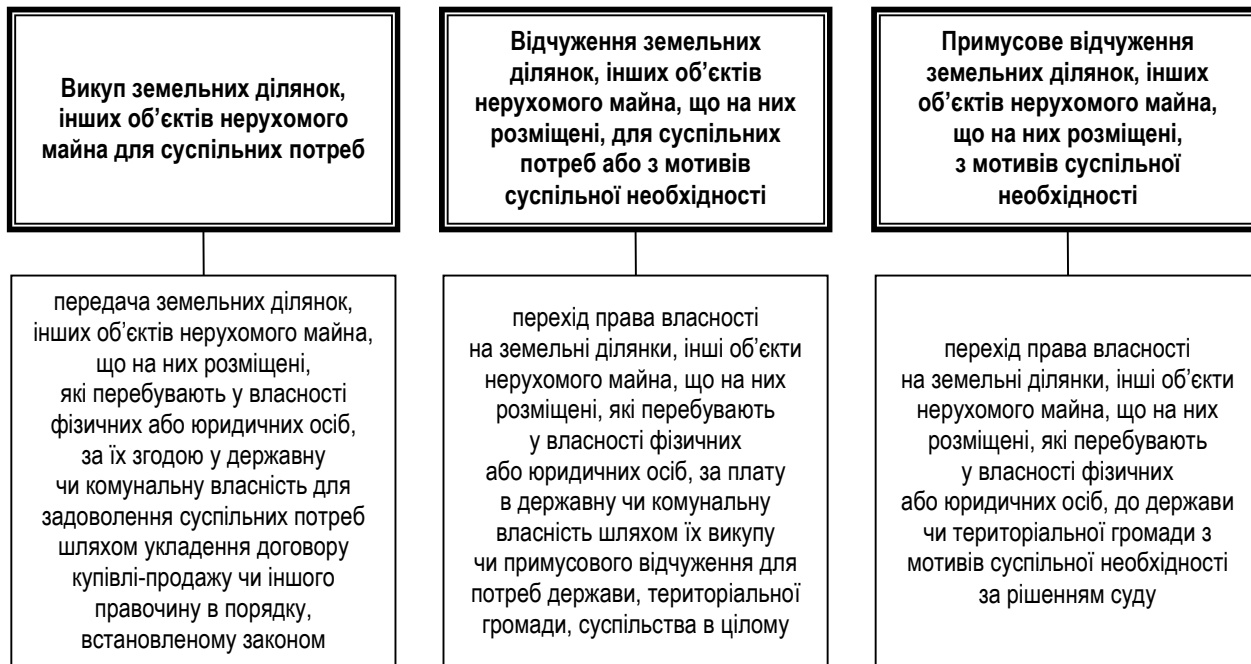

Схема 89. Обмеження щодо відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності

Дія 3У «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» поширюється на суспільні відносини, пов'язані з викупом земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, для забезпечення суспільних потреб чи пов'язані з примусовим відчуженням зазначених об'єктів нерухомого майна з мотивів суспільної необхідності, якщо такі потреби не можуть бути забезпечені шляхом використання земель державної чи комунальної власності

Дія цього Закону не поширюється на суспільні відносини, що виникають у разі

звернення стягнення на земельну ділянку, інші об'єкти нерухомого майна, що на ній розміщені

вилучення (викупу) земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у державній та/або комунальній власності

відшкодування втрат с/г та л/г виробництва у разі викупу земельних ділянок для суспільних потреб

укладення інших цивільно-правових угод з інших підстав, ніж визначені ст. 7 цього Закону

примусового відчуження земельних ділянок в умовах воєнного чи надзвичайного стану (реквізиції)

конфіскації земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені

викупу пам'яток історії та культури, яким загрожує пошкодження або знищення внаслідок дій або бездіяльності їх власника

припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати

Схема 90. Об'єкт відчуження

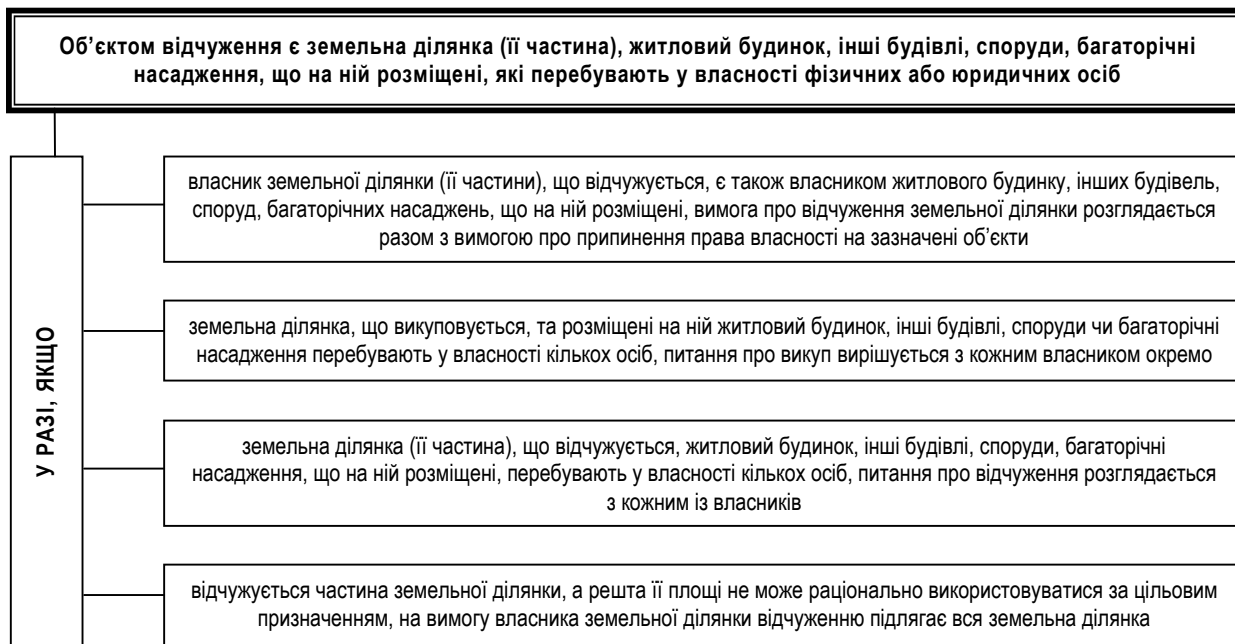
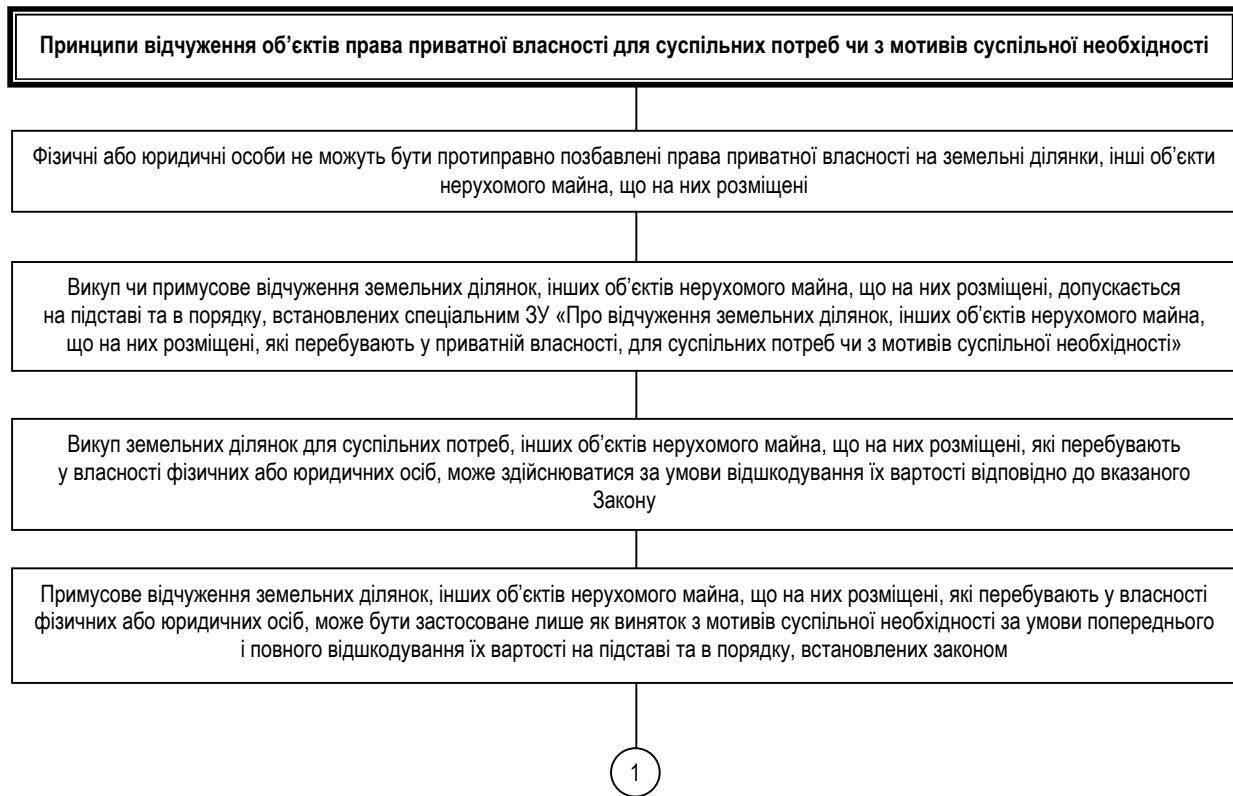

Схема 91. Принципи відчуження об'єктів права приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності

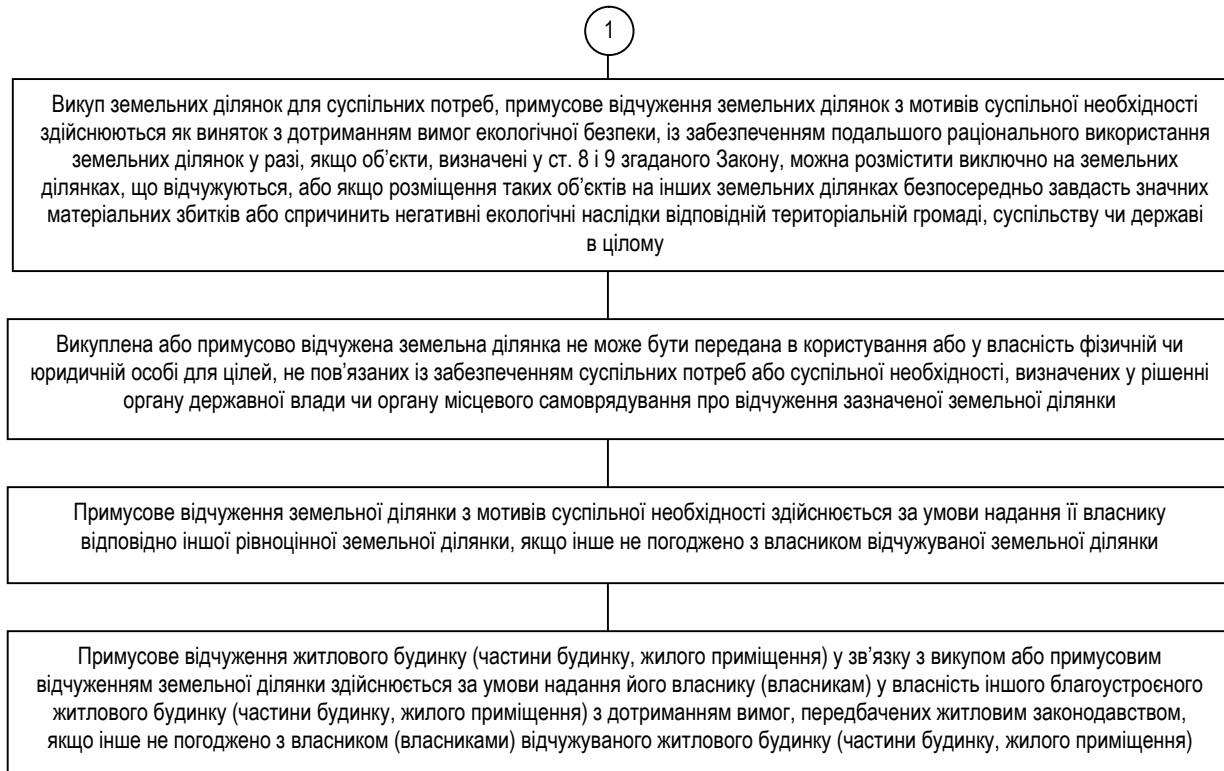

Схема 92. Порядок визначення викупної ціни

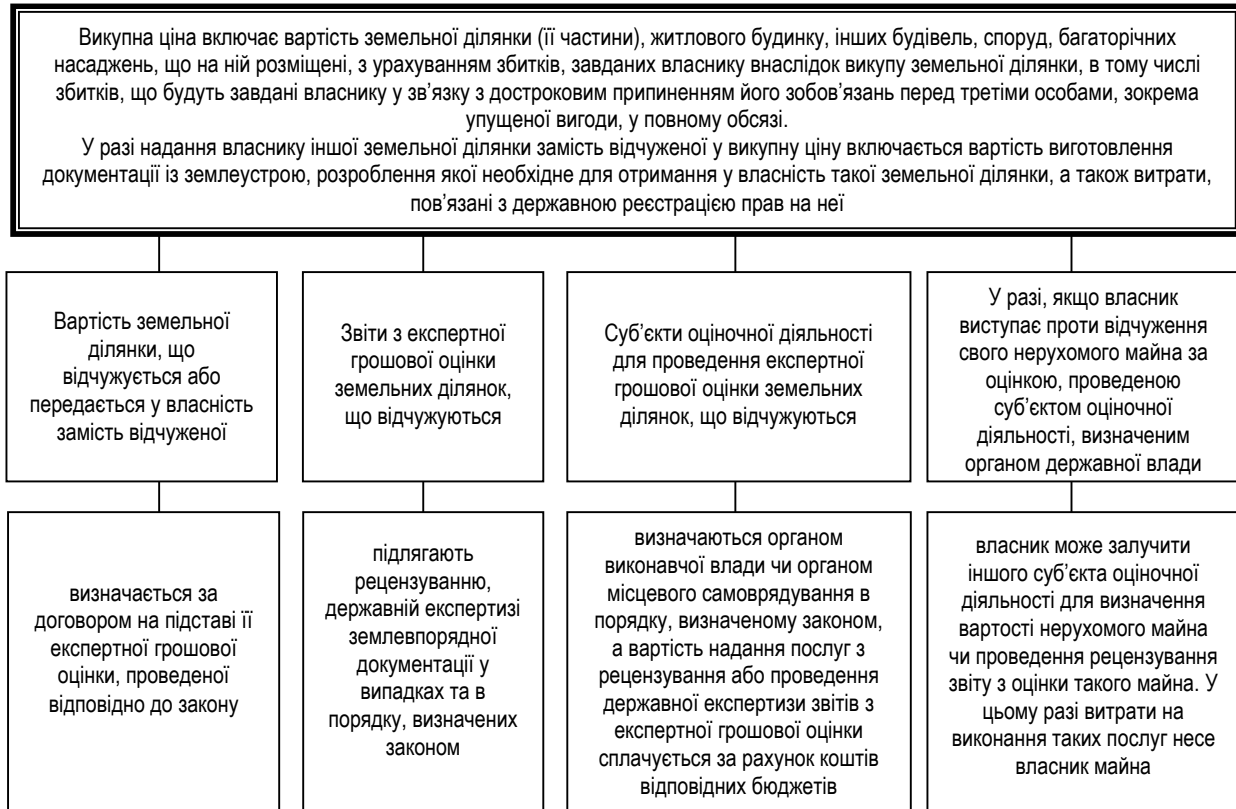

Схема 93. Викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень та в порядку, визначених ЗУ «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності», мають право **викупу земельних ділянок**, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб

ДЛЯ ТАКИХ СУСПІЛЬНИХ ПОТРЕБ

забезпечення національної безпеки та оборони

будівництво, капітальний ремонт, реконструкція та обслуговування лінійних об'єктів та об'єктів транспортної та енергетичної інфраструктури (доріг, мостів, естакад, нафто-, газо- та водопроводів, ліній електропередачі, зв'язку, аеропортів, нафтових і газових терміналів, електростанцій) та об'єктів, необхідних для їх експлуатації

розміщення іноземних дипломатичних представництв і консульських установ, представництв міжнародних організацій в Україні згідно з міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана ВР України

розміщення та обслуговування об'єктів, пов'язаних із видобуванням корисних копалин

будівництво захисних гідротехнічних споруд

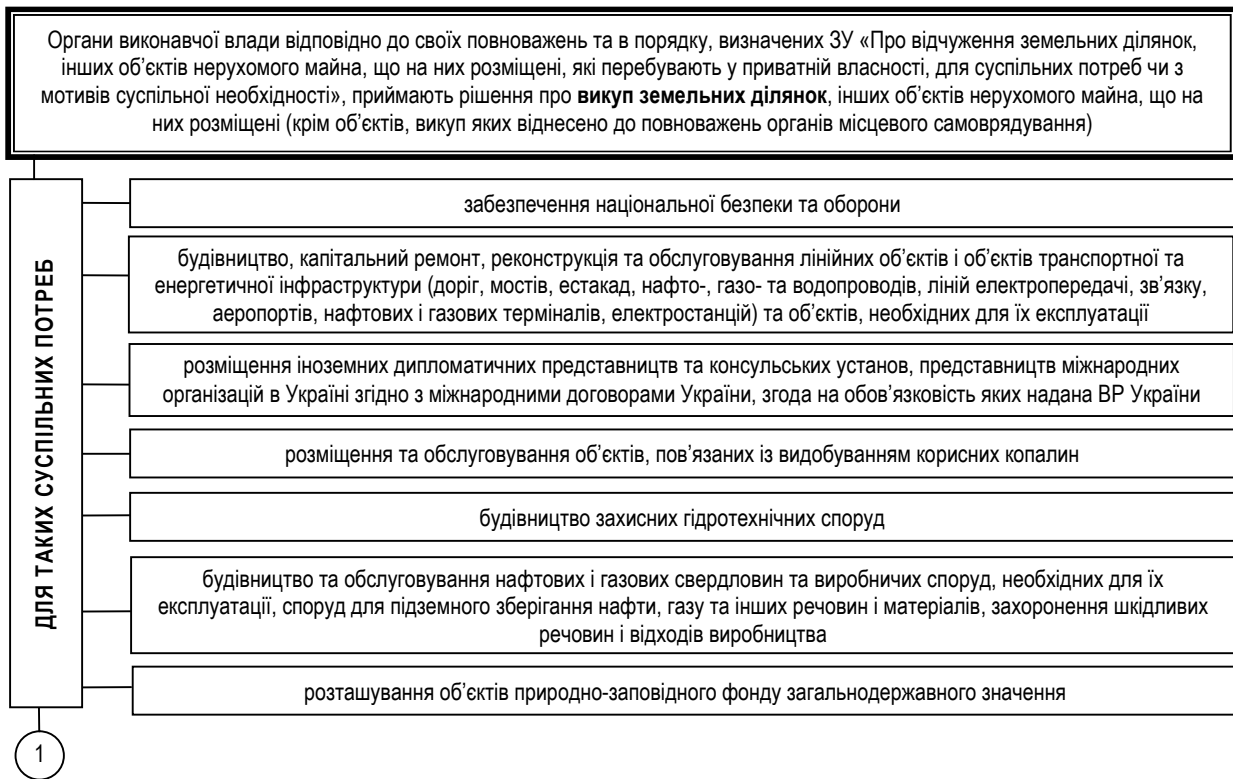
будівництво та обслуговування нафтових і газових свердловин та виробничих споруд, необхідних для їх експлуатації, споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва

створення міських парків, будівництво дошкільних навчальних закладів, майданчиків відпочинку, стадіонів та кладовищ

розташування об'єктів природно-заповідного фонду

Рішення про викуп земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб, органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування приймають на підставі генеральних планів населених пунктів та іншої містобудівної документації, матеріалів погодження місця розташування таких об'єктів та документації із землеустрою, затверджених в установленому законодавством порядку

Схема 94. Повноваження органів виконавчої влади щодо викупу земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб

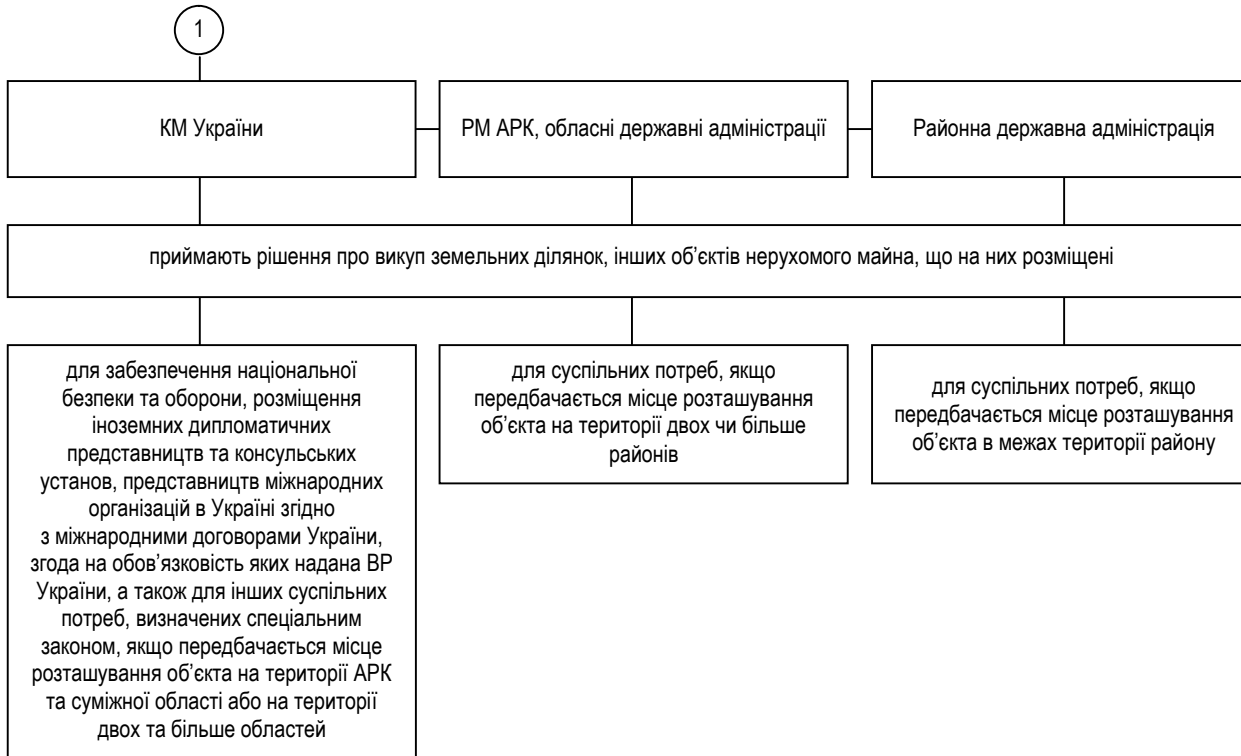
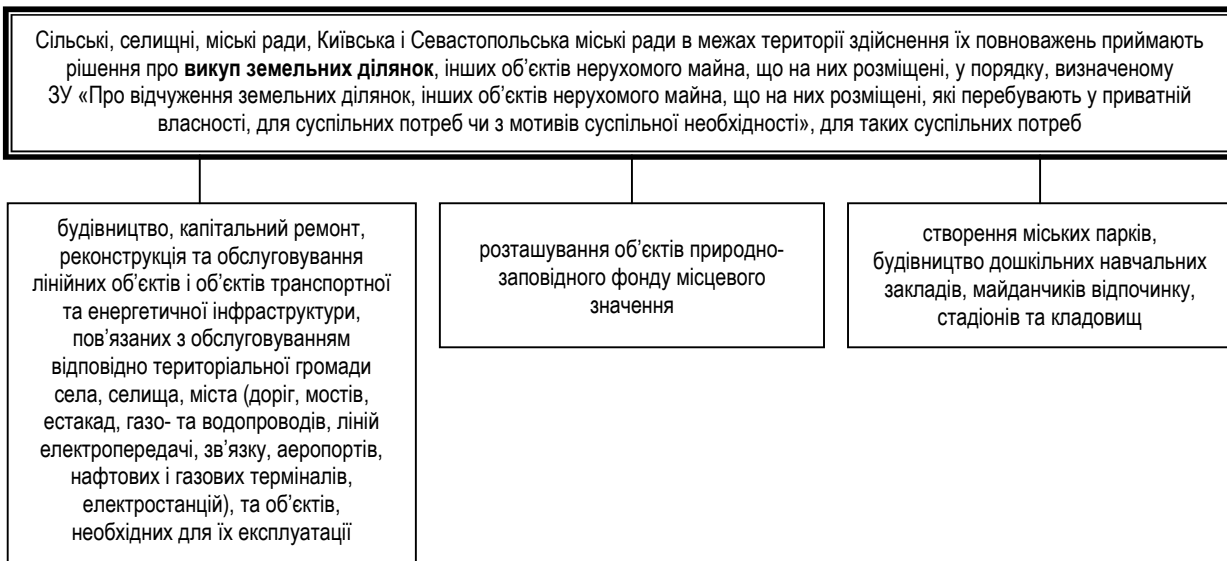
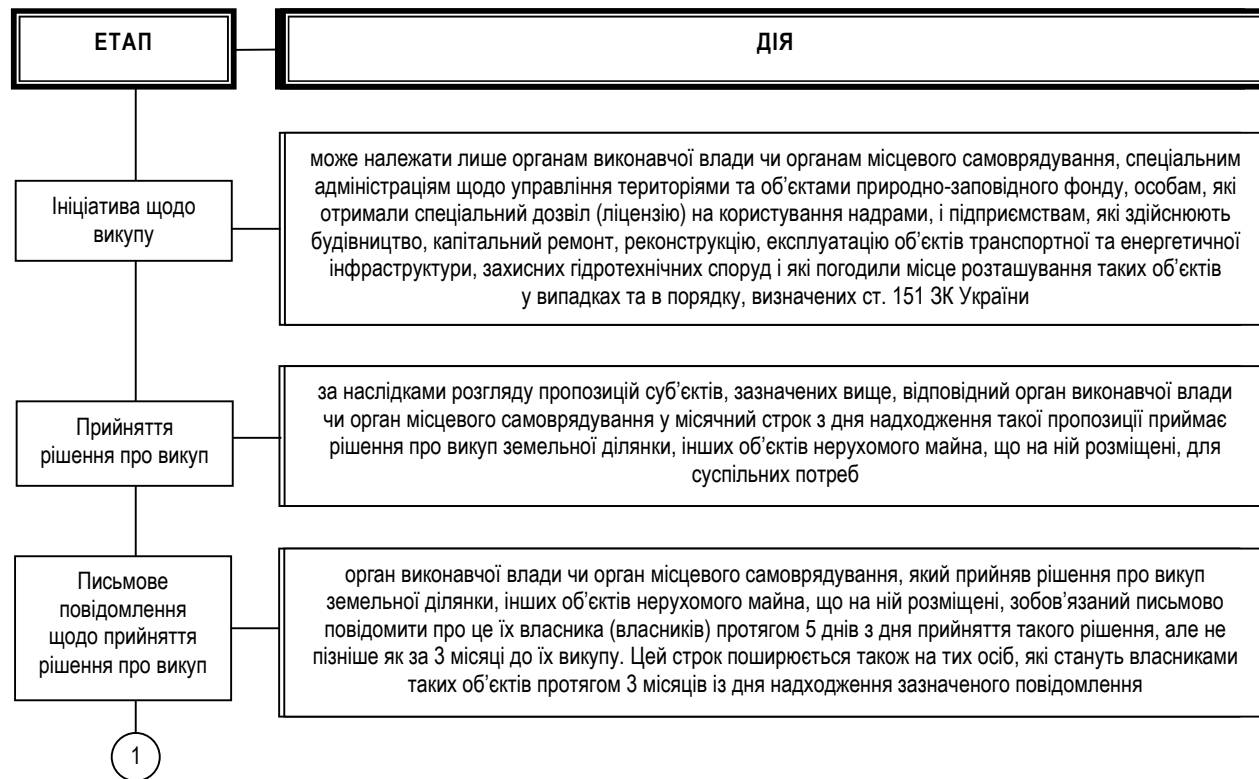
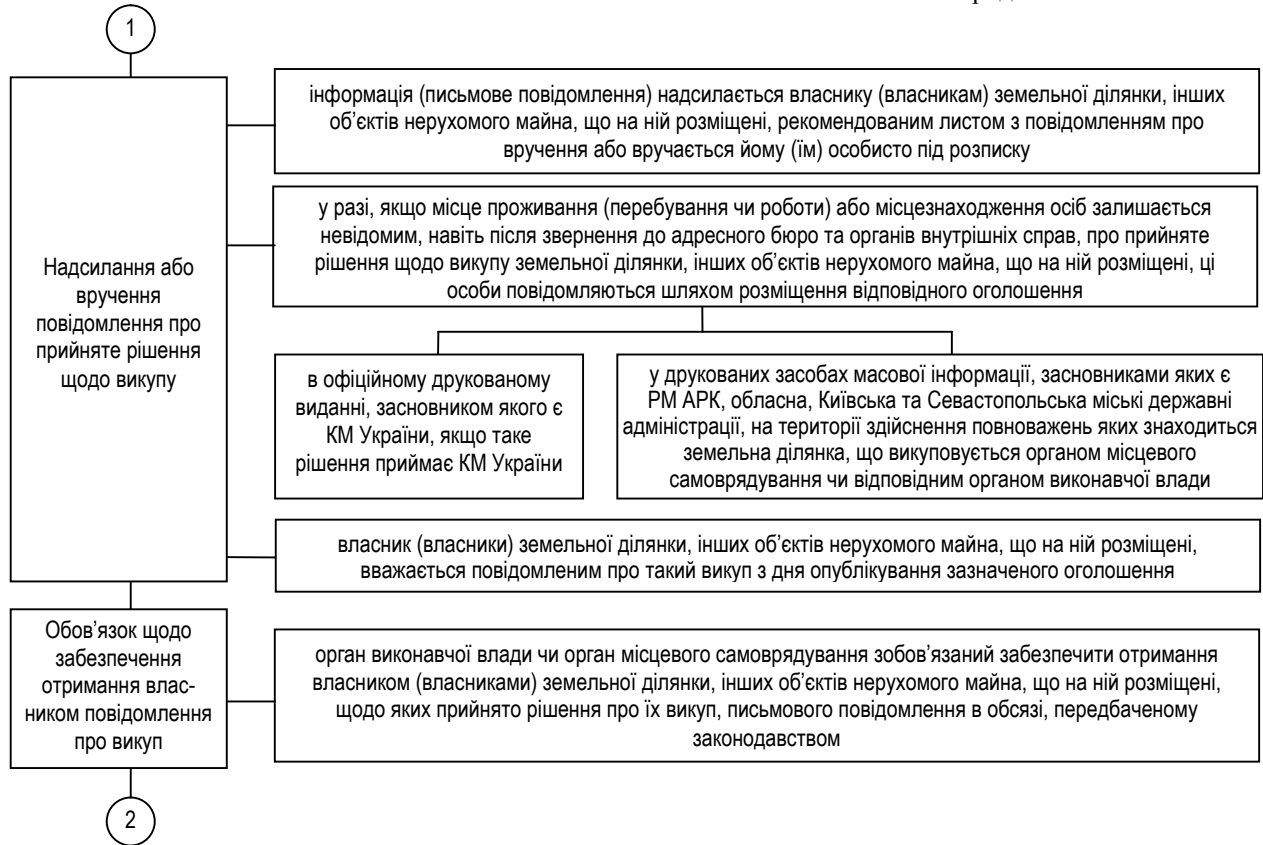

Схема 95. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо викупу земельних ділянок та інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб

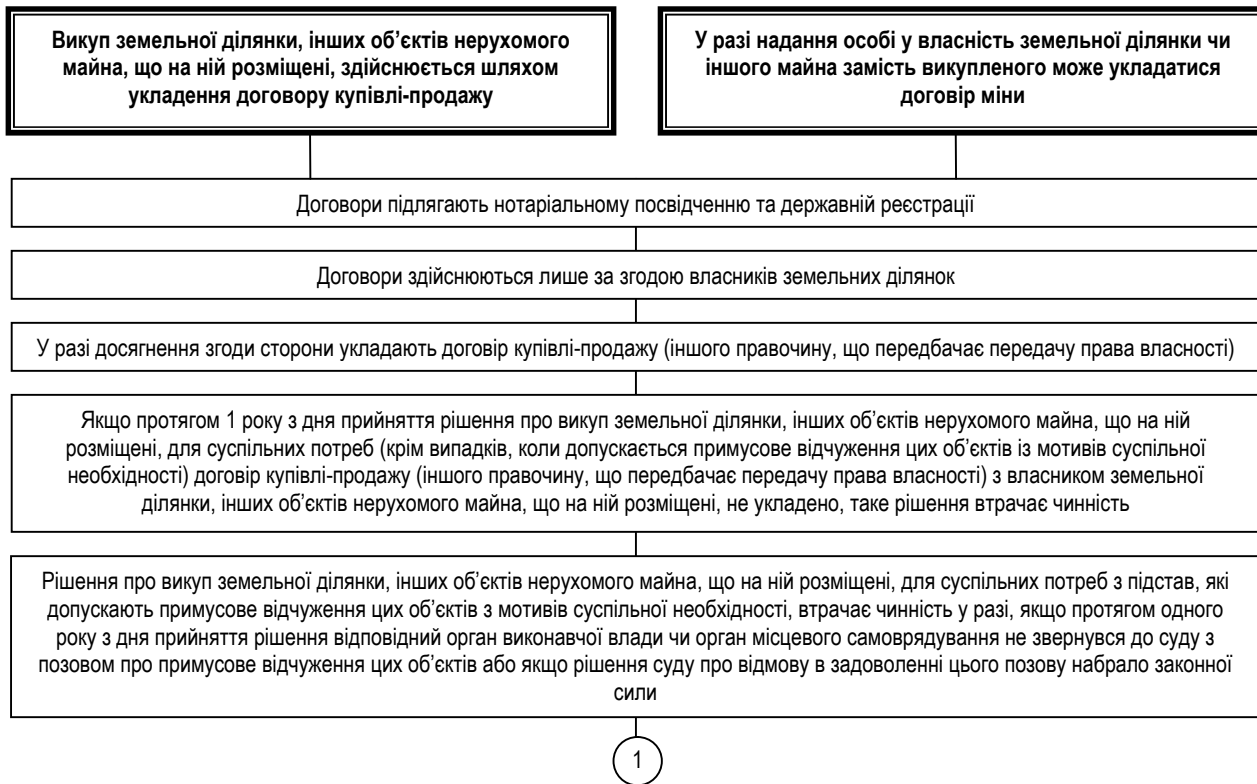
Блок-схема 96. Порядок та умови прийняття рішення про викуп земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб

Блок-схема 97. Порядок викупу земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспільних потреб

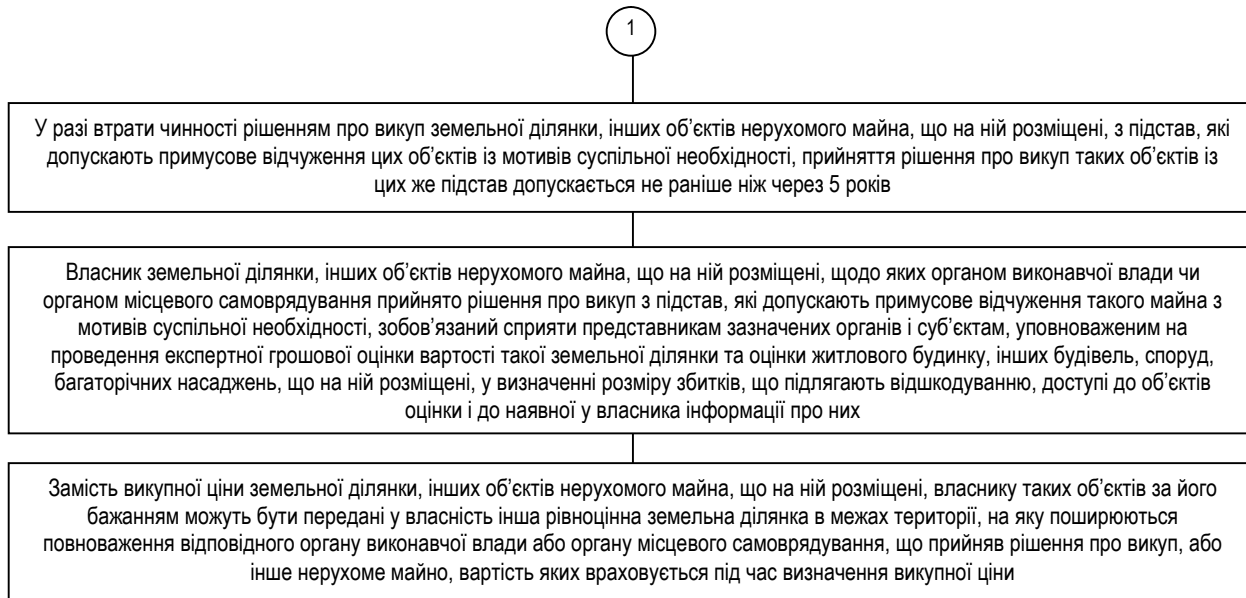

Схема 98. Відшкодування вартості земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, які викуповуються для суспільних потреб

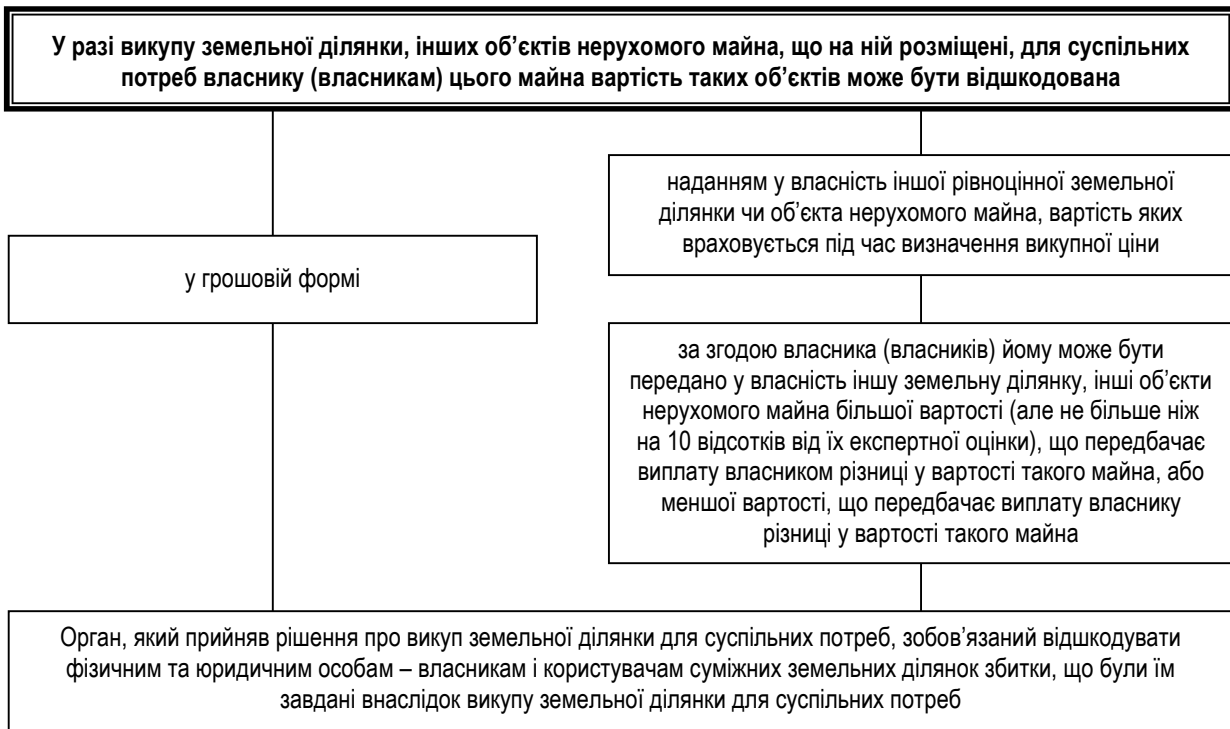

Схема 99. Підстави для примусового відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності

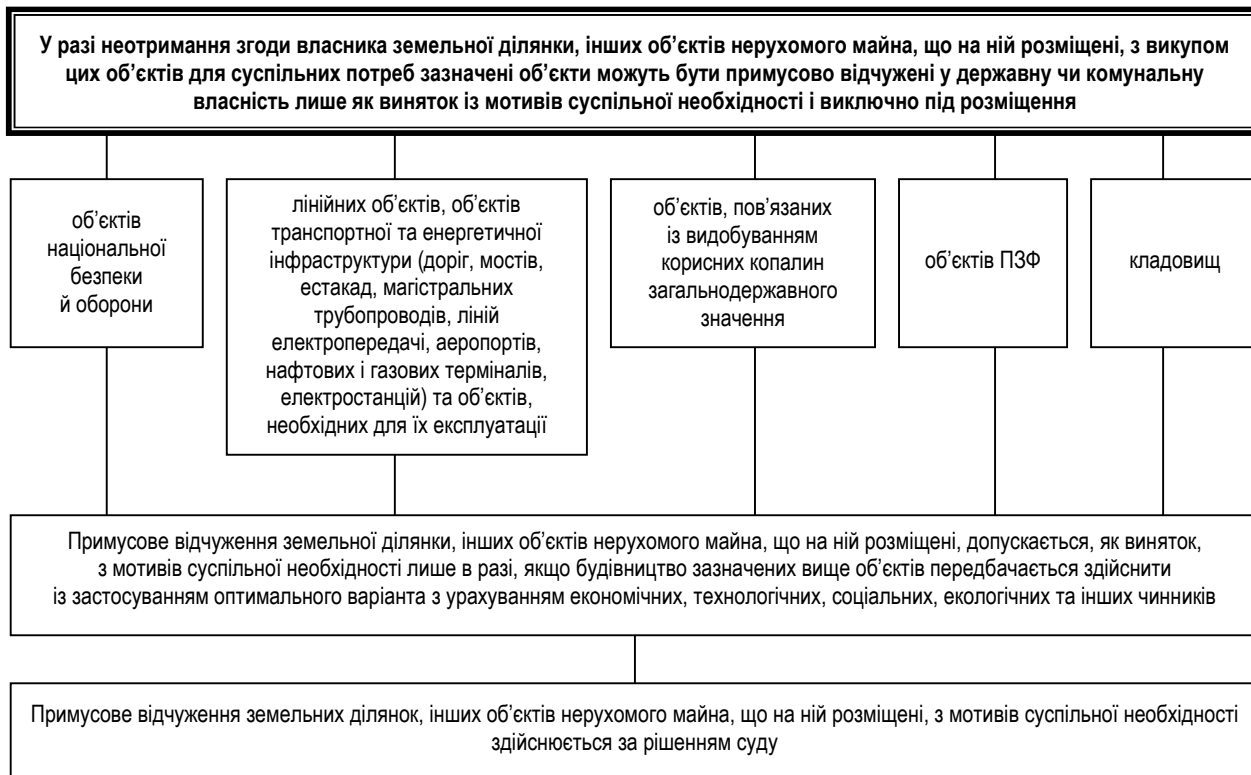
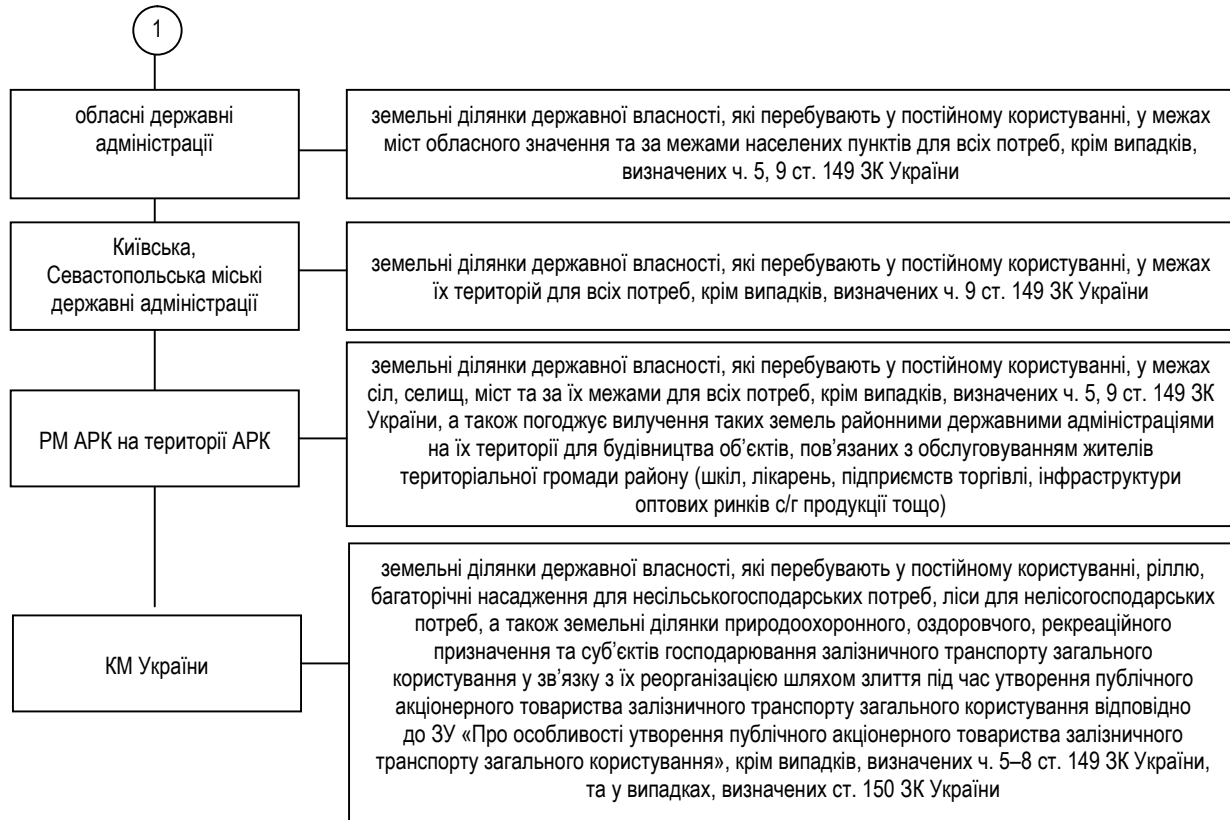

Схема 100. Вилучення земельних ділянок

§ 5. Гарантії прав на землю

Схема 101. Способи захисту прав на земельні ділянки

Схема 102. Відповідальність органів державної влади за порушення права власності на землю та за видання актів, які порушують права власників земельних ділянок

Схема 103. Підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

Схема 104. Види збитків, що підлягають відшкодуванню власникам землі та землекористувачам

Схема 105. Органи, що вирішують земельні спори

Блок-схема 106. Порядок розгляду земельних спорів, права та обов'язки сторін і виконання рішення під час розгляду органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади спорів з питань земельних ресурсів

Схема 101. Способи захисту прав на земельні ділянки

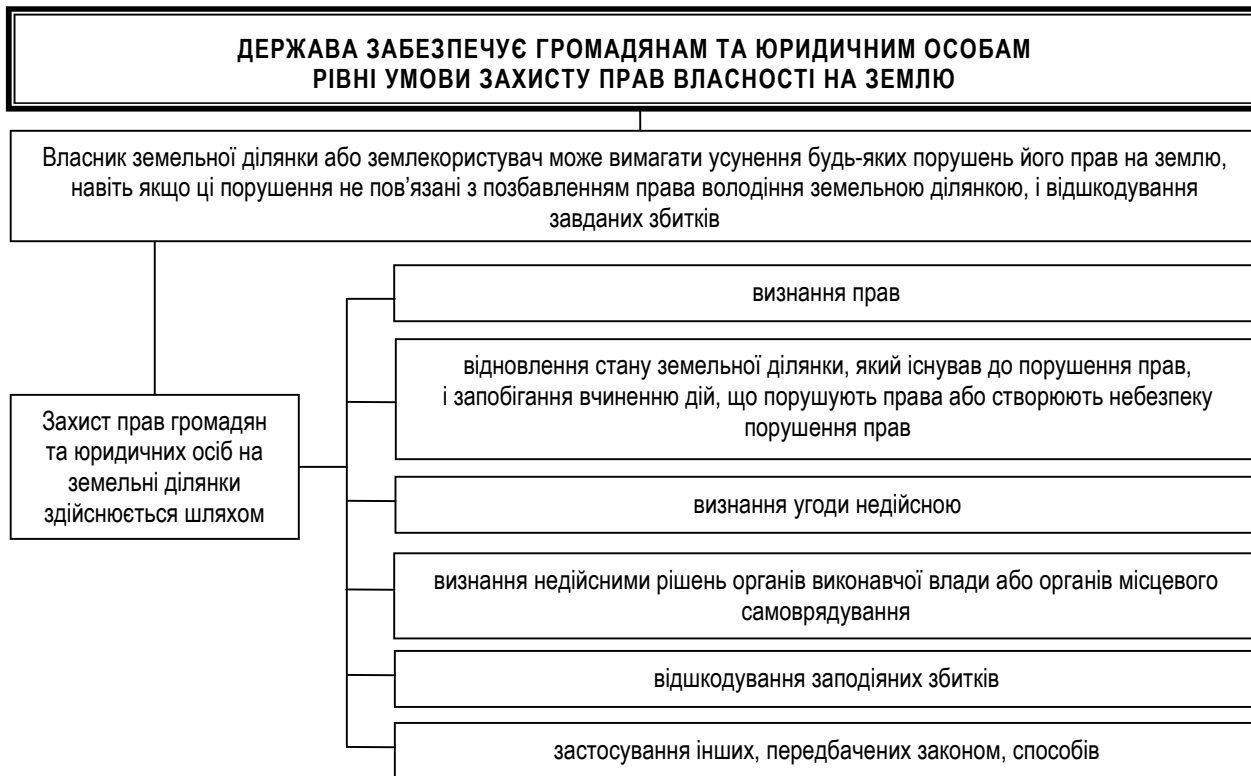

Схема 102. Відповідальність органів державної влади за порушення права власності на землю та за видання актів, які порушують права власників земельних ділянок

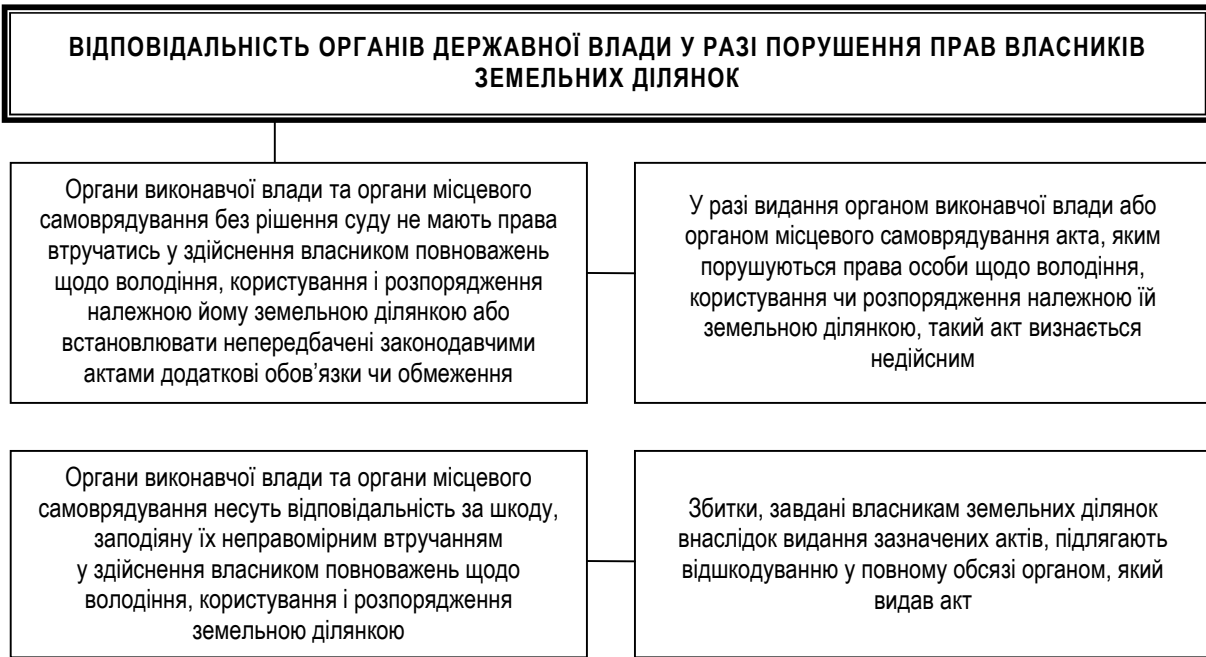

Схема 103. Підстави відшкодування збитків власникам землі
та землекористувачам

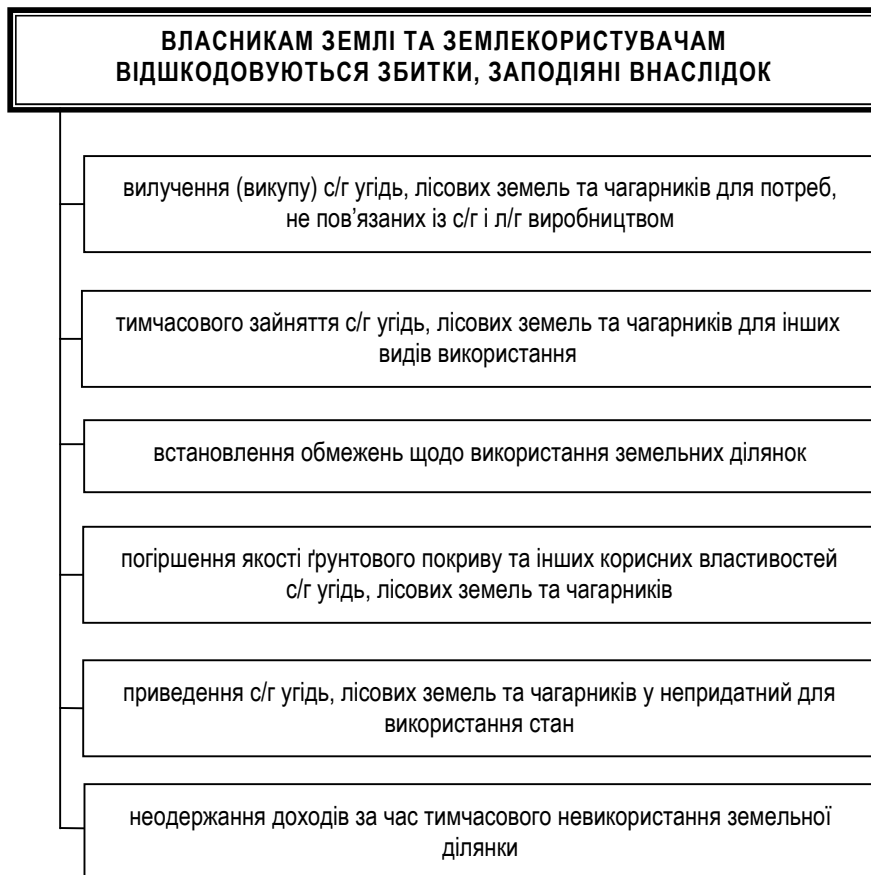
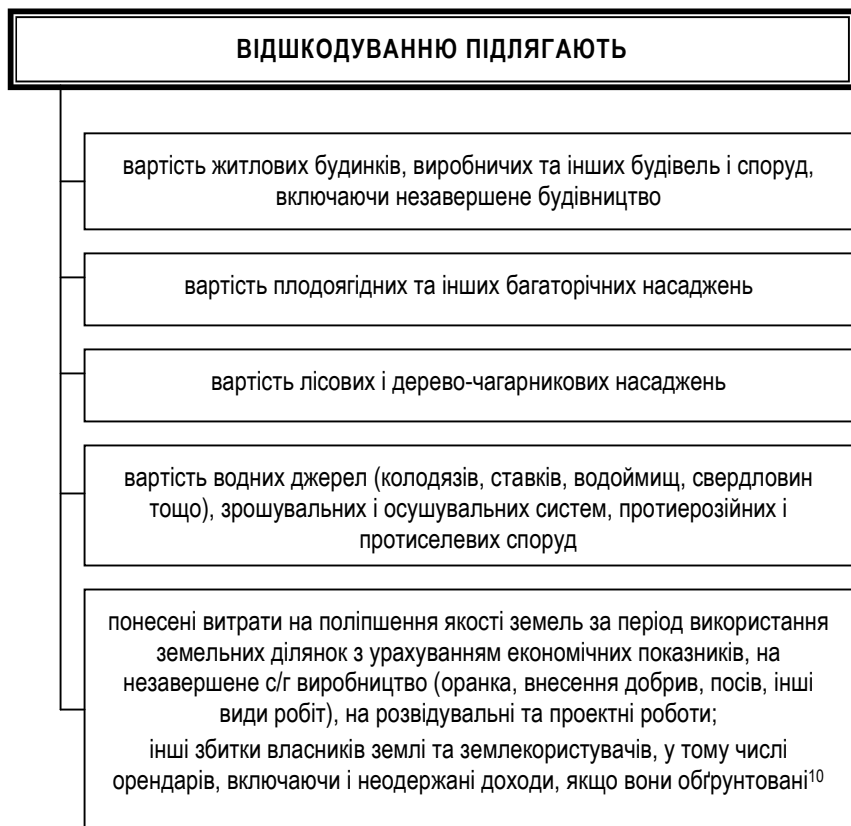
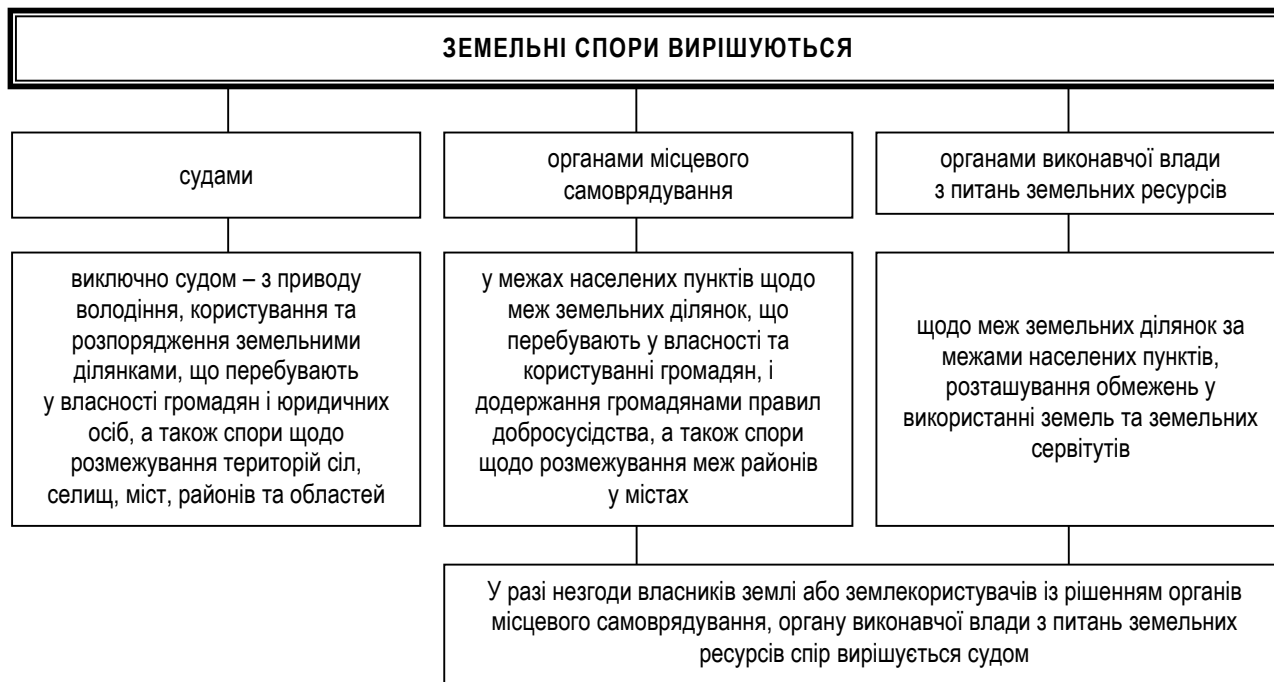

Схема 104. Види збитків, що підлягають відшкодуванню власникам землі та землекористувачам

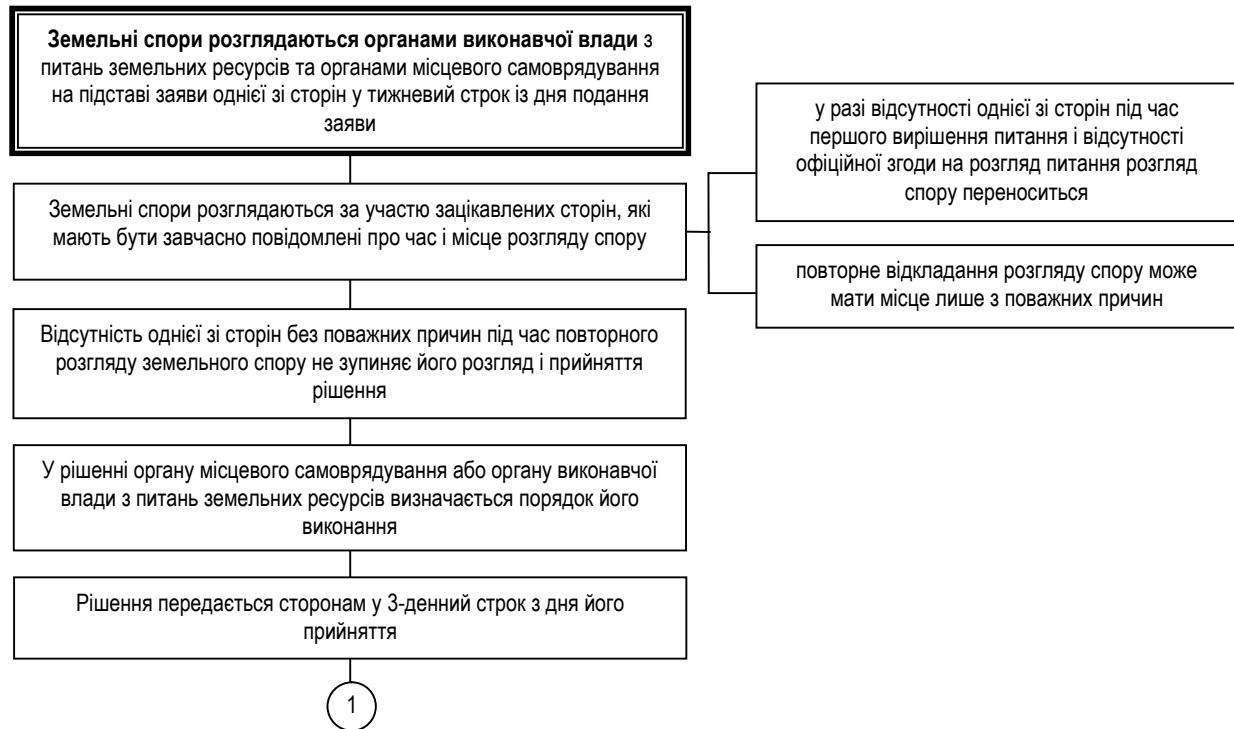

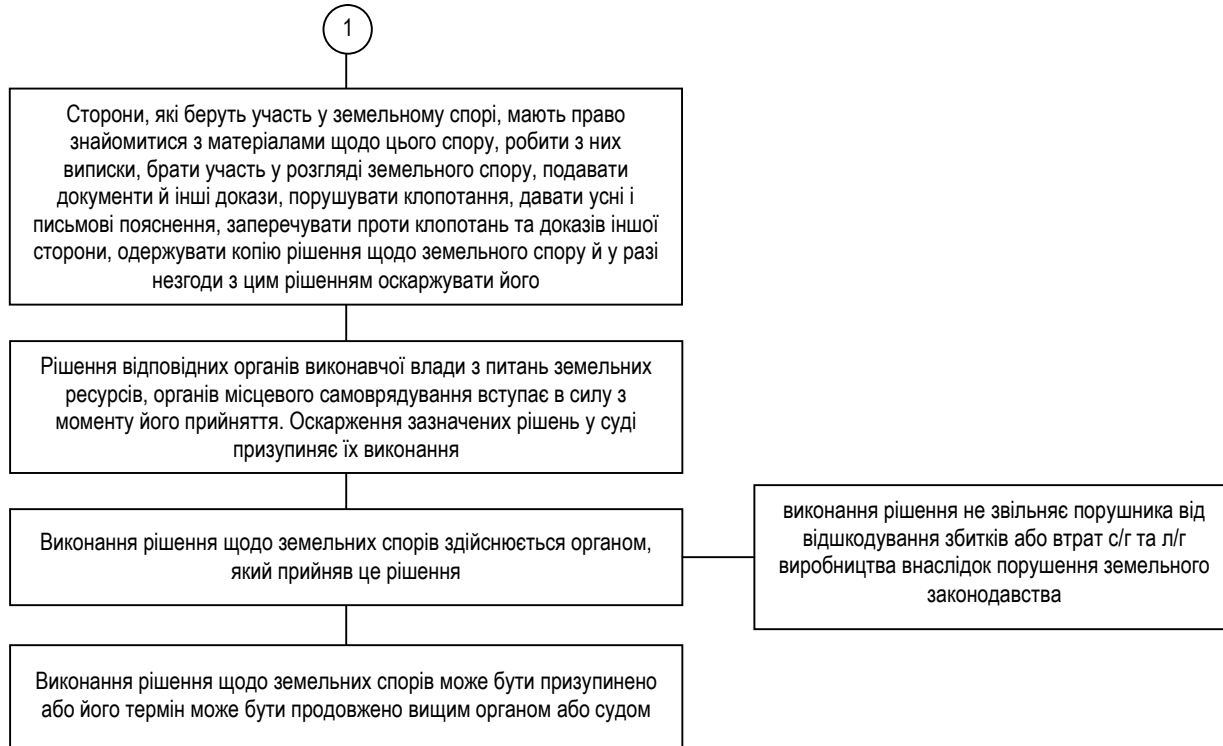
¹⁰ Неодержаний дохід – це дохід, який міг би одержати власник землі, землекористувач, у тому числі орендар, із земельної ділянки і який він не одержав внаслідок її вилучення (викупу) або тимчасового зайняття, обмеження прав, погіршення якості землі або приведення її у непридатність для використання за цільовим призначенням у результаті негативного впливу, спричиненого діяльністю підприємств, установ, організацій та громадян.

Схема 105. Органи, що вирішують земельні спори

Блок-схема 106. Порядок розгляду земельних спорів, права та обов'язки сторін і виконання рішення під час розгляду органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади спорів з питань земельних ресурсів

§ 6. Охорона земель

Таблиця 1. Деградація земель в Україні

Схема 107. Поняття охорони земель

Схема 108. Завдання та зміст охорони земель

Схема 109. Види контролю в галузі охорони земель

Схема 110. Заходи в галузі охорони земель

Схема 111. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель

Схема 112. Вимоги до власників і землекористувачів, у тому числі орендарів, земельних ділянок під час здійснення господарської діяльності

Схема 113. Органи, які приймають рішення про встановлення та зміну меж адміністративно-територіальних утворень

Схема 114. Планування використання земель

Схема 115. Поняття та мета землеустрою

Схема 116. Завдання та зміст землеустрою

Блок-схема 117. Розгляд і затвердження землепорядної документації

Схема 118. Контроль за використанням та охороною земель

Схема 119. Організація та здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель і проведення моніторингу ґрунтів

Схема 120. Моніторинг земель

Схема 121. Поняття Державного земельного кадастру

Схема 122. Мета та принципи Державного земельного кадастру

Схема 123. Об'єкти Державного земельного кадастру

Схема 124. Ведення Державного земельного кадастру

Схема 125. Поземельна книга

Схема 126. Надання відомостей з Поземельної книги

Схема 127. Облік кількості та якості земель

Схема 128. Зміст економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель

Схема 129. Умови відшкодування втрат с/г та л/г виробництва

Таблиця 1. Деградація земель в Україні¹¹

Тип деградації земель	Площа, млн га	% від загальної площі
Вітрова ерозія	13,3	22,0
Водна ерозія	19,4	32,1
Комплексна ерозія	2,1	3,4
Підкислення ґрунтів	10,7	17,7
Засолення ґрунтів	1,7	2,8
Осолонцювання ґрунтів	2,2	3,5
Зсуви	0,2	0,3
Забруднення ґрунтів	12,1	20,0
Підтоплення земель	7,2	12,0
Порушення земель внаслідок проведення гірничопромислових, будівельних та інших робіт	0,2	0,3

¹¹ Національна доповідь щодо впровадження в Україні Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням/Мінприроди України. Київ, 2007. С. 41. URL: http://www.menr.gov.ua/docs/activity-dopovidi/nac_dop_opystel.doc (дата звернення: 07.06.2017).

Схема 107. Поняття охорони земель

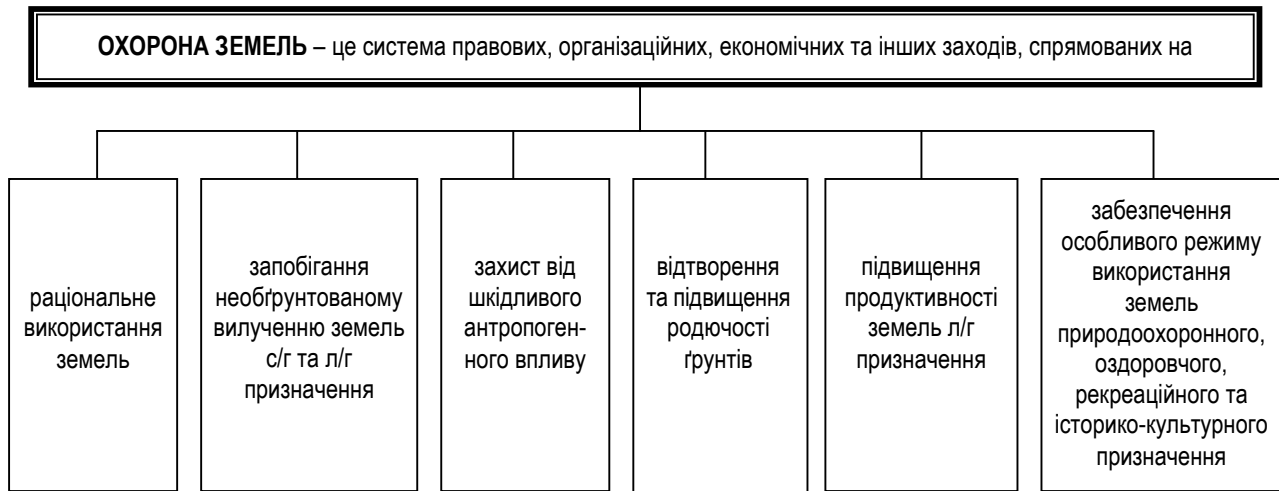

Схема 108. Завдання та зміст охорони земель

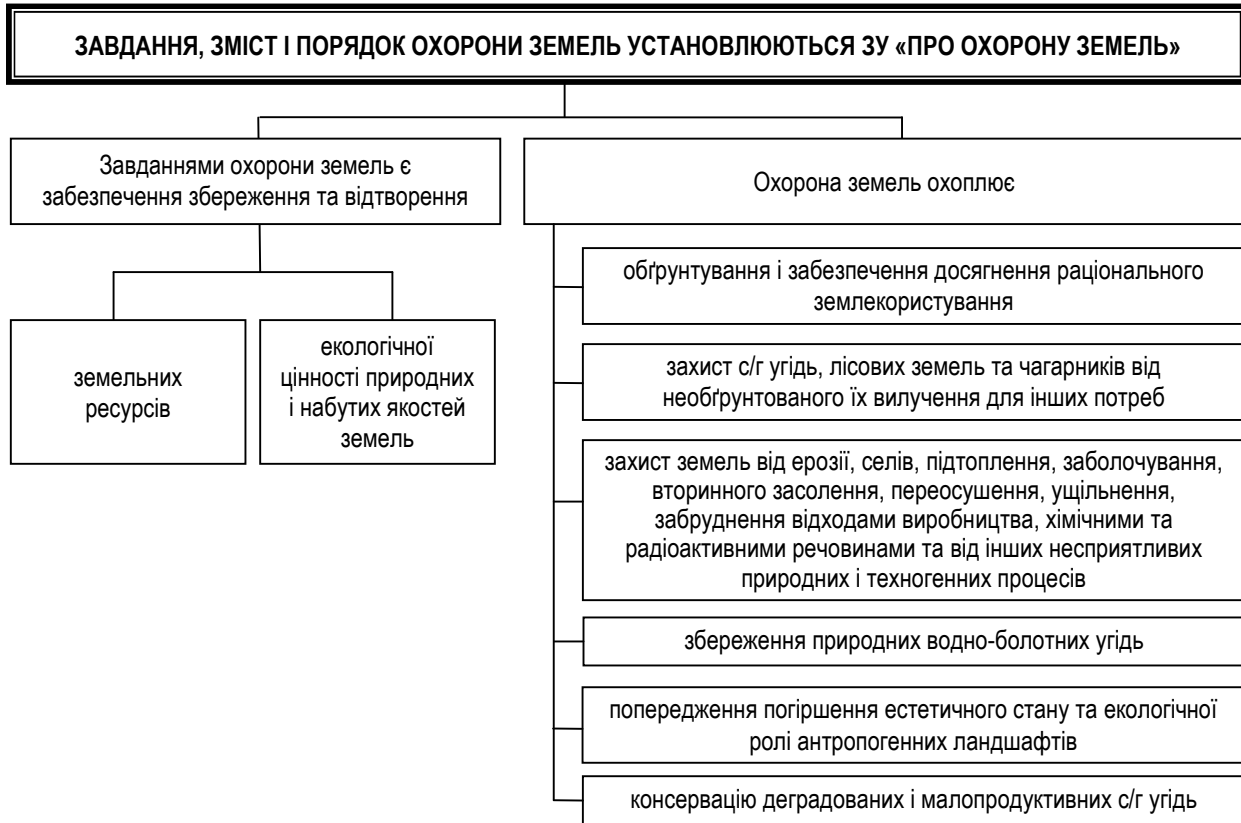

Схема 109. Види контролю в галузі охорони земель

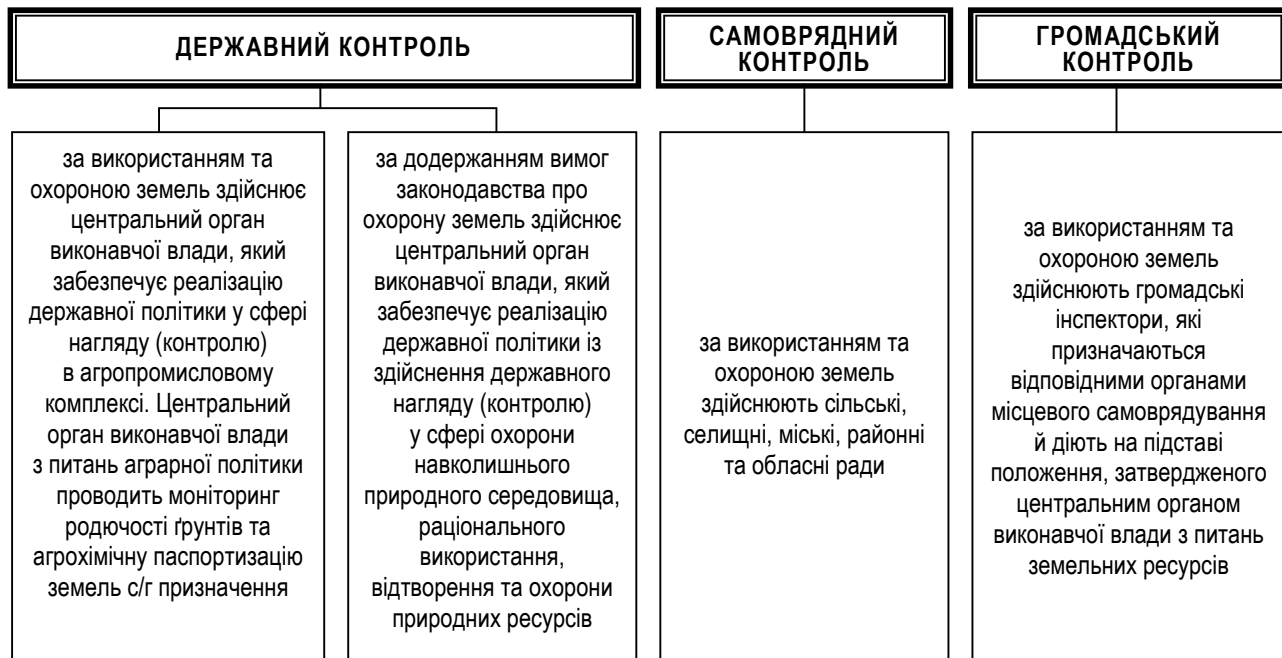

Схема 110. Заходи в галузі охорони земель

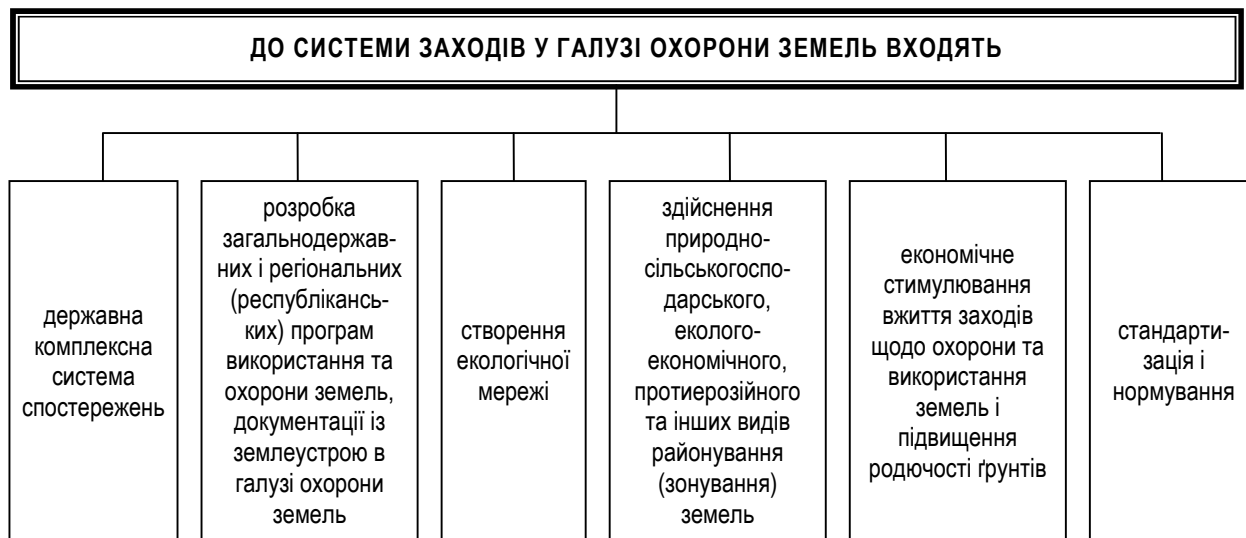
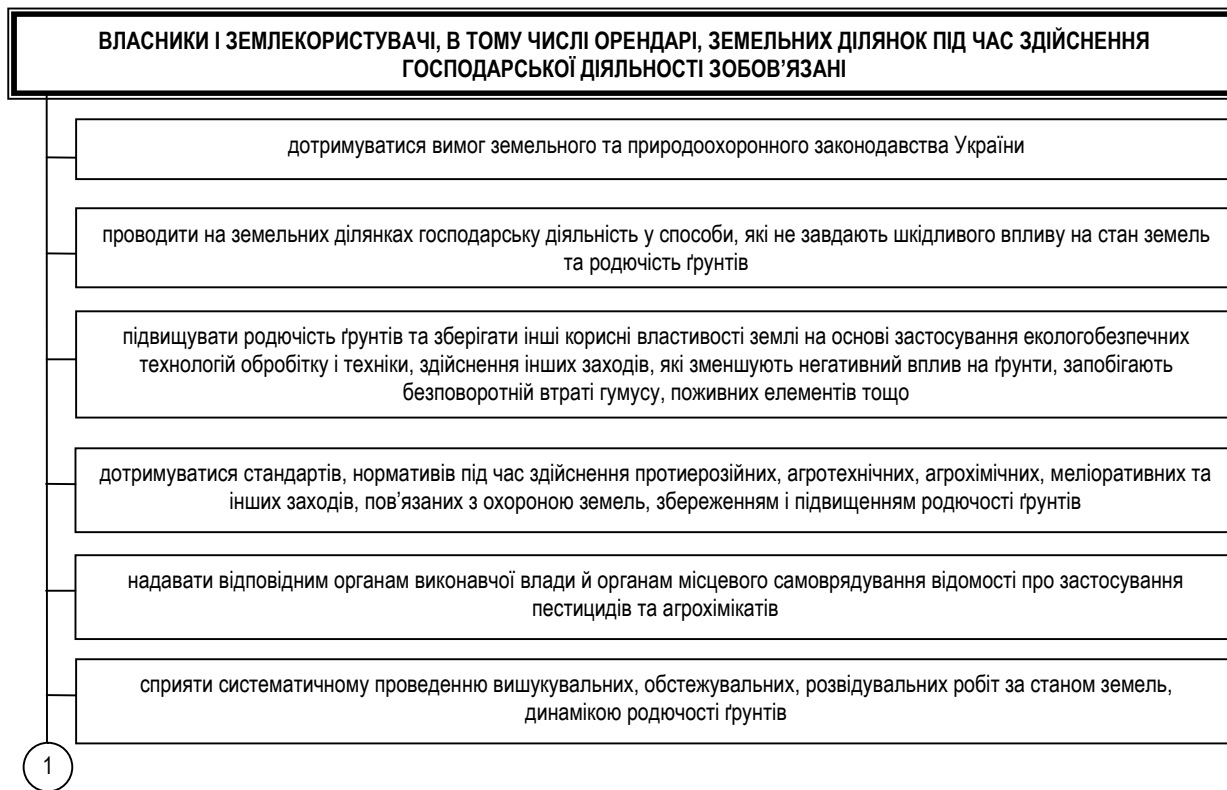

Схема 111. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель

Схема 112. Вимоги до власників і землекористувачів, у тому числі орендарів, земельних ділянок під час здійснення господарської діяльності

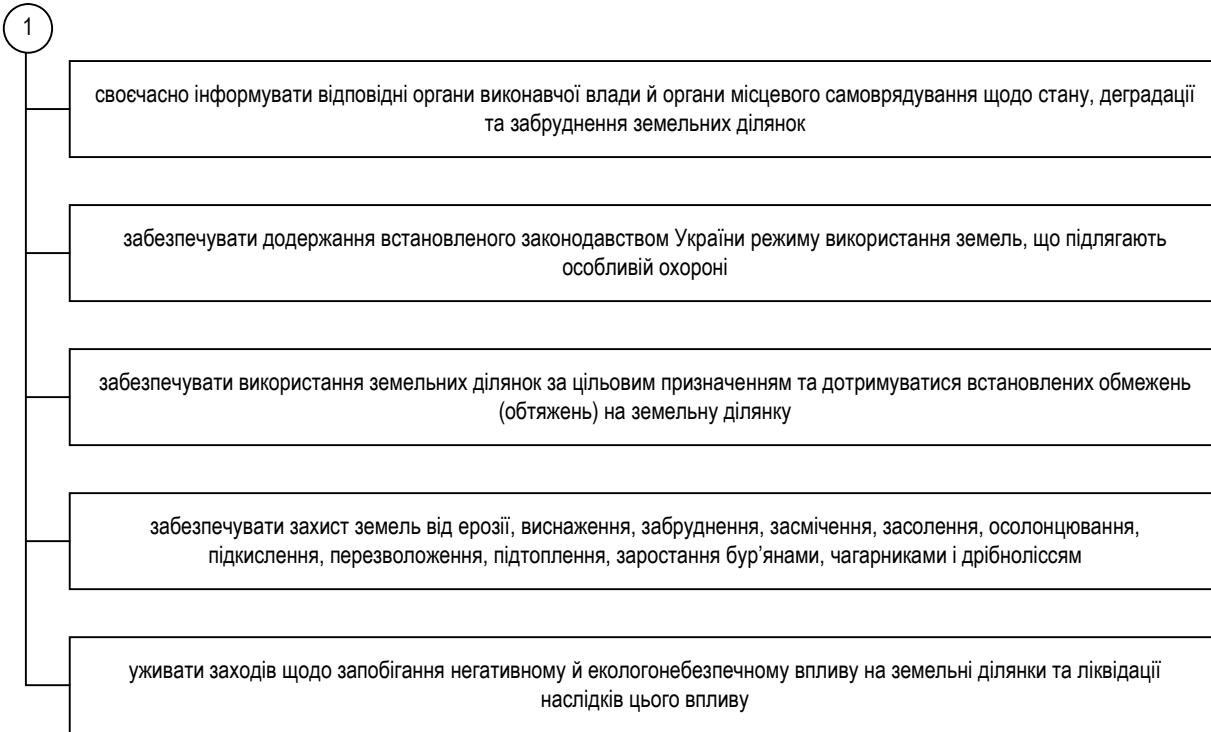

Схема 113. Органи, які приймають рішення про встановлення та зміну меж адміністративно-територіальних утворень

Схема 114. Планування використання земель

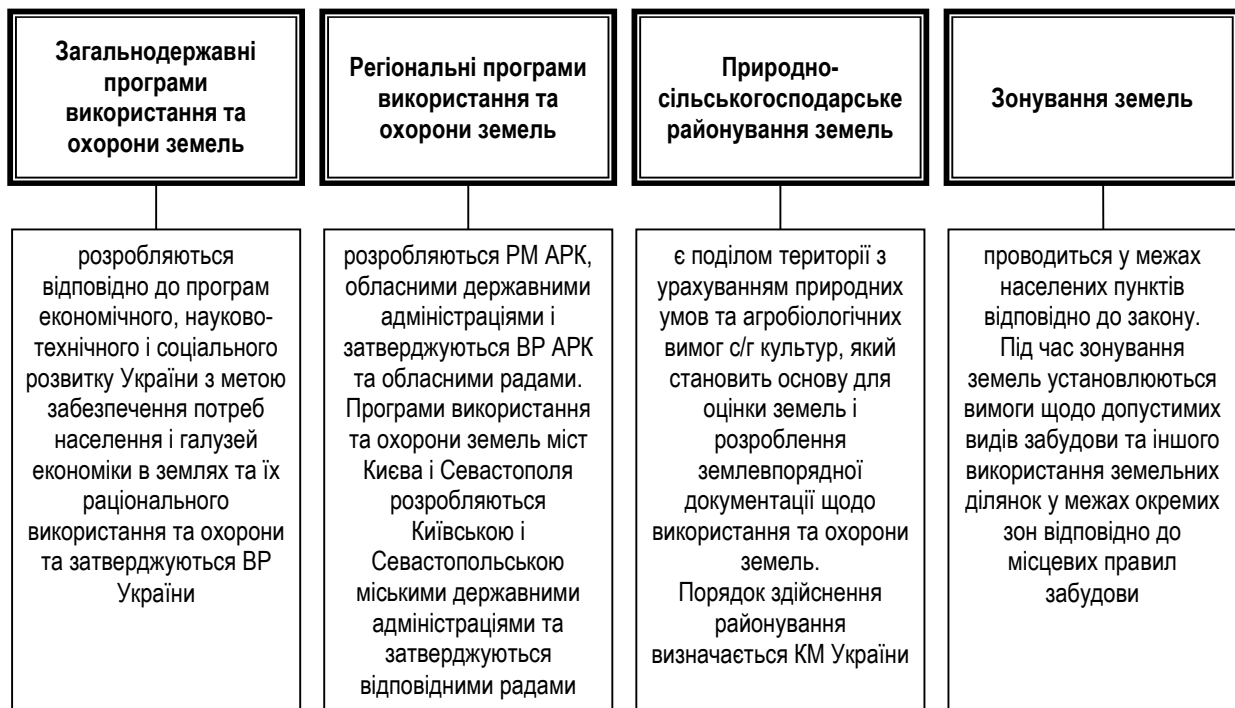

Схема 115. Поняття та мета землеустрою

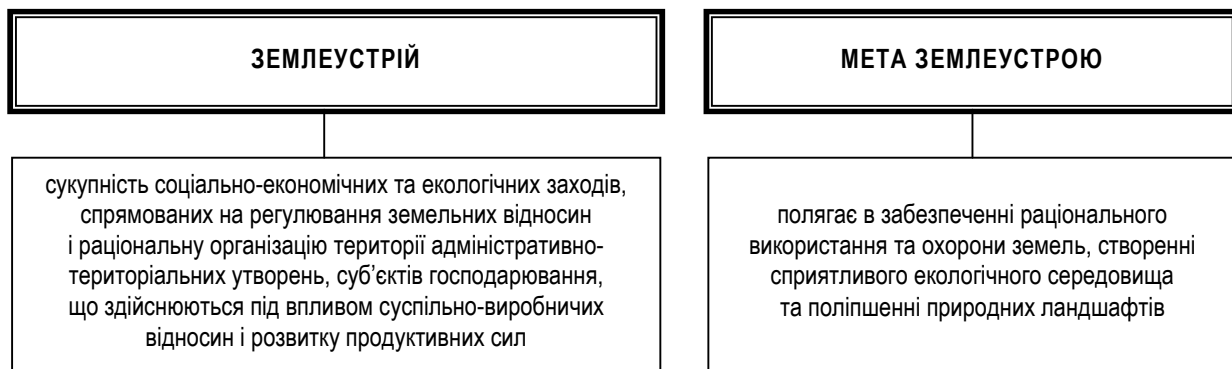

Схема 116. Завдання та зміст землеустрою

Блок-схема 117. Розгляд і затвердження землевпорядної документації

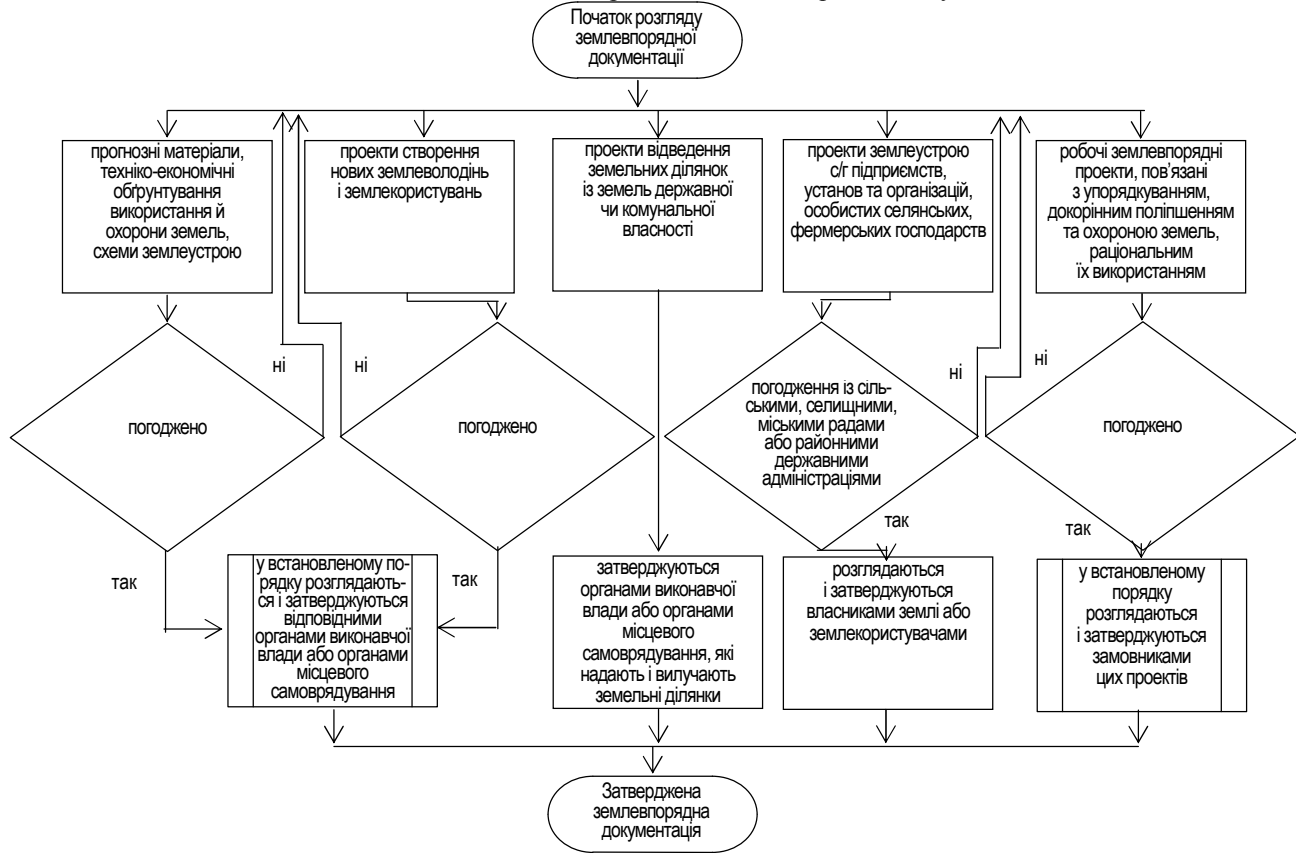

Схема 118. Контроль за використанням та охороною земель

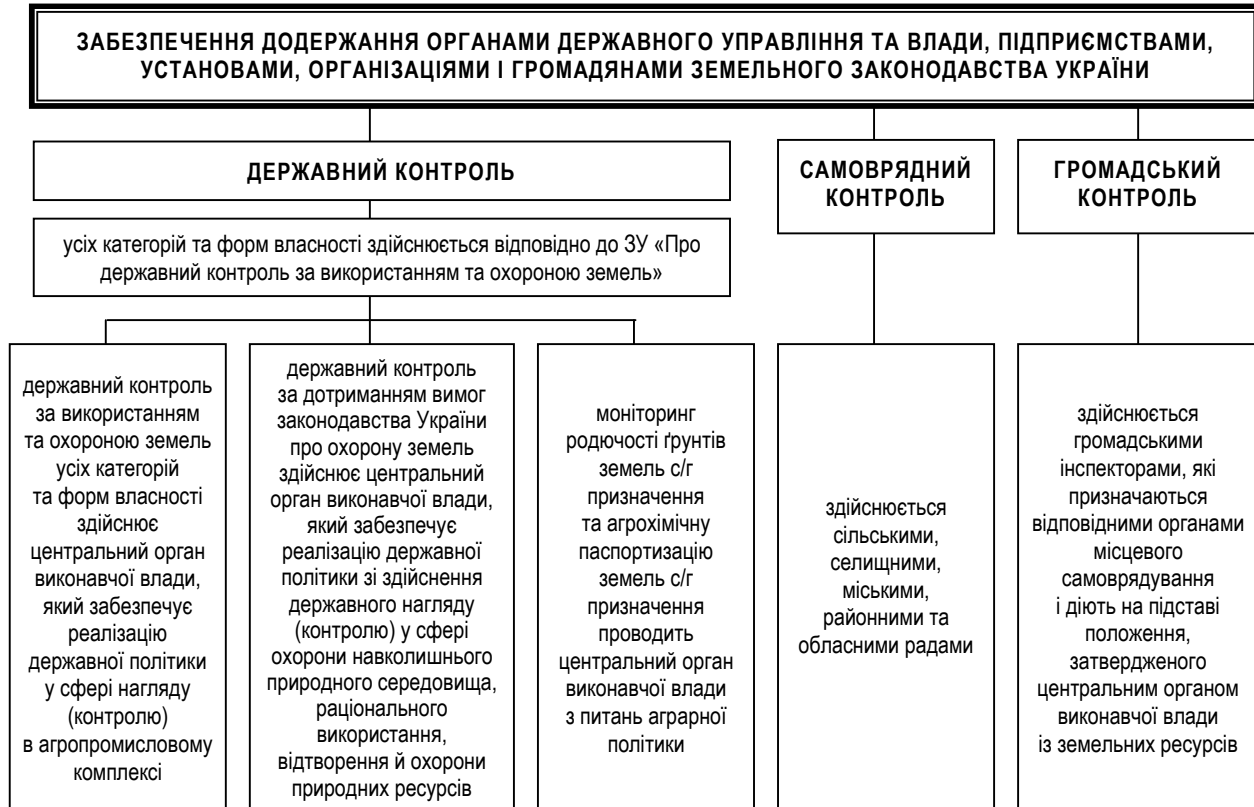

Схема 119. Організація і здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель та проведення моніторингу ґрунтів

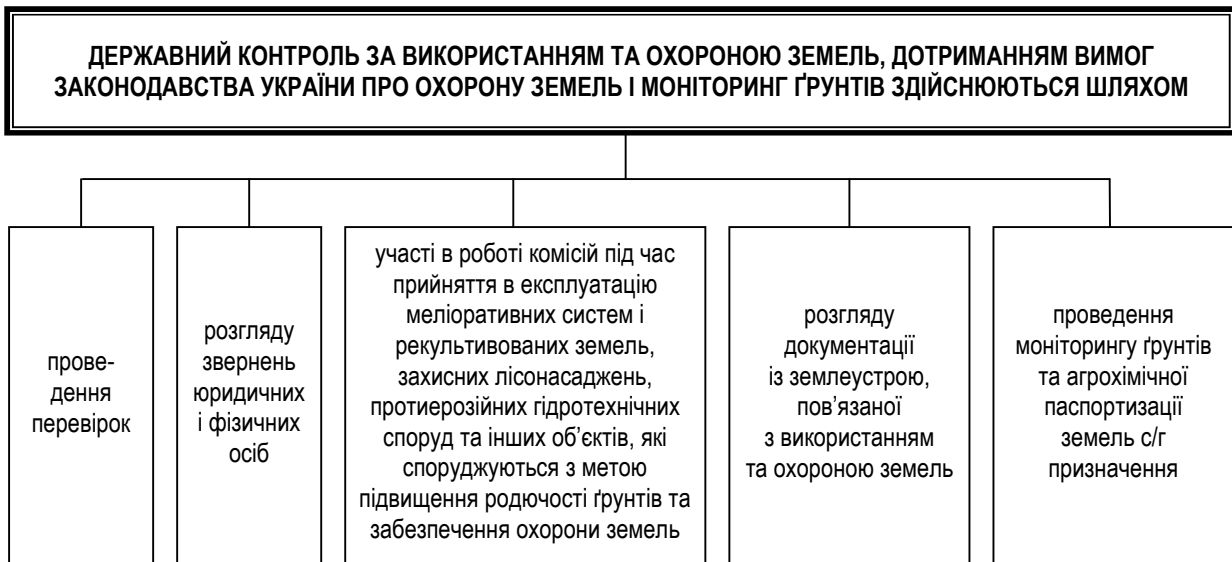

Схема 120. Моніторинг земель

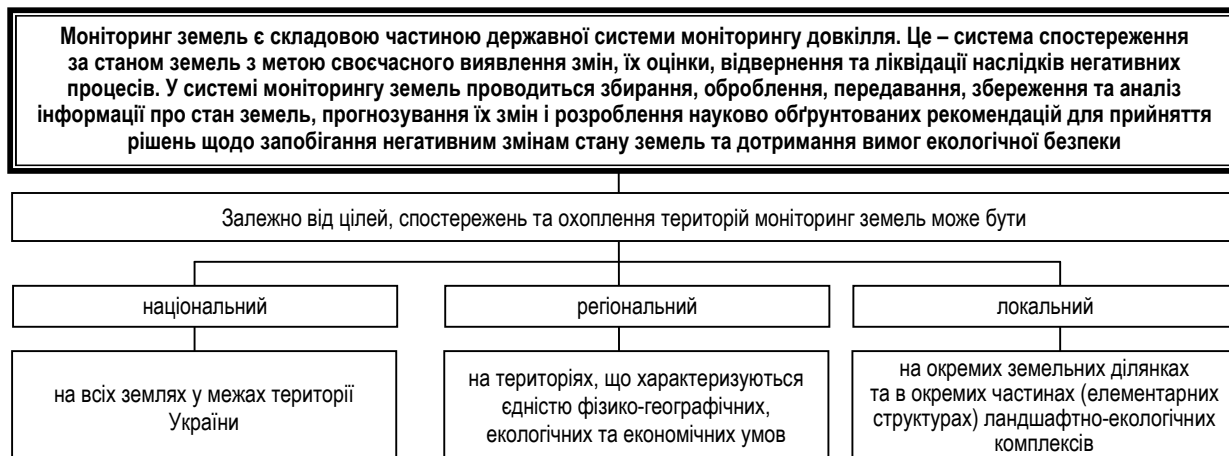

Схема 121. Поняття Державного земельного кадастру

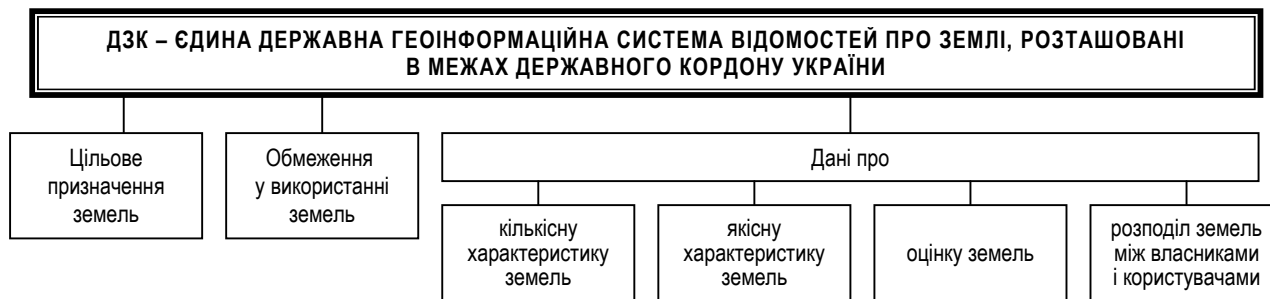

Схема 122. Мета та принципи Державного земельного кадастру

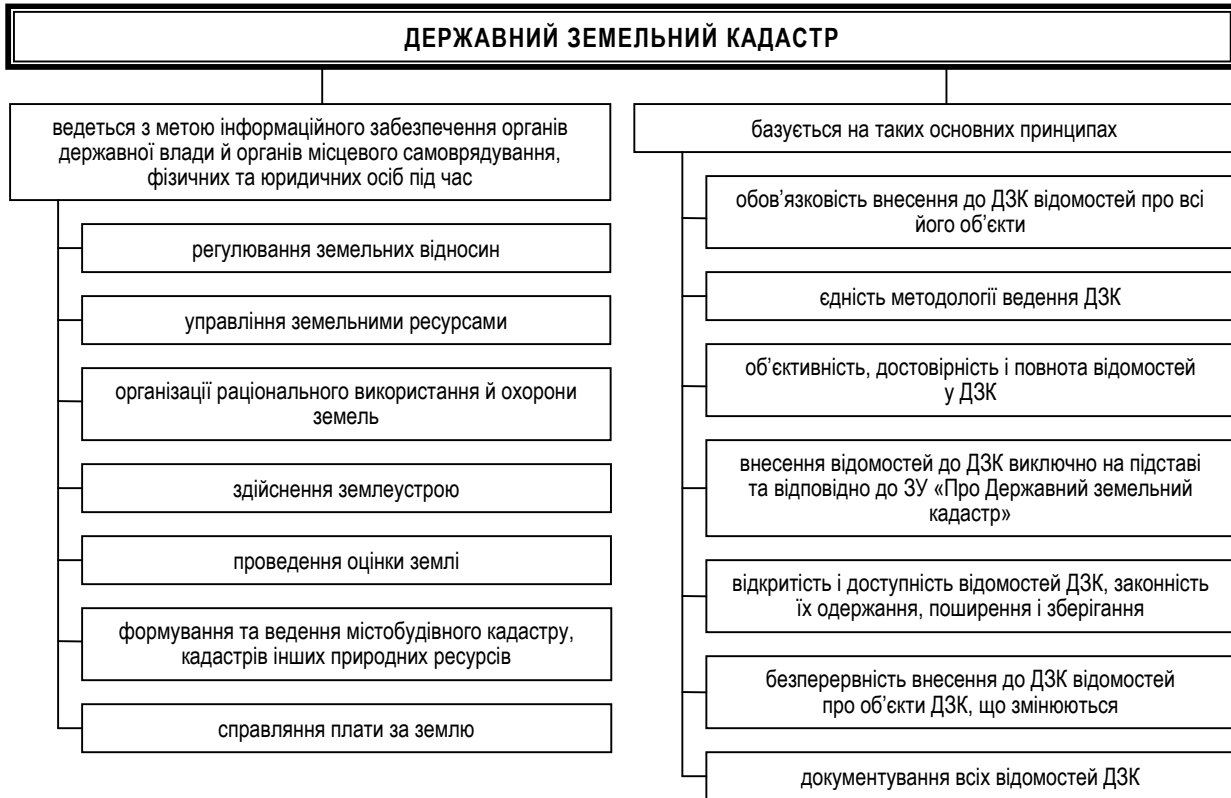
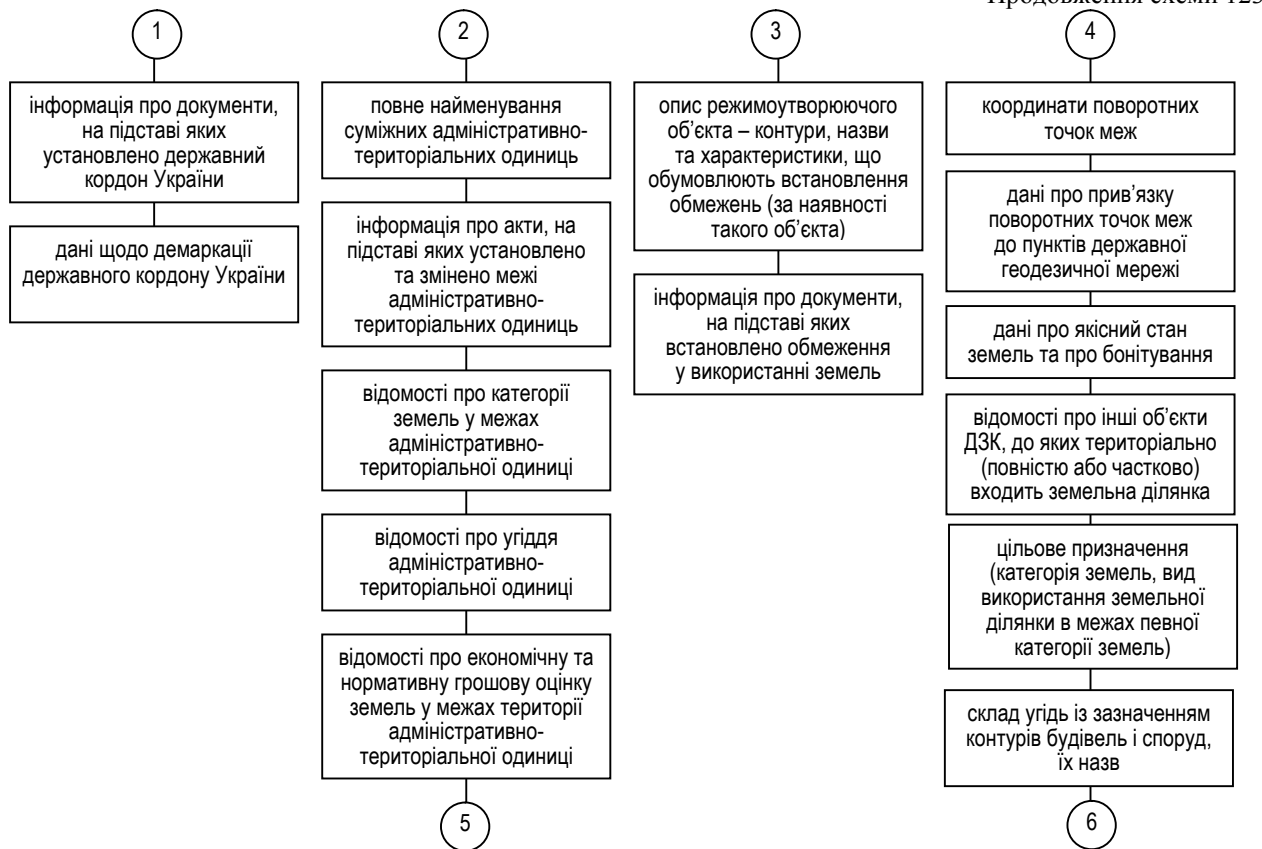

Схема 123. Об'єкти Державного земельного кадастру

Закінчення схеми 123

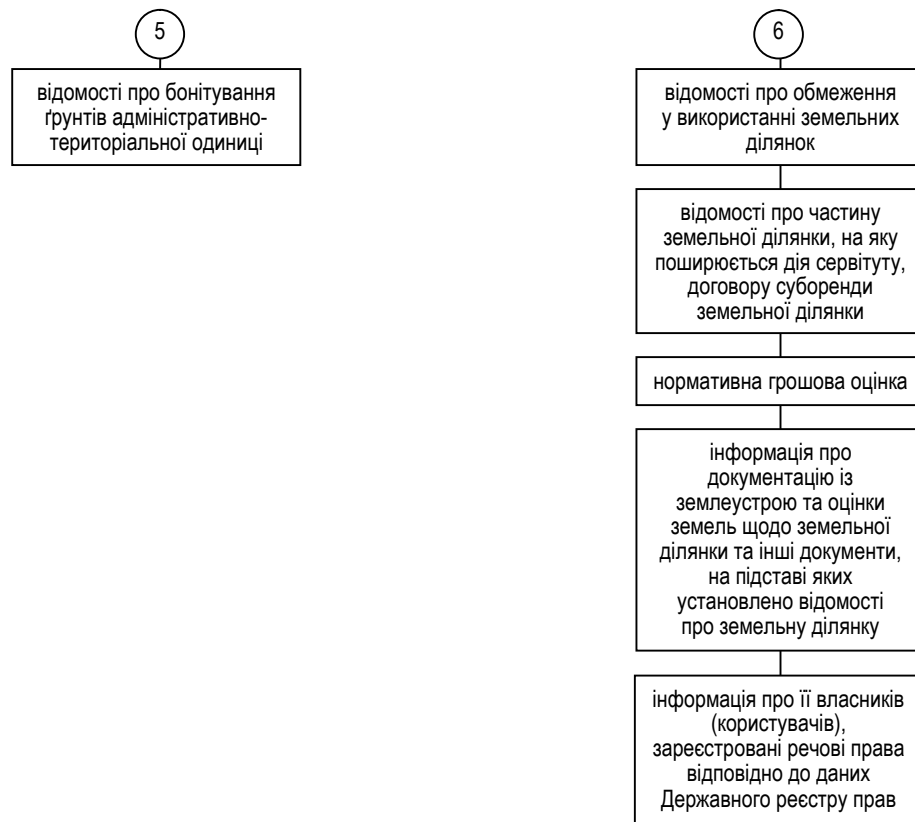

Схема 124. Ведення Державного земельного кадастру

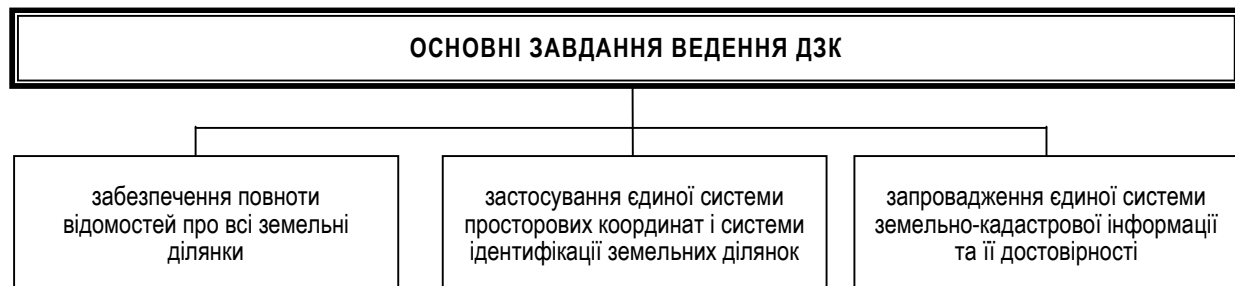

Схема 125. Поземельна книга

Схема 126. Надання відомостей з Поземельної книги

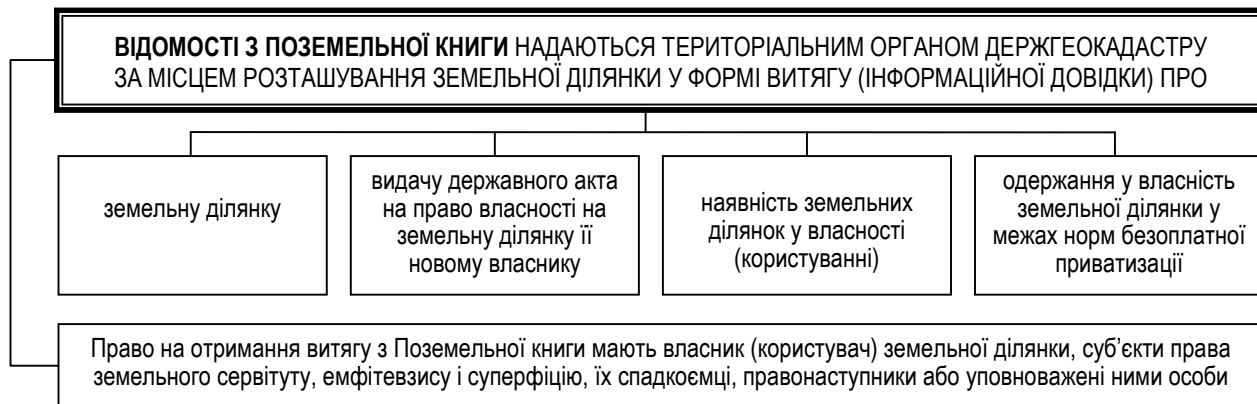

Схема 127. Облік кількості та якості земель

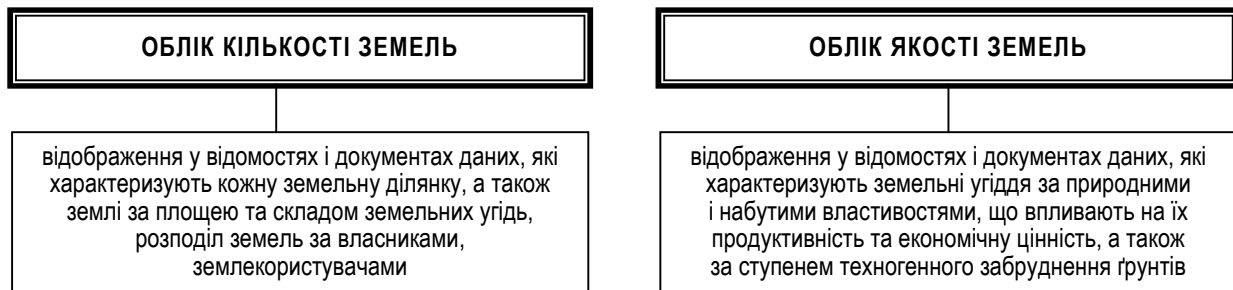

Схема 128. Зміст економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель

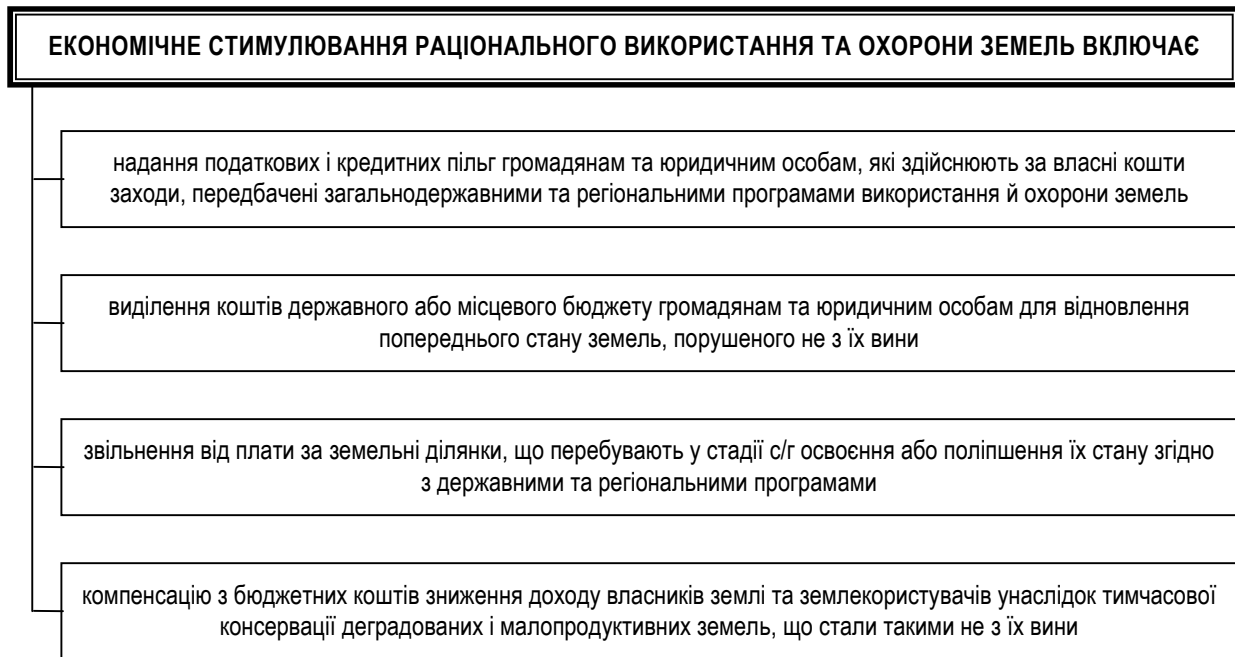

Схема 129. Умови відшкодування втрат с/г та л/г виробництва

**ДО ВТРАТ С/Г ТА Л/Г ВИРОБНИЦТВА ВХОДЯТЬ ВТРАТИ С/Г УГІДЬ, ЛІСОВИХ ЗЕМЕЛЬ І ЧАГАРНИКІВ,
А ТАКОЖ ВТРАТИ, ЗАВДАНІ ОБМЕЖЕННЯМ У ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННІ ТА ПОГІРШЕННЯМ ЯКОСТІ
ЗЕМЕЛЬ**

Відшкодуванню підлягають втрати с/г угідь (ріллі, багаторічних насаджень, перелогів, сінокосів, пасовищ), лісових земель та чагарників як основного засобу виробництва у сільському і лісовому господарстві внаслідок вилучення (викупу) їх для потреб, не пов'язаних із с/г та л/г виробництвом

Відшкодуванню підлягають також втрати, завдані обмеженням прав власників землі та землекористувачів, у тому числі орендарів, або погіршенням якості угідь внаслідок негативного впливу, спричиненого діяльністю громадян, юридичних осіб, органів місцевого самоврядування чи держави, а також у зв'язку з вилученням с/г угідь, лісових земель і чагарників із господарського обігу внаслідок установлення охоронних, санітарних та інших захисних зон

Втрати с/г і лісогосподарського виробництва компенсуються незалежно від відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

§ 7. Відповідальність за порушення земельного законодавства

Схема 130. Види земельно-правової відповідальності

Схема 131. Види земельних правопорушень

Схема 132. Відповідальність за порушення земельного законодавства

Схема 133. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок

Схема 134. Адміністративна відповідальність за порушення земельного законодавства

Схема 135. Кримінальна відповідальність за порушення земельного законодавства

Схема 136. Майнова відповідальність за порушення земельного законодавства

Схема 130. Види земельно-правової відповідальності

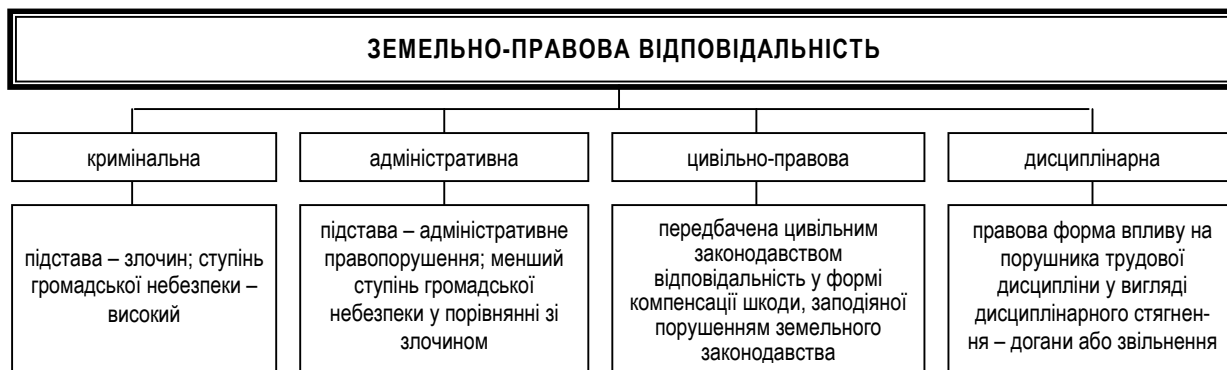

Схема 131. Види земельних правопорушень

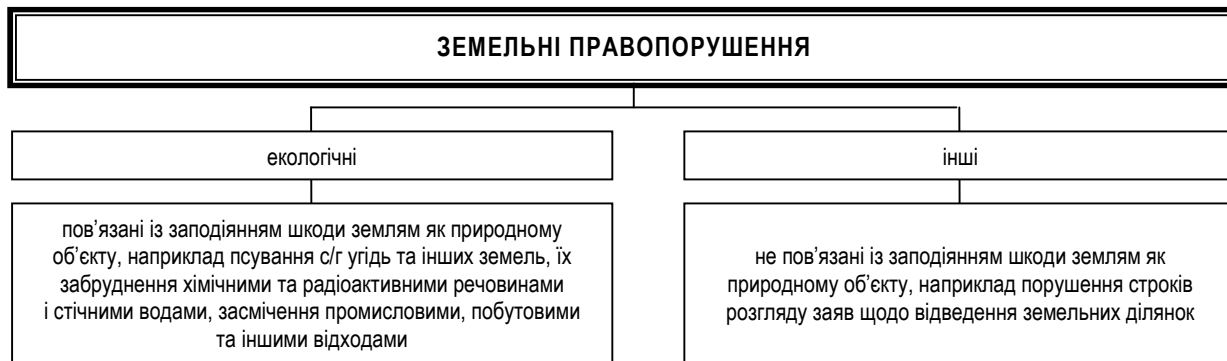
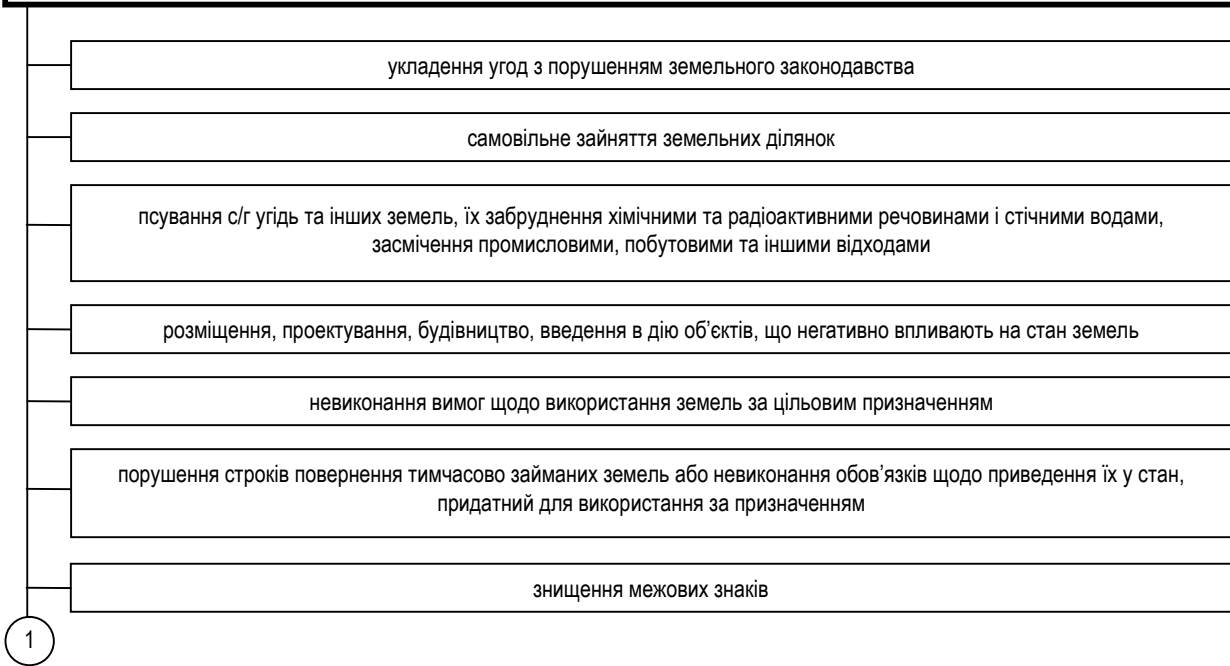
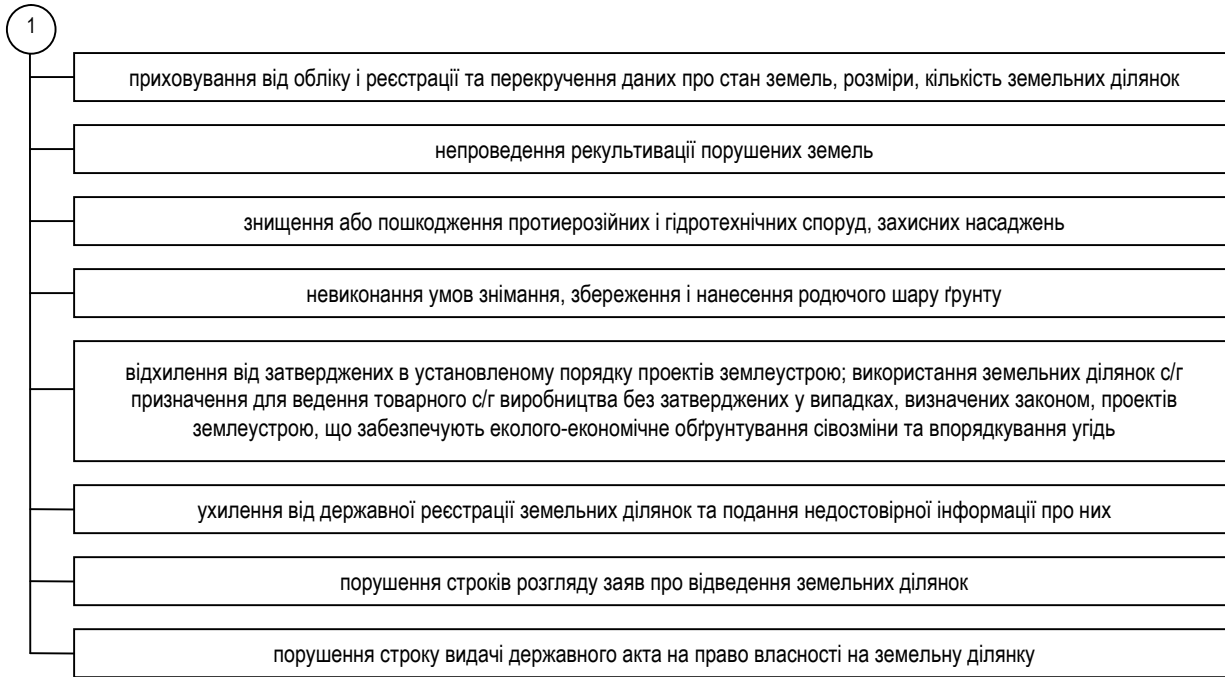

Схема 132. Відповідальність за порушення земельного законодавства

ГРОМАДЯНИ ТА ЮРИДИЧНІ ОСОБИ НЕСУТЬ ЦИВІЛЬНУ, АДМІНІСТРАТИВНУ АБО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЗА ТАКІ ПОРУШЕННЯ¹²

¹² Законом може бути встановлено відповідальність і за інші порушення земельного законодавства.

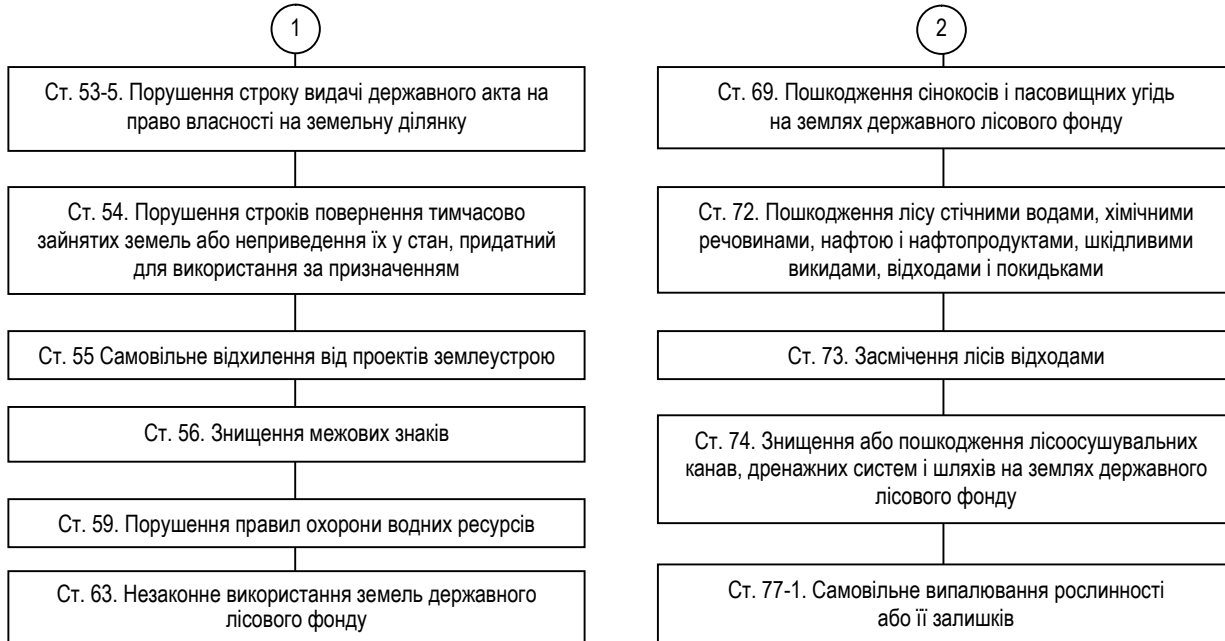

Схема 135. Кримінальна відповідальність за порушення земельного законодавства

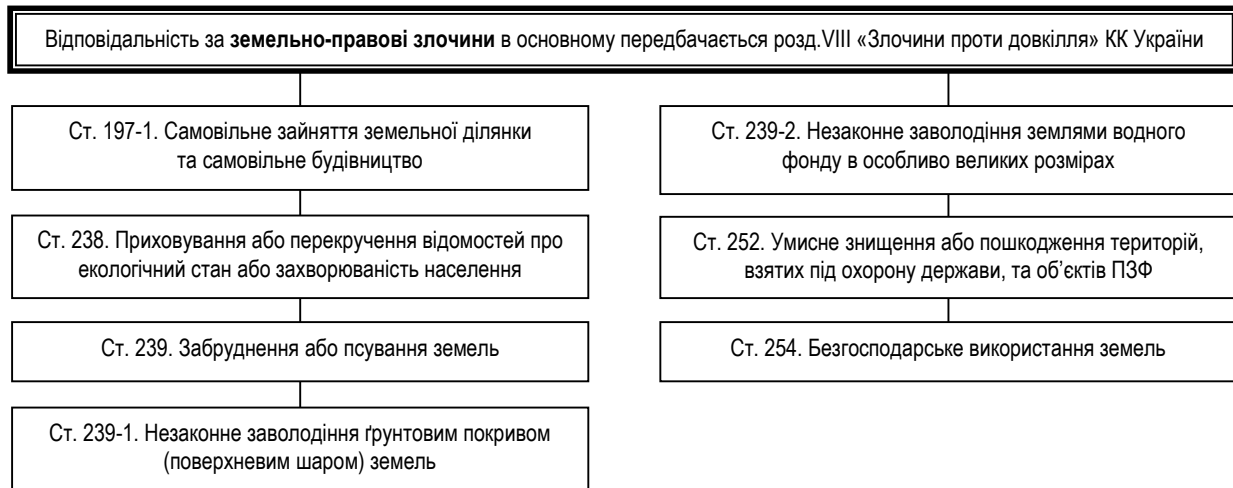
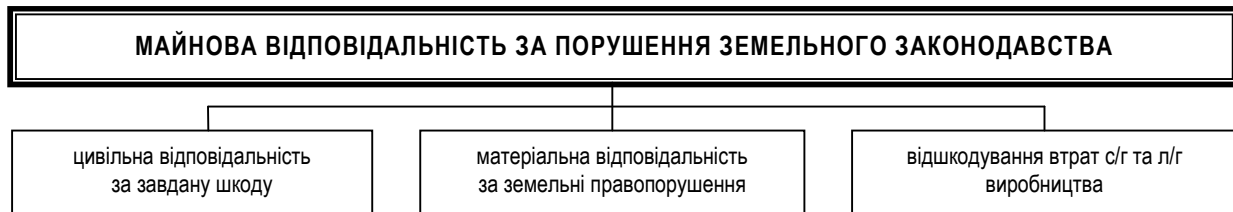

Схема 136. Майнова відповідальність за порушення земельного законодавства

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

§ 8. Склад та цільове призначення земель України

Схема 137. Склад земель України

Схема 138. Категорії земель

Таблиця 2. Земельний фонд України

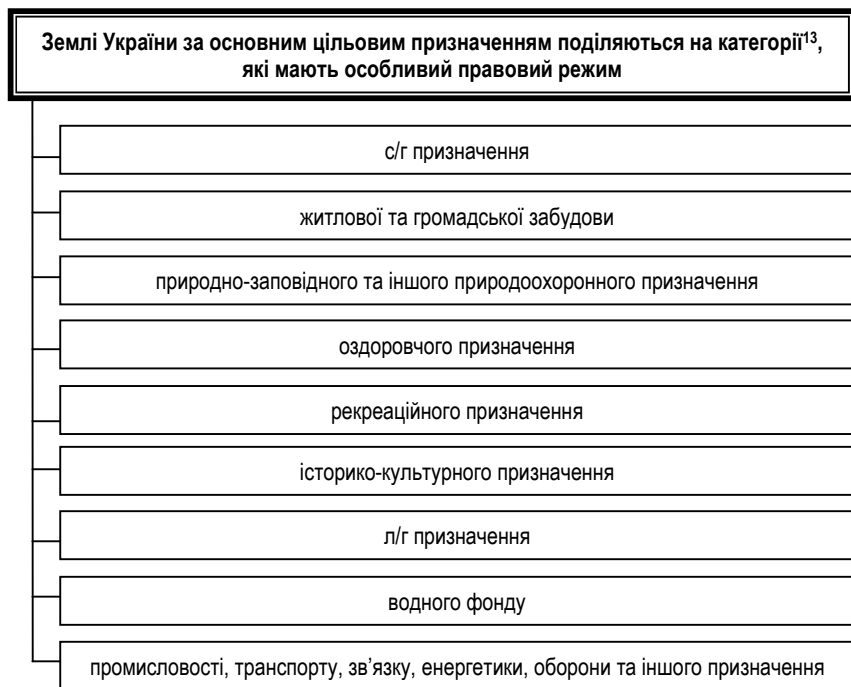
Схема 139. Встановлення та зміна цільового призначення земель

Схема 140. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель

Схема 137. Склад земель України

Схема 138. Категорії земель

¹³ Земельні ділянки кожної категорії земель, які не надані у власність або користування громадян чи юридичних осіб, можуть перебувати в запасі.

Таблиця 2. Земельний фонд України¹⁴

Основні види земельних угідь та економічної діяльності	Площа земель		Зміни за період з 01.01.2006 по 01.01.2011 (+ - тис. га)		
	всього, тис. га	% до загальної площі України (території)	за весь період	у тому числі	
				за 2006–2009 рр.	за 2010 р.
1	2	3	4	5	6
С/г землі	42791,8	70,9	-150,8	-128,9	-21,9
у тому числі:					
с/г угіддя	41576,0	68,9	-146,2	-125,8	-20,4
з них:					
рілля	32476,5	53,8	24,6	26,5	-1,9
перелоги	310,2	0,5	-109,1	-98,5	-10,6
багаторічні насадження	896,5	1,5	-4,0	-2,8	-1,2
сіножаті	2410,9	4,0	-18,3	-19,4	1,1
пасовища	5481,9	9,1	-39,4	-31,6	-7,8
інші с/г землі	1215,8	2,0	-4,6	-3,1	-1,5
Ліси та інші лісовкриті площі	10601,1	17,6	97,4	88,2	9,2
у тому числі:					
вкриті лісовою рослинністю	9677,2	16,0	31,8	30,0	1,8
не вкриті лісовою рослинністю	205,3	0,3	15,2	8,8	6,4
інші лісові землі	315,2	0,5	6,1	5,8	0,3
чагарники	403,4	0,8	44,3	43,6	0,7
Забудовані землі	2512,5	4,2	45,0	31,6	13,4
у тому числі:					
під житловою забудовою	469,3	0,8	25,7	17,6	8,1
землі промисловості	221,8	0,4	3,5	3,7	-0,2
землі під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами	151,3	0,3	-1,2	-1,8	0,6
землі комерційного та іншого використання	53,8	0,1	11,9	10,2	1,7
землі громадського призначення	282,3	0,5	-1,4	-1,9	0,5
землі змішаного використання	28,8	—	2,1	2,2	-0,1
землі, які використовують для транспорту та зв'язку	494,6	0,8	3,4	2,2	1,2
землі, які використовують для технічної інфраструктури	65,4	0,1	-5,0	-5,3	0,3

¹⁴ Станом на 1 січня 2011 р. Див.: Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році. Київ: Центр екол. освіти та інформації, 2011. С. 94.

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6
землі, які використовують для відпочинку, та інші відкриті землі	745,2	1,2	6,0	4,7	1,3
Відкриті заболочені землі	979,9	1,6	13,9	13,4	0,5
Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	17,7	—	0,1		0,1
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (кам'янисті місця, піски, яри, інші)	1028,3	1,7	-12,2	-10,6	-1,6
Всього земель (суходіл)	57931,3	96,0	-6,6	-6,3	-0,3
Води (території, що вкриті поверхневими водами)	2423,5	4,0	6,6	6,3	0,3
Разом (територія України)	60354,8	100,0			

Схема 139. Встановлення та зміна цільового призначення земель

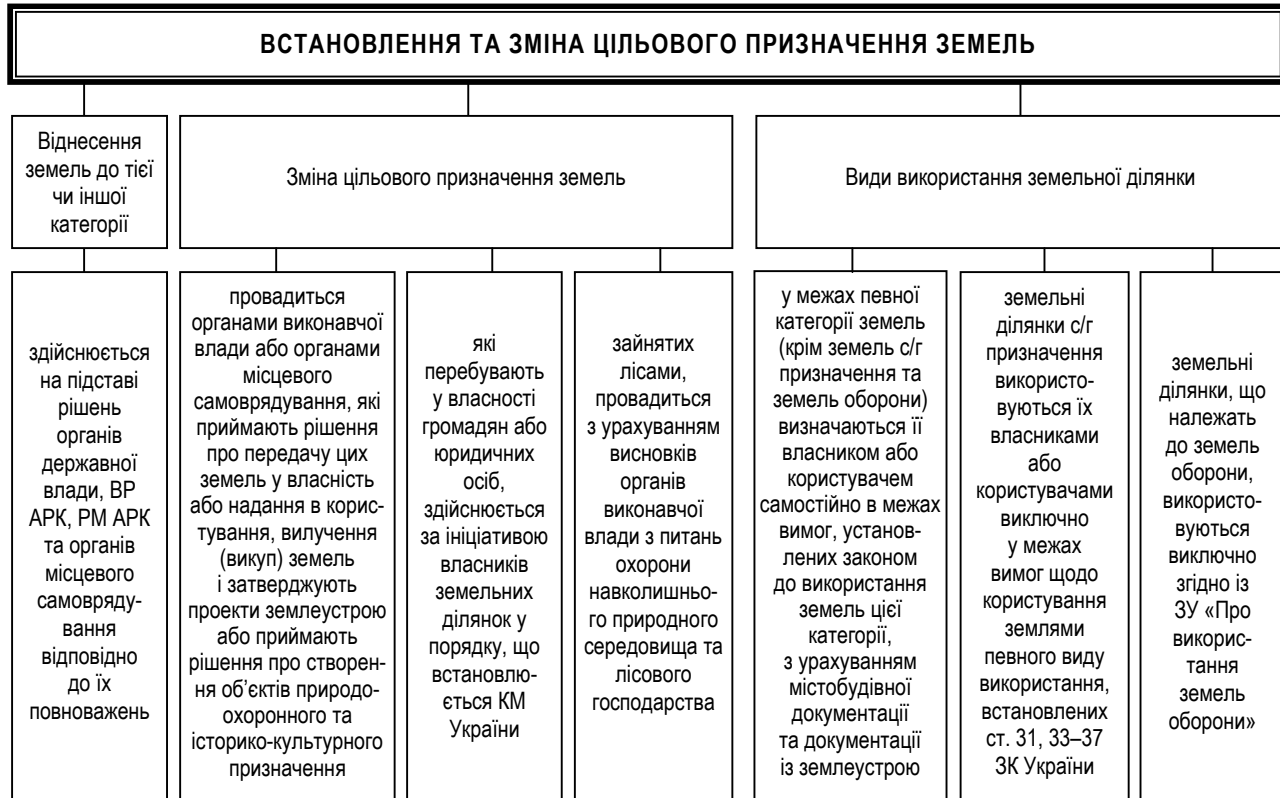
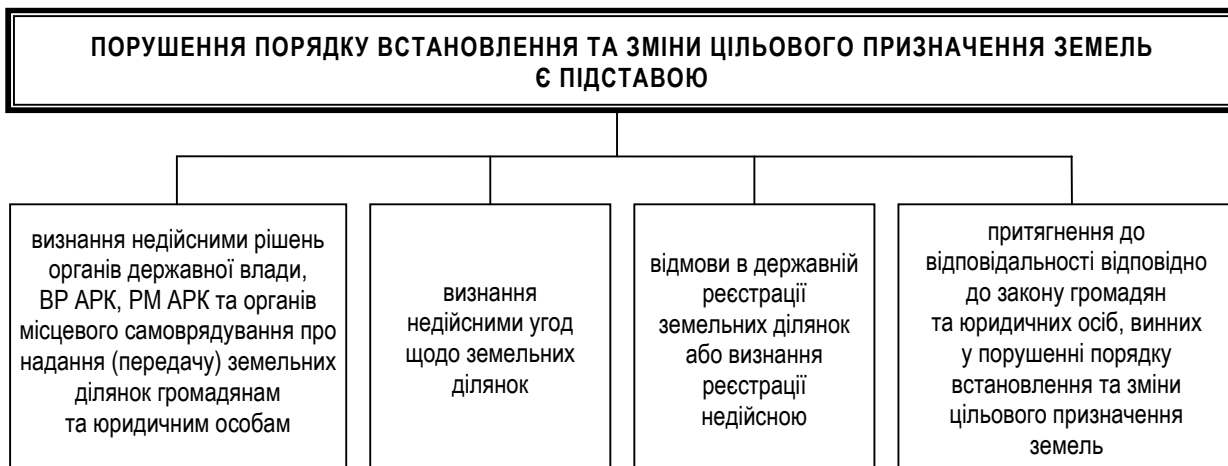

Схема 140. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель

§ 9. Землі сільськогосподарського призначення

Схема 141. Визначення земель с/г призначення

Схема 142. Порядок використання земель с/г призначення

Схема 143. Пріоритетність земель с/г призначення

Схема 144. Земельні ділянки державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій

Схема 145. Приватизація земель державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій

Схема 146. Земельні ділянки с/г підприємств

Схема 147. Землі фермерського господарства

Схема 148. Право громадян на землі с/г призначення

Схема 141. Землі с/г призначення

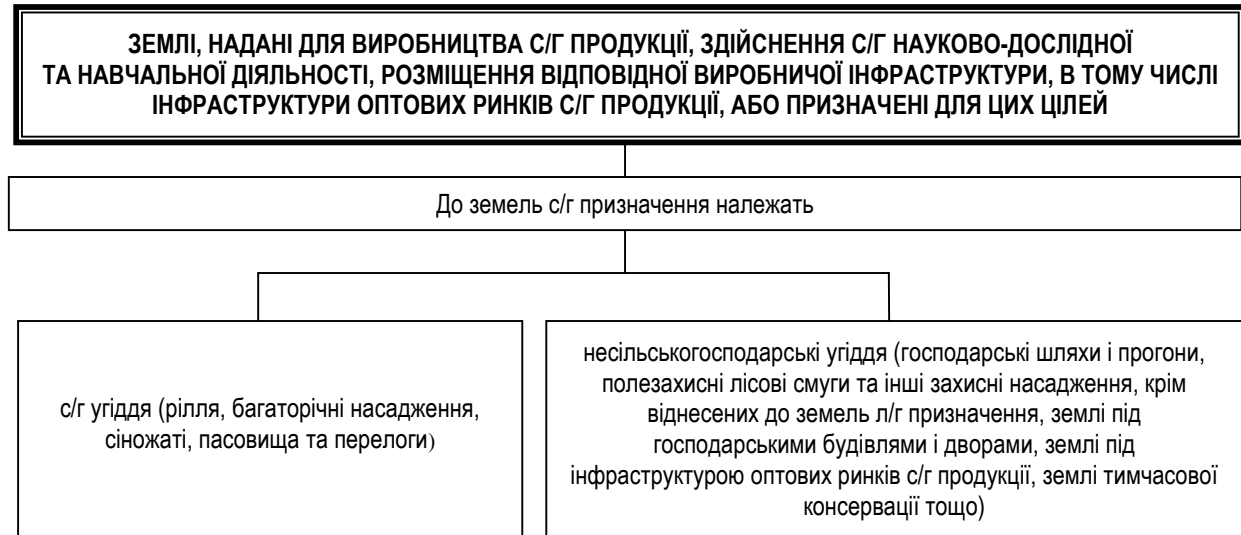

Схема 142. Порядок використання земель с/г призначення

Схема 143. Пріоритетність земель с/г призначення

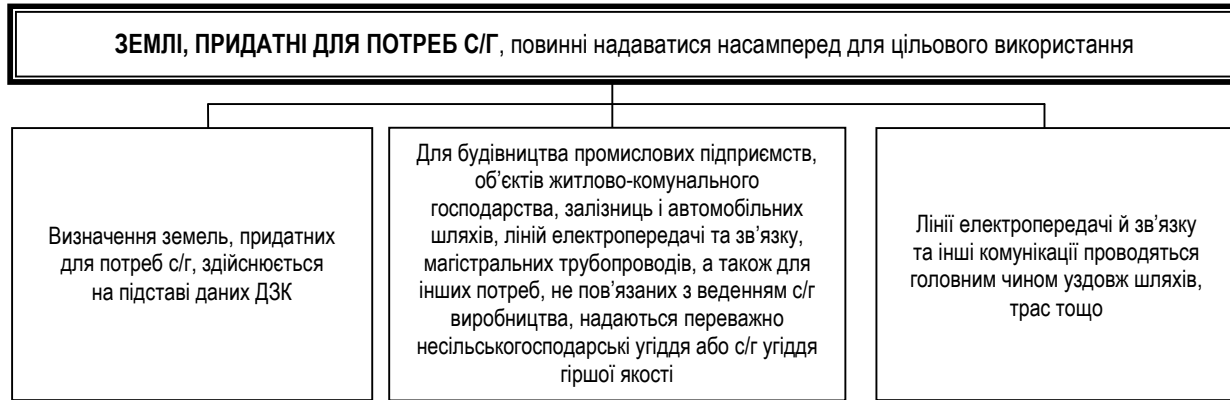

Схема 144. Земельні ділянки державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій

Схема 145. Приватизація земель державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій

У РАЗІ ПРИВАТИЗАЦІЇ земельні ділянки передаються працівникам цих підприємств, установ та організацій, працівникам державних і комунальних закладів освіти, культури, охорони здоров'я, розташованих на території відповідної ради, а також пенсіонерам з їх числа з визначенням кожному з них земельної частки (паю)

Рішення про приватизацію земель державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій приймають органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень за клопотанням працівників цих підприємств, установ та організацій

Землі у приватну власність особам у разі приватизації земель державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій передаються безоплатно

Площа земель, які передаються у приватну власність, становить різницю між загальною площею земель, що перебували у постійному користуванні с/г підприємств, установ та організацій, і площею земель, які залишаються у державній чи комунальній власності (л/г призначення, водний фонд, резервний фонд)

Особи під час приватизації земель державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій мають гарантоване право одержати свою земельну частку (пай), виділену в натурі (на місцевості)

Для обчислення розміру земельної частки (паю) враховуються с/г угіддя, які перебували у постійному користуванні державних і комунальних с/г підприємств, установ та організацій, за винятком земель, що залишаються у державній і комунальній власності. Загальний розмір обчисленої для приватизації площі с/г угідь ділиться на загальну кількість осіб, які беруть участь у приватизації

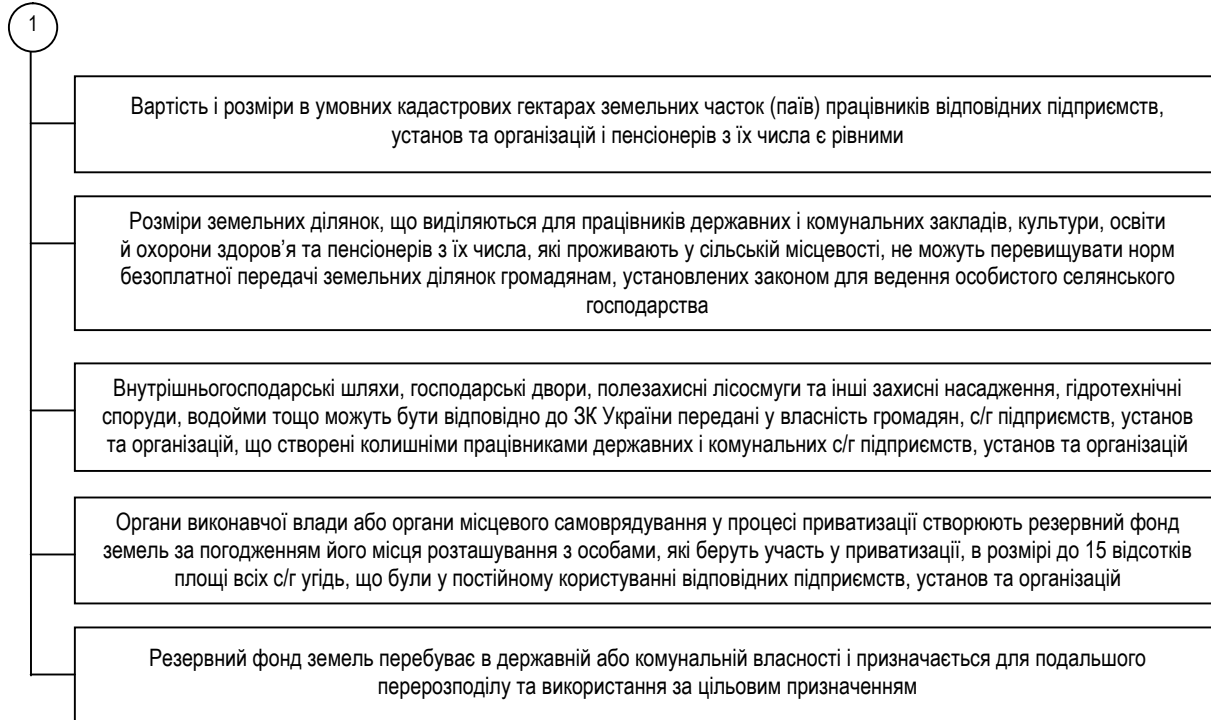

Схема 146. Земельні ділянки с/г підприємств

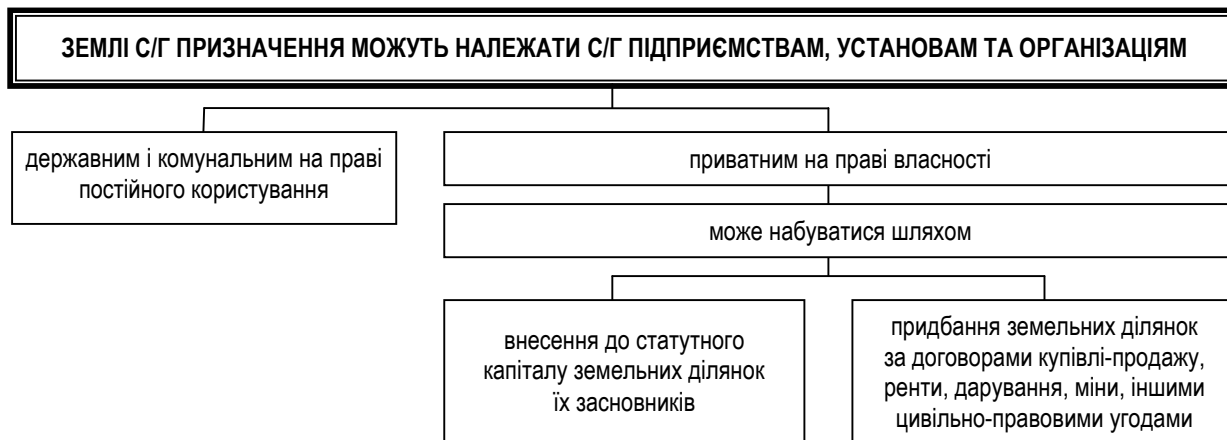

Схема 147. Землі фермерського господарства

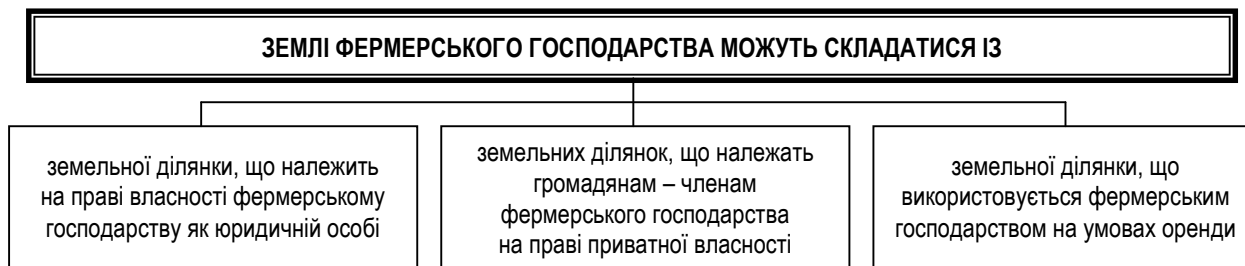
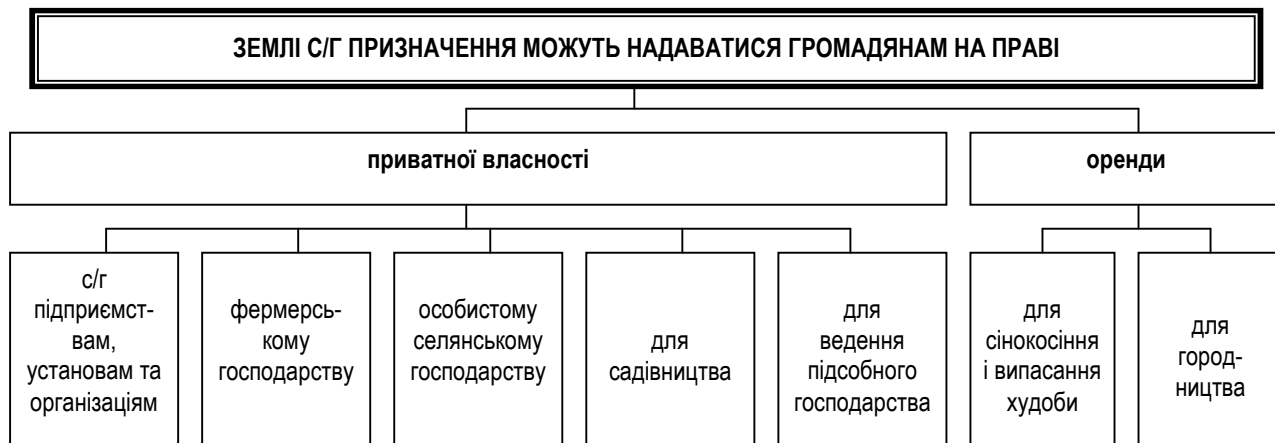

Схема 148. Право громадян на землі с/г призначення

§ 10. Землі житлової та громадської забудови

Схема 149. Визначення та використання земель житлової та громадської забудови

Схема 150. Поділ земель за видом населеного пункту

Схема 151. Поділ території міста

Схема 152. Правовий режим земель населених пунктів

Схема 153. Правовий режим поселень за межами населених пунктів

Схема 149. Визначення та використання земель житлової та громадської забудови

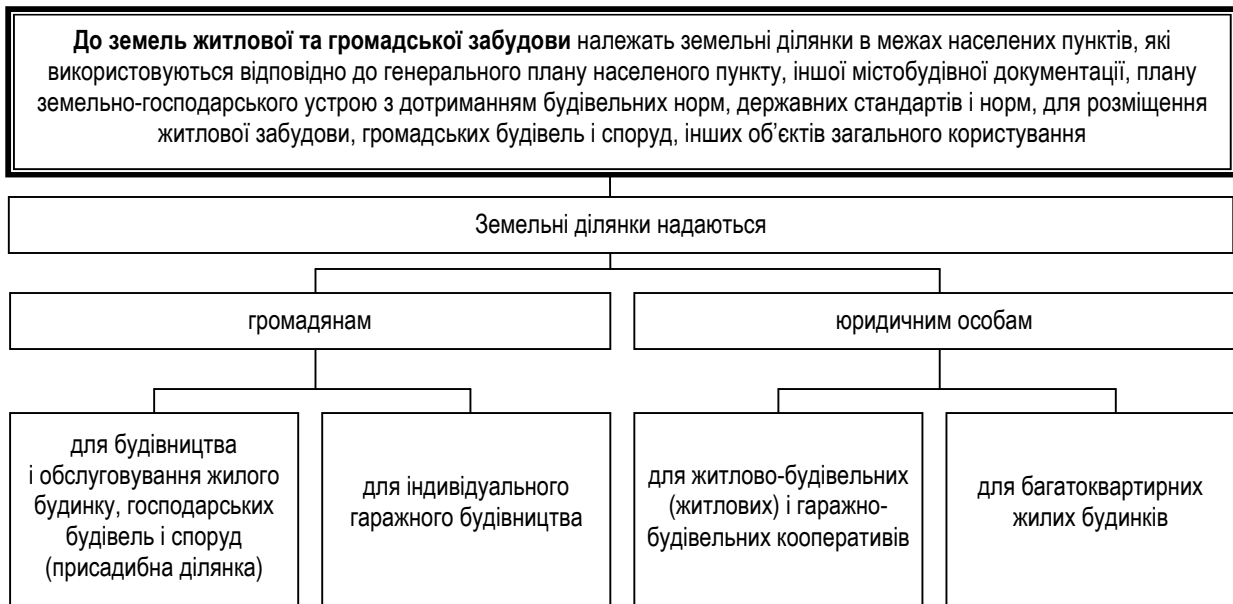

Схема 150. Поділ земель за видом населеного пункту

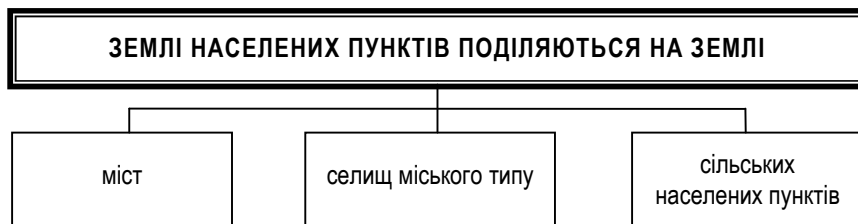

Схема 151. Поділ території міста

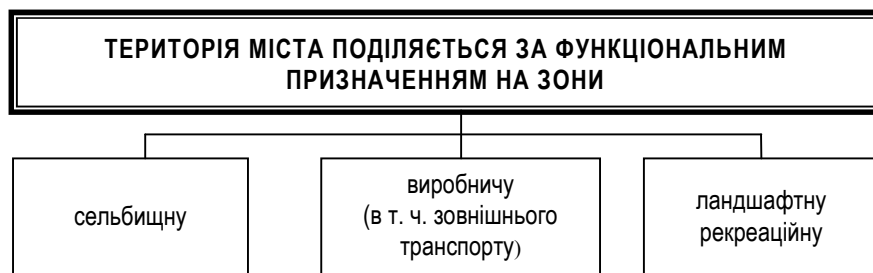

Схема 152. Правовий режим земель населених пунктів

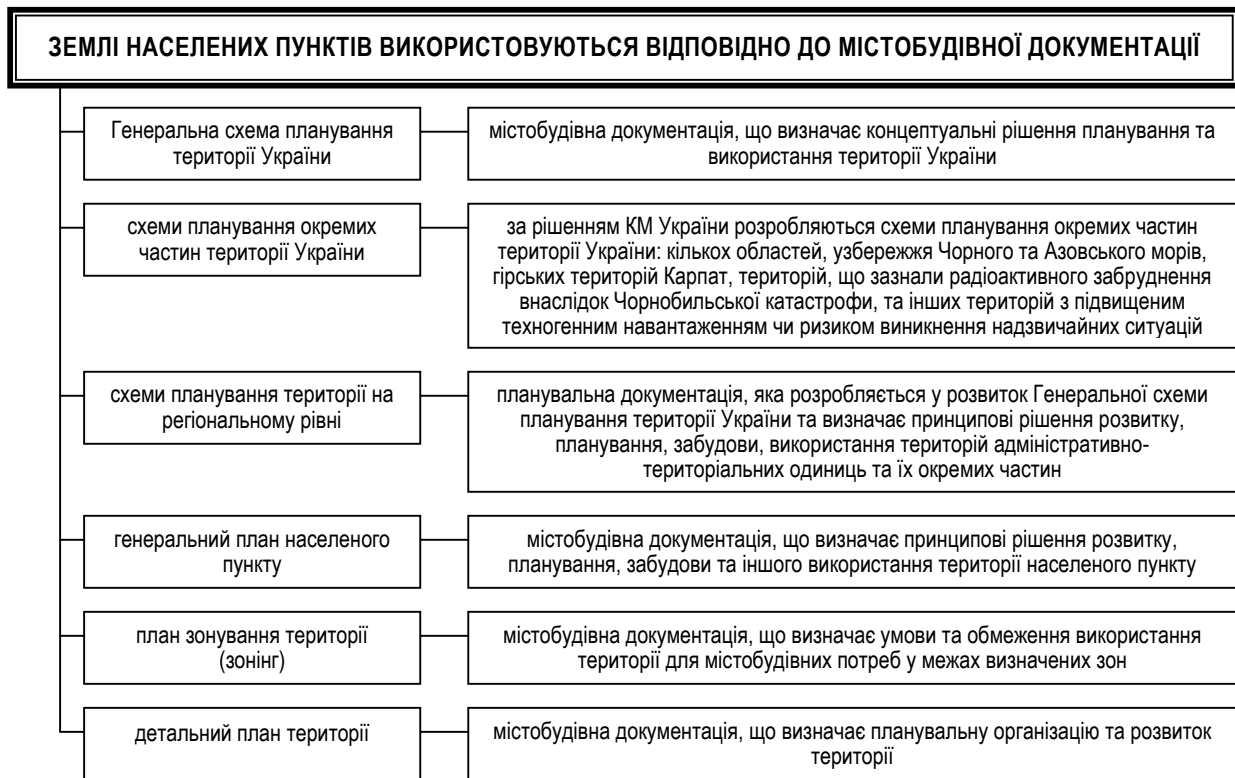
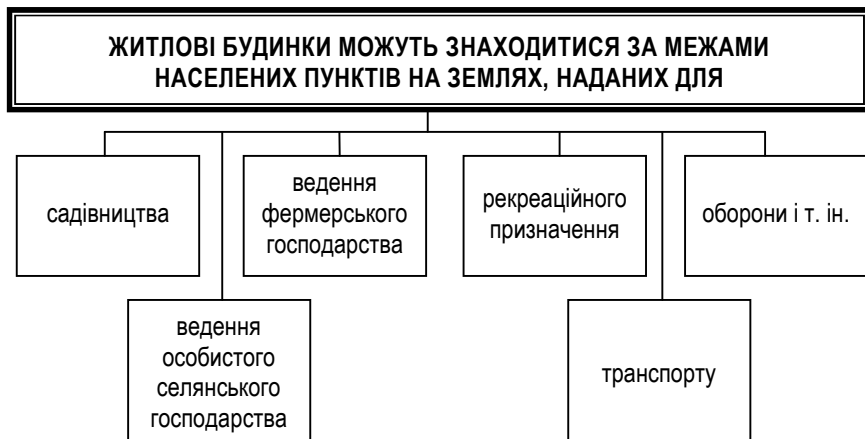

Схема 153. Правовий режим поселень за межами населених пунктів

**§ 11. Землі природно-заповідного фонду та іншого
природоохоронного призначення, рекреаційного, оздоровчого,
історико-культурного призначення**

Таблиця 3. Охоронні території та об'єкти ПЗФ України

Схема 154. Визначення та склад земель ПЗФ

Схема 155. Форми власності на території та об'єкти ПЗФ

Схема 156. Правовий режим земель ПЗФ

Схема 157. Землі іншого природоохоронного призначення

Схема 158. Визначення та складові елементи екологічної мережі

Рисунок 2. Структурні елементи екологічної мережі

Таблиця 4. Склад земельних угідь – прогнозних складових екомережі

Схема 159. Визначення та обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення

Схема 160. Види курортів

Схема 161. Округи й зони охорони земель оздоровчого призначення

Схема 162. Зони округу санітарної охорони

Схема 163. Особливості правового режиму земель оздоровчого призначення

Схема 164. Визначення земель рекреаційного призначення

Схема 165. Склад земель рекреаційного призначення

Схема 166. Особливості правового режиму земель рекреаційного призначення

Схема 167. Склад земель історико-культурного призначення

Схема 168. Використання земель історико-культурного призначення

Схема 169. Класифікація об'єктів культурної спадщини

Схема 170. Правовий режим земель історико-культурного призначення

Таблиця 3. Охоронні території та об'єкти ПЗФ України¹⁵

Категорія територій та об'єктів природно-заповідного фонду України	Площа земельних угідь, тис. га				
	станом на 01.09.2000	план на 2005	станом на 01.09.2009	станом на 01.01.2010	станом на 01.01.2011
Національні природні парки	600,0	1455,0	787,2	1001,8	1215,8
Природні заповідники	160,0	350,0	168,1	198,7	205,3
Біосферні заповідники	212,0	250,0	226,3	246,4	250,9
Інші категорії	1427,0	2200,0	1859,9	1821,1	1786,9
Разом	2399,0	4255,0	3041,5	3268,0	3458,9

¹⁵ Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році. Київ: Центр екол. освіти та інформ., 2011. С. 80.

Схема 154. Визначення та склад земель ПЗФ

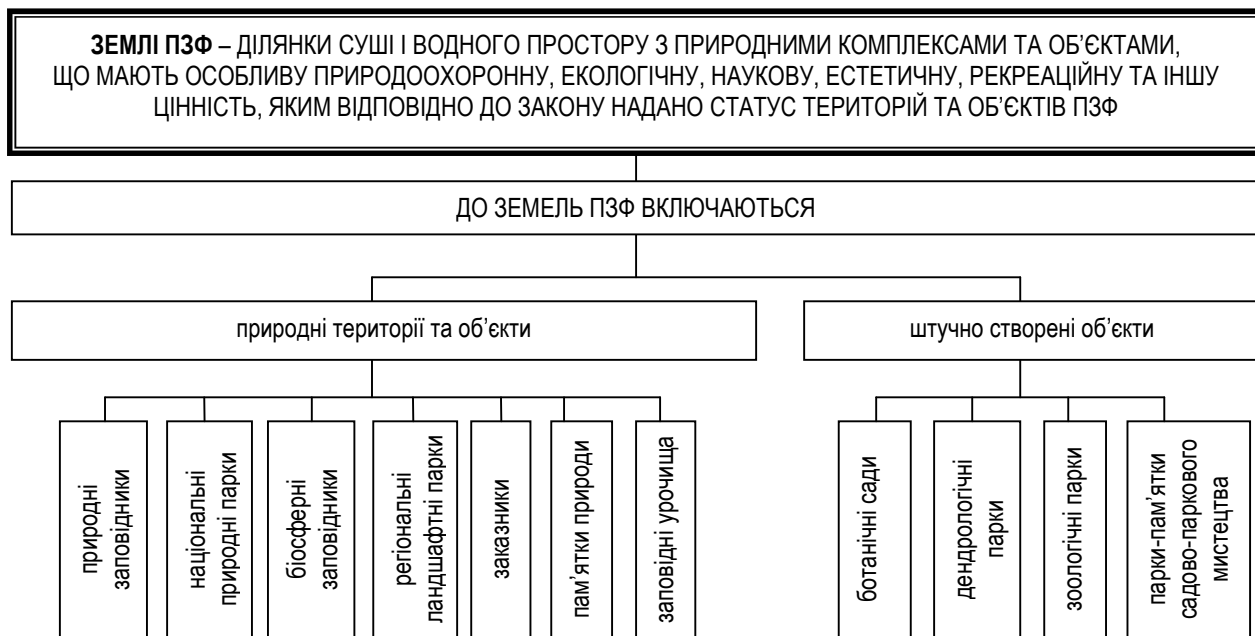

Схема 155. Форми власності на території та об'єкти ПЗФ

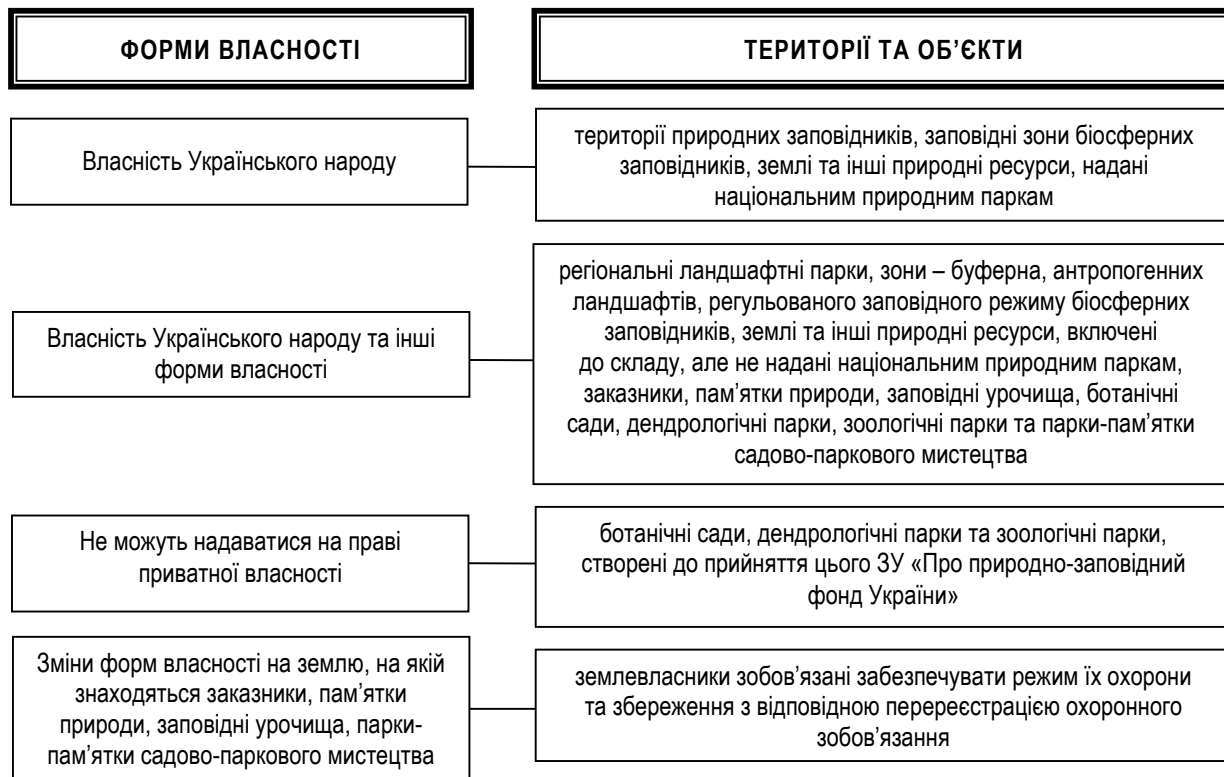

Схема 156. Правовий режим земель ПЗФ

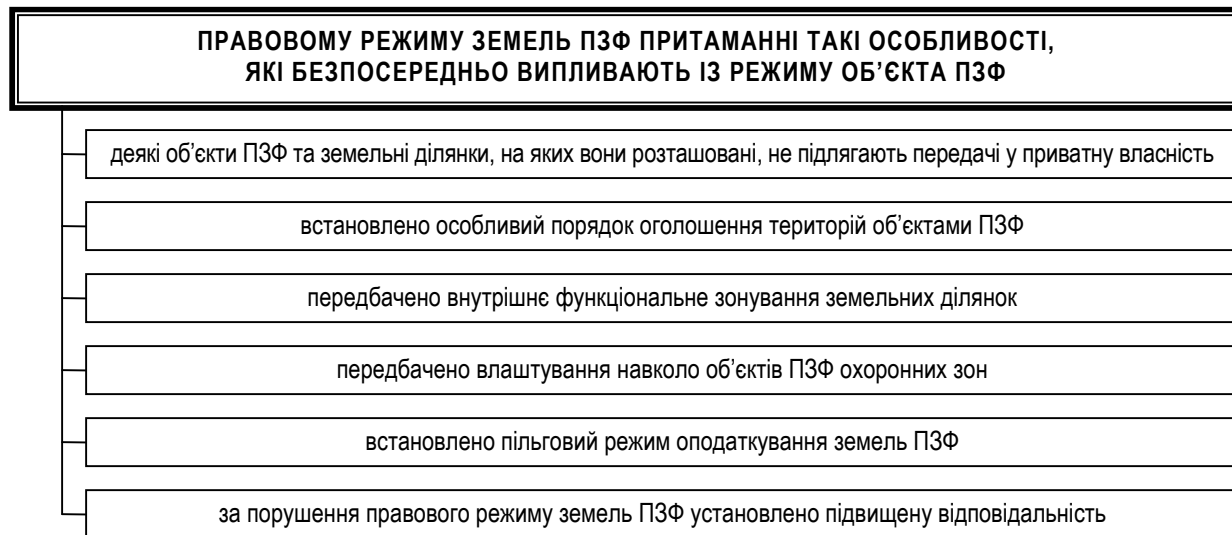

Схема 157. Землі іншого природоохоронного призначення

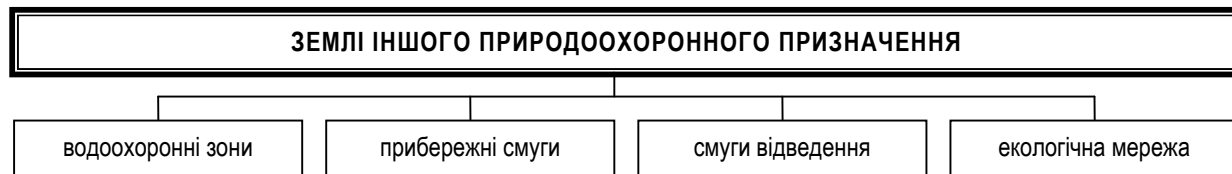

Схема 158. Визначення та складові елементи екологічної мережі

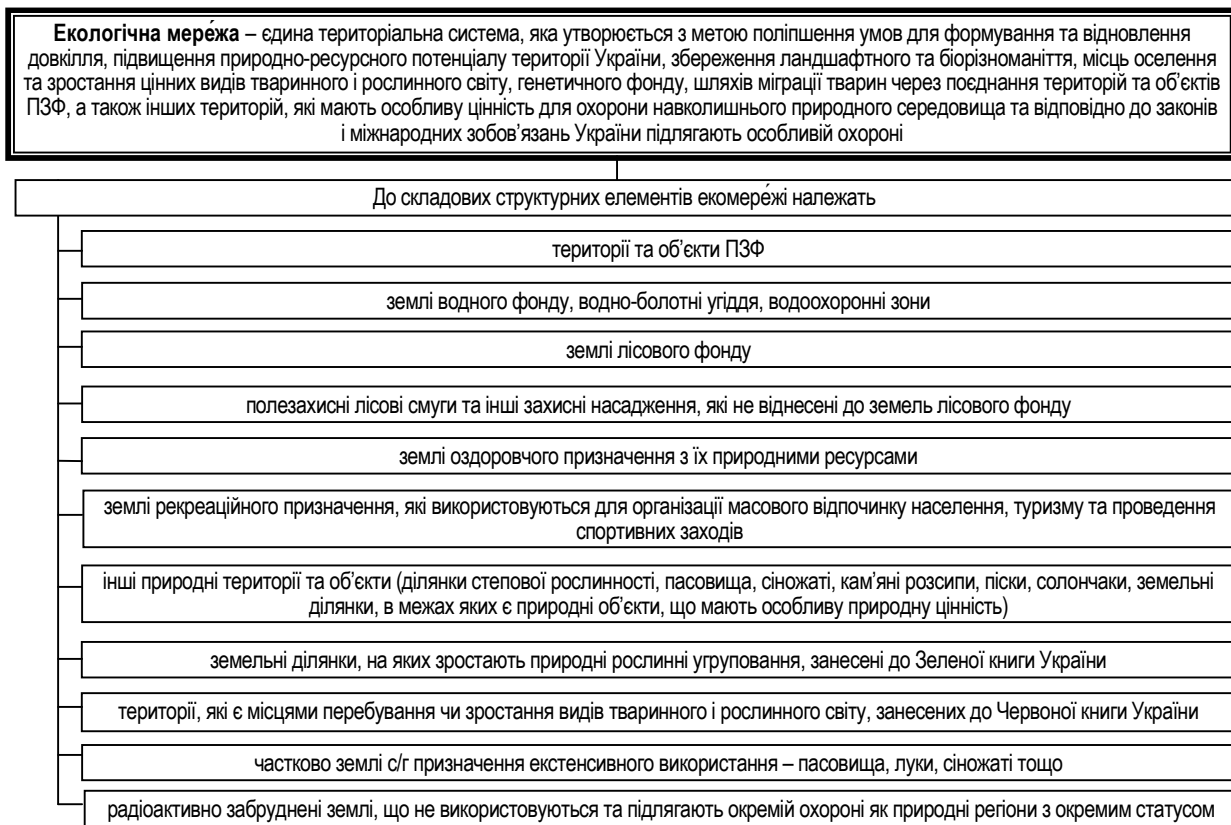

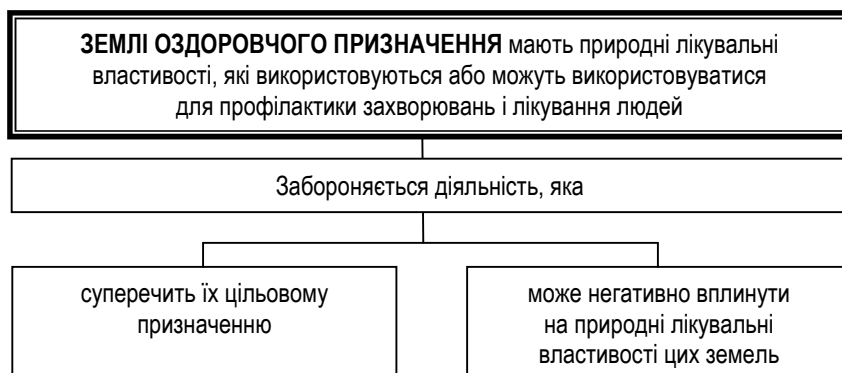

Рисунок 2. Структурні елементи екологічної мережі: 1 – природне ядро; 2 – екологічний коридор; 3 – буферна зона; 4 – відновлювальна територія

Таблиця 4. Склад земельних угідь – прогнозних складових екомережі¹⁶

Складові екомережі	Площа (тис. га) станом на 01.09.2000	Площа (тис. га) станом на 01.01.2010	Площа (тис. га) станом на 01.01.2011	Прогнозована площа (тис. га) на 2015
Сіножаті та пасовища	7772,9	7899,5	7892,9	9536,6
Ліси та лісовкриті площі	10380,2	10591,9	10601,1	10955
Відкриті заболочені землі	940,4	979,4	979,9	940,4
Радіоактивно забруднені землі, які не використо- вують у господарстві	136	125,3	125,4	136
Відкриті землі без рослин- ного покриву або з незнач- ним рослинним покривом	1180,8	1029,9	1028,3	1180,8
Води	2415	2423,2	2423,5	2415
Загальна площа (тис. га), % від загальної площі України	22825,3 37,8 %	23049,2 38,18 %	23051,1 38,19 %	25164,5 41,68 %

Схема 159. Визначення та обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення

¹⁶ Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році. Київ: Центр екол. освіти та інформ., 2011. С. 62.

Схема 160. Види курортів

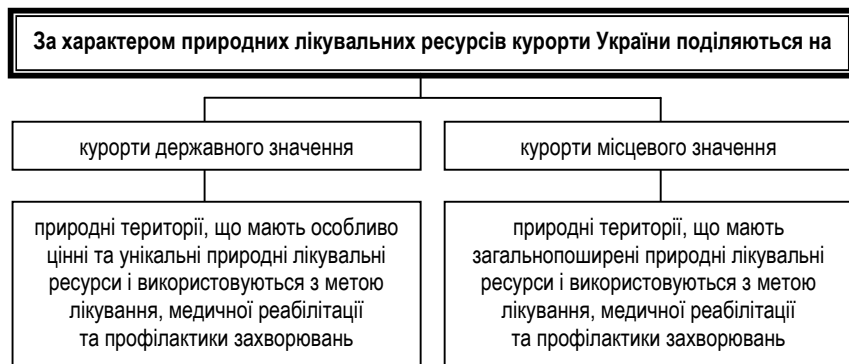

Схема 161. Округи й зони охорони земель оздоровчого призначення

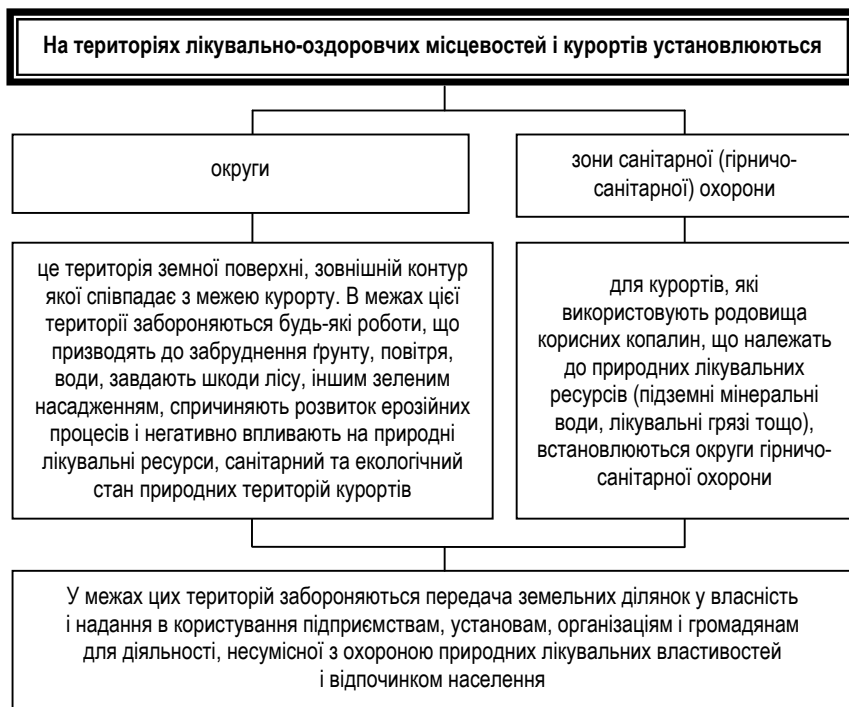

Схема 162. Зони округу санітарної охорони

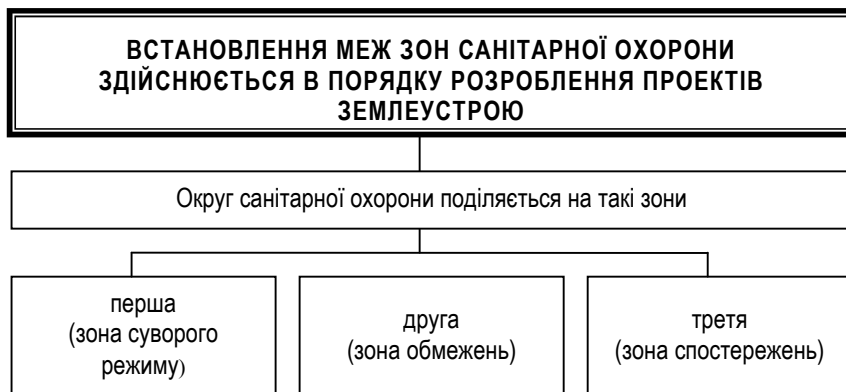

Схема 163. Особливості правового режиму земель оздоровчого призначення

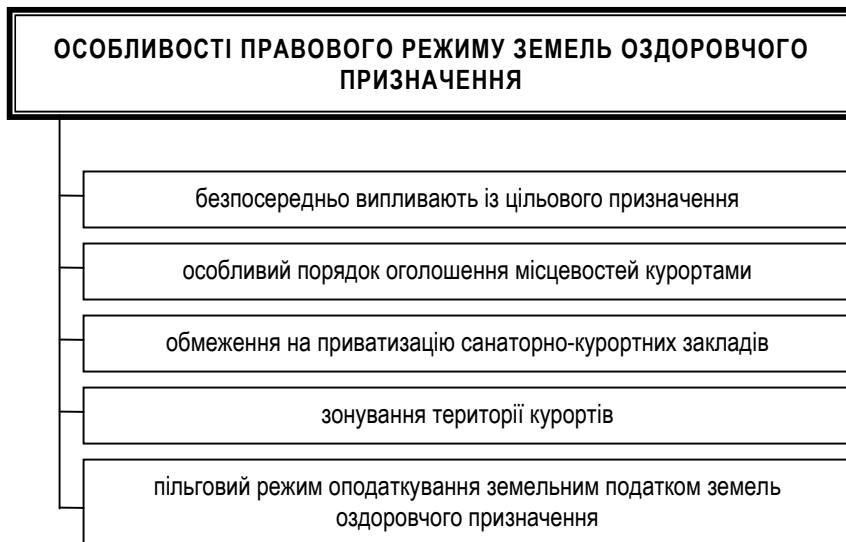

Схема 164. Визначення земель рекреаційного призначення

Схема 165. Склад земель рекреаційного призначення

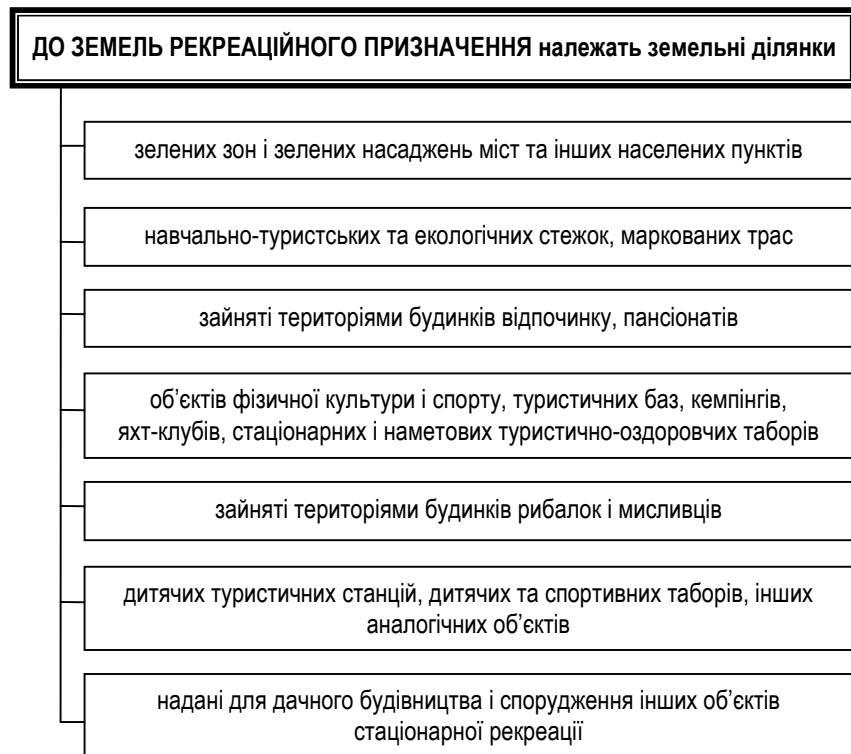

Схема 166. Особливості правового режиму земель рекреаційного призначення

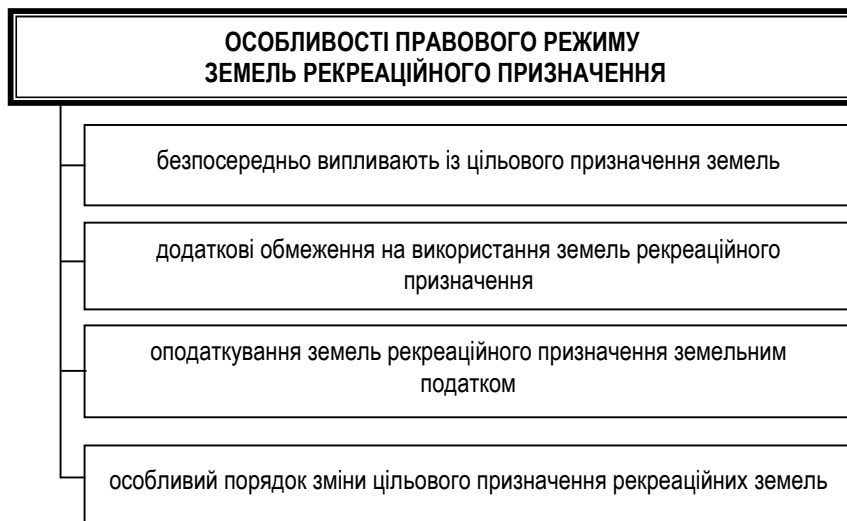

Схема 167. Склад земель історико-культурного призначення

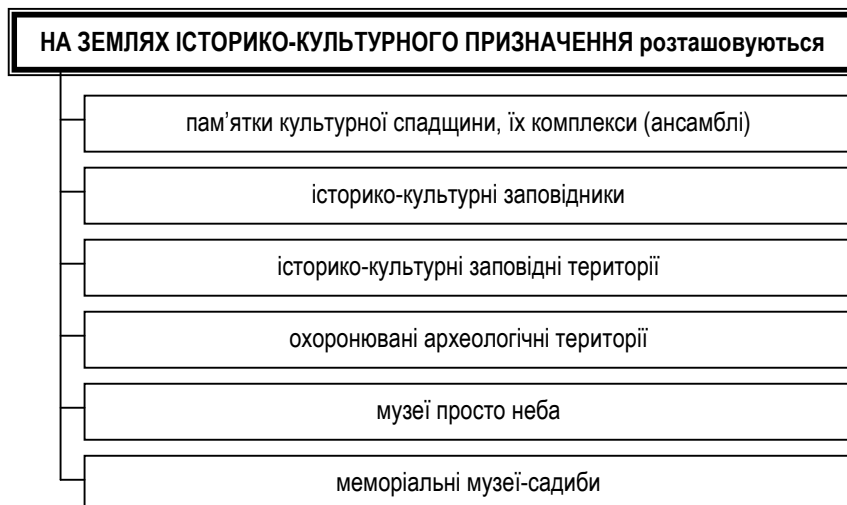

Схема 168. Використання земель історико-культурного призначення

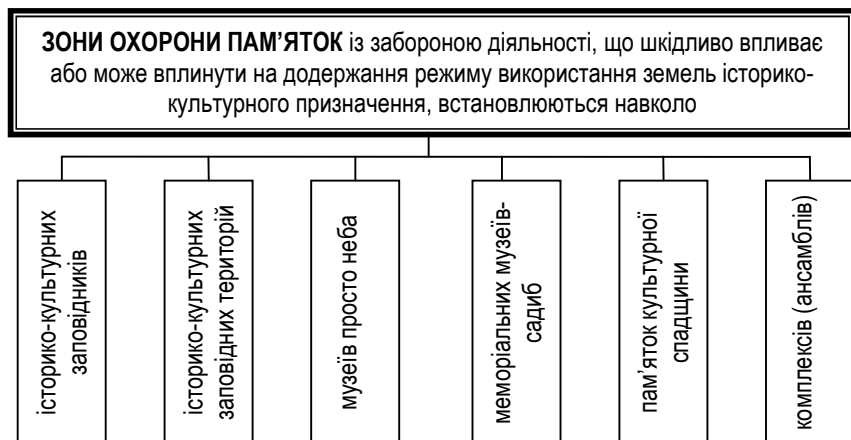

Схема 169. Класифікація об'єктів культурної спадщини

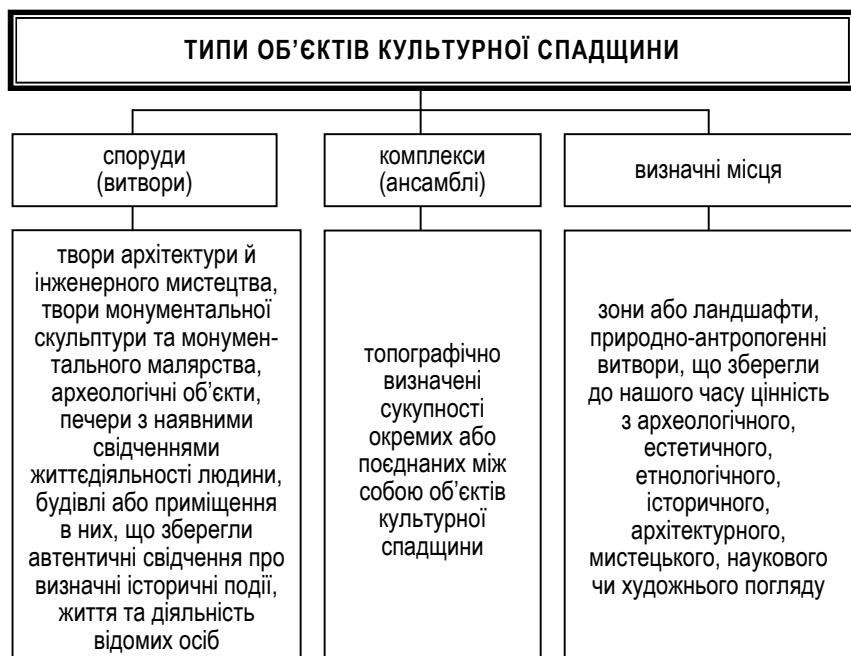
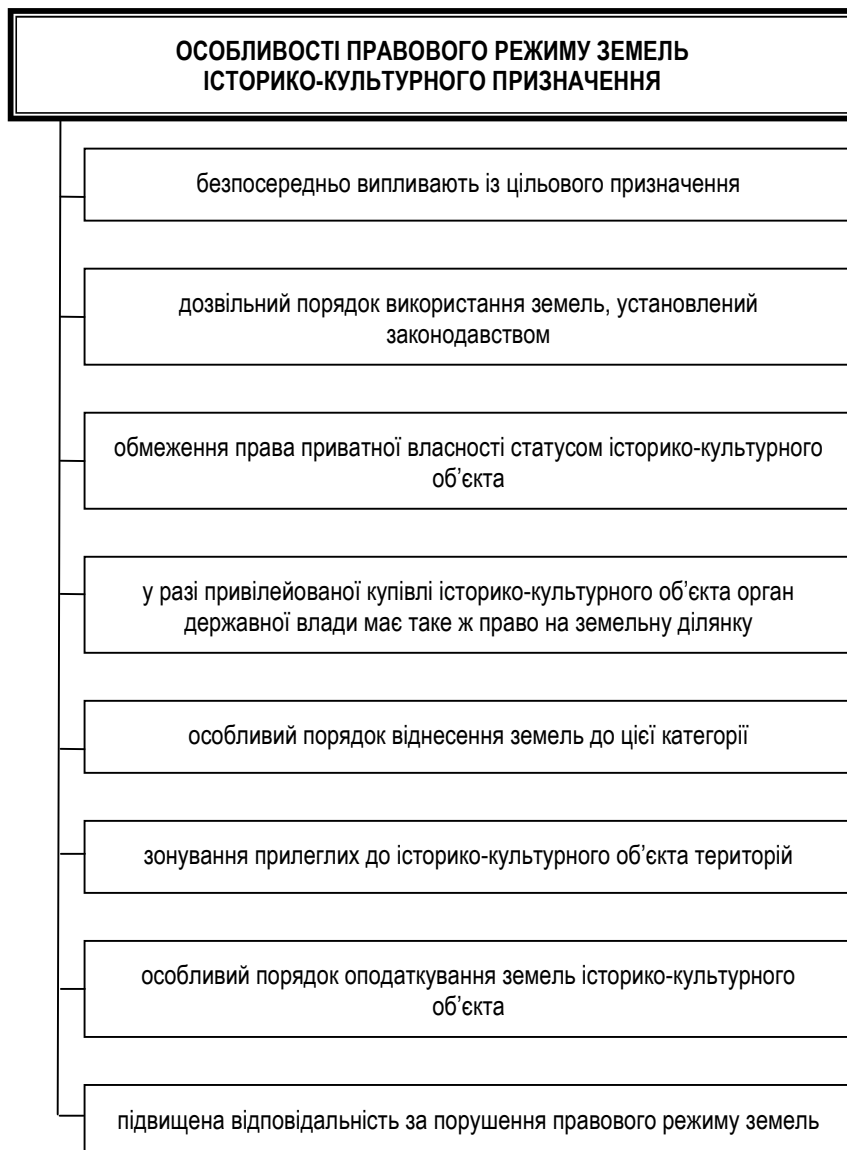

Схема 170. Правовий режим земель історико-культурного призначення

§ 12. Землі лісогосподарського призначення

Рисунок 3. Ліс як приклад екосистеми

Рисунок 4. Складові лісу відповідно до чинного природоохоронного законодавства

Схема 171. Визначення земель л/г призначення

Схема 172. Співвідношення понять «ліс» і «землі л/г призначення» відповідно до ЛК України

Схема 173. Режим лісових земель відповідно до поділу лісів на категорії

Схема 174. Власність на землі л/г призначення

Схема 175. Право приватної власності на ліси та землі л/г призначення

Схема 176. Право користування лісами та землями л/г призначення

Схема 177. Лісовий фонд України та виключення з нього

Схема 178. Особливості правового режиму земель л/г призначення

Схема 179. Використання лісів та земель л/г призначення

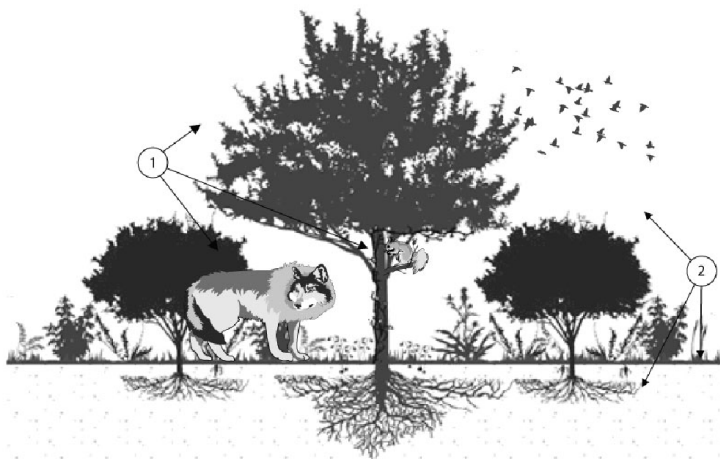

Рисунок 3. Ліс як приклад екосистеми:

1 – біоценоз: рослини (фітоценоз), тварини (зооценоз), мікроорганізми (мікробіоценоз); 2 – біотоп: ґрунт, підґрунтя (едафотоп), атмосфера (кліматоп)

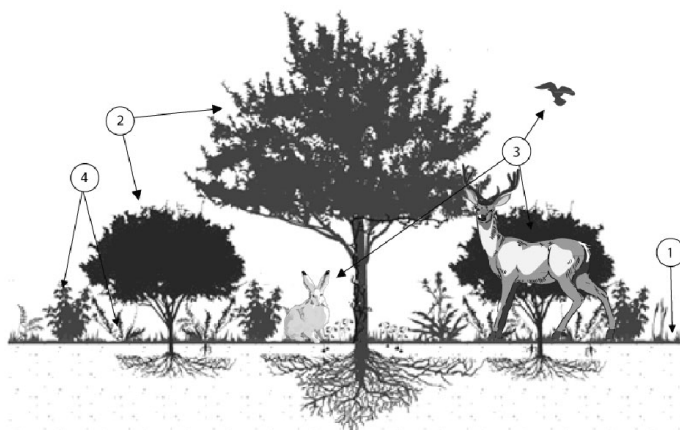

Рисунок 4. Складові лісу відповідно до чинного природоохоронного законодавства:

1 – правовий режим земель л/г призначення регулюється ЗК України; 2 – правова охорона та використання лісів регулюються ЛК України; 3 – правова охорона та використання тваринного світу регулюються ЗУ «Про тваринний світ»; 4 – правова охорона та використання рослинного світу регулюються ЗУ «Про рослинний світ»

Схема 171. Визначення земель л/г призначення

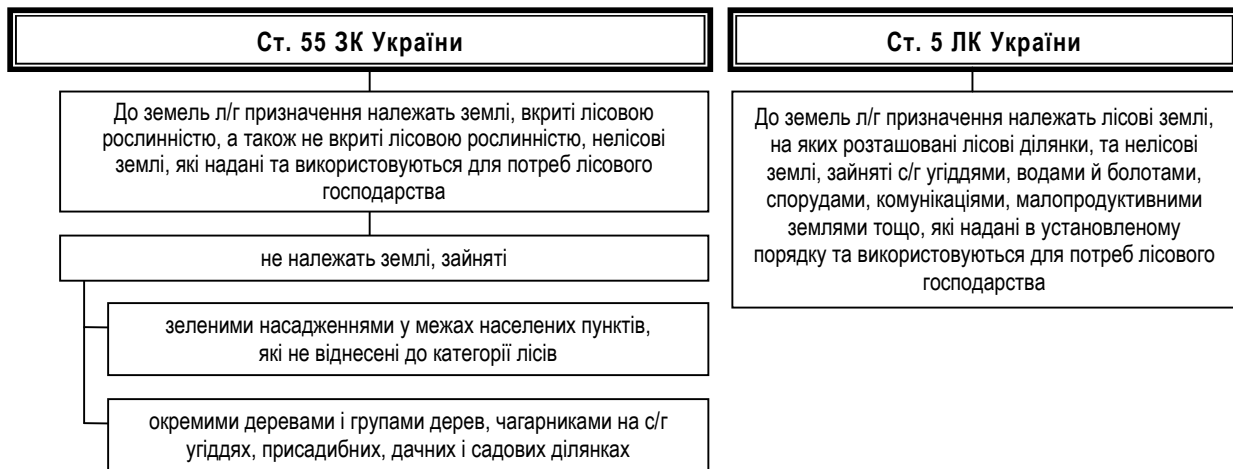

Схема 172. Співвідношення понять «ліс» і «землі л/г призначення» відповідно до ЛК України

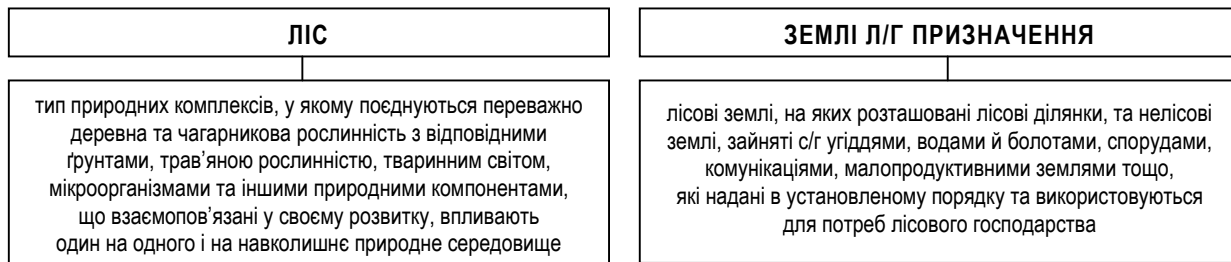

Схема 173. Режим лісових земель відповідно до поділу лісів на категорії

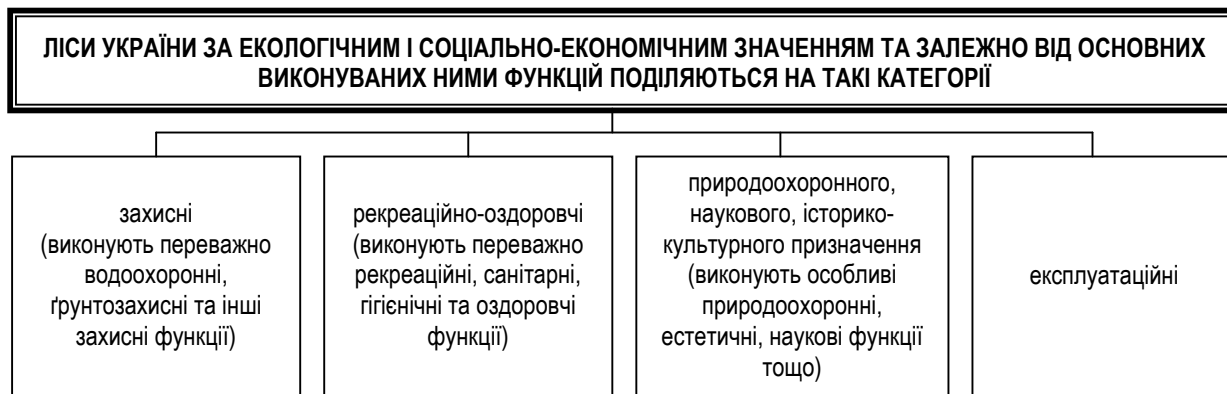

Схема 174. Власність на землі л/г призначення

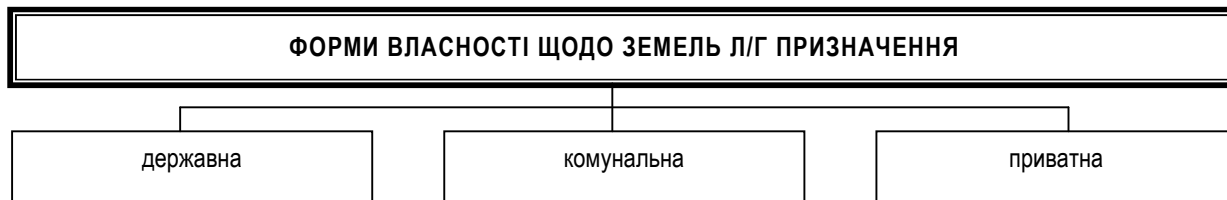
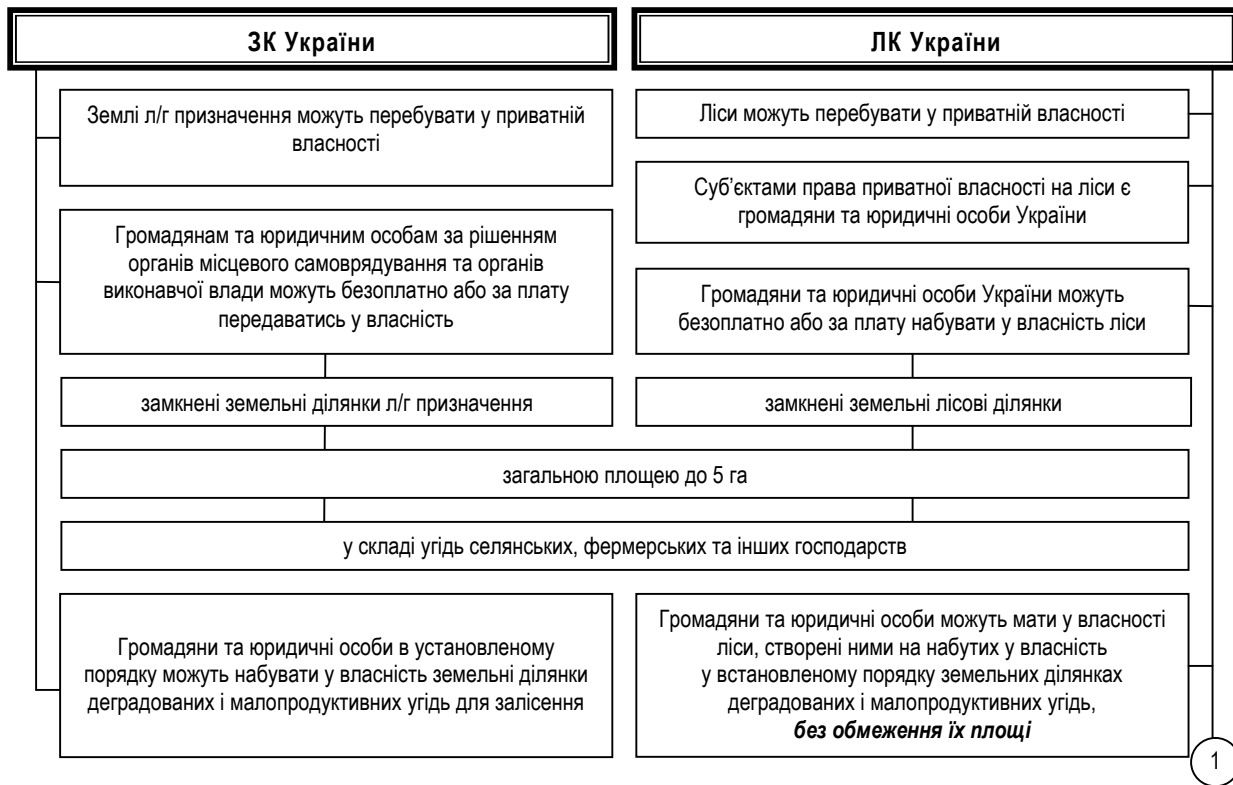

Схема 175. Право приватної власності на ліси та землі л/г призначення

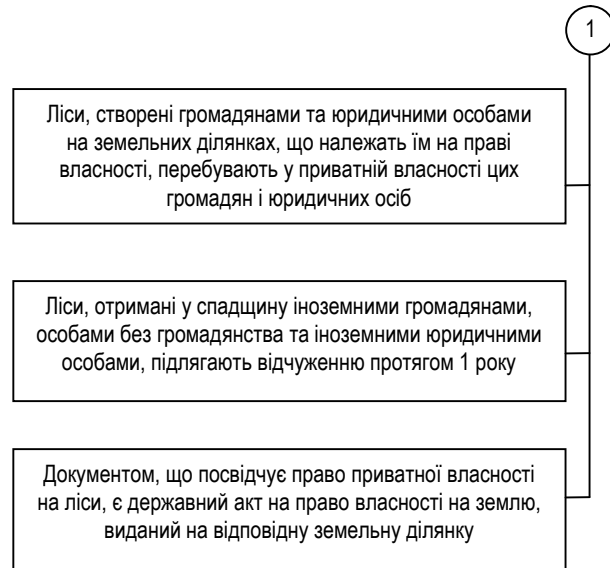
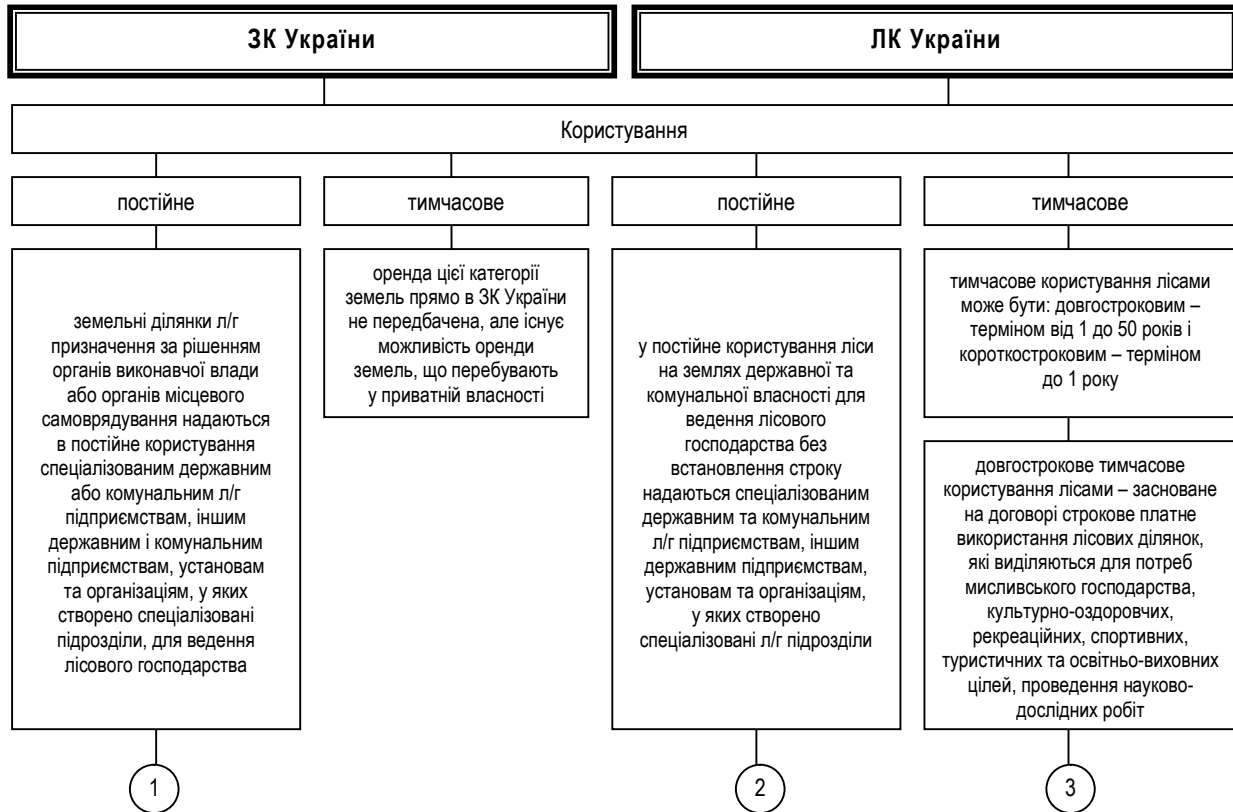
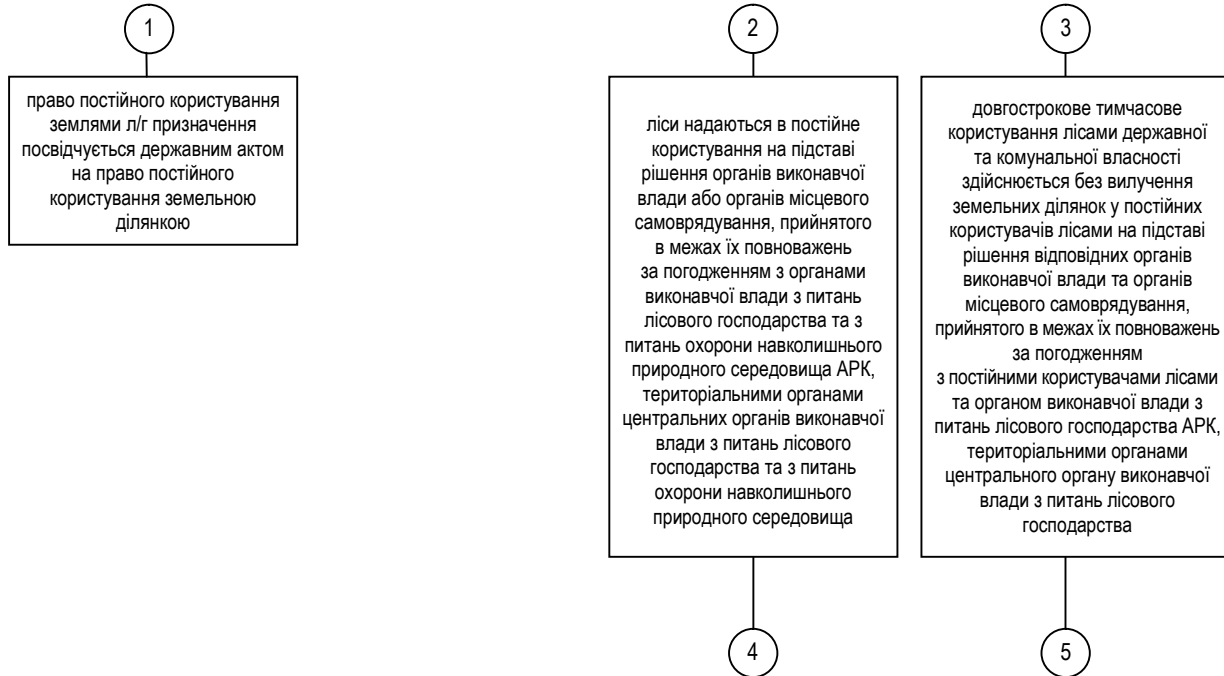

Схема 176. Право користування лісами та землями л/г призначення

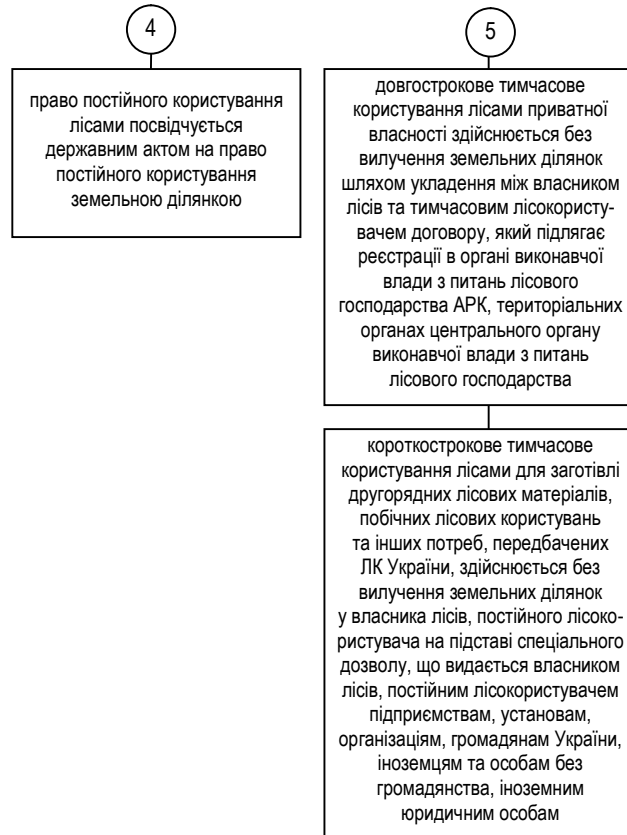

Схема 177. Лісовий фонд України та виключення з нього

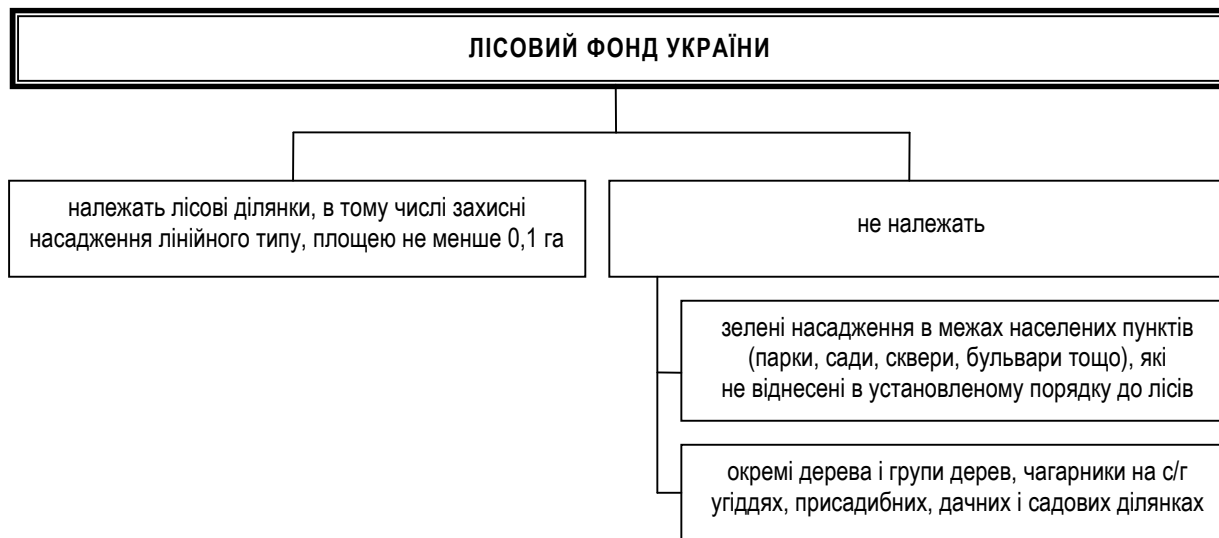

Схема 178. Особливості правового режиму земель л/г призначення

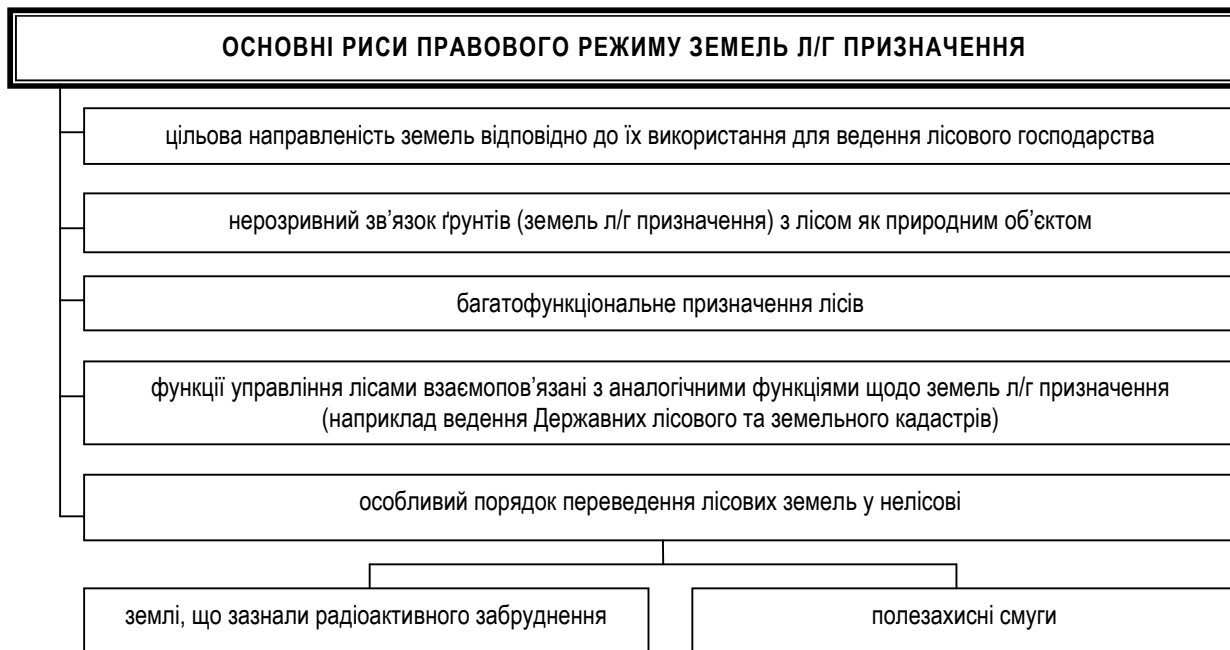
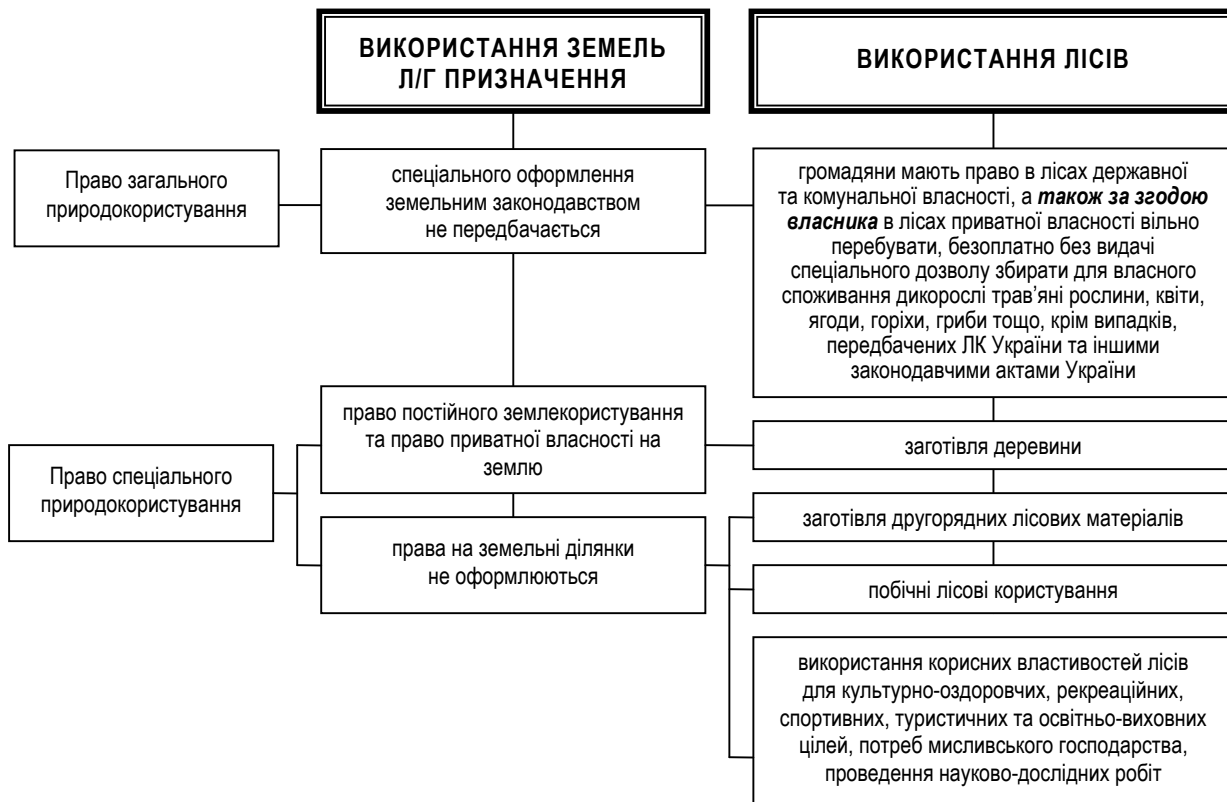

Схема 179. Використання лісів та земель л/г призначення

§ 13. Землі водного фонду

Схема 180. Склад земель водного фонду

Схема 181. Право власності на землі водного фонду

Схема 182. Співвідношення права приватної власності на води та землі водного фонду

Рисунок 5. Поверхневий водний об'єкт як приклад екосистеми

Рисунок 6. Складові водного об'єкта відповідно до чинного природоохоронного законодавства

Схема 183. Право постійного та тимчасового користування землями водного фонду

Схема 184. Прибережні захисні смуги

Схема 185. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах

Схема 186. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах

Схема 187. Смуги відведення

Схема 188. Берегові смуги водних шляхів

Схема 189. Особливості користування землями водного фонду в басейнах малих річок

Схема 180. Склад земель водного фонду

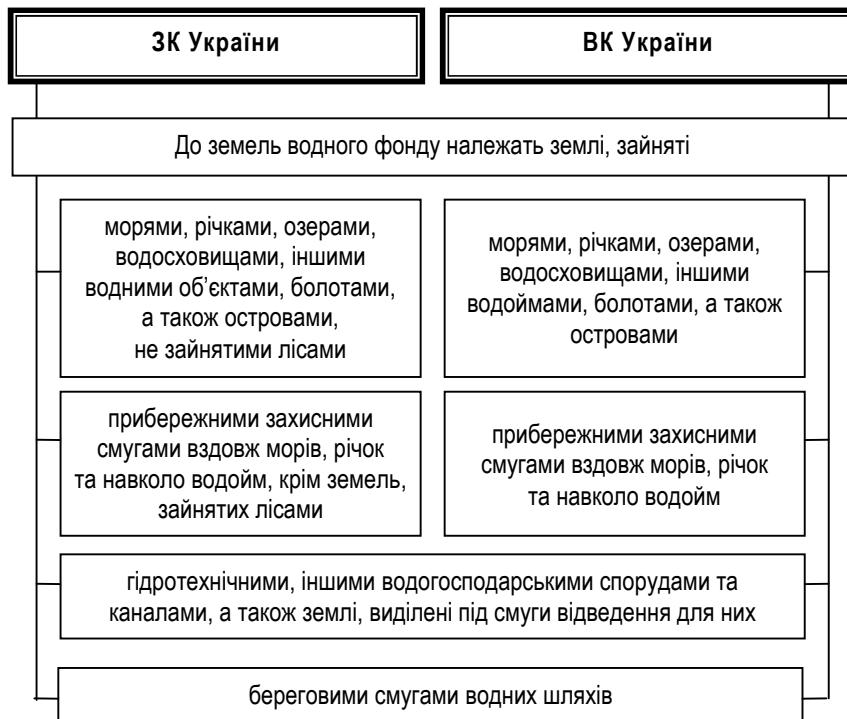

Схема 181. Право власності на землі водного фонду

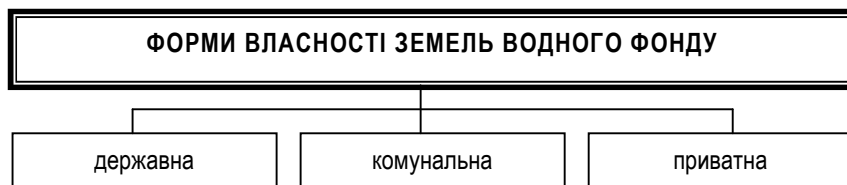
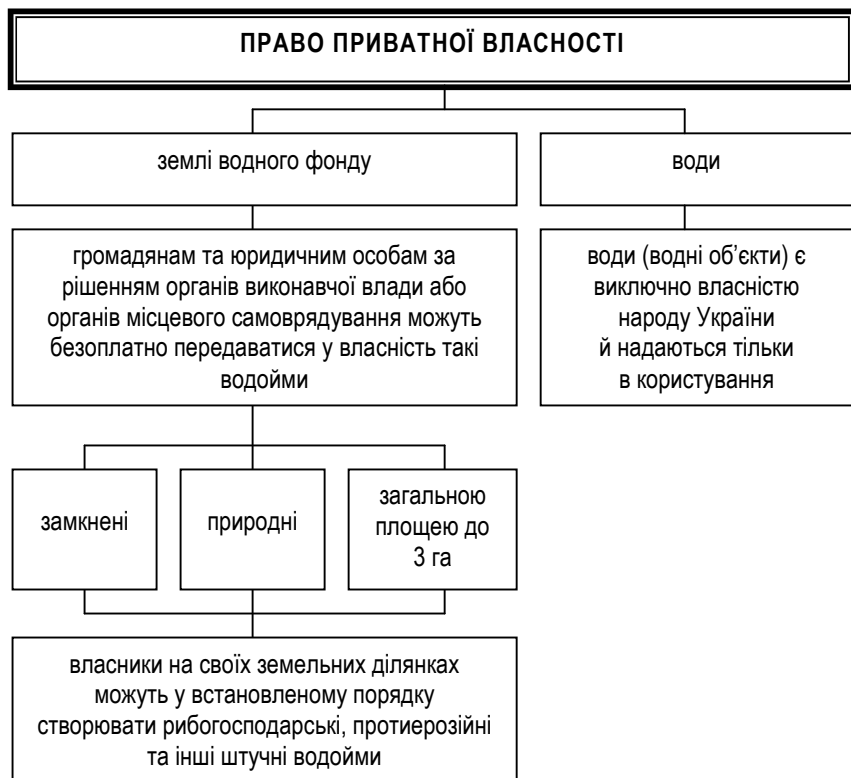

Схема 182. Співвідношення права приватної власності на води та землі водного фонду

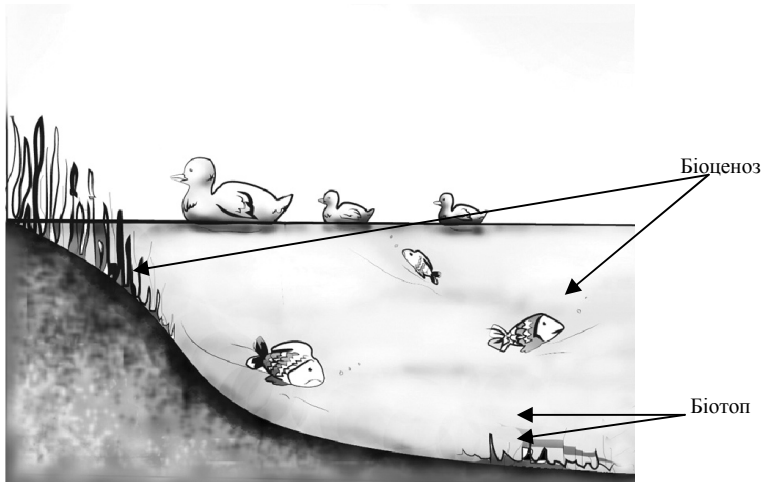

Рисунок 5. Поверхневий водний об'єкт як приклад екосистеми

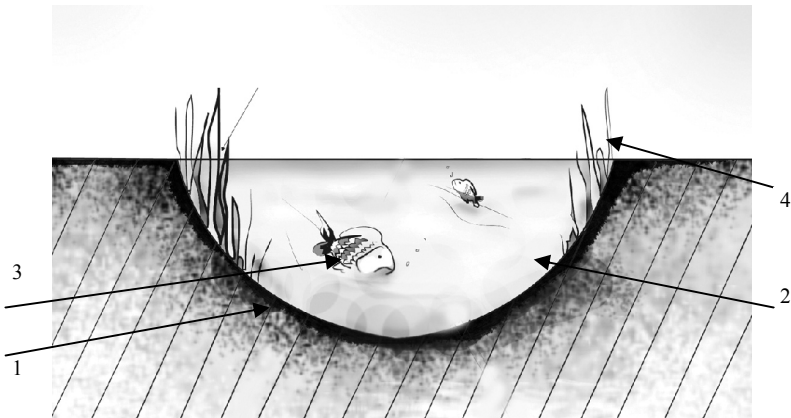

Рисунок 6. Складові водного об'єкта відповідно до чинного природоохоронного законодавства:

1 – правовий режим земель водного фонду регулюється ЗК України;
 2 – правова охорона та використання вод регулюються ВК України; 3 – правова охорона та використання тваринного світу регулюються ЗУ «Про тваринний світ»; 4 – правова охорона та використання рослинного світу регулюються ЗУ «Про рослинний світ»

Схема 183. Право постійного та тимчасового користування землями водного фонду

Схема 184. Прибережні захисні смуги

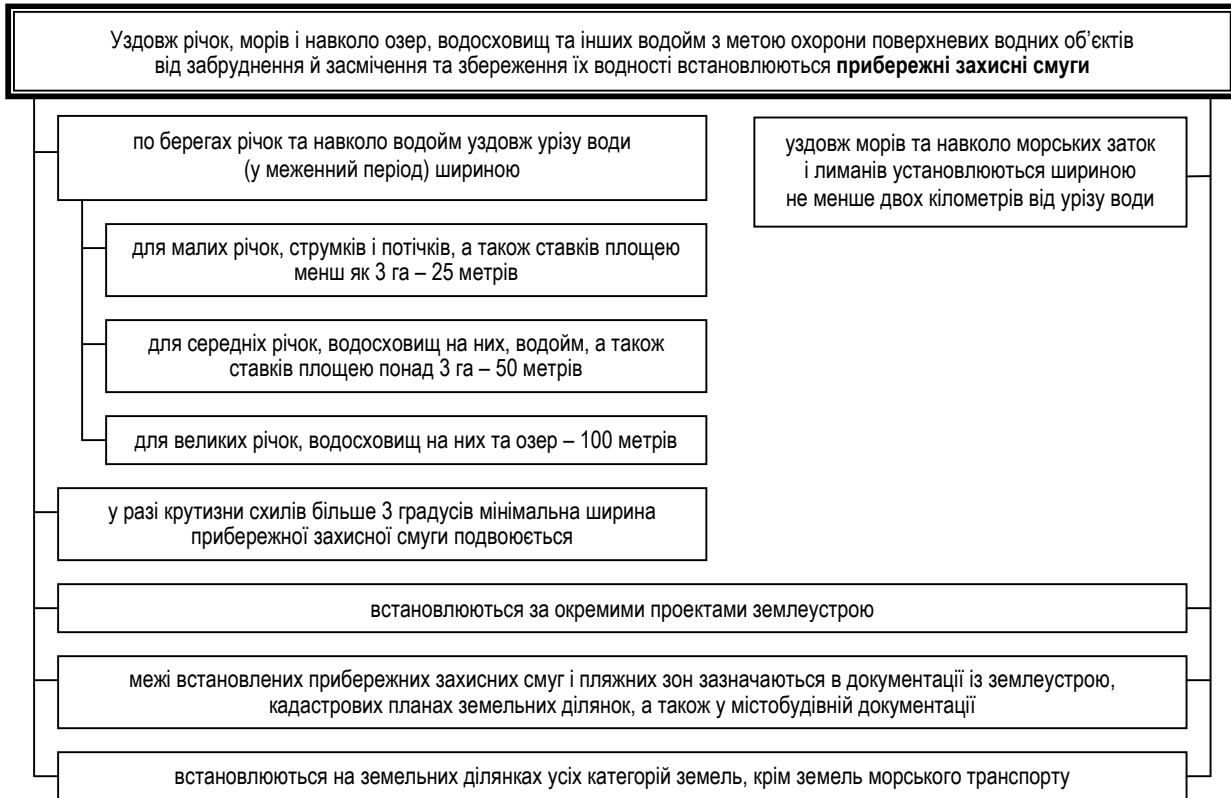

Схема 185. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах

Схема 186. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах

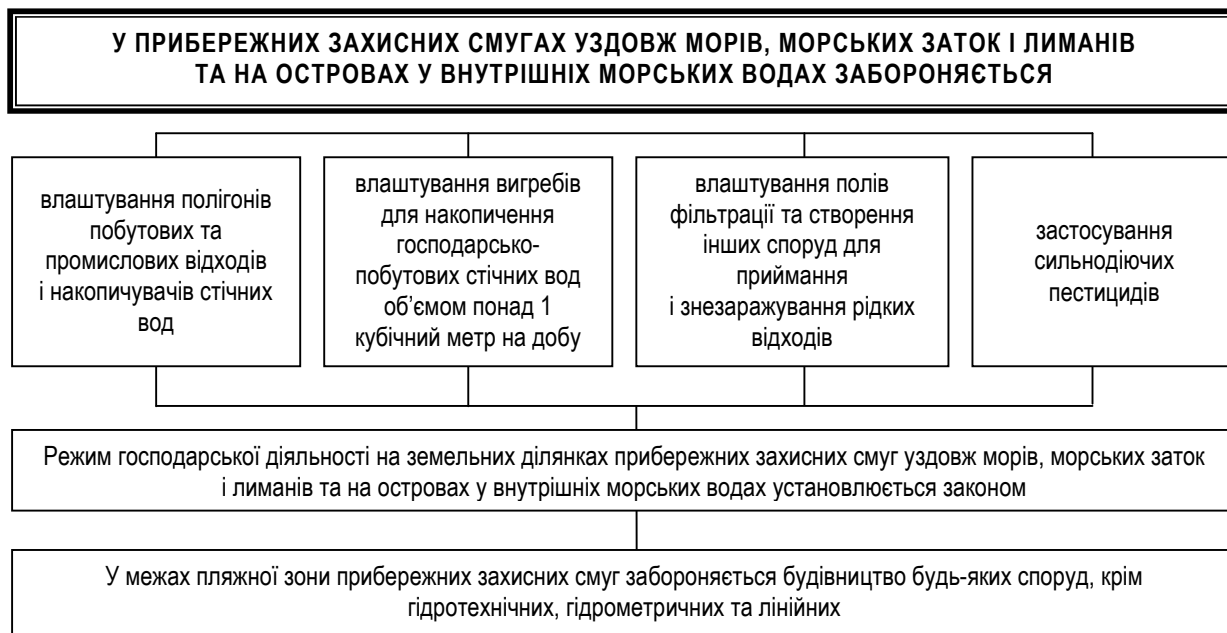

Схема 187. Смуги відведення

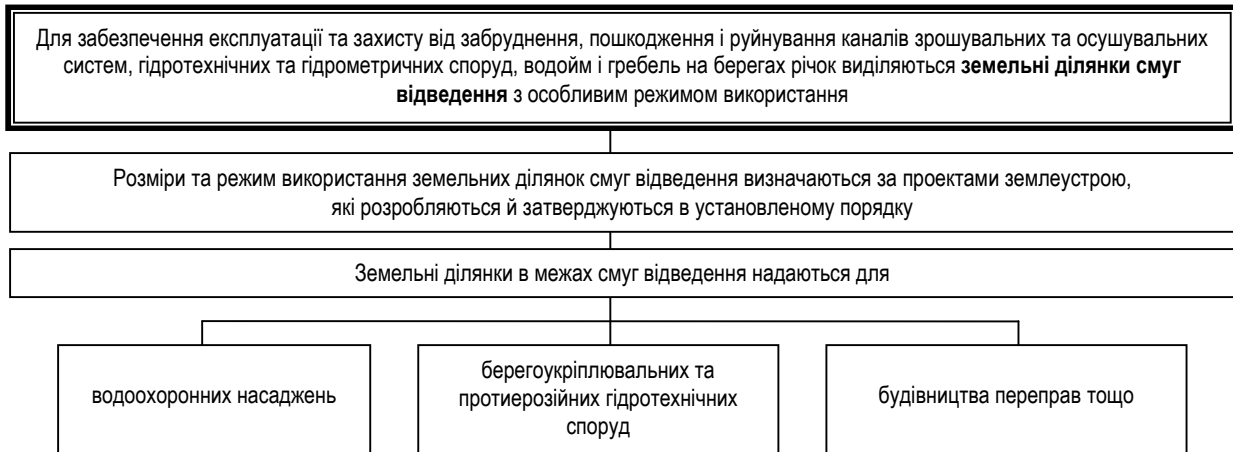

Схема 188. Берегові смуги водних шляхів

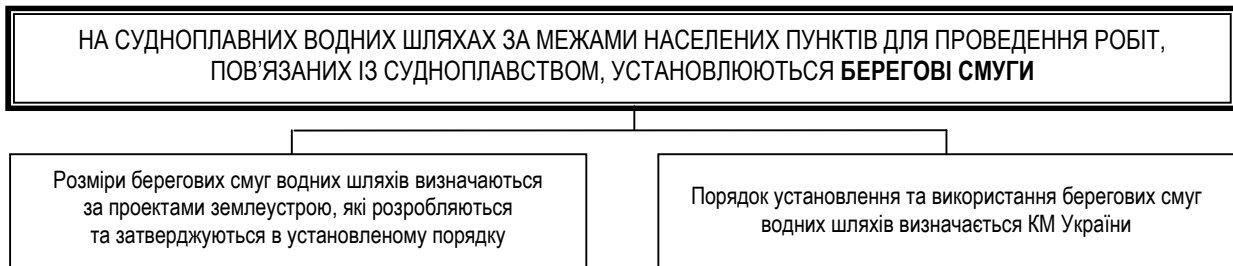

Схема 189. Особливості користування землями водного фонду в басейнах малих річок

З МЕТОЮ ОХОРОНИ ВОДНОСТІ МАЛИХ РІЧОК КОРИСТУВАЧАМ ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ

змінювати рельєф басейну річки

руйнувати русла пересихаючих річок, струмки та водотоки

випрямляти русла річок та поглиблювати їх дно нижче природного рівня або перекривати їх без улаштування водостоків, перепусків чи акведуків

зменшувати природний рослинний покрив і лісистість басейну річки

розорювати заплавні землі та застосовувати на них засоби хімізації

проводити осушувальні меліоративні роботи на заболочених ділянках та урочищах у верхів'ях річок

надавати земельні ділянки у заплавах річок під будь-яке будівництво (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд), а також для садівництва й городництва

здійснювати інші роботи, що можуть негативно впливати чи впливають на водність річки та якість води в ній

§ 14. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

- Схема 190. Визначення земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення*
- Схема 191. Землі промисловості*
- Схема 192. Право власності на землі промисловості*
- Схема 193. Земельні ділянки для промисловості та особливості їх надання для користування надрами*
- Схема 194. Землі транспорту*
- Схема 195. Землі залізничного транспорту*
- Схема 196. Землі морського транспорту*
- Схема 197. Землі річкового транспорту*
- Схема 198. Землі автомобільного транспорту і дорожнього господарства*
- Схема 199. Землі авіаційного транспорту*
- Схема 200. Землі трубопровідного транспорту*
- Схема 201. Землі міського електротранспорту*
- Схема 202. Землі зв'язку та телекомунікацій*
- Схема 203. Склад земель енергетики*
- Схема 204. Землі енергетики*
- Схема 205. Режимні зони об'єктів енергетики*
- Схема 206. Земельні сервітути для розміщення об'єктів енергетики та передачі електроенергії*
- Схема 207. Сервітути щодо земель, які належать чи не належать на праві власності або користування*
- Схема 208. Договір про встановлення земельного сервітуту для розміщення об'єктів енергетики та передачі електричної енергії*
- Схема 209. Спеціальні зони об'єктів енергетики*
- Схема 210. Землі оборони*

Схема 190. Визначення земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

Схема 191. Землі промисловості

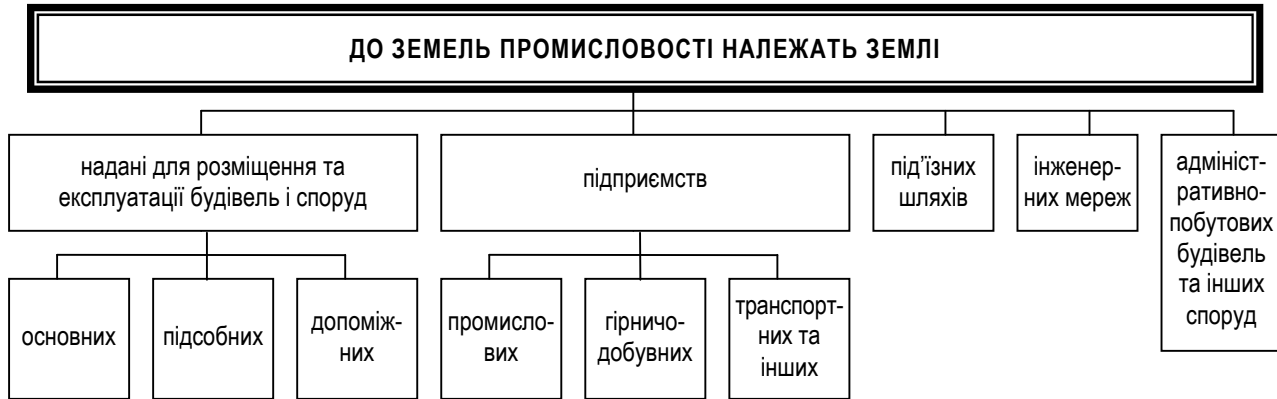

Схема 192. Право власності на землі промисловості

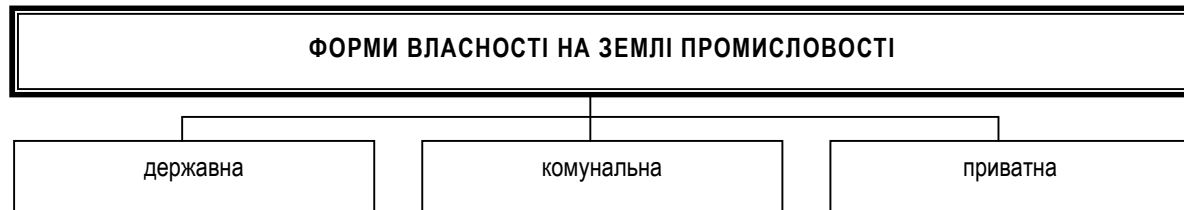

Схема 193. Земельні ділянки для промисловості та особливості їх надання для користування надрами

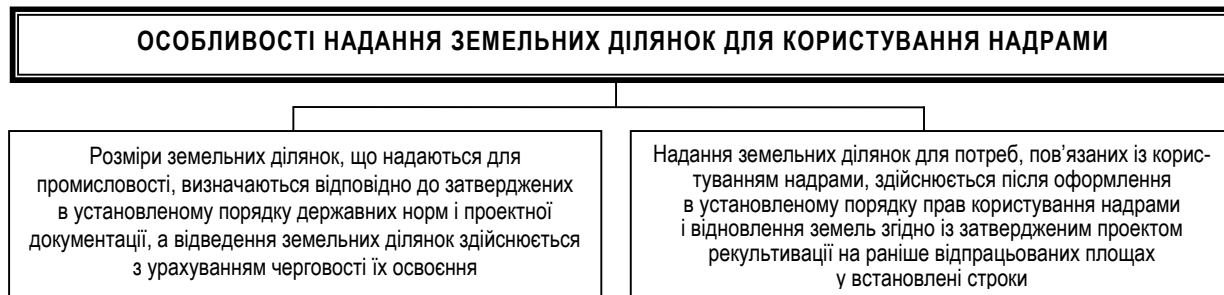
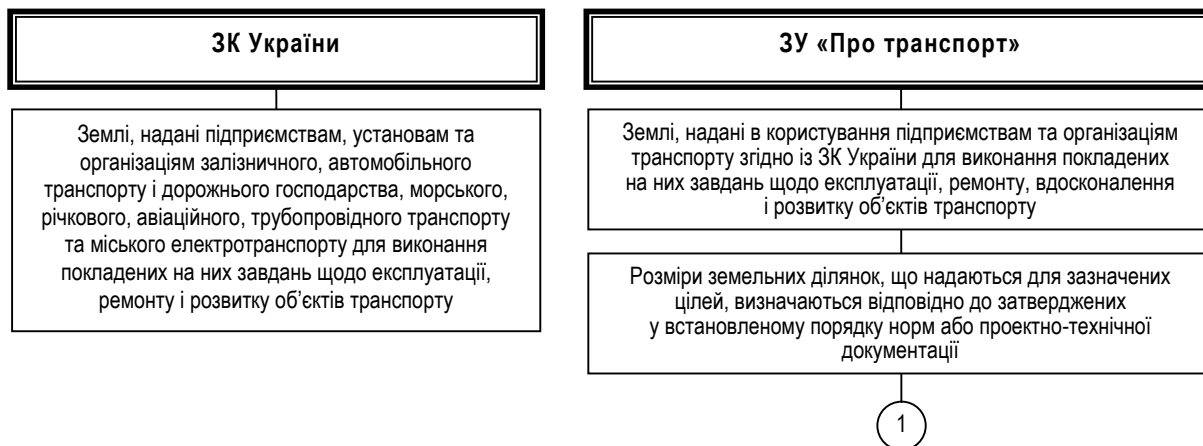

Схема 194. Землі транспорту

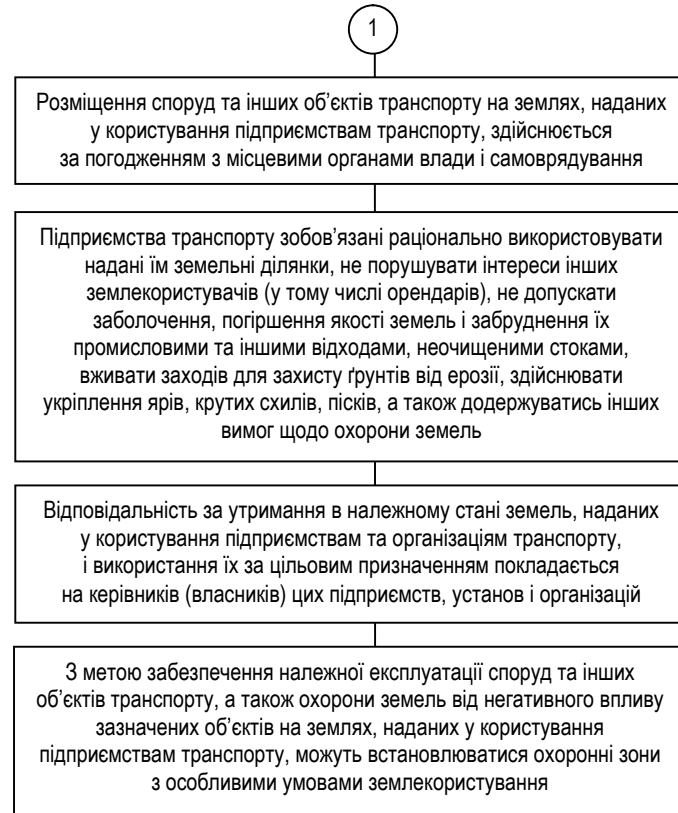
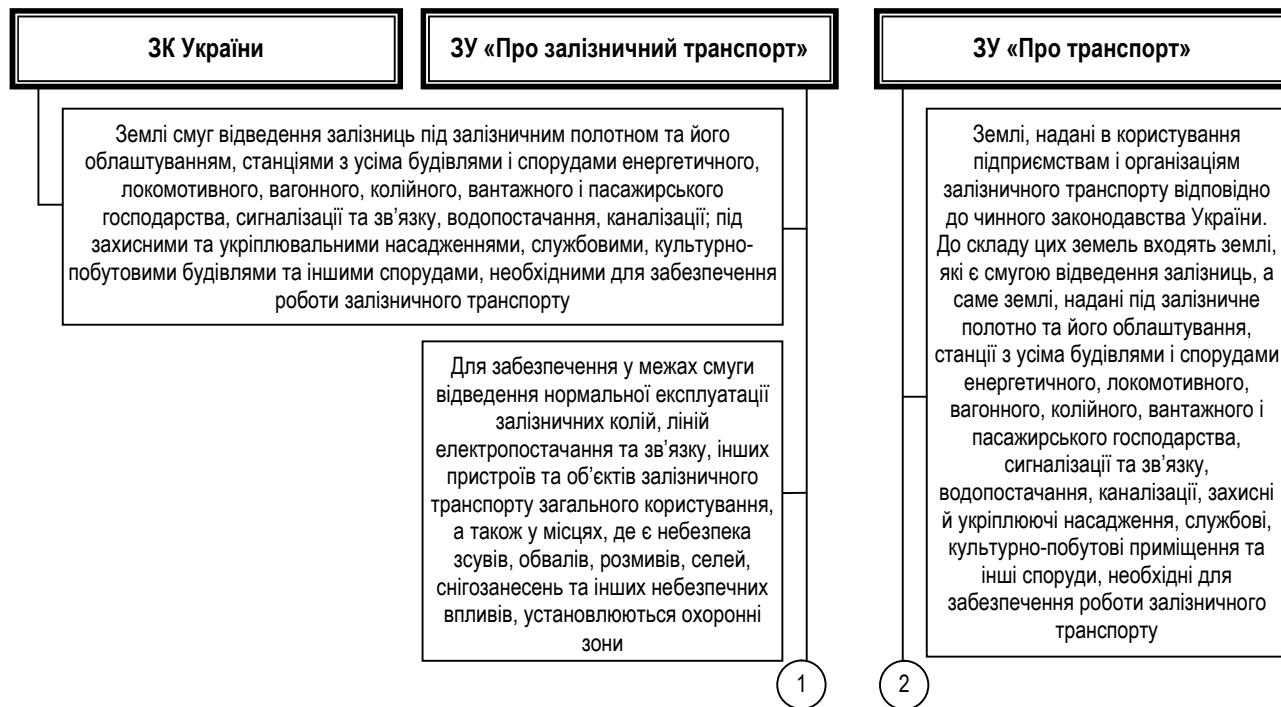

Схема 195. Землі залізничного транспорту

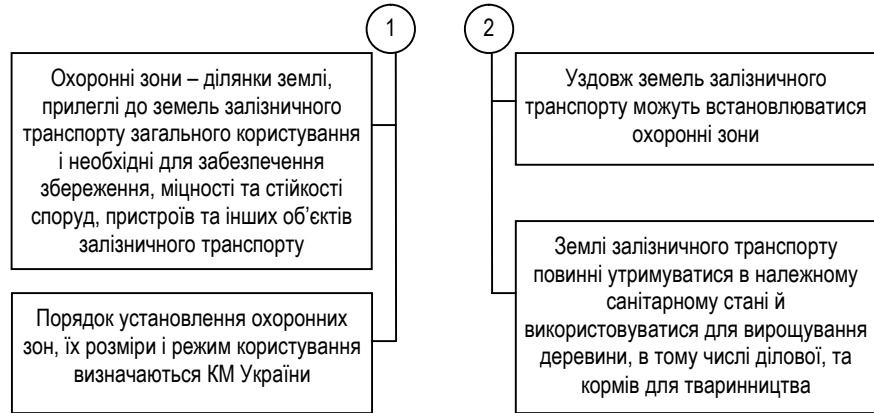

Схема 196. Землі морського транспорту

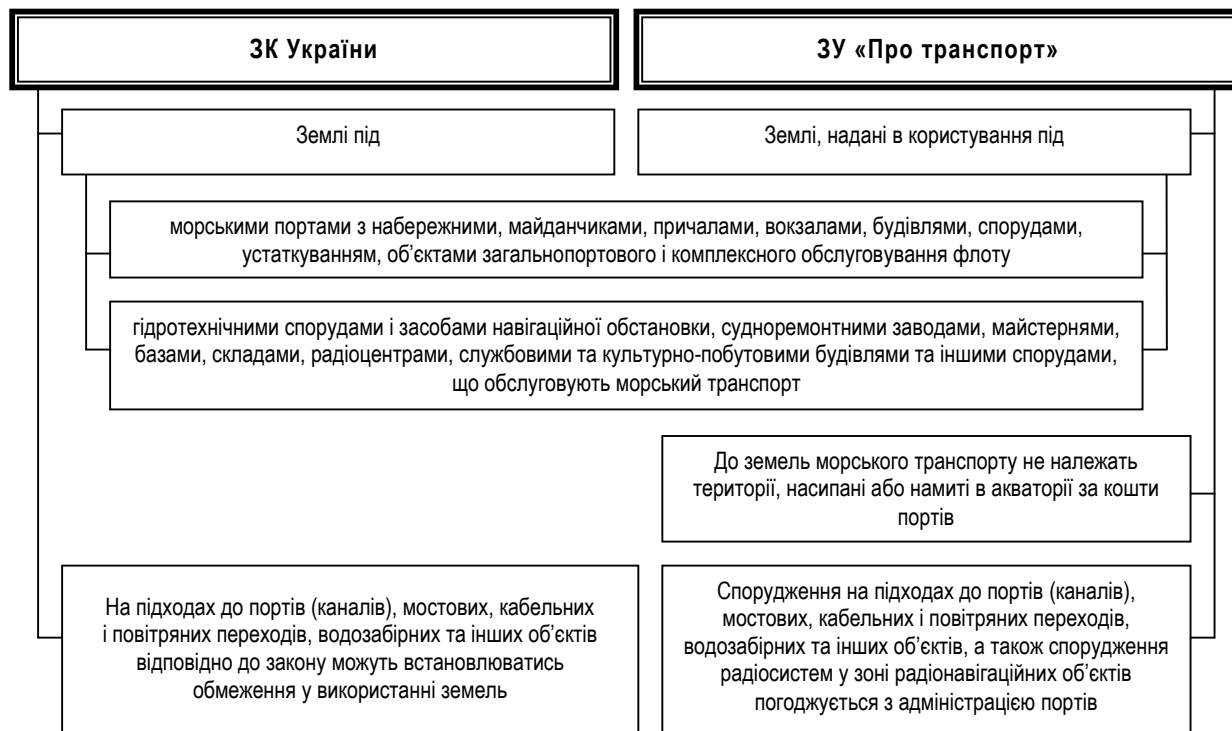

Схема 197. Землі річкового транспорту

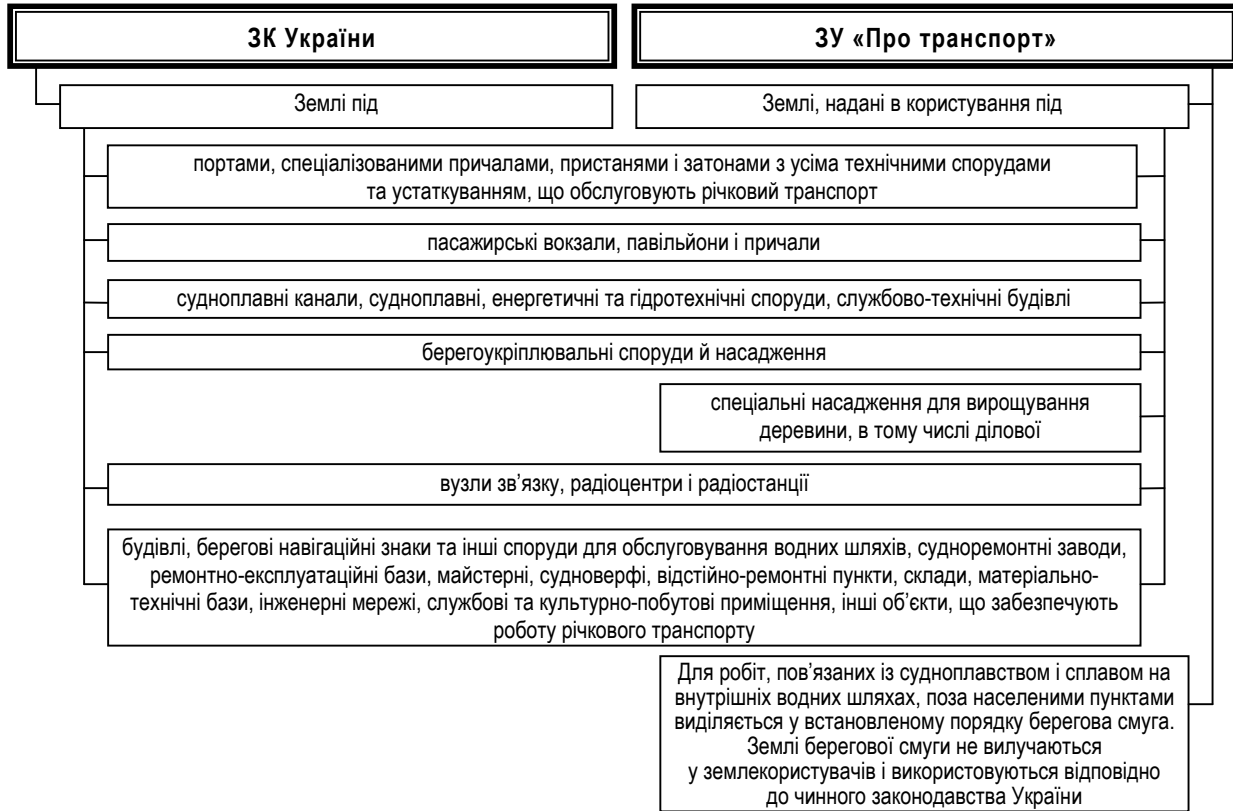

Схема 198. Землі автомобільного транспорту і дорожнього господарства

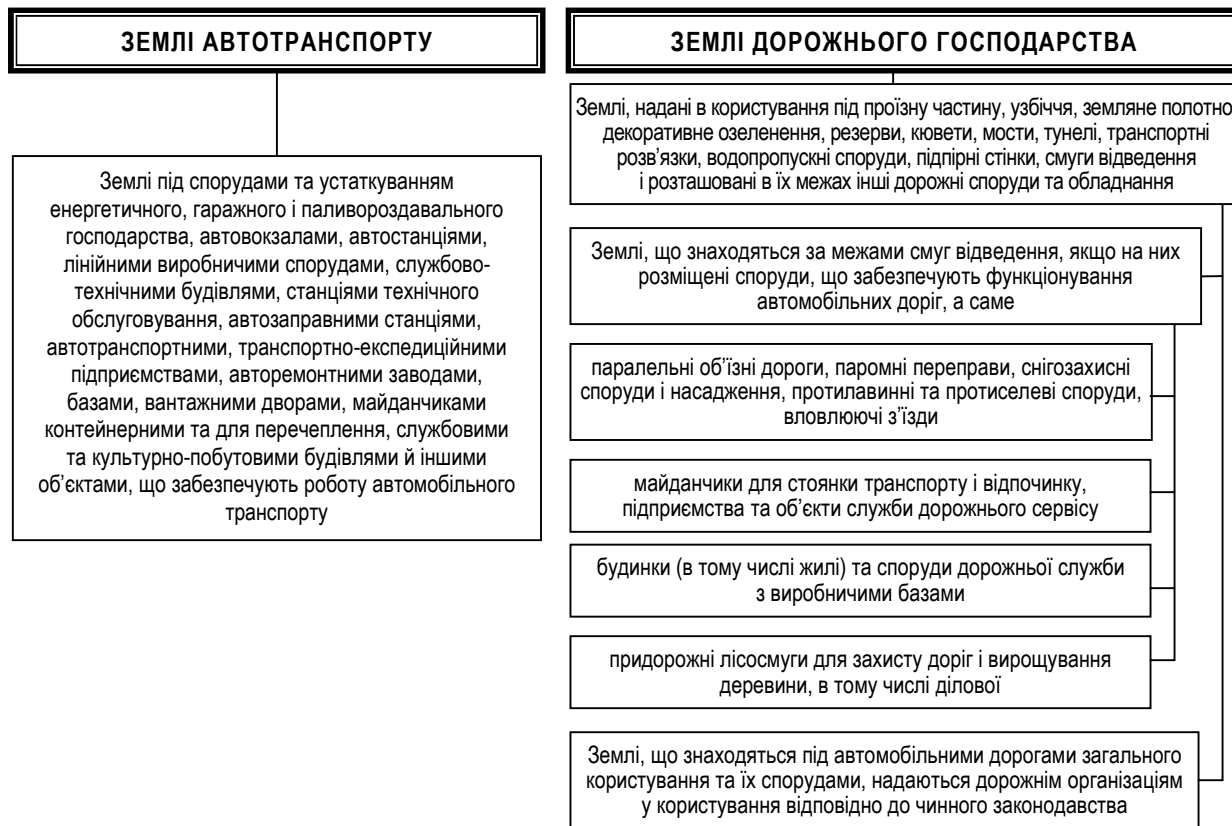

Схема 199. Землі авіаційного транспорту

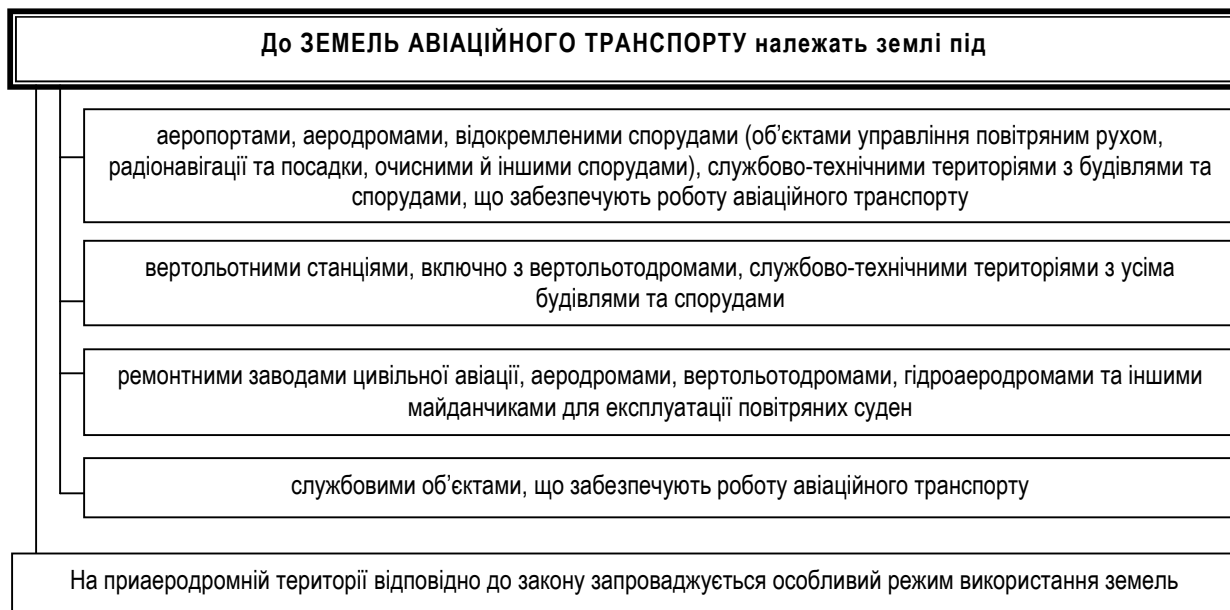

Схема 200. Землі трубопровідного транспорту

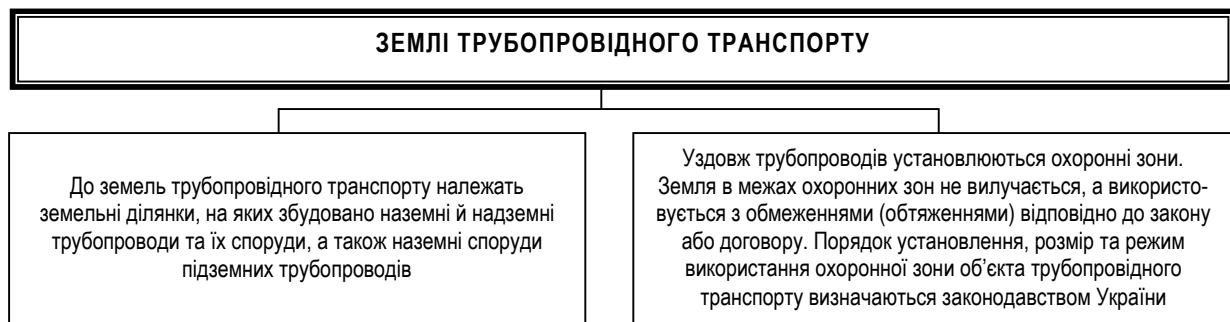

Схема 201. Землі міського електротранспорту

Схема 202. Землі зв'язку та телекомунікацій

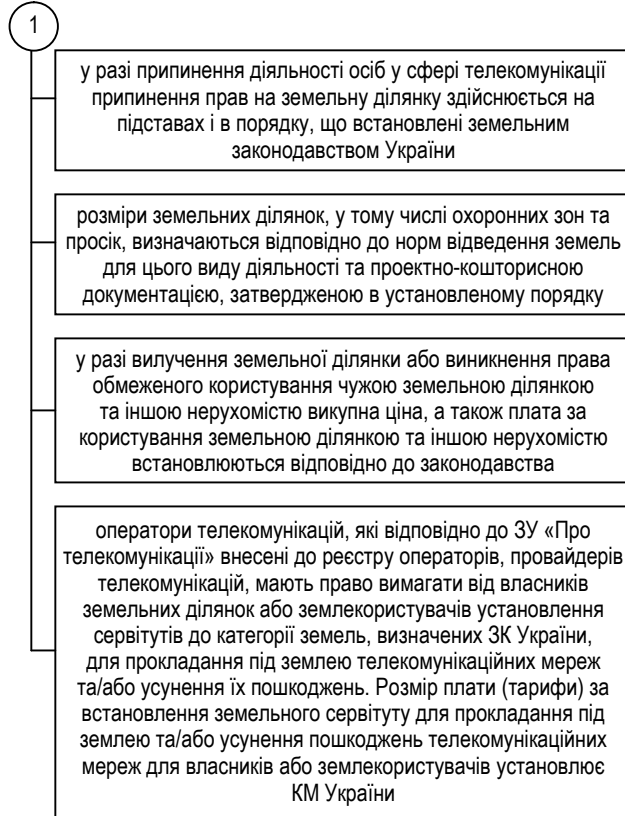

Схема 203. Склад земель енергетики

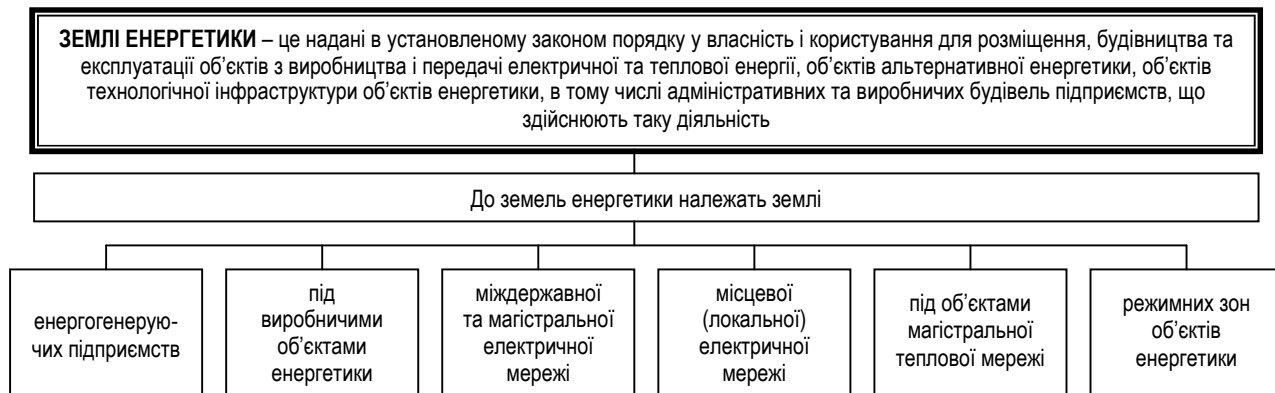
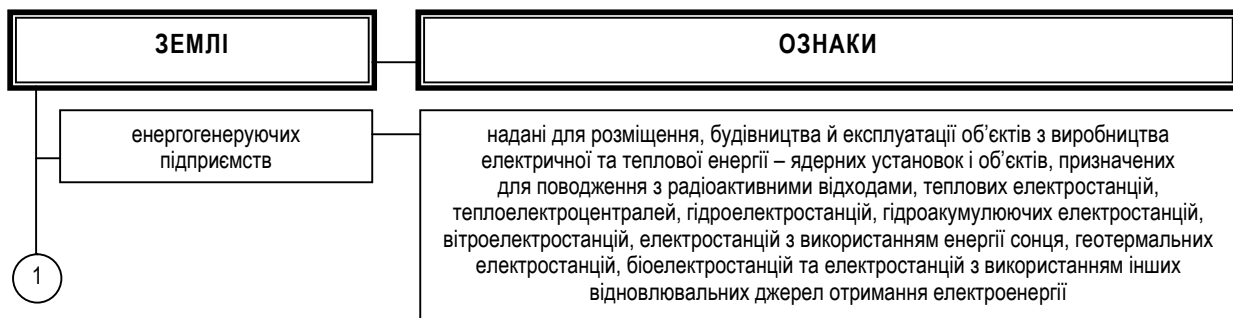

Схема 204. Землі енергетики

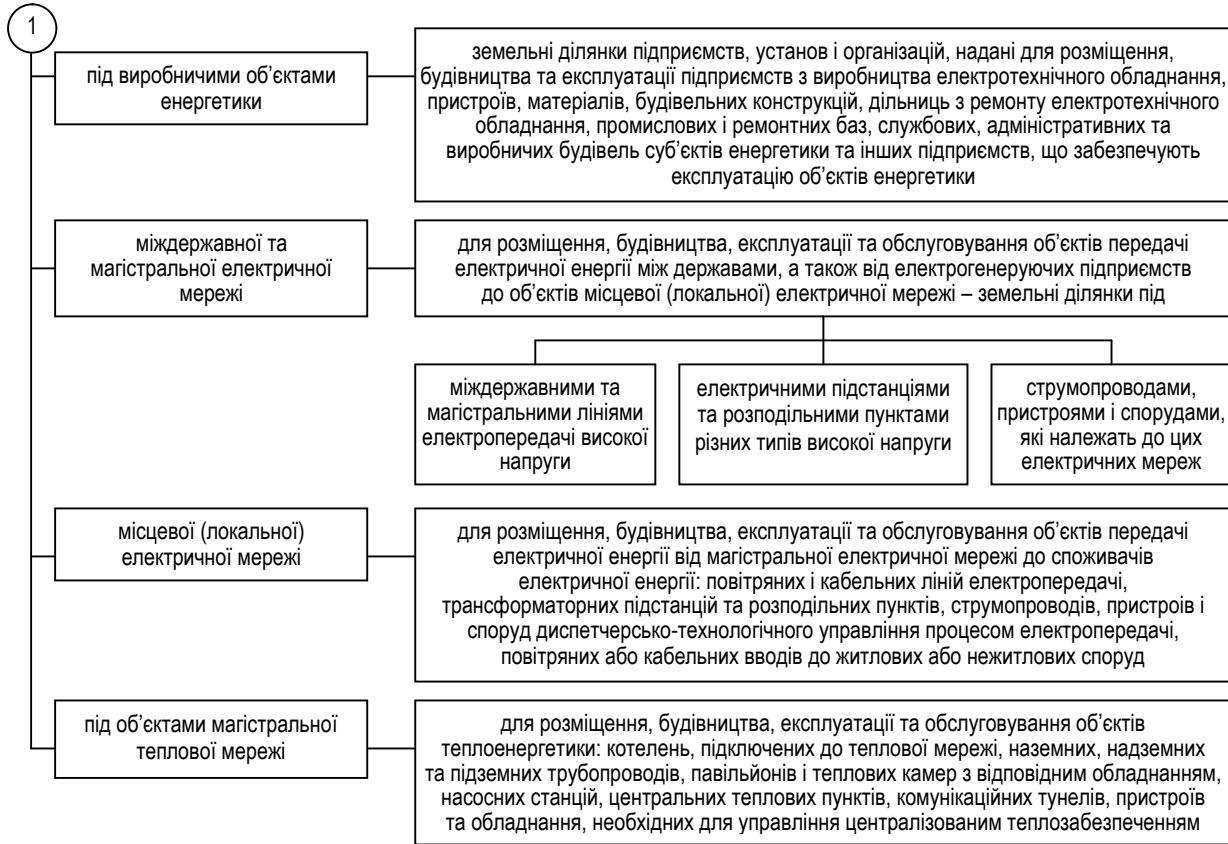

Схема 205. Режимні зони об'єктів енергетики

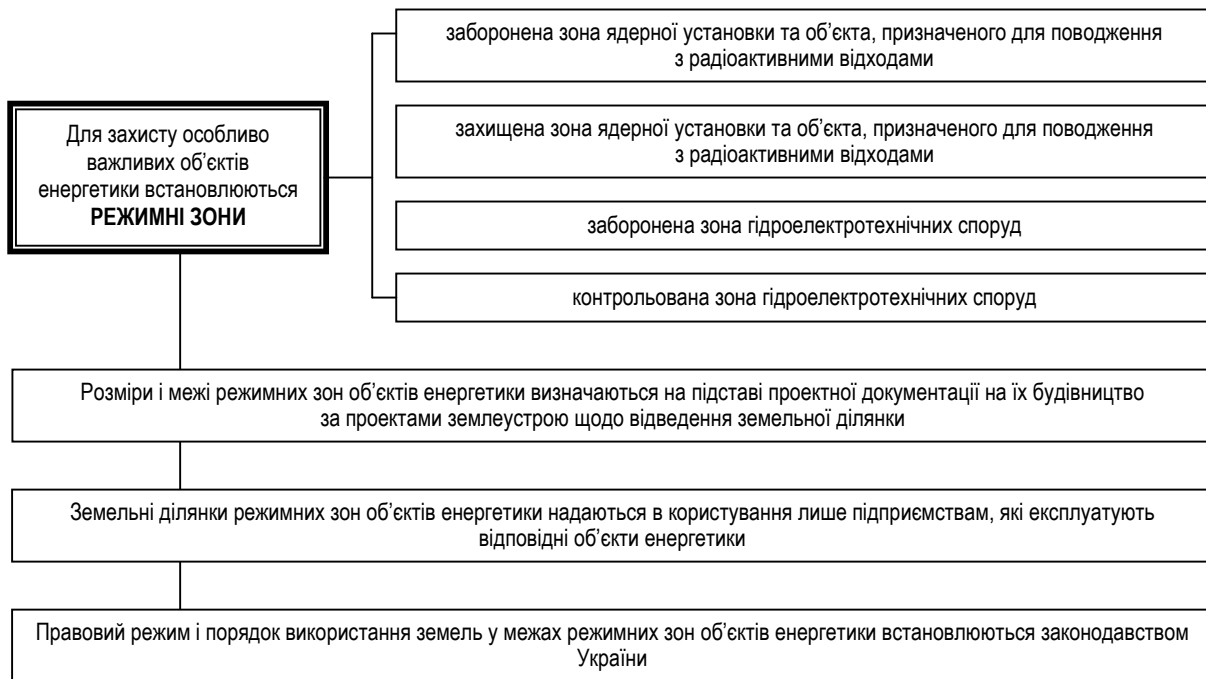

Схема 206. Земельні сервітути для розміщення об'єктів енергетики та передачі електроенергії

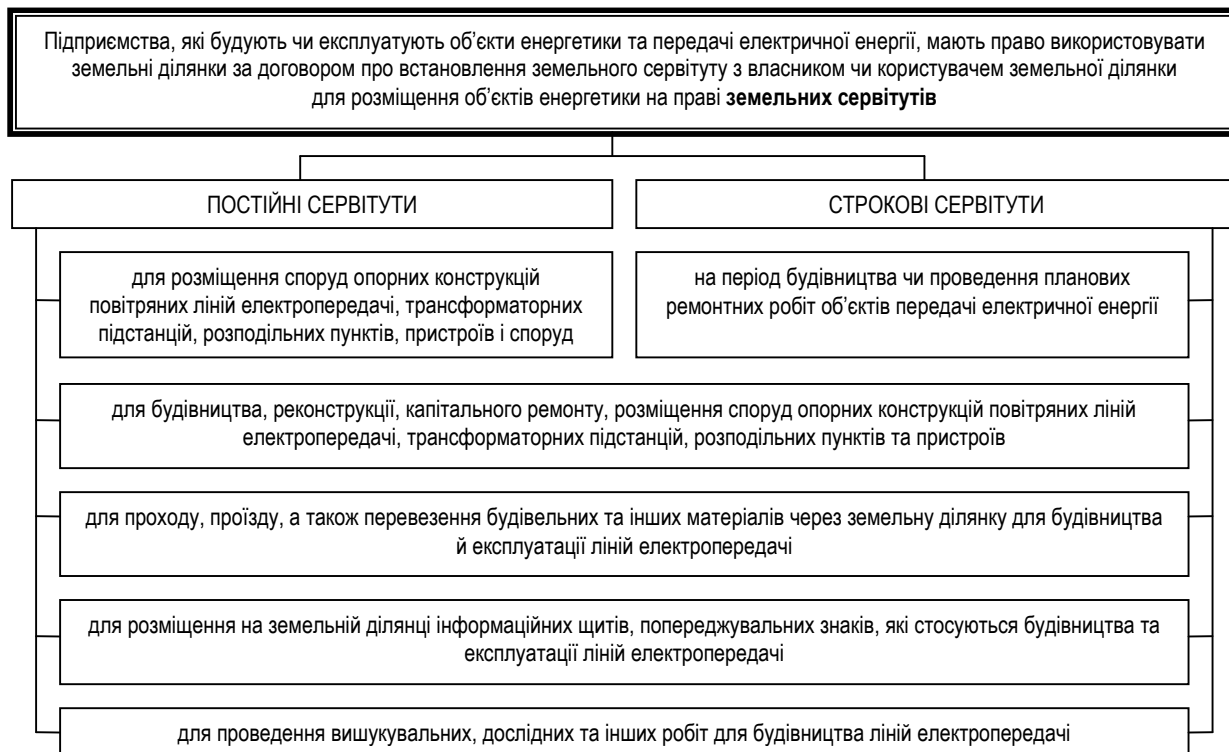

Схема 207. Сервітути щодо земель, які належать чи не належать на праві власності або користування

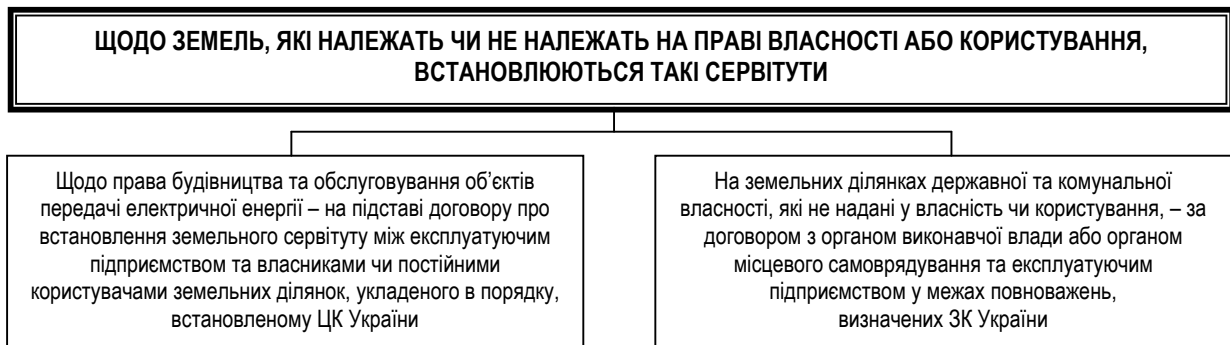

Схема 208. Договір про встановлення земельного сервітути для розміщення об'єктів енергетики та передачі електричної енергії

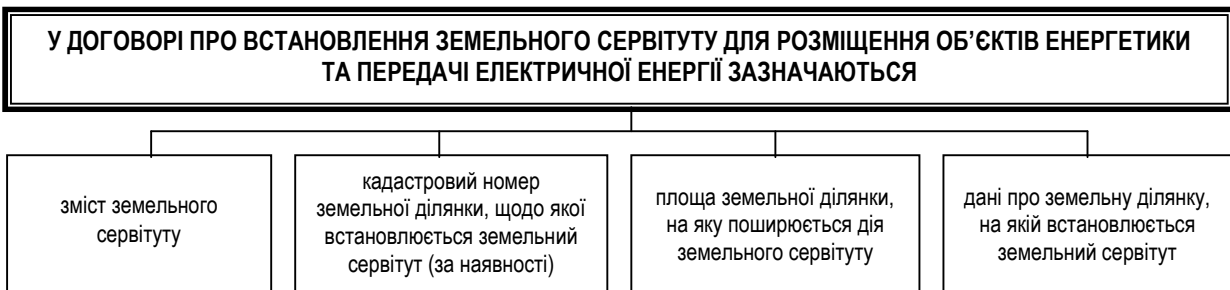

Схема 209. Спеціальні зони об'єктів енергетики

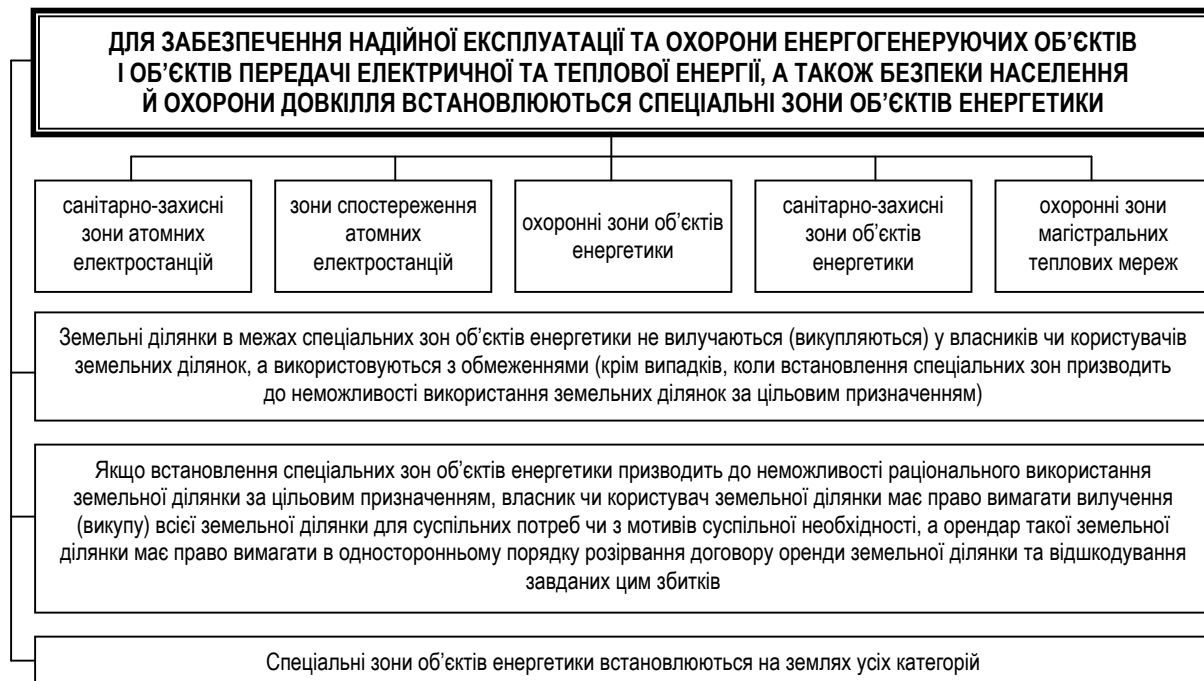
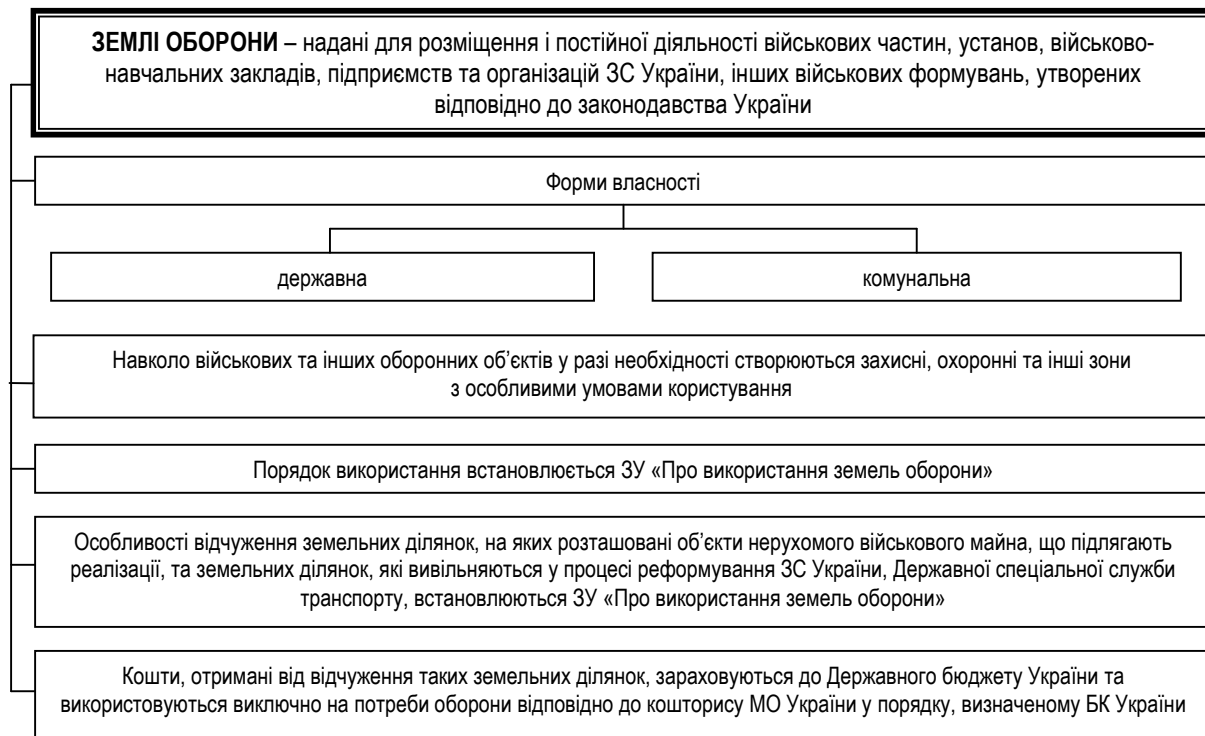

Схема 210. Землі оборони

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і метод земельного права.
2. Принципи земельного права.
3. Система та структура земельного права.
4. Співвідношення та взаємодія земельного права із суміжними галузями правової системи України.
 5. Правове забезпечення земельної реформи.
 6. Поняття і класифікація земельних правовідносин.
 7. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин.
 8. Зміст земельних правовідносин.
 9. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин.
10. Функції земельного права.
11. Розвиток науки земельного права.
12. Поняття та класифікація джерел земельного права.
13. Конституція України – головне джерело земельного права.
14. Особливості структури Земельного кодексу України.
15. Підзаконні акти в системі джерел земельного права: класифікація, особливості.
 16. Особливості та форми права власності на землю.
 17. Право власності на землю Українського народу.
 18. Право державної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
 19. Право комунальної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
 20. Право приватної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
21. Загальні правові підстави та порядок виникнення права власності на землю.
 22. Права та обов'язки власників земельних ділянок.
 23. Підстави і порядок припинення права власності на землю.
 24. Поняття, основні риси та юридична природа приватизації земель.
 25. Суб'єкти, об'єкти і форми приватизації земель.
 26. Особливості приватизації земель с/г призначення та інших категорій земель.
27. Юридичні гарантії здійснення приватизації земель.

28. Загальна характеристика права землекористування та його класифікація.
29. Право постійного землекористування: суб'єкти та об'єкти.
30. Підстави та порядок виникнення і припинення права землекористування.
31. Право обмеженого землекористування: суперфіцій та емфітевзис.
32. Права та обов'язки землекористувачів.
33. Поняття та юридичні ознаки оренди землі.
34. Особливості виникнення права землекористування на умовах оренди.
35. Правове регулювання оренди земель с/г та іншого призначення.
36. Об'єкти і суб'єкти оренди землі.
37. Права та обов'язки орендаря земельної ділянки.
38. Поняття й особливості договору оренди земельної ділянки.
39. Специфіка припинення права оренди земельної ділянки.
40. Поняття і класифікація обмежень прав на землю.
41. Обмеження прав на землю, які впливають із права добросусідства.
42. Земельні сервітути.
43. Особливості державної реєстрації прав на землю.
44. Поняття і класифікація гарантій прав на землю.
45. Форми та способи захисту прав на землю.
46. Відшкодування збитків власникам земельних ділянок і землекористувачам.
47. Земельні спори: поняття і класифікація.
48. Система і компетенція органів, що вирішують земельні спори.
49. Поняття і стадії механізму реалізації прав на землю.
50. Правове забезпечення набуття прав на землю.
51. Правове забезпечення реалізації прав на землю.
52. Процедура припинення прав на землю.
53. Економіко-правовий механізм у сфері земельних відносин.
54. Загальна характеристика та правові форми плати за землю.
55. Суб'єкти та об'єкти плати за землю і пільги.
56. Відшкодування втрат с/г та л/г виробництва.
57. Поняття, зміст, суб'єкти управління в галузі використання та охорони земель.

58. Система і повноваження органів управління в галузі використання та охорони земель.
59. Повноваження Держгеокадастру України в галузі земельних відносин.
60. Правове забезпечення землеустрою в Україні.
61. Контроль за використанням та охороною земель.
62. Державний земельний кадастр.
63. Юридична природа ринкового обігу земельних ділянок.
64. Правова природа земельних аукціонів.
65. Правочини (угоди) із земельними ділянками.
66. Продаж земельних ділянок на конкурентних засадах.
67. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб.
68. Примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності.
69. Правові засади мораторію на відчуження земель згідно з Перехідними положеннями ЗК України.
70. Поняття і зміст правової охорони земель.
71. Суб'єкти та об'єкти правової охорони земель.
72. Нормування і стандартизація в галузі охорони земель.
73. Рекultyвація земель.
74. Консервація земель.
75. Особливості правової охорони ґрунтів.
76. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.
77. Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності.
78. Види юридичної відповідальності в земельному праві України.
79. Особливості юридичної відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки.
80. Поняття і склад земель с/г призначення.
81. Особливості правового режиму земель с/г призначення.
82. Суб'єкти права с/г землевикористання та загальна характеристика їх правового статусу.
83. Фермерське землевикористання. Закон України «Про фермерське господарство».
84. Землевикористання особистого селянського господарства. Закон України «Про особисте селянське господарство».

85. Землевикористання с/г кооперативів.
86. Громадяни як суб'єкти с/г землевикористання.
87. Особливості правового режиму земель у межах населених пунктів.
88. Поняття і склад земель житлової та громадської забудови.
89. Виникнення права використання земель для забудови.
90. Основні етапи процедури забудови земельних ділянок.
91. Використання земель громадянами у межах населених пунктів.
92. Особливості переходу права власності на землю та права землевикористання на забудовані земельні ділянки.
93. Поняття, склад і специфіка використання земель, що особливо охороняються.
94. Поняття, склад і загальна характеристика земель л/г призначення.
95. Правові форми використання земель л/г призначення.
96. Загальна характеристика земель водного фонду.
97. Загальна характеристика земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

Закони

1. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
2. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.
3. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
4. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
5. Кодекс адміністративного судочинства України // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
7. Кодекс України про надра // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.
8. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
9. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
10. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
11. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14. – Ст. 112.
12. Про благоустрій населених пунктів : закон України від 06.09.2005 № 2807-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 40. – Ст. 2528.
13. Про використання земель оборони : закон України від 27.11.2003 № 1345-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 14. – Ст. 209.
14. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : закон України від

17.11.2009 № 1559-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 1. – Ст. 2.

15. Про Генеральну схему планування території України : закон України від 07.02.2002 № 3059-III // Офіційний вісник України. – 2002. – № 10. – Ст. 466.

16. Про Державний земельний кадастр : закон України від 07.07.2011 № 3613-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 8. – Ст. 61.

17. Про державний контроль за використанням та охороною земель : закон України від 19.06.2003 № 963-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 29. – Ст. 1432.

18. Про державну експертизу землепорядної документації : закон України від 17.06.2004 № 1808-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 38. – Ст. 471.

19. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень : закон України від 01.07.2004 № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.

20. Про екологічну мережу України : закон України від 24.06.2004 № 1864-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 502.

21. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки : закон України від 21.09.2000 № 1989-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 47. – Ст. 405.

22. Про захист конституційних прав громадян на землю : закон України від 20.01.2005 № 2375-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 10. – Ст. 194.

23. Про землеустрій : закон України від 22.05.2003 № 858-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 282.

24. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів : закон України від 09.07.2010 № 2480-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 1. – Ст. 1.

25. Про іпотеку : закон України від 05.06.2003 № 898-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 313.

26. Про колективне сільськогосподарське підприємство : закон України від 14.02.1992 № 2114-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – Ст. 272.

27. Про курорти : закон України від 05.10.2000 № 2026-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 50. – Ст. 435.

28. Про меліорацію земель : закон України від 14.01.2000 № 1389-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 11. – Ст. 90.

29. Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах : закон України від 17.03.2011 № 3159-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 28. – Ст. 1153.

30. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку : закон України від 29.11.2001 № 2866-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 78.

31. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції : закон України від 25.06.2009 № 1561-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 51. – Ст. 755.

32. Про оренду землі : закон України від 06.10.1998 № 1211-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 10. – Ст. 102.

33. Про основи містобудування : закон України від 16.11.1992 № 2780-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 52. – Ст. 683.

34. Про Основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : закон України від 05.04.2007 № 877-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389.

35. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : закон України від 21.12.2010 № 2818-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 3. – Ст. 158.

36. Про особисте селянське господарство : закон України від 15.05.2003 № 742-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.

37. Про охорону земель : закон України від 19.06.2003 № 962-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.

38. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25.06.1991 № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

39. Про оцінку земель : закон України від 11.12.2003 № 1378-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 229.

40. Про правовий режим земель охоронних зон об'єктів магістральних трубопроводів : закон України від 17.02.2011 № 3041-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 22. – Ст. 898.

41. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) : закон України від 05.06.2003 № 899-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 314.

42. Про приватизацію державного майна : закон України від 04.03.1992 № 2163-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 348.

43. Про природно-заповідний фонд України : закон України від 16.06.1992 № 2456-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.

44. Про ратифікацію Договору між Україною і Республікою Молдова про державний кордон та Додаткового протоколу до Договору між Україною і Республікою Молдова про державний кордон щодо передачі у власність Україні ділянки автомобільної дороги Одеса – Рені в районі населеного пункту Паланка Республіки Молдова, а також земельної ділянки, по якій вона проходить, і режиму їх експлуатації : закон України від 06.04.2000 № 1633-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 25. – Ст. 201.

45. Про ратифікацію Угоди про позику (Проект «Видача державних актів на право власності на землю у сільській місцевості та розвиток системи кадастру») між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку : закон України від 15.06.2004 № 1776-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 37. – Ст. 456.

46. Про регулювання містобудівної діяльності : закон України від 17.02.2011 № 3038-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 18. – Ст. 735.

47. Про розмежування земель державної і комунальної власності : закон України від 05.02.2004 № 1457-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 35. – Ст. 411.

48. Про сільськогосподарську кооперацію : закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 9. – Ст. 261.

49. Про фермерське господарство : закон України від 19.06.2003 № 973-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

50. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.

51. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Акти Верховної Ради України

52. Про вилучення і надання земельних ділянок для несіельськогосподарських потреб та попереднє погодження місць розташування об'єктів : постанова Верховної Ради України від 13.12.2001 № 2898-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 15. – Ст. 104.

53. Про затвердження Порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища : постанова Верховної Ради України від 29.10.1992 № 2751-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 46. – Ст. 637.

54. Про звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування обставин щодо самовільного захоплення земельних ділянок, незаконного будівництва у м. Сімферополі жилих, офісних і розважальних центрів, а також бездіяльності правоохоронних органів : постанова Верховної Ради України від 17.12.2009 № 1776-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 9. – Ст. 95.

55. Про звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування фактів порушення Конституції України, Земельного кодексу України, інших законів України Тернопільською міською радою, невиконання нею рішень судів при відведенні, передачі, наданні у користування земельних ділянок, а також службових зловживань при розпорядженні об'єктами комунальної власності та бездіяльності органів прокуратури щодо порушень законодавства України в діяльності міської ради : постанова Верховної Ради України від 20.02.2009 № 1037-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 32–33. – Ст. 499.

56. Про звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування фактів порушення посадовими особами державних адміністрацій Київської області Конституції України і чинного законодавства України при наданні та переоформленні прав на земельні ділянки : постанова Верховної Ради України від 16.04.2010 № 2152-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 27. – Ст. 347.

57. Про земельну реформу : постанова Верховної Ради УРСР від 18.12.1990 № 563-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 10. – Ст. 100.

58. Про зміну і встановлення меж міста Любомль Любомльського району Волинської області (План зовнішньої межі міста Любомль

Любомльського району Волинської області) : постанова Верховної Ради України від 19.04.2011 № 3238-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 37. – Ст. 377.

59. Про інвентаризацію земель дитячих центрів «Артек» і «Молода гвардія» : постанова Верховної Ради України від 03.03.2009 № 1059-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 32–33. – Ст. 503.

60. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 № 188/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 38–39. – Ст. 248.

61. Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі : постанова Верховної Ради України від 13.03.1992 № 2200-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 25. – Ст. 355.

62. Про проведення парламентських слухань на тему: «Земля в українській долі: ситуація у земельній сфері, законодавче забезпечення земельних відносин та практика його реалізації» : постанова Верховної Ради України від 13.01.2011 № 2922-VI // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 20.

63. Про Рекомендації парламентських слухань «Підтоплення земель в Україні: проблема та шляхи подолання» : постанова Верховної Ради України від 06.03.2003 № 609-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 6. – Ст. 203.

64. Про Рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та перспективи розвитку земельних відносин в Україні» : постанова Верховної Ради України від 22.09.2005 № 2897-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 48. – Ст. 494.

65. Про стан дотримання законодавства України щодо видачі державних актів на право власності на землю, сертифікатів на право на земельну частку (пай) та їх обігу; про дотримання законодавства України щодо виділення в натурі (на місцевості), використання та обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення : постанова Верховної Ради України від 22.05.2003 № 882-IV // Голос України. – 2003. – № 115–116.

Акти Президента України

66. Про Державне агентство земельних ресурсів України : указ Президента України від 08.04.2011 № 445/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1253.

67. Про деякі питання організаційно-правового забезпечення формування та регулювання ринку землі та захисту прав власників земельних ділянок : указ Президента України від 25.07.2006 № 644/2006 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 30. – Ст. 2127.

68. Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян – власників земельних ділянок та земельних часток (паїв) : указ Президента України від 02.02.2002 № 92/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 6. – Ст. 239.

69. Про заходи щодо створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру : указ Президента України від 17.02.2003 № 134/2003 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 8. – Ст. 301.

70. Про невідкладні заходи щодо поліпшення охорони та використання земель в Автономній Республіці Крим : указ Президента України від 17.12.2003 № 1456/2003 // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 242.

71. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 січня 2008 року «Про стан виконання Указу Президента України від 21 листопада 2005 року № 1643 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 червня 2005 року «Про стан додержання вимог законодавства та заходи щодо підвищення ефективності державної політики у сфері регулювання земельних відносин, використання та охорони земель» : указ Президента України від 14.02.2008 № 121/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 12. – Ст. 296.

72. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 листопада 2008 року «Про виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України з питань регулювання земельних відносин, використання та охорони земель» : указ Президента України від 12.01.2009 № 5/2009 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 2. – Ст. 54.

73. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 червня 2005 року «Про стан додержання вимог законодавства та заходи щодо підвищення ефективності державної політики у сфері регулювання земельних відносин, використання та охорони земель» : указ Президента України від 21.11.2005 № 1643/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 47. – Ст. 2943.

74. Про робочу групу з підготовки пропозицій з питань земельної реформи : розпорядження Президента України від 23.06.2010 № 955/2010-рп // Офіційний вісник Президента України. – 2010. – № 21. – Ст. 722.

75. Про розширення території дендрологічного парку загальнодержавного значення «Олександрія» : указ Президента України від 11.06.2008 № 538/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 43. – Ст. 1409.

76. Про створення міжвідомчої робочої групи з аналізу стану додержання законодавства у сфері земельних відносин : розпорядження Президента України від 23.06.2010 № 956/2010-рп // Офіційний вісник Президента України. – 2010. – № 21. – Ст. 723.

77. Про суцільну агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення : указ Президента України від 02.12.1995 № 1118/95 // Урядовий кур'єр. – 1995. – № 187–188.

78. Щодо конституційності постанови Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2008 року № 394 «Про затвердження Порядку проведення у 2008 році земельних аукціонів» : конституційне подання Президента України від 21.07.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0027100-08>.

***Акти Кабінету Міністрів України
та інших центральних органів державної влади***

79. Деякі питання реалізації права власності на землю громадянами України : постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2009 № 844 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 61. – Ст. 2158.

80. Деякі питання реалізації ст. 186¹ Земельного кодексу України : постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2009 № 1420 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 1. – Ст. 13.

81. Деякі питання розпорядження земельними лісовими ділянками : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.04.2008 № 610-р // Офіційний вісник України. – 2008. – № 31. – Ст. 1001.

82. Концепція єдиної системи нормативно-правових актів у сфері державного земельного кадастру : наказ Держ. ком. України із земель. ресурсів від 12.12.2008 № 610 // Землевпорядний вісник. – 2009. – № 1.

83. Питання видачі державних актів на право власності на земельну ділянку : постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2009 № 774 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 56. – Ст. 1958.

84. Про деякі питання посвідчення права власності на земельну ділянку : постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2009 № 439 //

Офіційний вісник України. – 2009. – № 33. – Ст. 1153.

85. Про додаткові заходи щодо безоплатних оформлення та видачі громадянам України державних актів на право власності на земельні ділянки : постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2009 № 1112 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 82. – Ст. 2770.

86. Про додаткові заходи щодо врегулювання земельних відносин : постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2009 № 901 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 65. – Ст. 2271.

87. Про затвердження Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками : наказ Держ. ком. України із земел. ресурсів від 18.05.2010 № 376 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 46. – Ст. 1519.

88. Про затвердження Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ М-ва юстиції України від 03.03.2004 № 20/5 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 10. – Ст. 639 ; Офіційний вісник України. – 2004. – № 15. – Уточнення.

89. Про затвердження Інструкції про порядок складання, видачі, реєстрації і зберігання державних актів на право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою та договорів оренди землі : наказ Держ. ком. України із земел. ресурсів від 04.05.1999 № 43 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 23. – Ст. 1079.

90. Про затвердження Концепції збалансованого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року : наказ М-ва аграр. політики України від 20.08.2003 № 280 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ts.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=164144&base=1.

91. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів з державного контролю за використанням та охороною земель : постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2009 № 477 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 37. – Ст. 1249.

92. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності щодо проведення земельних торгів : наказ Держ. ком. України із земел. ресурсів від 08.10.2010 № 724 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 90. – Ст. 3207.

93. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності щодо проведення робіт із землеустрою, землеоціночних робіт :

наказ Держ. ком. України із земел. ресурсів від 05.08.2009 № 423 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 68. – Ст. 2366.

94. Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства : наказ М-ва охорони навколиш. природ. середовища та ядер. безпеки України від 27.10.1997 № 171 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 18. – Ст. 110.

95. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного заняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу : постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2007 № 963 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 55. – Ст. 2221.

96. Про затвердження мінімальних розмірів земельних ділянок, які утворюються в результаті поділу земельної ділянки фермерського господарства, що успадковується : постанова Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 № 1908 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51. – Ст. 2682.

97. Про затвердження Положення про конкурсний відбір суб'єктів оціночної діяльності та виконавців робіт із землеустрою : наказ Фонду держ. майна України від 25.11.2003 № 2100 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 52. – Ст. 2855.

98. Про затвердження положень про територіальні органи земельних ресурсів : наказ Держ. ком. України із земел. ресурсів від 17.06.2008 № 123 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 52. – Ст. 1759.

99. Про затвердження порядків ведення Поземельної книги і Книги записів про державну реєстрацію державних актів на право власності на земельну ділянку та на право постійного користування земельною ділянкою, договорів оренди землі : постанова Кабінету Міністрів України від 09.09.2009 № 1021 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 75. – Ст. 2557.

100. Про затвердження Порядку взаємодії Державного комітету України із земельних ресурсів і його територіальних органів та органів прокуратури з питань захисту інтересів держави у сфері регулювання земельних відносин : наказ Держ. ком. України із земел. ресурсів та Ген. прокуратури України від 10.03.2010 № 225/15 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 40. – Ст. 1329.

101. Про затвердження Порядку видачі дозволів на проведення робіт

на землях водного фонду : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2005 № 557 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 28. – Ст. 1631.

102. Про затвердження Порядку видачі та анулювання спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриття (родючого шару ґрунту) земельних ділянок : наказ Держ. ком. України із земел. ресурсів від 04.01.2005 № 1 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 4. – Ст. 236.

103. Про затвердження Порядку виконання земельно-кадастрових робіт та надання послуг на платній основі державними органами земельних ресурсів : постанова Кабінету Міністрів України від 01.11.2000 № 1619 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 44. – Ст. 1896.

104. Про затвердження Порядку здійснення розрахунків з розстроченням платежу за придбання земельної ділянки державної та комунальної власності : постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.2009 № 381 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 30. – Ст. 1012.

105. Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб : постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 № 502 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 15. – Ст. 818.

106. Про затвердження Порядку користування землями водного фонду : постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.1996 № 502 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. – № 11. – Ст. 326.

107. Про затвердження Порядку продажу об'єктів, що підлягають приватизації, разом із земельними ділянками державної власності : постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2009 № 689 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 51. – Ст. 1734.

108. Про затвердження Тимчасового порядку присвоєння кадастрового номера земельній ділянці : постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 749 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 65. – Ст. 2263.

109. Про затвердження Типового договору оренди землі : постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2004 № 220 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 9. – Ст. 527.

110. Про затвердження типової форми заяви (клопотання) про вибір місця розташування земельної ділянки : постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2009 № 113 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 12. – Ст. 372.

111. Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування

земельною ділянкою : постанова Кабінету Міністрів України від 02.04.2002 № 449 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 753.

112. Про затвердження форм державної статистичної звітності з земельних ресурсів та Інструкції з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 6-зем, 6а-зем, 6б-зем, 2-зем) : наказ Держ. ком. статистики України від 05.11.1998 № 377 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 50. – Ст. 1861.

113. Про затвердження форми Типового договору оренди земельної частки (паю) : наказ Держ. ком. України по земел. ресурсах від 17.01.2000 № 5 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 8. – Ст. 331.

114. Про індексацію нормативної грошової оцінки земель у 2011 році : лист Держ. подат. адміністрації України від 20.01.2011 № 1351/7/15-0717з // Бизнес – Бухгалтерия. Право. Налоги. Консультации. – 2011. – № 8.

115. Про порядок ведення державного земельного кадастру : постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.1993 № 15 // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. – № 3. – Ст. 55.

116. Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам : постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.1993 № 284 // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. – № 10. – Ст. 193.

117. Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню : постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 № 1279 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 47. – Ст. 40.

118. Про співпрацю між органами Держкомзему та Держкомлісгоспу : наказ Держ. ком. України із земел. ресурсів та Держ. ком. ліс. господарства України від 14.08.2009 № 433/211 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssd.lesovod.org.ua/node/4592>.

119. Про стандартну (типову) форму бланка заставної : рішення Держ. комісії з цін. паперів та фонд. ринку від 04.09.2003 № 363 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 40. – Ст. 2119.

120. Про створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру : постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1088 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 30. – Ст. 1532.

121. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку

земельних відносин в Україні на період до 2020 р. : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 № 743-р // Офіційний вісник України. – 2009. – № 51. – Ст. 1760.

122. Щодо надання роз'яснення (про відчуження іноземною громадянкою земельної ділянки сільськогосподарського призначення) : лист М-ва юстиції України від 09.06.2009 № С-14667-23 // Ориентир. – 2009. – № 40.

Судова практика

123. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з орендою земельних ділянок : лист Вищого господар. суду України від 30.11.2007 № 01-8/918 // Юридичний вісник України. – 2008. – № 4.

124. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства про охорону навколишнього природного середовища : роз'яснення Президії Вищого арбітраж. суду України від 27.06.2001 № 02-05/744 // Вісник господарського судочинства. – 2001. – № 4.

125. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин : постанова Пленуму Вищого господар. суду України від 17.05.2011 № 6 // Вісник господарського судочинства. – 2011. – № 3.

126. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ : постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 № 7 // Вісник Верховного Суду України. – 2004. – № 6.

127. Про практику застосування судами при розгляді справ окремих норм земельного права : лист Вищого спеціаліз. суду України з розгляду цивіл. і кримінал. справ від 27.09.2012 № 10-1391/0/4-12 // Юридичний вісник України. – 2012. – № 45.

128. Про практику застосування у вирішенні спорів деяких норм чинного законодавства (за матеріалами справ, розглянутих Верховним Судом України) : лист Вищого господар. суду від 20.11.2008 № 01-8/685 // Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 1.

129. Про результати вивчення стану організації роботи та судової практики розгляду справ, пов'язаних із земельними відносинами, в господарському суді Автономної Республіки Крим : постанова Вищого господар. суду України від 09.10.2009 // Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 6.

130. Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довікілья : постанова Пленуму Верховного Суду України від 10.12.2004 № 17 // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 1.

131. Узагальнення судової практики розгляду господарськими судами справ у спорах, пов'язаних із земельними правовідносинами : лист Вищого господар. суду України від 01.01.2010 // Вісник господарського судочинства. – 2010. – № 1.

132. У справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень ч. 1 ст. 143 Конституції України, п. «а», «б», «в», «г» ст. 12 Земельного кодексу України, п. 1 ч. 1 ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України. Справа № 1-6/2010 : рішення Конституційного Суду України від 01.04.2010 № 10рп/2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 27. – Ст. 1069.

133. У справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення у 2008 році земельних аукціонів» (справа про земельні аукціони) : рішення Конституційного Суду України від 11.11.2008 № 25-рп/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 89. – Ст. 2993.

134. У справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 92, п. 6 розд. X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) : рішення Конституційного Суду України від 22.09.2005 № 5-рп/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 39. – Ст. 2490.

135. Щодо оскарження рішень органів місцевого самоврядування, пов'язаних з розпорядженням земельними ділянками : лист Вищого господар. суду України від 23.06.2010 № 05-05/357 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_357600-10.

136. Щодо рішень у справах, пов'язаних із земельними правовідносинами : лист Верховного Суду України від 10.07.2009 № 3.1-2009 // Бізнес: законодавство та практика. – 2009. – № 16.

137. Щодо розгляду земельних спорів : лист Верховного Суду України від 29.10.2008 № 19-3767/0/8-08 // Мала енциклопедія нотаріюса. – 2008. – № 6.

Література

138. Андрейцев В. І. Земельне право і законодавство суверенної України. Актуальні проблеми практичної теорії / В. І. Андрейцев. – 2-ге вид., випр. – Київ : Знання, 2007. – 445 с.
139. Дмитренко И. А. Сборник схем по советскому земельному праву / И. А. Дмитренко. – Киев : Киев. высшая шк. МВД СССР им. Ф. Э. Дзержинского, 1980. – 58 с.
140. Екологічне право України. Загальна частина : навч. посіб. / І. В. Бригадир, В. А. Зуєв, О. М. Шуміло ; за заг. ред. О. М. Шуміла. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – 292 с.
141. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв, та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. – Харків, 2017. – 384 с.
142. Земельне право : підруч. для студентів юрид. спец. ВНЗ / за ред. В. І. Семчика і П. Ф. Кулініча. – Київ : Ін Юре, 2001. – 424 с.
143. Земельне право України : підручник / [М. В. Шульга (кер. авт. кол.), Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман та ін.] ; за ред. М. В. Шульги. – Київ : Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.
144. Земельний кодекс України з постатейними матеріалами : зб. норматив.-прав. актів та матеріалів суд. практики / упоряд. А. М. Мірошніченко. – Київ : ФО-СВС Р. С. Романчук, 2006. – 720 с.
145. Земельний кодекс України : коментар / за ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. – 4-те вид. – Харків : Одиссей, 2008. – 624 с.
146. Земельне право України : підручник / за ред. О. О. Погрібного та І. І. Каракаша. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2009. – 600 с.
147. Земельное право : учебник / под ред. Г. Е. Быстрова, Р. К. Гусева, А. В. Баранова. – М. : Велби ; Проспект, 2007. – 712 с.
148. Семчик В. І. Земельне право України : підруч. для студентів юрид. спец. ВНЗ / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, М. В. Шульга. – Київ : Ін Юре, 2008. – 600 с.
149. Земельне право України : підручник / [Г. І. Балюк, Т. О. Коваленко, В. В. Носік та ін.] ; за ред. В. В. Носіка. – Київ : Вид.-полігр. центр Київ. ун-ту, 2008. – 511 с.

150. Кузнецова Н. В. Экологическое право. Схемы, комментарии : учеб. пособие / Н. В. Кузнецова. – М. : Новый юрист, 1998. – 144 с.
151. Мірошніченко А. М. Земельне право України : навч. посіб. / А. М. Мірошніченко. – Київ : Алерта, 2012. – 392 с.
152. Мірошніченко А. М. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / А. М. Мірошніченко, Р. І. Марусенко. – Київ : Прав. єдність, 2009. – 496 с.
153. Науково-практичний коментар Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», прийнятого 25.06.91. № 1264-ХІІ зі змінами і доповненнями, станом на 09.02.06 / І. В. Бригадир, С. Л. Варламов, В. А. Зуєв, І. А. Шуміло, О. М. Шуміло ; за заг. ред. О. М. Шуміла. – Харків : Фактор, 2006. – 592 с.
154. Процевський В. О. Водне право України : навч. посіб. / В. О. Процевський, О. М. Шуміло. – Київ : Центр учб. літ., 2012. – 176 с.
155. Шуміло О. М. Правове регулювання охорони атмосферного повітря, земель (грунту) та вод від забруднення важкими металами / О. М. Шуміло // Актуальні питання реформування правової системи України : зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 30–31 трав. 2008 р.) / уклад. Т. Д. Климчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – С. 417–421.
156. Шуміло О. М. Конституційне право громадян на земельну ділянку у новітньому періоді історії [Електронний ресурс] / О. М. Шуміло // Форум права. – 2008. – № 3. – С. 551–555. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2008_3_83.pdf.
157. MacKenzie J.-A., Phillips M. Textbook on Land Law // Oxford University Press, 2006. – 623 p.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Адміністративна

відповідальність 182, 184–185

Алгоритм 15

Безоплатна приватизація земельних

ділянок громадянами 96

Берегові смуги водних шляхів 240

Ведення ДЗК 176

Види

- збитків, що підлягають відшкодуванню 150
- земельних ділянок громадян України 100
- земельних правовідносин 23
- земельних правопорушень 181
- земельних сервітутів 84
- права земельного сервітуту 83
- суб'єктів земельного права 26

Використання

- земель л/г призначення 231
- земель с/г призначення 195

Викуп

- для суспільних потреб 136
- земельних ділянок 133

Викупна ціна 132

Вилучення земельних ділянок 144

Виникнення права на земельну ділянку 112

Відповідальність

- за порушення земельного законодавства 182
- органів державної влади 148

Відчуження земельних ділянок 127, 128

Відшкодування

- вартості земельної ділянки 142
- втрат л/г виробництва 179
- втрат с/г виробництва 179
- збитків власникам землі 149
- збитків землекористувачам 149

Власність на землі л/г призначення 223

Водний об'єкт 235

Встановлення

- сервітутів для об'єктів енергетики 260
- та зміна цільового призначення земель 191

Головне управління Держгеокадастру у Харківській області 49

Господарська діяльність на земельних ділянках 161

Деградація земель 155

Державний земельний кадастр 171

Державний контроль за

використанням та охороною земель 170

Державні та комунальні с/г підприємства 196

ДЗК 171

– його мета та принципи 172

Держгеокадастр України 35, 46, 47, 49, 126, 177

Джерела земельного права 27

Добросусідство 88

Договір оренди землі 75

Екологічна мережа 211

Економічне стимулювання
раціонального використання та
охорони земель 178

Емфітевзис 86

Захист прав на земельні ділянки 147

Земельна ділянка як об'єкт права
власності 58

Земельне право як самостійна галузь
права 22

Земельний

- сервітут 87
- сервітут об'єктів енергетики 259
- фонд України 189

Земельні

- ділянки для користування надр 245
- ділянки с/г підприємств 199
- торги 118, 121, 123

Земельно-правова

відповідальність 181

Землепорядна документація 168

Землеустрій 165

– його завдання та зміст 166

Землі

- авіаційного транспорту 252
- автомобільного транспорту та
дорожнього господарства 251
- водного фонду 233
- енергетики 256
- житлової та громадської забудови 202
- залізничного транспорту 247
- зв'язку та телекомунікацій 254
- історико-культурного
призначення 217, 218
- л/г призначення 222

– міського електротранспорту 253

– морського транспорту 249

– оборони 262

– оздоровчого призначення 213

– оздоровчого призначення 215

– ПЗФ 208

– промисловості 244

– промисловості, транспорту,
зв'язку, енергетики, оборони та
іншого призначення 243

– рекреаційного призначення 216

– річкового транспорту 250

– с/г призначення 194, 196

– транспорту 245

– трубопровідного транспорту 253

– фермерського господарства 199

– основне національне багатство
23

Зміна цільового призначення
земель 192

Зміст

- права земельного сервітуту 82
- цивільно-правових угод 117
- обмежень прав на землю 91

Категорії земель 188

Класифікація земельно-правових
норм 28

Контроль у галузі охорони земель
158

Користування землями водного фонду
у басейнах малих річок 241

Кримінальна відповідальність 182,
186

Ліс 222, 223, 231

Лісовий фонд України 229

Майнова відповідальність 186

Межі адміністративно-територіальних
утворень 163

Метод земельного права 24, 25

Моніторинг земель 171

Набувальна давність 112

Набуття права

- власності на земельні ділянки 116

- власності на земельні ділянки
фізичними особами 59

- власності на земельні ділянки
юридичними особами 60

- на жилий будинок, будівлю або
споруду 99

- на землю, 95

Надання земельних ділянок у
постійне користування 109

Наука земельного права 32

Норми безоплатної передачі
земельних ділянок громадянам 105

Нормування в галузі охорони
земель 160

Об'єкти

- ДЗК 173

- ПЗФ України 207

Облік кількості та якості земель 177

Обмеження у використанні земельних
ділянок 89

Обтяження прав на земельну
ділянку 89

Оголошення про проведення
земельних торгів 122

Округи

- і зони охорони земель
оздоровчого призначення 214

- санітарної охорони 215

Органи, що вирішують земельні
спори 151

Оренда

- земельної ділянки 87

- землі 71

Орендарі землі 72

Орендна плата за землю 77

Орендодавці землі 72

Охорона земель 156, 159, 169

- її зміст 157

Перехід права

- на земельну ділянку 99

- на оренду земельної ділянки 73

Планування використання земель 164

Повноваження

- ВР АРК у галузі земельних
відносин 37

- ВР України в галузі земельних
відносин 36

- державних органів щодо передачі
земельних ділянок у власність
або

- у користування 107

- Держгеокадастру України в
галузі земельних відносин 46

- КМ України в галузі земельних
відносин 44

- Мінприроди України у галузі
земельних відносин 45

- місцевих державних
адміністрацій
у галузі земельних відносин 53

- обласних рад у галузі земельних відносин 38
- органів державної влади в галузі земельних відносин 35
- районних рад у галузі земельних відносин 41
- РМ АРК у галузі земельних відносин 52
- сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин 42
- ФДМУ у галузі земельних відносин 54
- Поземельна книга 176, 177
- Покупці земель с/г призначення 116
- Поняття земельного права 32
- Порядок
 - викупу земельної ділянки 140
 - продажу земельних ділянок державної та комунальної власності 113
 - розгляду земельних спорів 152
 - укладення договору оренди землі 76
- Поселення за межами населених пунктів 205
- Права та обов'язки
 - власників земельних ділянок 69
 - землекористувачів 81
 - орендаря 79
 - орендодавця 78
 - сторін при розгляді земельних спорів 152
- Право власності на землі (-ю)
 - водного фонду 233
 - промисловості 244
 - держави 63
 - територіальних громад 61
- Право
 - громадян на землі с/г призначення 200
 - користування землями водного фонду 236
 - користування землями л/г призначення 226
 - постійного землекористування 70
- Право приватної власності на
 - води 234
 - землі водного фонду 234
 - землі л/г призначення 224
- Правовий режим земель
 - історико-культурного призначення 219
 - л/г призначення 230
 - населених пунктів 204
 - оздоровчого призначення 215
 - ПЗФ 210
 - рекреаційного призначення 217
- Правомочності власника земельної ділянки 57
- Предмет
 - земельного права 23
 - науки 33
- Прибережні захисні
 - смуги 237
 - смуги уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах 239
 - смуги уздовж річок, навколо водойм та на островах 238
- Приватизація земель 197
- Примусове
 - відчуження земельних ділянок 143
 - припинення прав на земельну ділянку 125

- Принципи земельного законодавства 31
- Припинення
- дії земельного сервітуту 85
 - договору оренди землі 80
 - прав на землю 124
 - права користування земельними ділянками 126
- Режим лісових земель 223
- Режимні зони об'єктів енергетики 258
- Речові права на землю в Україні 70
- Рілля 56
- Рішення про викуп для суспільних потреб 137
- С/г угіддя 56
- Самовільно зайняті земельні ділянки 184
- Склад земель 188
- Складові
- водного об'єкта 235
 - екомережі 212, 213
- Смуги відведення 240
- Спеціальні зони об'єктів енергетики 261
- Спільна власність на землю 67
- Стандартизація в галузі охорони земель 160
- Суб'єкти
- земельних відносин 25
 - права власності на землю 58
 - права постійного користування земельною ділянкою 71
- Суборенда земельних ділянок 74
- Суперфіцій 86
- Суспільна (-і)
- необхідність 127, 128, 130
 - потреби 127, 128, 130, 133, 134
- Форми власності на
- землю 57
 - території ПЗФ 209
- Цивільно-правові угоди 116

Навчальне видання

ШУМІЛО Олексій Михайлович

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ
(у схемах)

Навчальний посібник

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України

Редактори: *Г. Я. Ступницька, П. О. Білоус, Л. А. Пустовойтова*

Комп'ютерне верстання: *А. О. Зозуля, І. С. Кордюк*

Дизайн обкладинки: *А. С. Тяпкін*

Підпис. до друку 08.06.2017. Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 16,8.
Обл.-вид. арк. 27,9. Тир. 250 пр. Зам. № 2017-3.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.